

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПСИХОЛОГІЇ

КИЇВСЬКА МІСЬКА
ОРГАНІЗАЦІЯ СОЮЗУ ЮРИСТІВ
УКРАЇНИ

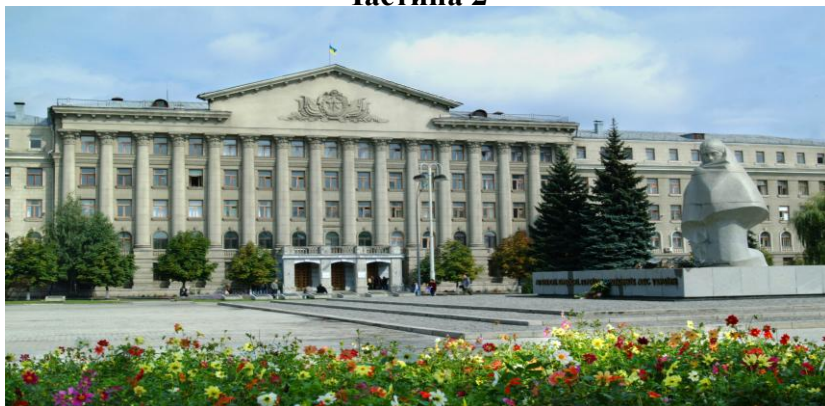
УКРАЇНСЬКИЙ ФОНД
НАУКОВО-ЕКОНОМІЧНОГО
ТА ЮРИДИЧНОГО
СПІВРОБІТНИЦТВА

УКРАЇНСЬКО-ТУРЕЦЬКИЙ
КУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТР «СЯЙВО»

РЕФОРМИ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

матеріали VI Всеукраїнської
науково-теоретичної конференції
(Київ, 30 жовтня 2014 року)

Частина 2

Київ 2014

Редакційна колегія:

Черній В.В.	доктор юридичних наук, доцент
Гусарев С.Д.	доктор юридичних наук, професор
Чернявський С.С.	доктор юридичних наук, професор
Колб О.Г.	доктор юридичних наук, професор
Джу́жа О.М.	доктор юридичних наук, професор
Заїка Ю.О.	доктор юридичних наук, професор
Бодюл Є.М.	кандидат юридичних наук

Організаційний комітет:

Черній В.В. – ректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент;

Колб О.Г. – доктор юридичних наук, професор, директор навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ;

Кваша С.С. – кандидат юридичних наук, заступник директора з навчально-методичної та наукової роботи навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ;

Лов'як С.С. – старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ;

Заяць В.С. – старший науковий співробітник відділу організації навчально-методичної та наукової роботи навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ.

Рекомендовано до друку вченою радою ННШП НАВС від 8 жовтня 2014 року (протокол № 2).

Організатори конференції не несуть відповідальності за поданий матеріал. Матеріали подано в авторській редакції.

р
456

Реформи законодавства України в умовах євроінтеграції: Матеріали VI Всеукраїнської науково-теоретичної конференції «Реформи законодавства України в умовах євроінтеграції», частина 2. 30 жовтня 2014 р. [Текст] – К: Нац. акад. внутр. справ.–2014.–286 с.

ББК Х0

© Національна академія внутрішніх справ, 2014

Черніс В.В.,

ректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
доцент

Основні напрями реформування національного законодавства України на сучасному етапі

Розбудова громадянського суспільства і демократичної правової держави в Україні відбувається в умовах євроінтеграційних процесів, зближення правових систем і глобалізації права, співробітництва з іншими країнами, міжнародними організаціями. Їх спільною основою є існуючі демократичні стандарти, врахування національних інтересів держав, потреб територіальних громад, забезпечення сталого цивілізаційного розвитку.

З часу проголошення незалежності України розпочався процес реформування національного законодавства, що зумовлений змінами в організації суспільно-політичного, соціального та економічного розвитку, переходом від тоталітаризму до демократії, від централізованої до децентралізованої системи влади. Тому є усі підстави стверджувати, що вітчизняне законодавство у якості національного феномену почало розвиватися, по суті, з отриманням незалежності нашої держави.

Кардинальне реформування правової системи України, у першу чергу, системи законодавства проводилось і продовжує здійснюватись шляхом реалізації конституційних принципів демократії, гуманізму, свободи і справедливості, політичного, економічного й ідеологічного плюралізму, законності і правопорядку.

Без належного законодавчого забезпечення неможливо було б здійснити конституційну, адміністративну, судову, муніципальну, земельну, бюджетну, податкову та ряд інших реформ. Стосовно реформування системи органів внутрішніх справ варто відзначити те, що удосконалення законів, інших нормативно-правових актів сприяли ефективному виконанню покладених функцій і завдань, оптимізації їх організаційної структури, запровадженню нових інститутів, зміні пріоритетів в діяльності, забезпеченню їх відкритості, взаємодії з громадськими об'єднаннями і населенням.

Саме законодавством передбачено перелік обов'язків і прав працівників правоохоронних органів, у тому числі при створенні відповідних умов для захисту прав, законних інтересів людини і громадянина, у сфері забезпечення правопорядку, суспільного порядку та національної безпеки.

Можна підкреслити певну своєрідність чи унікальність системи законодавства України, оскільки для неї характерними є такі тенденції як наступність, інтеграція і диференціація, уніфікація і спеціалізація, кількісні і якісні зміни розширення правового регулювання тощо. Зокрема сформовані нові галузі та інститути – міграційне, митне, інформаційне,

підприємницьке, господарське, муніципальне, транспортне, медичне законодавство, законодавство з питань соціального забезпечення, національних меншин тощо, які іноді випереджають розвиток відповідних галузей та інститутів права.

Відомо, що основним завданням законодавства є створення визначеної, стабільної правової основи для здійснення демократичних перетворень, забезпечуючи регулятивно-організуючі, стимулюючі завдання в суспільстві. У цілому високим є рівень демократизації законотворчого процесу, використання позитивного зарубіжного досвіду і громадської думки. Однак система національного законодавства не є остаточно сформованою, її подальший розвиток спрямований на прийняття випереджувальних реалістичних, ефективно діючих законів і заповнення правових прогалів, наприклад, щодо організованої злочинності, внесення змін і доповнень до Конституції України, виборчого, інформаційного, бюджетного, податкового, цивільного, земельного, процесуального, іншого законодавства.

За останнє десятиріччя української історії можна відзначити ряд проблем, пов'язаних з гармонізацією національного законодавства в різних галузях, імплементації міжнародних і європейських правових стандартів, наближенням законів та інших нормативно-правових актів до правових актів Європейського Союзу, ряду інших організацій. Зближення правових систем європейських держав є найважливішою традицією формування галузей національного законодавства, для інтеграції у європейське та світове співтовариство, входження у єдиний правовий простір, тому потребує зважених політичних рішень, своєчасних реформ правової системи.

У той же час, вітчизняне законодавство є очевидно недосконалим, воно розвивається доволі хаотично, іноді залежно від політичної кон'юнктури, є значною мірою неупорядкованим, суперечливим, складним і подекуди унеможливується його реалізація. Спостерігається ігнорування правил законодавчої техніки, порушення принципу розподілу влад, інших демократичних принципів, нерациональне делегування законодавчих повноважень. Внаслідок цього суттєво знижується ефективність регулювання суспільних відносин, послаблюється стан законності і рівень правопорядку в країні, задекларовані численні права і свободи людини і громадянина складно забезпечити і захистити на практиці.

Усе це змушує проаналізувати теоретичні та прикладні аспекти розуміння природи і структури, специфіки реалізації законодавства як явища сучасної правової дійсності, суперечливу історію еволюції і перспективи розвитку, визначити його роль як чинника суспільних перетворень, процесу демократизації загалом. Останні події у нашій державі свідчать, що законодавець змушений оперативного реагувати на виклики і загрози миру, національній безпеці, життю і здоров'ю населення, територіальній цілісності держав, національній єдності і злагоді.

Ліберальні демократичні цінності і принципи можуть бути сприйняті суспільством з високим рівнем правової культури, розвиненою економічною і правовою системою, науково обґрунтованою, законодавчо визначеною і реалізованою державною правовою політикою, ефективними

механізмами виконання законів. Демократичність законодавства може бути засвідчена шляхом практичної реалізації, створення дієвої системи державних гарантій і захисту прав людини на рівні міжнародних та європейських стандартів, сприяння переходу до відкритого громадянського суспільства. Це дасть змогу закріпити інститути народовладдя, створити конституційні інституції і процедури, гарантії від незаконного обмеження прав і свобод людини, інтересів юридичних осіб, прискорити здійснення економічних реформ та гарантувати Україні повноправний єдиної демократичної правової держави.

Ратифікація Угоди про асоціацію з ЄС стала логічною крапкою у боротьбі за цивілізаційний вибір нашого народу. Керівництво держави докладає усі зусилля для успішної реалізації цієї Угоди яка набирає чинності з 1 листопада 2014 року. Нещодавно Президент України Петро Порошенко представив національний план реформ – «стратегією-2020». Угода про асоціацію не змінить реальність з 1 листопада, це поступовий еволюційний процес. В угоді все розписано на 10 років, для її успішної реалізації потрібен час і зусилля кожного українця.

Чи пройде великий Європейський шлях Україна ефективно та результативно залежить від волі керівництва та від кожного з нас.

Особливо хочеться наголосити на значенні юридичної науки, її представників у визначенні та обґрунтуванні перспективних напрямів реформування та розвитку законодавства України.

Тому, цілком природно, що від провідних науковців України керівництво держави очікує конкретні законодавчі пропозиції щодо реформування законодавства України в умовах Євроінтеграції. Впевнений що кращі науково-педагогічні працівники академії та інших навчальних закладів, молоді науковці – студенти інституту, котрі беруть участь у роботі сьогоднішньої конференції внесуть цікаві пропозиції по обговорюваній темі. Щиро бажаю Вам творчої, плідної, роботи.

Наукова та інноваційна діяльність як складова розвитку системи освіти МВС України

Чернявський С.С., проректор Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

З вищою юридичною освітою пов'язана розбудова правової держави, здійснення визначених Конституцією і Президентом України реформ у правоохоронній сфері.

Готовність і здатність працівників правоохоронних органів вирішувати в складних соціально-політичних та економічних умовах завдання по охороні громадського порядку, боротьби зі злочинністю, зміцненню суверенітету і територіальної недоторканості держави, вимагають постійного зростання професіоналізму кадрів, їх глибоких знань, аналітичного складу мислення, вміння прогнозувати події та адекватно реагувати на них. Це, в свою чергу, потребує належного рівня підготовки правоохоронців у відомчих вишах та відповідної кваліфікації науково-педагогічного складу.

На розв'язання багатьох проблем галузевої освіти, які нині потребують пильної уваги, спрямовані положення Закону України «Про вищу освіту» (в новій редакції), який закріплює особливий статус вищого військового навчального закладу зі специфічними умовами навчання. Одним з головних завдань вищого навчального закладу вважається забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі наукової та інноваційної діяльності (п. 5 ч. 1 ст. 26 Закону України «Про вищу освіту»).

Правоохоронна система будь-якої держави за специфікою свого призначення (підтримання правопорядку) є консервативною. До того ж вона працює поза межами ринкових відносин. Тому механізми інноваційного розвитку, напрацьовані світовою економікою, не можна безпосередньо застосувати в системі МВС України.

Водночас необхідність створення постійно діючого механізму розроблення новачій у сфері правоохоронної діяльності, їх наукової апробації та впровадження в роботу органів внутрішніх справ сьогодні є очевидною. Від того, наскільки чітко буде працювати цей механізм, в кінцевому рахунку залежатиме: ефективність виконання ОВС покладених на них завдань (завдяки озброєності правоохоронної практики новітніми досягненнями науки і техніки); здатність правоохоронної системи до швидких і своєчасних трансформацій відповідно до суспільних вимог, що змінюються (що дозволить гармонізувати розвиток ОВС з прогресом громадянського суспільства в Україні).

Запровадження інноваційних механізмів розвитку органів внутрішніх справ має органічно вписуватися в концепцію майбутнього реформування правоохоронної системи, оскільки будь-яка реформація вимагає інноваційної підтримки. Отже, інноваційні механізми розвитку ОВС можна вважати як одним із очікуваних результатів реформування, так і важливим інструментом його проведення.

Створення новачій покладається, насамперед, на навчальні заклади та науково-дослідні установи МВС України. Механізм організації науково-дослідної роботи є напрацьованим і дає свій позитивний ефект. Разом з тим, наукові відомчі дослідження не завжди спрямовані на вирішення практичних завдань. Наприклад, лише близько половини видань навчальних закладів МВС України безпосередньо присвячені питанням оперативно-службової діяльності. Серед запатентованих ідей п'ята частина не стосується проблем ОВС. А деякі наукові праці тяжіють до схоластики.

Це відбувається через нестачу тісного творчого співробітництва між практичними підрозділами (насамперед, оперативними та іншими службами МВС України) й відомчими навчальними закладами та науково-дослідними установами. На жаль, практичні підрозділи зазвичай не є сприйнятливими до нововведень. Подання ними заявок до НВЗ або НДУ на проведення науково-дослідних робіт іноді формалізовано й не передбачає намірів подальшого впровадження в правоохоронну практику.

Водночас є й приклади позитивного досвіду. Так, виконуючи наукові завдання Міністерства, творчі групи академії реалізували понад 200 актуальних прикладних тем з проблем реформування правоохоронної системи, досудового розслідування, експертної діяльності, протидії

злочинності, охорони громадського порядку в особливих умовах тощо. Налагоджено творчу співпрацю з деякими службами МВС України, зокрема Головним слідчим управлінням, Департаментом оперативної служби, Департаментом оперативно-технічних заходів, Управлінням боротьби з незаконним обігом наркотиків та ін., що дає певний результат. Співпраця показує, що інноваційний процес поживається там, де присутня зацікавленість керівників служб у модернізації діяльності підпорядкованих підрозділів.

Узагальнюючи набутий досвід, можна дійти низки висновків та напрацювати певні пропозиції.

Перше. Відносини творчої співпраці між вищим навчальним закладом та зацікавленою службою МВС України (або територіальним практичним підрозділом) мають бути юридично врегульованими. Задля ефективної співпраці з ВНЗ (НДУ) зацікавлена служба МВС України має виступати в якості замовника наукової продукції; відповідно кожний науковий продукт повинен мати свого «господаря» – службу або підрозділ, який супроводжує інноваційний процес від постановки наукового (або технічного) завдання і завершуючи апробацією (експлуатаційними випробуваннями) та безпосереднім впровадженням в діяльність підпорядкованих підрозділів. Це має стати гарантією забезпечення належного наукового рівня розробок та їх результативного застосування в правоохоронну практику.

Друге. Будь-яка новація, будучи предметом правовідносин між замовником і виконавцем, має набути правового статусу як об'єкт інтелектуальної власності й здобути правову охорону відповідно до чинного законодавства.

Зауважимо, що в Національній академії внутрішніх справ накопичений певний досвід створення та правової охорони об'єктів інтелектуальної власності. Цими питаннями займається група з питань інтелектуальної власності, яка утворена в академії у 2009 році. За цей період в навчальному закладі розроблено понад 150 об'єктів інтелектуальної власності практичного та навчального призначення.

Науковий рівень та практична спрямованість інтелектуальних здобутків Національної академії знайшли своє визнання і позитивну оцінку Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Академії педагогічних наук України.

Третє. Процес впровадження новацій у практичну діяльність ОВС має бути регламентований відомчим наказом. Це дозволить упорядкувати інноваційну роботу за єдиним стандартом, що уможливить, з одного боку, подолати несприйнятливості практичних підрозділів до новацій, а з іншого – підвищити науковий рівень та практичну спрямованість наукових розробок.

Кожна новація (наукова робота, дисертація, запатентована методика, винахід тощо) має пройти етап апробації, яку здійснюють замовник разом з виконавцем, Апробацію проводять шляхом тимчасового локального експериментального впровадження (для методик та технологій), проведення експлуатаційних випробувань (для технічних рішень та комп'ютерних програм) або в інший спосіб. Для цього слід підготувати належний розпорядчий документ, де мають бути визначені відповідальні

виконавці, терміни (графік) апробації, критерії позитивних результатів апробації та форми звітності.

Четверте. Керівництво інноваційною роботою в системі МВС України має бути зосереджене у спеціально створеному підрозділі (очевидно, у складі Департаменту освіти і науки). У відносинах МВС України з відомчими вищими начальними закладами та науково-дослідними установами акцент має бути перенесено з розвитку відомчої науки на становлення та розвиток відомчої інноваційної діяльності.

Підводячи підсумок сказаному, слід зауважити, що переведення системи МВС України на інноваційний шлях розвитку дозволить підвищити ефективність правоохоронної діяльності. Крім того, це дозволить очікувати на низку позитивних ефектів, зокрема: інноваційну підтримку процесу реформування ОВС; перетворення відомчої науки на ефективний чинник безпосереднього впливу на якість та креативність правоохоронної діяльності; підвищення наукового рівня та практичної спрямованості досліджень, що їх здійснюють відомчі ВНЗ та НДУ; підвищення наукового рівня відомчого управління; створення сприятливих умов для подальшого удосконалення системи МВС України.

*від Українського фонду
науково-економічного та юридичного співробітництва*

Олексієнко С.Б., президент Українського фонду науково-економічного та юридичного співробітництва, заслужений юрист України

Цивілізаційний вибір Україна зробила

Доброю традицією стало те, що саме в Національній академії внутрішніх справ провідному навчальному закладі юридичного спрямування щорічно проводиться науково-теоретична конференція з нагоди Дня юриста. В нашому навчальному закладі працюють визнані в Україні вчені, які вносять вагомий вклад у реформування законодавства України. Це знаходить своє відображення у ваших наукових дослідженнях в різних галузях права по переосмисленню вітчизняного та зарубіжного досвіду проведення правових реформ. Ви знаходитеся на перенних рубежах демократизації суспільства.

Розбудова демократичної правової держави і громадянського суспільства в Україні сьогодні відбувається в умовах євроінтеграційних процесів, зближення правових систем і глобалізації права, співробітництва з іншими країнами, міжнародними організаціями. Їх спільною основою є існуючі демократичні стандарти, національні інтереси та сталий цивілізаційний розвиток світового співтовариства. Процеси європейської інтеграції в Україні передбачають створення ефективної децентралізованої системи публічної влади, яка ґрунтувалася б на верховенстві права, народовладді, визнанні людини найвищою соціальною цінністю. Зазначені завдання неможливо реалізувати без повноцінного реформування законодавства України.

Вибрана вами для наукової дискусії тема сьогоднішньої конференції є надзвичайно актуальною і своєчасною. Адже усі ми знаходимося під враженням визначної події для нашої держави та народу України коли

Верховна Рада України та Європейський парламент 16 вересня 2014 року синхронно ратифікували угоду про асоціацію. Сьогодні ні в кого немає сумніву, що цей день увійде в історію не лише України, а й усієї Європи та навіть світу. Свою дорогу до європейського співтовариства та європейських цінностей уже пройшов не один народ, у тому числі й деякі пострадянські держави. Усі ми і є учасниками українського шляху до Європи який виявився найскладнішим, найпатріотичнішим, найтрагічнішим і, на жаль, скроплений кров'ю. Впевнений, що про цей шлях України до Європейських цінностей ще будуть дуже багато говорити і історики і юристи і політики і пересічні громадяни. Після завершення голосування та відповідних підписів Президент України Петро Порошенко наголосив «Ми завершили процедуру, і з 1 листопада угода вступає в силу. Це справжній прорив України». В той же день, депутати проголосували за заяву Верховної Ради «Про Європейський вибір України».

Ці надзвичайно значущі для нашої країни події закріпили бажання народу України будувати своє майбутнє у європейській спільноті. Для успішної реалізації європейського цивілізаційного вибору, нам необхідно реформувати практично усі сфери нашого буття. Минулого місяця на пресконференції Президент України Петро Порошенко окреслив першочергові напрямки реалізації угоди про Євроінтеграцію. Впевнений, що успішне виконання цих завдань залежить від кожного з нас і в першу чергу від науковців.

Бажаю учасникам конференції творчої результативної роботи.

від Комітету з питань правової політики Верховної Ради України

Залізнюк В.В., заступник керівника секретаріату Комітету з питань правової політики Верховної Ради України

Доброго дня!

Радий вітати усіх учасників, гостей конференції!

Понад усе вважаю доцільним підкреслити актуальність тематики, що пропонується до розгляду, її надзвичайну важливість для розбудови і руху вперед нашої Держави, руху з чітко означеною орієнтацією на європейські цінності та гідні стандарти життя.

Нація зробили свій вибір і надто дорогою ціною розрахувалась за нього, на превеликий жаль сальдо у цьому страшному розрахунку не підведено і по нині. З огляду на це та усвідомлюючи реалії сьогодення, євроінтеграційний вибір уже більше ніколи не має стати предметом для дискусій. Натомість полеміка та праця у цьому питанні має зосередитися на шляхах досягнення цілі, окресленні першочергових та пролонгованих в часі задач, усунення перешкод, врахування та виправлення помилок, що мали місце у державному будівництві, визначення чітких і зрозумілих суспільстві пріоритетів.

І от якраз один з основних пріоритетів сформовано у тематичні назві сьогоднішньої конференції: Реформа законодавства України в умовах євроінтеграції.

Адже, неможливо вибудувати якісно нових суспільні відносини за правилами та законодавчими нормами, що не відповідають обраним нацією цінностям, не містять механізмів, що здатні забезпечити ефективне

державне управління не порушуючи при цьому людино центричні підходи, права свободи людини і громадянина.

Жодні події чи потрясіння, у тому числі революційного характеру, самі по собі не здатні нести сталих змін, а тим паче державного та суспільного розвитку. Натомість, такі події створюють лише передумови для розвитку і руху вперед. Без кропіткої праці у напрямку розвитку, як логічного продовження революційних досягнень та героїчних вчинків, останні втрачають сенс.

Тому принагідно засвідчую повагу та дякую моїй Альма-матер – Національній академії внутрішніх справ за організацію сьогоднішнього конче необхідного заходу.

Усім нам плідної праці! Дякую за увагу!

Міжнародні угоди як правова основа здійснення адміністративної взаємодії між пенсійним фондом України та органами пенсійного забезпечення зарубіжних країн

Балика Г.О., аспірант кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права Класичного приватного університету
Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент *Максакова Р.М.*

Одним із напрямків діяльності Пенсійного фонду України є міжнародне співробітництво з органами пенсійного забезпечення зарубіжних країн. Це зумовлене, насамперед, тим, що громадяни України виїжджають за кордон на постійне проживання і, відповідно, реалізують своє право на пенсійне забезпечення на території іншої країни, та навпаки.

Правовідносини Пенсійного фонду України з органами пенсійного забезпечення інших держав регулюються міжнародними угодами та договорами у сфері пенсійного забезпечення. На даний час Україною укладено більше тридцяти таких договорів з різними державами. Таким чином, взаємодія Пенсійного фонду України з органами пенсійного забезпечення інших держав доцільно розглядати, здійснюючи аналіз законодавчих актів у цій сфері.

Одним з основних нормативно-правових актів у сфері міжнародного співробітництва є Закон України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 № 1906-IV. Відповідно до статті 19 цього Закону чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства. Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору.

Першою міжнародною угодою у сфері пенсійного забезпечення після проголошення незалежності України була Угода про гарантії прав громадян держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у сфері пенсійного забезпечення від 13.03.1992. Дана Угода визначає основні положення співпраці членів Співдружності Незалежних Держав у сфері пенсійного забезпечення:

- здійснення пенсійного забезпечення за місцем проживання (ст. 1, 6);
- гармонізація пенсійного законодавства держав-учасниць (ст. 4);
- порядок здійснення витрат на пенсійне забезпечення (ст. 3);
- здійснення пенсійного забезпечення у випадку переселення пенсіонера (ст. 7);
- співпраця органів, які здійснюють пенсійне забезпечення в державах-учасницях (ст. 8).

Проте, необхідно відзначити, що на практиці дана Угода мала декларативний характер. Враховуючи те, що на даний час відбувається процес виходу України з Співдружності Незалежних Держав, можна

зробити висновок, що дана Угода не є важливим міжнародним документом в діяльності Пенсійного фонду України.

Аналізуючи міжнародні угоди у сфері пенсійного забезпечення, слід зазначити, що в угодах відображуються основні положення Угоди про гарантії прав громадян держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у сфері пенсійного забезпечення від 13.03.1992, а також закріплюється більш конкретизований порядок здійснення адміністративної взаємодії між органами, які здійснюють пенсійне забезпечення.

Необхідно відзначити, що з більшістю держав, з якими Україна здійснює співробітництво у сфері пенсійного забезпечення, укладено декілька угод, а саме це угода на рівні держав (Україна - Латвійська Республіка, Україна - Естонська Республіка), на рівні урядів (Уряд України – Уряд Республіки Білорусь, Уряд України – Уряд Республіки Молдова), а також угода на рівні органів пенсійного забезпечення (Пенсійний фонд України - Державний фонд соціального захисту Азербайджанської республіки, Пенсійний фонд України - Соціальний фонд Республіки Молдова) або органів соціального захисту населення (Міністерство соціального захисту населення України - Міністерство соціального захисту населення Республіки Казахстан, Міністерство праці та соціальної політики України – Національний інститут страхування Республіки Болгарія). Для врегулювання адміністративних відносин з деякими державами крім основної угоди у сфері пенсійного забезпечення укладено додатковий договір або угоду про застосування основної угоди (Адміністративний договір про порядок застосування Угоди між Україною та Королівством Іспанія про соціальне забезпечення громадян від 17.01.2001; Адміністративна угода про застосування Договору між Україною та Словачкою Республікою про соціальне забезпечення від 21.06.2004; Адміністративна угода про застосування Договору між Україною та Чеською Республікою про соціальне забезпечення від 25.06.2003; Адміністративний договір про застосування Угоди між Україною та Республікою Польща про соціальне забезпечення від 18.05.2012; Адміністративна домовленість стосовно процедури застосування Угоди між Україною та Португальською Республікою про соціальне забезпечення від 25.09.2009).

На підставі здійсненого аналізу міжнародних угод у сфері пенсійного забезпечення можна виділити основні напрями адміністративної взаємодії органів Пенсійного фонду України з органами пенсійного забезпечення інших держав:

- взаємні розрахунки між органами, які здійснюють виплату пенсій;
- обмін інформацією про зміни в чинному законодавстві;
- взаємний переказ та виплата пенсій у разі переселення пенсіонера з території однієї держави на територію іншої на постійне місце проживання;
- обмін інформацією, пов'язаною з переказом пенсій;
- здійснення медичного та адміністративного контролю відносно осіб, які мають право на пенсійне забезпечення в рамках угоди;
- надання правової допомоги для реалізації угоди.

Основні напрями удосконалення діяльності ОВС у сфері профілактики правопорушень серед неповнолітніх в контексті сучасних євроінтеграційних процесів

Ткаченко Н.М., здобувач кафедри адміністративної діяльності НАВС

Після підписання угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом (ЄС), стратегічний курс нашої держави на входження у європейський політичний, економічний і правовий простір набув нового забарвлення. Відтепер, одним із основних напрямів співробітництва України з ЄС стала уніфікація права. Цей процес довготривалий, а тому, проходить поетапно: розробляються нові і доповнюються діючі закони та кодекси; розпочато процес ратифікації низки договорів і конвенцій. Правова система України поступово насичується новими європейськими законодавчими підходами, що дозволяють максимально забезпечити дотримання прав людини. У цьому контексті показовим є той факт, що велику увагу в контексті забезпечення основних прав і свобод людини європейське співтовариство приділяє українським дітям.

Всі країни, які сьогодні об'єднані в європейську співдружність, пройшли через серйозне реформування системи захисту прав дитини. Наслідуючи цей приклад, діяльність із захисту прав дитини в Україні визначено як загальнодержавний пріоритет. Так, за останні роки вищими органами державної влади було прийнято понад 30 нормативно-правових актів, які не лише регулюють розмір державної допомоги сім'ям з дітьми, а й власне визначають якісно нові процедури захисту прав дітей. Особливе місце серед них займає Указ Президента України № 597 від 24.05.2011 р., яким затверджено Концепцію розвитку кримінальної юстиції щодо неповнолітніх в Україні.

Основною метою Концепції є розбудова повноцінної системи кримінальної юстиції щодо неповнолітніх, спроможної забезпечити законність, обґрунтованість та ефективність кожного рішення щодо дитини, яка потрапила у конфлікт із законом, пов'язаного з її перевихованням та подальшою соціальною підтримкою. Для досягнення цієї мети передбачається: 1) удосконалити систему профілактики дитячої злочинності на основі застосування відновних та проактивних методик; 2) сприяти розвитку відновного правосуддя, створити ефективну систему реабілітації неповнолітніх, які вчинили правопорушення; 3) запровадити інноваційні, сформовані на основі відновного та проактивного підходів методи та форми роботи з дітьми, схильними до вчинення правопорушень; 4) забезпечити ефективне правосуддя щодо неповнолітніх, які вчинили правопорушення, з урахуванням вікових, соціально-психологічних, психофізичних та інших особливостей розвитку.

Виконання зазначених завдань стане можливим завдяки здійсненню цілої низки заходів нормативно-правового, організаційного, методичного, інформаційного та кадрового забезпечення. Заходи нормативно-правового забезпечення мають включати: 1) удосконалення нормативно-правової бази у сфері захисту прав і законних інтересів неповнолітніх, зокрема, при притягненні їх до відповідальності; 2) прийняття законів про безоплатну правову допомогу, медіацію, службу пробачії; 3) розроблення державної

програми соціального захисту та реабілітації неповнолітніх, які вчинили правопорушення; 4) підготовку пропозицій щодо створення єдиної системи взаємодії та адміністрування діяльності органів, що працюють з дітьми.

Заходи організаційного, методичного та інформаційного забезпечення мають включати: 1) надання правової, консультативної та інформаційної допомоги дітям, їх батькам та особам, які виконують обов'язки щодо виховання дітей, з метою підвищення ролі сім'ї у процесі виховання; 2) реалізацію пілотних проєктів щодо створення центрів відновного правосуддя, центрів пробації та центрів соціальної реабілітації неповнолітніх, які вчинили правопорушення; 3) підтримку волонтерських програм щодо роботи з неповнолітніми, залучення студентів ВНЗ відповідного освітнього спрямування до соціально-психологічного патронажу дітей, які тримаються у спеціальних виховних установах, а також тих, які перебувають на обліку в ОВС; 4) створення при територіальних центрах соціальних служб для дітей, сім'ї та молоді денних консультативно-дозвільних центрів; 5) розроблення індивідуальних навчальних програм та інноваційних виховних методик для учнів, які навчаються у навчальних закладах соціальної реабілітації; 6) запровадження додаткових форм впливу на неповнолітніх правопорушників шляхом залучення їх до суспільно корисної праці тощо.

Заходи кадрового забезпечення мають включати розроблення програм та організацію проведення низки комплексних освітніх заходів, спрямованих на підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації спеціалістів, які працюють з дітьми, що потребують соціальної реабілітації.

Важливу роль в реалізації запланованих Концепцією заходів відводиться ОВС, діяльність яких в сфері профілактики правопорушень серед дітей теж потребує докорінного оновлення та реформування. При цьому, на нашу думку, першочерговими кроками на цьому шляху мають стати: 1) раціоналізація системи управління профілактикою правопорушень серед дітей, що забезпечить усунення паралельних і дублюючих ланок, зменшення витрат на утримання управлінського апарату і укріплення функціональних, особливо низових підрозділів, втілення у їх діяльність сучасних комп'ютерних технологій, засобів зв'язку; 2) розмежування і забезпечення оптимального співвідношення функцій спеціальних служб із профілактики правопорушень серед дітей (КМСД та ПРД) та інших служб і підрозділів ОВС, підвищення координації їх дій та взаємодії з іншими суб'єктами профілактики; 3) підвищення професійного рівня співробітників ОВС, які безпосередньо здійснюють профілактику правопорушень серед дітей, шляхом забезпечення їх спеціалізації та кваліфікаційної підготовки й перепідготовки, укріплення дисципліни, розвитку та заохочення їх творчої ініціативи; 4) удосконалення правового регулювання діяльності спеціалізованих служб та підрозділів ОВС, які здійснюють профілактику правопорушень серед дітей тощо.

**Електронний браслет – різновид публічного майна,
що використовується як інструмент для організації виконання ухвали
слідчого судді або суду працівниками міліції**

Паламарчук І.В., здобувач кафедри адміністративного права і процесу НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор Бевзенко В.М.

Адміністративно-правовий статус працівника міліції в сучасних умовах соціального розвитку і оновлення української правової системи вбачає інститут адміністративного права, зокрема більш конкретніше даний статус конкретизується наявністю прав і обов'язків закріплених законодавцем, як сукупність наявних правових можливостей необхідних для виконання покладених на працівника міліції та міліцію в цілому обов'язків. Однак виконання покладених на працівника міліції та міліцію в цілому обов'язків потребує використання ними певних «інструментів» нагально необхідних у їхній повсякденній діяльності.

Саме поняття «інструмент» (із латинської instrumentum – знаряддя) – суто технологічне поняття, яке означає технологічне оснащення (знаряддя або пристрій), які в процесі праці безпосередньо стикаються з предметом праці з метою зміни чи контролю його форми, стану, властивостей тощо [6]. Зокрема таке поняття як «інструмент» використовується в адміністративному праві Федеративній республіці Німеччині, досвід та ідеї науки якої у свою чергу перейняло і адміністративне право України [4].

Тому таким інструментом у адміністративно-правовому статусі працівника міліції та такого державного озброєного органу виконавчої влади як міліція, в цілому, є публічне майно, що використовується ним для виконання покладених на нього обов'язків, яке можна умовно поділити на: спеціальні засоби, рухоме та нерухоме майно і публічні грошові кошти. В рамках нашого дослідження також можна окремо виділити різні новітні технічні пристрої, в даному випадку – електронний браслет, який є складовою частиною електронного засобу контролю. Хоча деякі вчені-дослідники адміністративісти у першій половині ХХ століття, висловлювали таке твердження, що майно яке використовується суспільством задля задоволення своїх потреб є «публічним», а майно яке використовується для служіння цілям державного управління є «адміністративним» [5, с. 54]. Однак, враховуючи твердження вчених минулого століття, все ж треба брати і до уваги швидкість технічного прогресу, який у свою чергу набагато випереджає сучасну відповідність вітчизняного законодавства у регулюванні процесів, які супроводжується даним прогресом. В зв'язку з чим виникає необхідність детального розгляду такого виду публічного майна, що використовується працівниками міліції, задля виконання покладених на них обов'язків передбачених ст. 10 Закону України «Про міліцію» (далі – Законом) [1], як електрошоковий браслет, який відповідно до наказу МВС України відноситься № 696 від 09.08.2012 року [3], відноситься до електронних засобів контролю за місцезнаходженням підозрюваного (обвинуваченого). Отже, порядок його застосування та правові підстави регламентується

Кримінальним процесуальним кодексом України (далі – КПК) [2], зокрема статтею 195, та наказом МВС України № 696 від 09.08.2012 [3].

Таким чином більш чітке тлумачення такого електронного засобу контролю за місцем знаходження підозрюваного (обвинуваченого), як електронний браслет дається у відомчому нормативному акті, а саме згаданому вже наказі МВС України від 09.08.2012 року № 696, а саме до електронного браслету відносять – електронний пристрій, виконаний у вигляді браслета, що закріплюється на тілі підозрюваного або обвинуваченого з метою його дистанційної ідентифікації та відстеження місцезнаходження, який призначений для носіння на тілі і захищений від самостійного знімання, пошкодження або іншого втручання в його роботу з метою ухилення від контролю та має сигналізувати про спробу особи здійснити такі дії [3].

Отже, такий електронний засіб контролю як електронний браслет слугує в якості інструмента співробітників органів внутрішніх справ та працівників міліції безпосередньо у найефективнішому виконанні покладених на них Законом обов'язків та з метою належної організації їх діяльності, у забезпеченні виконання ухвали слідчого судді, суду щодо електронного контролю за місцезнаходження підозрюваного (обвинуваченого) як того вимагає КПК.

Таким чином, такий електронний засіб контролю як електронний браслет є тим самим публічним майном, яке використовується як інструмент для здійснення своїх повноважень працівниками міліції.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про міліцію» від 20.12.1990 № 565-ХІІ;
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2013 № 4651-VI;
3. Наказ МВС України від 09.08.2012 № 696 «Про затвердження Положення про порядок застосування електронних засобів контролю».
4. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. - К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007. - 592 с.
5. Карадже-Искров Н.П. Публичные вещи. Выпуск первый. Издание Иркутской Секции Научных Работников. Иркутск. 1927. VII – 80 стр.
6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%81%D1%82%D1%80%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82>.

Нормативно-правове закріплення дотримання вимог щодо врегулювання конфлікту інтересів працівниками органів внутрішніх справ

Луговий В.О., здобувач кафедри адміністративної діяльності НАВС

Відповідно до ч. 2 ст. 14 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», закони та інші нормативно-правові акти, що визначають повноваження органів державної влади, органів місцевого самоврядування, порядок надання окремих видів державних послуг та провадження інших діяльності, пов'язаних із виконанням функцій держави, місцевого самоврядування, мають передбачати порядок та шляхи врегулювання конфлікту інтересів.

Не є виключенням у цьому сенсі і органи внутрішніх справ. Основоположним нормативно-правовим актом, який встановлює вимоги щодо вирішення зазначеної проблеми, є Закон України «Про міліцію». Відповідно до ст. 18¹ зазначеного Закону, у разі виникнення конфлікту інтересів під час виконання службових повноважень працівник міліції зобов'язаний негайно доповісти про це своєму безпосередньому начальникові. Безпосередній начальник працівника міліції зобов'язаний вжити всіх необхідних заходів, спрямованих на запобігання конфлікту інтересів, шляхом доручення виконання відповідного службового завдання іншій посадовій особі, особистого виконання службового завдання чи в інший спосіб, передбачений законодавством.

Також вимоги щодо врегулювання конфлікту інтересів містяться в розділі 6 Правил поведінки та професійної етики осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України.

Так, працівник органів внутрішніх справ зобов'язаний у межах своїх повноважень уживати заходів щодо недопущення конфлікту інтересів, а саме будь-якої можливості виникнення суперечностей між особистими інтересами особи та її службовими повноваженнями, наявність яких може вплинути на об'єктивність або неупередженість прийняття рішень, а також на вчинення чи невчинення дій під час виконання наданих їй службових повноважень.

Обставини, що можуть призвести до виникнення конфлікту інтересів, повинні бути усунуті до того, як працівник органів внутрішніх справ буде призначений на посаду.

У разі коли обставини, що можуть призвести до виникнення конфлікту інтересів, склалися після призначення на посаду, працівник органу чи підрозділу внутрішніх справ повинен невідкладно повідомити в письмовій формі свого безпосереднього керівника про наявність конфлікту інтересів.

Якщо працівнику органів внутрішніх справ стало відомо про наявність конфлікту інтересів у інших працівників, йому необхідно повідомити про це свого безпосереднього керівника.

Безпосередній керівник зобов'язаний ужити всіх необхідних заходів, спрямованих на запобігання конфлікту інтересів, шляхом доручення виконання відповідного службового завдання іншій посадовій особі, особистого виконання службового завдання чи в інший спосіб, передбачений законодавством.

Керівник не має морального права:

- перекладати свою відповідальність на підлеглих;
- використовувати службове становище керівника в особистих інтересах;
- проявляти формалізм, чванство, зарозумілість, грубість, застосовувати рукоприкладство стосовно підлеглих;
- обговорювати з підлеглими дії вищих начальників;
- позичати гроші у підлеглих працівників, приймати подарунки, використовуючи своє службове становище.

В якості вагомого аргументу забезпечення дотримання вимог щодо врегулювання конфлікту інтересів виступає інструмент адміністративної відповідальності. Так, відповідно до ст. 172⁷ КУпАП, за неповідомлення особою безпосереднього керівника у випадках, передбачених законом, про

наявність конфлікту інтересів передбачено покарання у вигляді штрафу від десяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Особливості кредитно-модульної системи навчання студентів ВНЗ під час євроінтеграції

Свиридова А.М., студент ННІПП НАВС

Кушенко І.В., завідувач кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС, кандидат психологічних наук, доцент

Розвиток Української держави на сучасному етапі визначається в загальному контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні загальнолюдські цінності: парламентаризм, права людини, права національних меншин, лібералізацію, свободу пересування, свободу отримання освіти будь-якого рівня тощо, що є атрибутом громадянського демократичного суспільства.

Згідно зі стратегією інтеграції України до Європейського Союзу, затвердженої Указом Президента України, поряд з іншими напрямками європейської інтеграції (політичним, економічним, правовим) особливе місце в реалізації інтеграційних процесів займає культурно-освітній, який передбачає впровадження європейських норм і стандартів в освіті та науці на основі узгодження положень системи вищої освіти; поширення власних здобутків в галузі освіти у Європейському Союзі. Пріоритетною вартістю європейського освітнього простору є особа, її права та свободи. Євроінтеграційні процеси в освіті ґрунтуються на принципі національної автономності освітніх систем.

Як засіб досягнення мети визначається обов'язок держави і суспільства надавати вищим навчальним закладам достатні ресурси і право вибору викладачів на основі дотримання ними вимог нерозривності педагогічної та дослідницької діяльності. На університети накладається відповідальність забезпечити студентам умови для досягнення того культурного і освітнього рівня, оволодіння яким є їх власною метою. Європейський освітній простір ставить до своїх партнерів такі вже дуже добре відомі вимоги. Одним з них є ведення європейської системи перерахування кредитів (ЄСПК – ECTS).

Життєвий та студентський досвід показав, що серед викладачів та студентів практично відсутній єдиний підхід до тлумачення самого поняття «кредитно-модульна система навчання». Його часто ототожнюють з поняттям «модульно-рейтингова система навчання» або визначають в окремих випадках на засадах американського, європейського, німецького типу кредитно-модульної системи навчання, кожна з яких має свої особливості. Також проблеми торкаються таких питань: відсутністю англійських програм високої якості; недовірою зарубіжних партнерів українській системі освіти; відсутністю системи та єдиного підходу до підвищення координаторів міжнародних програм.

Створення системи кредитів має полегшувати засвоєння навчальних курсів і сприяти максимальному розширенню мобільності студентів шляхом розподілу інформаційного потоку на логічні частини. Кредит –

умовна одиниця виміру навчального навантаження студента у процесі вивчення певної складової навчальної програми чи певної дисципліни (курсу), виконаної студентом під час навчання. Організація навчального процесу у вищій школі на засадах кредитно-модульної системи навчання передбачає розробку викладачами інформаційних пакетів: нормативних документів, що регламентують впровадження кредитно-модульної системи навчання (Положення про організацію навчання в умовах КМС, навчальні плани та програми); адаптацію планів підготовки фахівців до вимог кредитно-модульної системи навчання, переструктурування графіку навчального процесу, розподіл навчальних дисциплін на модулі, визначення системи оцінювання та контролю знань студентів, розробку звітної документації; забезпечення навчального процесу навчально-методичними матеріалами (розробка інструктивно-методичних матеріалів, рейтингових книжок, навчально-методичних посібників тощо).

Якщо говорити про нормативну базу КМС, то дійсно на сьогоднішній день відповідно до наказів МОН України вищі навчальні заклади розробили навчально-методичні матеріали з навчальних дисциплін, які в цілому відповідають вимогам цієї системи. Однак з практики можна побачити, що у кожному вищому навчальному закладі по-своєму розуміють систему оцінювання навчальних досягнень студентів в рамках КМС. Проблема полягає у відсутності єдиного розуміння щодо механізму розподілу балів на весь курс враховуючи кількість змістовних модулів. Також різним є нарахування балів за аудиторну роботу студентів на лекціях, семінарах, практичних та позааудиторний час – за виконання індивідуальних завдань та самостійну роботу. Разом з цим можливість студента набрати достатній бал впродовж викладання навчальної дисципліни та погодившись на цей бал та не здавати залік або іспит традиційним шляхом також неоднозначно впливає на засвоєння знань студентів, адже підсумковий контроль – це також форма навчання і достатньо ефективна. Отже, впровадження КМС в українських реаліях має більше запитань, ніж відповідей на них.

Враховуючи прийняття Проекту Закону про Вищу освіту від 01.07.2014 № 1556-VII, який ще діє як перехідний до вересня 2015 року, будемо сподіватися на дієві пропозиції від освітян щодо покращення якості навчання студентів ВНЗ в умовах євроінтеграції та їх реалізацію найближчим часом.

Список використаних джерел:

1. Болонський процес: головні принципи входження в європейський простір вищої освіти / В. С. Журавський, М. З. Згуровський. – К.: ІВЦ «Вид-во «Політехніка», 2002. – 200 с.
2. Вища освіта і наука - найважливіші сфери відповідальності громадянського суспільства та основа інноваційного розвитку: Рішення колегії М-ва освіти і науки України від 24.04.05 № 3/2-4 // Інформ. зб. М-ва освіти.
3. Розширення ЄС: Ширша Європа – нові рамки відносин Україна – ЄС. – Представництво Європейської комісії в Україні, Молдові та Білорусі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/higher_en.html науки України. - 2005. - № 13/14.
4. <http://www.niss.gov.ua/articles/895/>

Проблема євроінтеграції у контексті вищої освіти в Україні

Балабуха Ю.М., студент ННПП НАВС

Бойко-Бузиль Ю.Ю., професор кафедри психології та педагогіки ННПП НАВС, кандидат психологічних наук, доцент

Сьогодні з'явилася досить значна кількість наукових надбань та розробок, присвячених проблемі євроінтеграції в контексті вищої освіти в Україні, серед яких наукові праці В. Андрущенка, К. Астахової, В. Байденко, В. Журавського, М. Згуровського, В. Кременя та ін. Більшість науковців позитивно оцінюють курс національної вищої освіти на євроінтеграцію через приєднання до Болонського процесу, при цьому вдаються до критичного аналізу усіх його аспектів, що можуть мати як позитивні, так і небажані наслідки.

Згадаємо, що 19 червня 1999 року Міністри освіти двадцяти дев'яти держав від імені своїх урядів підписали спільний документ, яким визначили напрями реформування вищої освіти в межах європейського простору, так звану «Болонську декларацію». Передісторією Болонського процесу є підписання представниками країн Європи Лісабонської конвенції «Про визнання кваліфікацій для системи вищої освіти європейського регіону», прийняття «Великої хартії університетів» у Болонії та підписання 25 травня 1998 року урядовцями Франції, Італії, Великої Британії, Німеччини «Спільної декларації про гармонізацію архітектури європейської системи вищої освіти» – Сорбонської декларації.

Для України знаковим являється 19 травня 2005 року, коли ми офіційно приєдналася до Болонського процесу та отримали наступні перспективи:

- реформування національної освітньої системи задля її розпізнавання у європейському просторі;
- прискорення переходу від освітньої моделі індустріального суспільства до моделі освіти суспільства інформаційного;
- можливості випускників вузів самореалізуватися в професійній галузі в будь-якій з європейських країн шляхом прийняття зручної та зрозумілої градації дипломів, ступенів і кваліфікацій, запровадження двоступеневої структури вищої освіти;
- активної академічної взаємодії людей, вищих навчальних закладів та держав;
- сприяння студентському самовиявленню через мобільність, привабливість, працевлаштування;
- конкурентоспроможності фахівця на ринку праці;
- відновлення дослідницьких традицій та створення нових наукових шкіл.

Однак, не дивлячись на багатомірність позитивної сторони приєднання варто зазначити про складність інтеграції вищої освіти в Україні до європейського освітнього простору. Зокрема:

- диспропорція між ступенем підготовленості системи вищої освіти України до неформального переходу на принципи Болонського процесу та вимогами, на яких він ґрунтується;

- зростання відкритості національної освіти й економіки та потужної конкуренції з боку вищих навчальних закладів, освітніх установ, організацій і підприємств Європейського Союзу;

- побоювання масового відтоку висококваліфікованих професіоналів, оскільки на нинішньому етапі інтеграція України в європейський освітній простір лише прискорить еміграційні процеси, у зв'язку з чим, певна частина українських студентів пов'язують свою майбутню професійну діяльність не з Україною, а з європейськими країнами чи США;

- достатньо значне цільове фінансування болонських реформ, наприклад на фінансування болонських реформ у перехідний період країнами-учасницями Болонського процесу, як правило, використовувалося до 60% бюджету національних міністерств освіти й окремих вузів;

- збільшення самостійної роботи студента та реального навантаження викладачів та їхньої готовності виступати в ролі тьютора;

- застаріла матеріально-технічна база, брак сучасних технічних засобів і новітніх технологій у більшості ВНЗ України.

Отже, щодо дискусії навколо євроінтеграції та болонізації вищої освіти в Україні, слід погодитись із тим, що цей процес не однозначний та може тлумачитися з різним вектором, але обов'язково повинен вестись у контексті першочергового реформування нинішнього становища в системі вищої освіти.

Список використаних джерел

1. Бражник Е. И. Перспективы развития высшего образования в европейских странах и в России в контексте Болонского процесса // Философский век. Альманах. История университетского образования в России и международные традиции просвещения / Отв. ред. Т. В. Артемьева, М. И. Микешин. – Спб., 2005. – Т. 2. – Вып. 29. – С. 100–113.

2. Болонський процес: головні принципи входження в європейський простір вищої освіти / В. С. Журавський, М. З. Згуровський. – К.: ІВЦ «Вид-во «Політехніка», 2002. – 200 с.

3. Кремень В. Г. Болонський процес: зближення, а не уніфікація // Дзеркало тижня. – 2003. – № 48(473). – С. 15.

Реалізація принципів і завдань ЄCTS: український досвід

Грідина К.І., студент ННІПП НАВС

Остафійчук Т.В., доцент кафедри психології та педагогіки ННІПП НАВС, кандидат психологічних наук, доцент

Необхідність розв'язання глобальних проблем, що стоять перед людством в сучасних умовах, вимагає високого рівня освіти, зростання інтелектуального та духовного потенціалу суспільства, підготовки фахівців нової генерації, здатних створювати найновітнішу техніку та технології.

Українська вища освіта переживає переломний момент свого розвитку. Її входження в європейський освітній простір є важливою і багато в чому вирішальною складовою загального процесу європейської інтеграції України. Приєднання України до загальноєвропейської акції під назвою «Болонський процес», спрямованої на створення спільного європейського простору вищої освіти слугує потужним поштовхом до позитивних системних змін у системі вищої освіти України, зокрема у

таких сферах, як автономія університетів, прозорість систем вступу та оцінювання, моніторинг якості освіти, мобільність студентів, подолання корупції. Але разом із цим існує й гостра проблема побудови навчально-методичного комплексу у відповідності до загальних вимог реформованого навчального процесу, а також забезпечення належного рівня знань з дисциплін фундаментальної професійної підготовки та їх повномасштабного об'єктивного оцінювання.

Підписання Україною у травні 2005 року Болонської декларації передбачає розробку та виконання програми реформування процесу підготовки фахівців найвищого рівня з метою його наближення до єдиних європейських вимог. Набув чинності «План дій щодо забезпечення якості вищої освіти України та її інтеграції в європейське і світове освітнє співтовариство на період до 2010 року» (наказ МОН від 13.07.2007 р.). В Плані визначаються основні принципи розвитку вищої освіти України в рамках Болонського процесу. Дані принципи і завдання та проблеми їх реалізації зводяться в основному до таких ключових позицій:

1. Введення двоциклічної системи навчання. Здійснюється поступовий перехід до двох освітньо-кваліфікаційних рівнів - бакалавр та магістр. Починаючи з 2006/2007 навчального року студенти всіх ВНЗ України III-IV рівнів акредитації залучені у двоциклову систему підготовки (бакалаври-магістри). Стосовно програм другого циклу, вивчається проблема диверсифікації програм за критеріями академічності та професійності. Зараз в Україні пропонується післябакалаврська програма магістра наук і програма, що має умовну назву «спеціаліст», яка більше зорієнтована на практичну діяльність.

2. Запровадження європейської системи кредитів ECTS.

ECTS – European Credit Transfer System (англ.) – Європейська система перерахування кредитів. Зустрічається декілька інших перекладів: Європейська кредитно-трансферна система, Європейська кредитно-трансферна та акумулююча система, Європейська кредитна система взамовизнання та накопичення, та інші. Це кредитна система, яка пропонує спосіб вимірювання та порівняння навчальних досягнень студентів і переведення їх з одного вищого навчального закладу до іншого.

Загальна чисельність кредитів на рік охоплює всі види навантаження студента, передбачені навчальними планами кафедри, включаючи відвідування лекцій, практичних, семінарських та лабораторних занять, виконання самостійної роботи, проходження практик, написання курсових та випускних кваліфікаційних робіт тощо.

У вищих навчальних закладах мають місце різні підходи до впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу. Так, у певній частині вищих навчальних закладів дотримуються традиційного поділу навчального року на семестри, деякі застосовують триместрову систему. Окремі вищі навчальні заклади перейшли до поділу навчального року на тетроместри (чверті). Певна частка вищих навчальних закладів визначають підсумкову оцінку з навчальних дисциплін за результатами модульного контролю без організації екзаменаційних сесій. Треба зазначити, що модульно-рейтингова система дозволяє проводити аналіз знань не лише наприкінці, але й під час

викладання дисципліни, і відповідно корегувати індивідуальну роботу зі студентами з різним рівнем знань на протязі семестру.

Разом з цим запровадження системи ECTS вимагає більшого навантаження методистів та викладацького складу кафедр ВНЗ. Введення данної системи не супроводжується в Україні приведенням до Болонських стандартів навантаження викладачів, яке на сьогодні є найбільшим в Європі.

3. Контроль якості освіти. Наказом МОН України № 563 «Про затвердження Положення про визнання іноземних документів про освіту» визначаються правові та організаційні основи визнання іноземних освітніх документів. Україна уклала 22 міждержавні міжнародні угоди про взаємне визнання документів про освіту, наукові ступені і вчені звання. Ще 32 проекти таких угод проходять процедуру узгодження. Проте ВНЗ, які запровадили спільні програми та присвоюють національно визнані ступені спільно з вищими навчальними закладами інших країн, становлять лише 3 % від загальної кількості українських ВНЗ.

4. Розширення мобільності. Спостерігається тенденція до підвищення рівня внутрішньої мобільності студентів і викладачів. Спрощено переведення студентів з одного ВНЗ до іншого за рахунок трансферу та накопичення кредитів ECTS. Міжнародної ж академічної мобільності Україна ще не відчула. Закордонне навчання і стажування за рахунок ВНЗ або держави становить менше 10 % від зазначеної кількості «мобільних» українських студентів. Стажування викладачів українських вищих навчальних закладів у провідних європейських університетах ніяк не координується і не фінансується українськими ВНЗ або державою; створення спільних програм підготовки фахівців із провідними європейськими університетами не набуло поширення; укладення міжуніверситетських двосторонніх договорів про обмін кадрами відбувається епізодично; виконання спільних наукових програм із провідними університетами ЄПВО має одиничний характер.

5. Забезпечення участі студентів. У всіх ВНЗ України створено органи студентського самоврядування, студенти представлені у складі вчених рад ВНЗ. Але повноваження органів студентського самоврядування на рівні участі у прийнятті рішень щодо організації навчання у більшості ВНЗ України майже не реалізуються; участь студентів у вирішенні питань контролю якості освітніх послуг залишається недостатньою.

6. Забезпечення якості освіти. Проводяться заходи щодо адаптації національної системи із забезпечення якості до стандартів і рекомендацій для забезпечення якості в ЄПВО. Національна система забезпечення якості реалізується через системи ліцензування і акредитації. Зовнішня система забезпечення якості охоплює всі ВНЗ України і поширюється на діючі в Україні філії іноземних навчальних закладів.

Реалізація цього плану відбувається дуже повільно. В Україні ще не сформована система моніторингу і визначення рейтингу ВНЗ за міжнародними показниками, водночас існуюча національна система моніторингу і визначення рейтингу ВНЗ з метою прийняття управлінських рішень не є достатньо прозорою.

Отже, з одного боку європейський простір вищої освіти відкриває нам величезні перспективи. З другого - участь України в Болонському процесі

потребує системної реорганізації національного простору вищої освіти з акцентуванням уваги на проблемах розуміння стратегічної мети Болонського процесу, його пріоритетів, а головне – чіткого усвідомлення власного місця держави в ньому.

Адміністративні процедури в адміністративному праві

Серета Р.М., студент магістратури юридично-психологічного факультету ННІЗН НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор *Кузьменко О.В.*

Україна стоїть на шляху побудови правової держави, остаточного запровадження інститутів ринкової економіки, створення якісно нового суспільства, орієнтованого на пріоритет загальнолюдських цінностей, модифікації та модернізації функціонального призначення державних органів, запровадження взаємовідносин особи і органів держави, що набуває особливого значення у світлі інтеграції нашої держави до Європейської спільноти. Одним із напрямків загального реформування вітчизняної адміністративної сфери є вдосконалення діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, зокрема, у питанні формування нових підходів і принципів їх функціонування. У цьому аспекті все більшого значення набуває необхідність наукового аналізу та визначення шляхів удосконалення теоретико-правових засад функціонування адміністративних процедур.

Слід відзначити, що адміністративні процедури були і залишаються предметом наукового інтересу провідних вітчизняних та зарубіжних вчених-адміністративістів: В. Авер'янова, Д. Бахраха, Ю. Битяка, О. Бандурки, Н. Галіциної, С. Демського, О. Кузьменко, О. Лагоди, О. Миколенка, Е. Талапіної, В. Тимощука, В. Шкарупи та ін. Суттєвий вплив на визначення поняття адміністративної процедури в Україні здійснюють дослідження представників радянської школи адміністративного права Б.В. Лазарева, В.А. Юсупова та інших, згідно з якими, сутність адміністративної процедури відповідає сутності правореалізаційної процедури, спрямованої на забезпечення прав та інтересів людини та громадянина.

Розвиток інституту адміністративної процедури впродовж останнього десятиріччя обумовлений активними кроками, спрямованими на реалізацію Концепції адміністративної реформи в Україні (1998), де комплексно відображено потреби реформування адміністративного права як галузі права та галузі законодавства, визначено, зокрема, пріоритетні напрямки розвитку правового регулювання адміністративних проваджень в цілому та адміністративних процедур зокрема. Вирішення даного питання дозволить більш чітко окреслити правову природу досліджуваного поняття та визначити основні напрямки використання даної категорії в управлінській діяльності та науці адміністративного права.

Одним із важливих напрямків удосконалення законодавства про адміністративні процедури є визначеність, чіткість та конкретність правового регулювання процедур у сфері публічної служби з урахуванням

прогалян та колізій. Склалася така ситуація, коли цілісний механізм порядку реалізації публічно-службових відносин потребує чіткого процедурного реглантування. У більшості європейських країн адміністративно-процедурне законодавство систематизоване, що дає змогу говорити про наявність певних європейських стандартів адміністративної процедури. Україна ж залишається однією з останніх країн Європи, де досі немає загального закону про адміністративну процедуру, а наявне нормативне регулювання є фрагментарним, суперечливим, як правило, підзаконним, та недостатньо спрямованим на захист прав і законних інтересів приватних осіб.

Відповідно до Указу Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» Адміністративно-процедурний кодекс повинен був встановити право на захист, що реалізується шляхом подання адміністративної скарги до вищого в порядку підлеглості органу виконавчої влади (посадової особи), а порядок надання органами виконавчої влади є закріплений в окремому Законі України «Про адміністративні послуги».

Що ж до принципів, то адміністративна процедура має ґрунтуватися на принципах: верховенства права, законності, рівності учасників адміністративної процедури перед законом, публічності, ефективності, своєчасності (оперативності), неупередженості, підконтрольності (гарантованого правового захисту), добросовісності, розсудливості, пропорційності та презумпції правомірності вимог особи. Крім того, українське адміністративно-процедурне законодавство повинно адекватно відобразити принципи адміністративної процедури закріплені у документах Ради Європи (Резолюція про захист особи відносно актів адміністративних органів, яка прийнята Комітетом Міністрів Ради Європи від 28 вересня 1977 року), зокрема: право особи бути вислуханою, право доступу до матеріалів справи, право на допомогу та представництво, зазначення засобів правового захисту, обов'язки адміністративного органу мотивувати свої рішення та повідомляти особі порядок оскарження адміністративного акта.

Доцільним є врахування позитивного зарубіжного досвіду у врегулюванні відповідних відносин за умови усунення суто механічного підходу і з акцентом на досвіді тих країн, де оновлено нормативні моделі процедурних відносин. Відповідне врахування має бути вираженим із акцентом на історичну, національну специфіку, належність до правових систем, що дає змогу обґрунтувати потребу концентрації уваги, перш за все, на досвіді країн Європейського Союзу. З огляду на пріоритет у міжнародній політиці вступу України до Європейського співтовариства, є необхідним підведення національного законодавства до відповідності європейським стандартам, а з ним і запровадження інституту «свободи дій» у прийнятті рішень органом виконавчої влади.

Список використаних джерел:

1. Весельська Т. Адміністративні процедури та їх індивідуально регламентуючий характер // Вісник Вищого адміністративного суду України. – 2009. – № 2. – С. 25-31.
2. Курс адміністративного права України: Підручник. / Колпаков В.К., Кузьменко О.В., Пастух І.Д., Сушенко В.Д. (спец. ред.). – 2-ге вид. перероб. та допов. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 872 с.

3. Тимошук В. П. Основи адміністративної процедури та їх значимість при здійсненні адміністративного судочинства // Вісник Вищого адміністративного суду України. – 2009. – № 2. – С. 49-59.

4. Хазанов С. Д. Административные процедуры: определение и систематизация / С. Д. Хазанов // Российский юридический журнал. – 2003. – № 1. – С. 58–63.

Удосконалення і контроль законності в державному управлінні в умовах євроінтеграції

Сайед А. Е.о., студент магістратури юридично-психологічного факультету ННІЗН НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор *Кузьменко О.В.*

До зовнішньополітичних пріоритетів розвитку української державності на сучасному етапі належать європейська та євроатлантична інтеграція, утвердження принципів рівноправного партнерства, взаємовигідне добросусідство і співробітництво в міжнародних відносинах. Розширення економічної присутності України на ринках Європейського Союзу (ЄС) і сусідніх держав за умови забезпечення регіональної стабільності й посилення політичних та економічних позицій у світі є коротко- та середньостроковою перспективою розбудови України. Зовнішньополітичні аспекти стратегічного розвитку держави мають максимально сприяти внутрішнім процесам: становленню громадянського суспільства та правової держави; приведенню законодавства у відповідність з вимогами ЄС; розбудові власної незалежної правової системи; здійсненню ефективних адміністративної, політичної й економічних реформ.

Внутрішні та зовнішні проблеми державного та суспільного життя в Україні зумовлені кількома тенденціями: одні спрямовані на відокремлення та децентралізацію; інші – на глобалізацію та регіоналізацію. Така ситуація перешкоджає формуванню стабільного політичного курсу, спрямованого на підвищення ефективності державного управління. Для виходу з неї в умовах децентралізації державної влади особливо важливо узгодити існуючі механізми з перетвореннями конституційного ладу України. Зовнішньо- та внутрішньополітичні аспекти розвитку держави вимагають від науки державного управління розробки нових підходів до визначення сутності, основних категорій та принципів державного управління. Одним із напрямів дослідження має бути невід’ємний атрибут існування і розвитку демократично організованого суспільства та державного управління в цілому – законність. Проблема законності не є новою, адже вперше ця ідея з’явилася ще за часів античності. Особливого змісту законність набула з виникненням держави та права завдяки перетворенню норм моралі у формально визначені загальнообов’язкові правила поведінки. Виходячи з історичних умов виникнення законності зазначимо, що вона нерозривно пов’язана з такими важливими інститутами й аспектами державно-правового життя суспільства, як правотворчість, реалізація норм права, верховенство права, демократія, закон, державна дисципліна, права, свободи й обов’язки особистості, правова держава[1,2]. Законність – це

багатогранне явище, яке посідає центральне місце в юриспруденції, філософії, політології і, безперечно, в державному управлінні [4].

На основі аналізу вітчизняних та зарубіжних літературних джерел встановлено, що в сучасній Україні до цього часу домінували дослідження законності у юриспруденції. У державному управлінні України практично відсутні розробки, присвячені теоретико-методологічним аспектам досліджуваної проблеми, не досить активно дискутуються питання про способи і гарантії забезпечення законності, що зумовило необхідність проведення комплексного дослідження з цієї теми.

Серед основних шляхів удосконалення законності в державному управлінні України визначено підвищення якості законів та нормативно-правових актів; розробка і прийняття законів, що встановлюють підвищену відповідальність державних органів та посадових осіб за невиконання або неналежне виконання вимог чинного законодавства; існування та діяльність опозиції як важелю контролю за дотриманням принципу законності владою; довгострокове планування державної політики розвитку країни та контроль за дотриманням законності міжнародною спільнотою [3,5].

Основні наукові результати дослідження дають підставу запропонувати рекомендації для органів влади України, як на центральному, так і на регіональному рівнях. Адаптація до стандартів Європейського Союзу вимагає комплексного підходу, головними складовими якого є:

- удосконалення нормативно-правової бази, в першу чергу через прийняття уже підготовлених проектів Законів України «Про державну службу» (нова редакція), «Про Президента України», «Про відкритість і прозорість діяльності органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування», «Про громадський контроль», «Про захист персональних даних», прийняття Кодексу добросовісної поведінки осіб, уповноважених на виконання функцій держави тощо.

- організаційне, фінансове та кадрове забезпечення євроінтеграційних проектів, підготовка фахівців з європейської інтеграції;

- підтримка впровадження в органах влади системи управління якістю;
- належне фінансування органів влади, забезпечення конкурентоспроможності державної служби на ринку праці;
- проведення адміністративно-територіальної реформи.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 року. – ВВР від 23.07.1996 - 1996 р. - № 30.

2. Верховенство права: проблеми теорії та юридичної практики: Добірка статей / Авт.: М. Козюбра, П Рабінович, О Петришин та ін. – Право України. – 2010. - № 3. – С. 6-97.

3. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник / В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 544 с. – ISBN 966-667-083-6.

4. Самохвалов В.В. Законність і справедливість: теоретико-правові проблеми співвідношення та взаємодії: автореф. дис... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 / В.В. Самохвалов. - К., 2008. - 18 с.

5. Скакун О.Ф. Право, законність, правопорядок: їх взаємозависимість и тенденції розвитку / О.Ф. Скакун // Практична філософія та правовий порядок: Збірка наукових статей [О.М. Бандурка (голова редкол.)]. – Х.: Центр Освітніх Ініціатив. – 2001.

Реформування державної служби в умовах євроінтеграції

Панченко Б.С., студент ННІПІ НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук Булик І.Л.

В умовах соціально-економічної і політичної кризи в Україні останніх років виразно виявила себе неефективність вітчизняної системи державної служби. У державі явною стала тенденція до зростання сфери державного впливу за рахунок якості державних інститутів. Змінити ситуацію на краще нині покликані давно вже назрілі адміністративна реформа і реформа державної служби. При цьому, з урахуванням євроінтеграційних процесів України, слід максимально ефективно використати відповідний досвід країн Європейського Союзу, значною мірою адаптувавши його до вітчизняних реалій.

На сьогодні у системі державної служби є проблеми, які перешкоджають реальній адаптації до умов європейського співтовариства і які потребують вирішення. Ось основні з них:

1) відсутність чіткого законодавчого розмежування політичних та адміністративних функцій у системі державного управління, що призводить до не завжди обґрунтованої плинності кадрів державної служби залежно від політичних змін;

2) відсутність законодавчо закріплених критеріїв зарахування на посади державних службовців працівників, які реалізують відповідні державно-владні повноваження, а тому чітко не визначено коло осіб, на яких поширюється законодавство про державну службу;

3) діяльність держслужбовців залишається недостатньо відкритою та прозорою, не створено умов для надійного контролю за такою діяльністю з боку суспільства, що надає додаткові можливості для зловживань, порушень, хабарів і безвідповідальності;

4) залишається низькою якість управлінських послуг, які надаються державними службовцями, відсутні чітко регламентовані процедури та національні стандарти надання послуг;

5) недосконалою є система проходження державної служби, тобто система відбору, призначення на посади, просування у службовій діяльності.

Внаслідок цих та інших факторів знижується ефективність державної служби, посилюється відчуження людини від держави, зростає неповага до державних органів.

Для перетворення державної служби України у державну службу європейського зразка необхідно в законодавчих актах передбачити:

1) встановлення публічно-правових відносин між державними службовцями і державою;

2) забезпечення політичної нейтральності державних службовців шляхом розмежування політичних та адміністративних посад у системі виконавчої влади;

3) чіткі критерії зарахування до посад державних службовців працівників, які виконують відповідні державно-владні повноваження;

4) реформування і законодавче врегулювання системи оплати праці державних службовців;

5) встановлення прозорих та справедливих принципів відбору на посади державних службовців виключно на конкурсних засадах;

6) запровадження в системі держслужби управління персоналом, що базується на принципах законності, компетентності та професійних заслуг;

7) встановлення індивідуальної дисциплінарної відповідальності державних службовців, конкретного переліку дисциплінарних порушень і дисциплінарних стягнень, процедури наслідування їх та порядку оскарження

Слабкість державно - управлінських інститутів позначається в низці найбільш суттєвих причин, що чинять перепони соціально-економічній і політичній модернізації країни.

У демократичному суспільстві державна служба повинна забезпечувати дотримання прав та свобод людини і громадянина через надання фізичним і юридичним особам якісних державних послуг та уряду якісної підготовки й виконання політичних рішень. Українське суспільство нині не задовольняє якість послуг, що надають державні службовці. Численні факти корупції і хабарництва, бюрократична тяганина, непрозорість і невизначеність адміністративних процедур, відсутність можливості реального громадського контролю за використанням бюджетних коштів, а також недосконалість дисциплінарної системи, що не дає суспільству достатніх важелів впливу на підвищення якості державних послуг, – усе це негативно позначається на реалізації гарантованих Конституцією України прав і свобод людини і громадянина.

Проаналізувавши особливості органів державної служби, на мою думку, доцільно дотримуватись наступних принципів, що забезпечуватимуть роботу нового ЗУ «Про державну службу», від 17. 11. 2011 р., що має набрати чинності з 1 січня 2015 року:

- побудову системи функціонального управління державною службою;
- реформування системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців;
- інституціоналізацію та розвиток вищого корпусу державної служби;
- побудову системи управління конфліктом інтересів та запобігання корупції на державній службі.

Отже, головна мета реформування системи державної служби в Україні полягає у спрямуванні діяльності органів виконавчої влади на розроблення і запровадження нових правових засад, організаційних і процедурних складових системи державної служби та заходів стосовно вдосконалення кадрового забезпечення державного управління, визначення конкретних заходів щодо подальшого реформування системи державної служби, їх виконавців і строків запровадження, зокрема з урахуванням реалізації кроків щодо наближення державної служби України до стандартів, властивих країнам - членам Європейського Союзу. Без створення правових, організаційних та фінансових засад державної кадрової політики не можна розраховувати на успіх глибинних реформ, які належить втілювати на практиці, по суті, в усіх сферах життя українського суспільства.

Реформування органів місцевої влади в Україні

Баранкевич Н.Р., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук Булик І.Л.

Останнім часом в сфері публічної адміністрації відбувається реформування її структури. І місцеві органи влади не є винятком. Проте правова основа залишається недосконалою. Законодавство про місцеве самоврядування на сьогодні потребує комплексного, системного реформування на трьох рівнях: конституційному, законодавчому та локальному. Варто зазначити, якщо проводяться зміни у законодавстві цієї сфери, береться до уваги практика іноземних держав, потрібно провести навчання, підвищити кваліфікацію та допомогти працівникам органів місцевої влади. Це покращить правильне використання нових настанов та пришвидшить адаптацію до змін які будуть відбуватися.

Згадаймо положення Програми економічної реформи на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». Дана програма передбачала реформування майже у всіх сферах життєдіяльності: охорона здоров'я, спортивна галузь, соціальна підтримка, система освіти, розвиток підприємництва. Головам місцевих державних адміністрацій доручено забезпечувати дієву взаємодію з органами прокуратури та іншими правоохоронними органами, активізацію роботи підрозділів місцевих державних адміністрацій щодо виконання на відповідній території державних цільових програм, посилення державного контролю, покладеного на місцеві державні адміністрації тощо. Реформування яке ми очікували так і не відбулося. Проблемою в даному випадку стали: невиконання завдань, неприйняття обіцяних законів, Не було дано чіткої команди для реформування ОМС.

Нам відомо, що 1 квітня 2014 року розпорядженням КМУ № 333-р було схвалено Концепцію реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Вона передбачає напрямки на розвиток саме децентралізації. Дана концепція розроблена:

– відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування;

– на основі пропозицій вітчизняних експертів;

– з урахуванням позицій і досвіду міжнародних експертів;

– за погодженням представників органів місцевого самоврядування та асоціацій.

– Розроблено моделі реформованої системи органів публічної влади на місцях. З перших днів покладено такі завдання, як:

– Децентралізація влади, максимальна дерегуляція дозволів і послуг;

– розмежування повноважень у системі органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципом субсидіарності;

– передача більшості повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад;

– відповідальність ОМС пере виборцем і державою;

– максимального залучення населення до прийняття управлінських рішень, сприяння розвитку форм прямого народовладдя.

Начеб-то ця Концепція досконала та ефективна на перший погляд, але можуть виникнути труднощі при її реалізації. На мою думку, досить тривалим процесом буде зміна адміністративно-територіальних одиниць на регіони, райони, громади. Адже даний варіант є новинкою для нашої держави. Можна зробити висновок, що дана зміна тягне за собою ж і реформування самих ОМС, їх повноважень та функцій. Тобто, довготривалим може виявитись процес адаптації суспільства до цих змін. Якщо розглянути функції нових ОМС, вони вдосконалені та більш обдумані ніж раніше. Більше влади надається нижчим органам які на місцях точніше бачать проблеми та знають питання їх вирішення.

Отже, нова концепція розвитку є досить перспективною. Будемо надіятися, що влада буде підтримувати та скоріше реалізовувати нові напрямки розвитку політики в органах місцевої влади. Адже місцевим адміністраціям дійсно потрібні зміни та нові кадри.

Особливості форми державно-територіального устрою України перспективи реформування

Турова Є.О., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС *Кулик Т.О.*

Актуальність теми полягає в тому, що нині Україна потребує кардинальних змін, зокрема це стосується і державно-територіального устрою.

Метою є знаходження правильного рішення щодо подальшого територіального устрою України. Історія знає чимало форм державного устрою. Уже в стародавній Греції відрізняли монархію від республіки, автократію від демократії, хоча й основувались вони на рабстві.

Під державним устроєм розуміють спосіб поділу території держави на певні складові і розподіл влади між державою та її складовими. Є два основних типи такого устрою: а) унітарна держава - це політичне утворення, політично однорідна держава, адміністративно-територіальні одиниці якої не мають власної державної влади. У ній діє єдина конституція і єдине громадянство. Всі органи та гілки влади утворюють одну систему і керуються єдиними правовими нормами (Білорусія, Данія, Швеція та ін.). Деякі унітарні держави (Іспанія, Україна та ін.) включають ще й автономні утворення; б) федеративна держава - це політичне утворення, у якому відносно самостійні структури, що здійснюють самоврядування в межах розподілених між ними і союзними (федеральними) органами влади повноважень. Члени федерації мають власні законодавчі й судові органи влади, конституцію, в межах якої можуть приймати свої закони (Мексика, США та ін.); в) конфедерація - політичне утворення, у якому незалежні, суверенні держави об'єднуються для вирішення певних проблем (економічних, соціально-політичних та ін.) [2, с.609].

Відповідно до статті 2 Конституції України, Україна є унітарною державою[1.ст.2]. Це означає, що територія України у межах існуючих кордонів є цілісною і недоторканою, що складові частини цієї території перебувають в нерозривному взаємному зв'язку, відзначаються внутрішньою єдністю і не мають ознак державності, як це властиво складовим частинам, скажімо, федеративної держави.

В Конституції України вживаються два терміни – територіальний устрій (так само називається відповідний (IX) розділ Основного Закону України) та адміністративно-територіальний устрій. Територіальний устрій України, відповідно до статті 132 Конституції, ґрунтується на засадах цілісності та єдності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості соціально-економічного розвитку регіонів, із врахуванням їхніх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних та культурних традицій.

Проте у зв'язку з останнім подіями, які сталися в Україні питання децентралізації влади стало дуже актуальним. Потрібно розуміти, що сама по собі децентралізація не є ознакою ослаблення центральної влади. Децентралізація – це, швидше, ефективний інструмент покращення якості управління державою і фінансовими потоками. Децентралізація є одним із фундаментальних принципів системи державного управління розвинених країн. Біля її витоків лежить гіпотеза теорії менеджменту про те, що звуження кола завдань призводить до підвищення якості їх виконання та покращення результатів роботи[3,с.18]. Нинішня ж система управління в Україні сприяє диктаторським схильностям центрального уряду та придушенню політичної конкуренції. Це стало причиною рекурентних криз, які розв'язуються через революційні події. Україна потребує правильних інституційних змін, а напрацьовувати їх потрібно із широким залученням громадян та експертів в Україні.

Саме тому в Україні стартувала адміністративна реформа з децентралізації влади. Запропонований Президентом України Петром Порошенко проект змін до Конституції України, який передбачає децентралізацію влади, є першим кроком до нових реформ, зокрема місцевого самоврядування. Саме такі зміни будуть ефективними для України. Країна сильна тоді, коли в кожній громаді є лідер, який має авторитет і чия позиція представлена у політичній системі держави. У системі, де в Конституції передбачено делегування вагомої частини влади демократичному місцевому самоврядуванню, обрані місцеві лідери будуть зацікавлені у збереженні конституційної системи, зокрема, тому, що це є запорукою продовження їхніх повноважень. Такі лідери зможуть також забезпечити підтримку політичної системи значною частиною місцевого населення і, якщо буде потрібно, протистояти тиску зовнішнього ворога.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 2014. – № 30. – ст. 2
2. Конституційне право України. // За редакцією В. Ф. Погорілка. - К. Наукова думка. - 1999. - С. 609-675
3. Новик В. П. Формування адміністративно-територіальної структури України: історичні реалії та сучасні проблеми // Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. – 2004. – Випуск 2/2004. – С. 18 – 32.

Актуальні проблеми модернізації публічної адміністрації

Патентна Н.С., студент ННІПІ НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук Булик І.Л.

Досить актуальним на сьогодні є питання модернізації публічної адміністрації. Аналіз становлення української державної влади в період посткомуністичної модернізації суспільства свідчить, що реформування проводилося ривками, в складній політичній боротьбі, за відсутності єдиної рамкової концепції.

Поняття «публічна адміністрація» досить часто зустрічається в нормативно-правових актах і працях багатьох науковців, але на даний момент не сформульовано єдиного підходу щодо його визначення.

Публічна адміністрація – це організація та діяльність органів і установ, які підпорядковані політичній владі та забезпечують виконання законів, діючи в публічних інтересах, і наділені прерогативами публічної влади [1, с. 126].

Модернізація публічної адміністрації є складним і тривалим процесом. Говорячи про модернізацію публічної адміністрації, потрібно мати на увазі, що мова йде не лише про територіальну структуру, адміністративну юрисдикцію, чисельність працівників та методи діяльності, а основу проведення комплексних реформ в державі. Отже, ця модернізація має здійснюватися за стратегією, основою для якої є принципи європейського адміністративного простору та концепції відкритого і ефективного управління.

Тому, при розгляді даного поняття виникає велика кількість не вирішених проблем.

По-перше, немає чітко визначеної законодавчої бази, яка б врегулювала дане питання. Сюди відносять також відсутність чітко визначеного правового та організаційного забезпечення діяльності публічної адміністрації.

По-друге, присутній низький рівень національної свідомості політиків, що призводить до зловживань, корупційності (не лише і не скільки хабарництва, а політична корупція та кумівство), що також гальмує процес модернізації публічної адміністрації.

Проблематичним також є законодавче врегулювання процедури відносин чиновників із приватними особами в сфері адміністративних послуг, прийняття ініціативних рішень (які стосуються інтересів приватних осіб), застосування адміністративних стягнень; упорядкування платежів в адміністративних відносинах на основі єдиного адміністративного збору; законодавче гарантування доступу до публічної інформації; створення універсальних адміністративних послуг; розвиток електронного врядування.

Важливим в модернізації є те, що вона відбувається паралельно із розвитком суспільства, будучи неодмінною складовою частиною цього важкого процесу реформ. Як правило, така стратегія модернізації публічної адміністрації поєднується із євроінтеграційними процесами та пов'язаними з цим програмами соціально-економічних та демократичних перетворень. Відправною точкою модернізації повинно бути розуміння,

що без сильних, стабільних та професійних інститутів публічної адміністрації неможливо досягти бажаних результатів в жодній із областей суспільства [1, с. 78].

При виборі моделі публічного управління насамперед повинні бути враховані глобалізаційні процеси та викликані ними зміни в управлінні, а також національні особливості. Досягнення оптимального співвідношення між ними потребує значної теоретичної роботи та практичної перевірки пропозицій вчених. Тому дискусійним залишається питання щодо переваг чи недоліків від ранішого чи пізнішого початку реформ [3].

Теоретично відомо, що процес модернізації публічної адміністрації повинен мати три такі риси: по-перше, модернізації мусять передувати широкі публічні дебати та вивчення експертами пропонованої моделі змін та її відповідності інтересам громадян; по-друге, реформування адміністрації повинно мати системний і стратегічний характер, а не інструментальний та терміновий; по-третє, необхідно усвідомити, що якісна модернізація публічної адміністрації та її діяльність неможливі без досягнення політиками принципової згоди щодо мети та результатів її реформування.

Метою модернізації публічної адміністрації повинно бути забезпечення високої якості послуг для громадян, стабільного поступального розвитку суспільства і держави, здатність до сприймання та реалізації суспільних потреб та досягнення європейських стандартів і цінностей в сфері суспільного життя, таких як верховенство права, ефективність, прозорість, відповідальність тощо [2, с. 23].

Найважливішим висновком дослідження є переконання в можливості і необхідності модернізації публічної адміністрації України на базі принципів європейського адміністративного простору. Це повинно бути спільним завданням громадянського суспільства та політичної влади. Реформи мають ініціюватися та здійснюватися централізовано, але впровадження сучасних технологій управління може проводитися і на регіональному та місцевому рівні, що підтверджено як зарубіжною, так і вітчизняною практикою, в тому числі й на базі наших пропозицій.

Список використаних джерел:

1. Кравцова Т. М. Поняття та принципи діяльності публічної адміністрації / Т. М. Кравцова, А. В. Солонар // Форум права. – 2010. – № 4. – С. 522–525.

2. Друцул Т. Поняття органів публічної адміністрації як складової частини державного апарату / Т. Друцул // Підприємництво, господарство і право : науково-практичний господарсько-правовий журнал. - 2012. - № 5. - С. 21-24.

3. Концепція реформування публічної адміністрації в Україні – [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: http://www.pravo.org.ua/files/stat/Concept_public_administration.pdf

Реформування вищої освіти в умовах євроінтеграції

Пачевська В.І., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук Булик І.Л.

Завданням законодавства України про освіту визначено врегулювання суспільних відносин у галузі навчання, виховання, професійної, наукової, загальнокультурної підготовки громадян.

Ядром законодавчої бази вищої освіти в Україні є Конституція України. Закон України «Про освіту» (1996 р.) та інші нормативно-правові акти регулюють окремі питання функціонування вищої освіти (фінансові, майнові тощо).

Згідно з Конституцією України (ст. 53) кожен громадянин має право на освіту. Для громадян України держава декларує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам.

Конституція України закріплює право громадян на безоплатне здобуття вищої освіти в державних і комунальних вищих навчальних закладах на конкурсній основі.

Безпосереднє законодавче регулювання у сфері освіти, у т. ч. й вищої, здійснюється Законом України «Про освіту». За цим законом освіта розглядається як основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави, вона є пріоритетною сферою соціально-економічного, духовного і культурного розвитку суспільства.

Метою освіти визначено всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її таланту, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

Верховною Радою України 1 липня 2014 року прийнято Закон України «Про вищу освіту». Освітiani в своїй масі вважають його достатньо прогресивним і таким, що суттєво розширює автономії вищих навчальних закладів України.

Якщо порівнювати новий закон з попереднім, то його без сумнівів можна назвати прогресивним. Одна з головних ідей нового закону полягає в децентралізації влади у сфері освіти і скороченні втручання Міністерства освіти і науки України в діяльність вищих навчальних закладів. Це величезний плюс.

В Законі є моменти, які потрібно доопрацювати. Наприклад, питання про фінансову діяльність вузів. Вона повинна бути прозорою. Після того як Міністерство освіти і науки України стало публікувати свою бухгалтерську звітність у себе на сайті, нерозумно не зобов'язувати університети чинити так само. Прозорість повинна бути і в кадровому питанні. Оголошення про вакансії повинні публікуватися у відкритому доступі, в ідеалі - і англійською мовою.

Дуже багато говориться про свободи та права вищого навчального закладу. Так, вищі навчальні заклади можуть провадити освітню діяльність разом з іноземними навчальними закладами за узгодженими освітніми програмами. Вони мають право: самостійно розробляти та запроваджувати власні програми освітньої, наукової, науково-технічної та

інноваційної діяльності; самостійно запроваджувати спеціалізації, визначати їх зміст і програми вибіркових навчальних дисциплін.

Варто відзначити, що у новому Законі є й прогалини. Нажаль із тексту Закону повністю вилучено гарантію про мінімальну кількість прийнятих на перший курс студентів, які повинні вчитися за безплатною формою навчання. Також ст. 68 вищезазначеного Закону фактично дозволяє адміністраціям вищих навчальних закладів необмежено збільшувати розмір плати за навчання студентів-контрактників.

Однак, не зважаючи на деякі недоліки нового Закону, це суттєвий крок в правильному напрямку – більшій автономії університетів.

Освіта - специфічна галузь громадського життя. Її належний стан є важливою передумовою розв'язання завдань, визначених суспільством, формування кадрів для народного господарства, успішної трудової діяльності населення і т. ін. Вона - умова наукового пізнання світу та його закономірностей, реалізації об'єктивних потреб держави у постійному накопиченні та поновленню знань, сфера прилучення людей до культури і мистецтва. Без освіти неможливі всебічний розвиток особистості, включення її в систему суспільних відносин. Рівень освіти - мірило цивілізованості будь-якої людської спільноти, істотний показник її прогресивного поступу.

Актуальні проблеми розмежування понять «посадова особа» та «службова особа»

Петрик О.С., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук Булик І.Л.

Вперше у законодавстві України термін «посадова особа» був вжитий у Законі України «Про державну службу» і набув подальшого використання у Конституції України і поточному законодавстві. З прийняттям Конституції України 1996 р. виникла проблема розмежування понять «посадова особа» і «службова особа». Сьогодні законодавець часто послуговується цими термінами, однак відсутність належних критеріїв у їх розмежуванні створює значні труднощі у правозастосовній практиці. Саме це питання стало наріжним у цій статті.

Службова особа – державні службовці (відповідно до ст. 18 ККУ), а також службовці громадських організацій, які мають право на офіційні дії. Законні вимоги службових осіб мають юридичне обов'язковий характер. До службових осіб належать керівники установ, міністерств, відомств та особи, які користуються правом наймати і звільняти працівників, а також особи, які постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади, обіймають посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків в установах і організаціях.

Відсутність визначеності правового, зокрема адміністративно-правового, змісту поняття «посадова особа», поряд з його активним використанням у законодавстві, призводить до зниження ефективності

реалізації відповідних норм, що регламентують управлінську діяльність та встановлюють права і обов'язки громадян у сфері управління.

Відповідно до юридичної енциклопедії посадова особа – це керівники і заступники керівників державних органів та їх апарату, інші державні службовці, на яких законами або іншими нормативними актами покладено здійснення організаційно-розпорядчих та консультативно-дорадчих функцій, а посада.

Проте законодавець припустився серйозної помилки, не вказавши критеріїв розмежування понять «посадова особа» і «службова особа». Приймаючи 11 липня 1995 р. Закон України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності посадових осіб» вніс зміни тільки до Кримінального, Кримінально-процесуального кодексів та Кодексу про адміністративні правопорушення – щодо вживання терміна «посадова особа» замість «службова особа», а відносно інших законодавчих актів це питання залишилося невирішеним.

Національне законодавство, використовуючи обидва ці терміни, не містить єдиного підходу у визначенні їх співвідношення, що негативно позначається на практиці застосування відповідних норм. Ухиляючись від розмежування понять «службова» і «посадова особа», законодавець часто використовує узагальнені поняття – «співробітники», «працівники». Зокрема, прикладом є Закони України «Про Службу безпеки» від 13 травня 1992 року та «Про міліцію» від 1 січня 1991 року. До речі, в Законі України «Про Службу безпеки» ці поняття вжито як тотожні, що впливає зі ст. 5, якою закріплено право на оскарження до суду «неправомірних дій посадових (службових) осіб та органів Служби безпеки».

Будь-яка посадова особа є носієм владних повноважень, які створюють реальні можливості для забезпечення внутрішнього управління відповідною організаційною структурою і правом зовнішнього управління – відповідно до ієрархії побудови системи державних органів.

На основі цього можна визначити, що посадова особа державної служби – це державний службовець, який з метою постійного чи тимчасового управління державним органом або його підрозділом, а також представництва його інтересів у зовнішніх відносинах наділений державно-владними повноваженнями і правомочний вчиняти службові юридичні значимі дії. Залежно від обсягу і сфери впливу прийнято розрізняти ще й «функціональний» характер влади, тобто функціонально-владні повноваження. У примітці до ст. 364 Кримінального кодексу України подається дефініція «службової особи»: «Службовими особами є особи, які постійно чи тимчасово здійснюють функції представників влади, а також обіймають постійно чи тимчасово на підприємствах, в установах чи організаціях незалежно від форм власності посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків, або виконують такі обов'язки за спеціальними повноваженнями». Таким чином, правове розмежування повноважень органів і посадових осіб місцевої влади через політичну неструктурованість суспільства не є ефективним, так як головна роль у цій сфері належить не праву, а поточній політиці виконавчої влади, авторитарно-тоталітарним традиціям минулого тощо. Тому в Україні

крайне необхідною є політична реформа, яка повинна вивести державу на рівень політичної структуризації європейських країн. Тоді правове розмежування повноважень, вирішення компетенційних спорів у системі органів і посадових осіб місцевої влади займе належне йому місце, а самі органи і посадові особи місцевого самоврядування та місцеві органи виконавчої влади позбудуться пережитків радянської системи, традиційного менталітету українців (два українці – три гетьмани) тощо.

Проблемні питання ліквідації центральних органів виконавчої влади

Покідько О.П., студент Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент *Голосніченко Д.І.*

Актуальність теми дослідження обумовлена недостатньою регламентацією процедури ліквідації центральних органів виконавчої влади та особливостями правового статусу центральних органів виконавчої влади і пов'язаних з цим порядку ліквідації цих суб'єктів владних повноважень. Тому питання ліквідації центральних органів центральної влади заслуговує поглибленого дослідження та аналізу.

Приписами ч. 1 ст. 1 Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» (надалі – Закон) встановлено, що систему органів виконавчої влади (надалі – ЦОВВ) складають міністерства України та інші ЦОВВ. Слід провести межу між міністерствами та іншими ЦОВВ як суб'єктами державно-владних повноважень, оскільки міністерства формують та реалізують державну політику в одній чи декількох, визначених Урядом України, сферах суспільного життя, в той час як інші ЦОВВ (функціонують як інспекції, агентства та служби) виконують окремі функції з реалізації державної політики (ст. 6, ст. 17).

В окрему групу органів виконавчої влади, законодавець виокремлює ЦОВВ зі спеціальним статусом, як то: Фонд державного майна України, Антимонопольний комітет України, Державний комітет телебачення і радіомовлення України (ст. 24 Закону). Однією із причин, по якій законодавець виокремлює ці органи з поміж інших, є згадка про ці органи у ст. 85 Конституції України, що вказує на особливий правовий статус даних органів.

Необхідність забезпечення здійснення повноважень органів державної влади та безперервності їх реалізації пояснює визначення ліквідації, як форми припинення ЦОВВ, що може поєднуватися з передачею повноважень та функцій ЦОВВ, що ліквідується, до інших органів виконавчої влади, визначених відповідним актом Кабінету Міністрів України.

Для того щоб вникнути в суть механізму ліквідації міністерств і ЦОВВ, слід детально розглянути чинники, які впливають на прийнятті рішення урядом України про їх ліквідацію (ч.3 ст. 5 Закону), а саме:

- 1) з урахуванням завдань КМУ;
- 2) з урахуванням необхідності забезпечення здійснення повноважень органів виконавчої влади;

3) з урахуванням недопущення дублювання повноважень.

Порядок, в свою чергу, на виконання норм Закону встановлює, що пропозиція щодо реорганізації та ліквідації центральних органів виконавчої влади вноситься Прем'єр-міністру України членом КМУ (п. 3).

П. О. Повар зазначає, що зазначені чинники, визначені Законом для процесів утворення, реорганізації та ліквідації ЦОВВ, у нормах Порядку трансформуються у вимоги, яким повинна відповідати пропозиція члену КМУ щодо утворення, реорганізації та ліквідації ЦОВВ. Ці вимоги формулюються у вигляді вимог до змісту пропозиції, яка повинна містити у разі ліквідації ЦОВВ обґрунтування щодо доцільності відмови держави від виконання завдань та функцій такого органу або передачі їх іншим органам виконавчої влади.

На відміну від особливостей реорганізації так ліквідації суб'єктів господарювання (суб'єктів приватного права), реорганізацію та ліквідацію ЦОВВ на підставах та у порядок визначений для суб'єктів приватного права провести неможливо, як то: на підставі рішення суду, що є відображенням особливого правового статусу ЦОВВ як суб'єкта публічного права. Не будучи суб'єктами господарських правовідносин (ч. 1 ст. 8 ГК України), ЦОВВ не визнаються банкрутами, а отже вони не можуть бути реорганізовані чи ліквідовані в порядку, встановленому законодавством про банкрутство.

Відносини, пов'язані з ліквідацією ЦОВВ, на наш погляд, носять специфічний характер, адже у разі ліквідації ЦОВВ є можливим передання прав та обов'язків до органу- правонаступника. У п.п. 5 та 6 Порядку зазначається, що права та обов'язки ЦОВВ переходять у разі ліквідації органу виконавчої влади і передачі його завдань і функцій іншим органам виконавчої влади, визначених відповідним актом Кабінету Міністрів України. Тобто, на законодавчому рівні закріплено два види ліквідації ЦОВВ:

1) ліквідація без передачі повноважень та функцій – відповідне рішення приймається у разі доцільності відмови держави від виконання завдань та функцій такого органу (абз.3 п.3);

2) ліквідація з передачею завдань та функцій іншим органам виконавчої влади, визначених відповідним актом Кабінету Міністрів України – дане рішення приймається лише у разі доцільності такої передачі (абз.3 п.3).

Варто також додати, що відповідно до п.8 ст. 5 Закону, актом КМУ про ліквідацію ЦОВВ, визначається орган виконавчої влади, якому передаються повноваження та функції ЦОВВ, що припиняє своє існування.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що при ліквідації ЦОВВ важливу роль відіграє правове забезпечення передачі функцій та повноважень від ЦОВВ, що ліквідується до їх правонаступників (у разі, звичайно, можливості правонаступництва), а також зробити висновок, що законодавець не передбачив інших підстав та умов, крім тих що зазначені в Законі, при настанні яких ЦОВВ припиняє своє існування як носій владних повноважень та суб'єкт публічного права.

Публічне адміністрування в сфері охорони здоров'я, проблеми та перспективи

Полюга А.В., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС *Кулик Т.О.*

Актуальність теми дослідження обумовлена тим що охорона здоров'я відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні життєдіяльності сучасного суспільства, і тому роль охорони здоров'я набуває особливої важливості.

Завдання: дослідити публічне адміністрування у сфері охорони здоров'я, його проблеми та перспективи.

Конституцією України визначено, що найвищою соціальною цінністю в державі є людина, її життя та здоров'я. Велике значення таких благ, як життя та здоров'я, зумовлює необхідність їх охорони. Забезпечення населення лікувально-профілактичною допомогою в достатньому обсязі та високої якості залежить від адекватності матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я, професіоналізму і кваліфікації лікарів, психологічної готовності населення піклуватися про стан свого здоров'я.

Сучасна державна політика у сфері охорони здоров'я в Україні-це організована та цілеспрямована діяльність публічної адміністрації. спрямована на створення сприятливих умов, що спрямовується на збереження та розвитку фізіологічних і психологічних функцій, оптимальної працездатності та соціальної активності людини при максимально можливій індивідуальній тривалості життя.

Слід зазначити, що Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» визначає правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні, регулює суспільні відносини в цій сфері з метою забезпечення гармонійного розвитку фізичних і духовних сил, високої працездатності і довголітнього активного життя громадян, усунення факторів, що шкідливо впливають на їх здоров'я, попередження і зниження захворюваності, інвалідності та смертності, поліпшення спадковості.[1]

Охорона здоров'я - один з пріоритетних напрямів державної діяльності. Держава формує політику охорони здоров'я в Україні та забезпечує її реалізацію.

Реалії сьогодення вимагають від керівництва країни звернути особлив увагу на питання державної політики з реформування соціальної сфери, зокрема сфери охорони здоров'я. Адже в сучасних умовах державна політика переважно спрямована на вдосконалення економічної і банківської галузей, соціальні ж питання залишаються лише на рівні передвибірчих програм. Така бездіяльність призвела до виникнення негативної ситуації щодо здоров'я населення України та кризової ситуації в системі охорони здоров'я.[2]

Існуюча система охорони здоров'я не здатна задовольнити потреби населення у медичній допомозі, забезпечити доступність, якість та своєчасність медичних послуг.

Основними проблемами такої ситуації є:

- скорочення очікуваної тривалості життя населення України. внаслідок чого розрив з середньоєвропейськими показниками становить понад 6 років, а з показниками країн Європейського Союзу (ЄС) - понад 10 років:

- високі показники загальної смертності населення, які влвічі перевищують показники країн ЄС, а показники смертності населення у прапездатному віші - в 2-4 рази:

- різке вираження феномена чоловічої «надсмертності», коли смертність чоловіків в середній віковій категорії (25-44 роки) майже в 4 рази перевищує таку серед жінок аналогічного віку:

- один з найвиших в Європейському регіоні рівень природного убутку населення, що веде до депопуляції населення швидкими темпами:

- стрімке старіння населення, яскраво регресивний характер відтворення населення, коли частка осіб старших вікових груп значно перевищує таку серед 0-15-річних:

- високий рівень загальної захворюваності населення на тлі значного поширення факторів ризику захворювань:

- яскраво виражена нерівність в питаннях налання медичної допомоги, що проявляється в різних відмінностях показників захворюваності забезпечених і малозабезпечених груп населення при високій питомій вазі бідного населення:

- надмірні особисті витрати населення на отримання медичних послуг (40% від загального обсягу фінансування):

- існування неформальних (тіньових) платежів населення за медичні послуги (10% від загального обсягу фінансування).[3]

Погіршення стану здоров'я населення призводить до об'єктивного зростання потреб в медичній допомозі, які існуюча система охорони здоров'я задовольнити не в змозі, що негативно позначається на трудових ресурсному потенціалі України.

Отже, добробут та рівень будь-якого суспільства прямо та опосередковано залежить від стану здоров'я населення. Здоров'я є одним з найважливіших інтегрованих показників соціально-економічного, економічного стану суспільства.

Список використаних джерел:

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 листопада 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 4.- Ст.19.

2. Лехан В.М. Стратегія розвитку системи охорони здоров'я: український вимір / В.М. Лехан, Г.О. Слабкий, М.В. Шевченко. –К. .2009. – 34 с.

3. Методичні рекомендації стосовно розробки місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування планів заходів щодо спеціалізації закладів охорони здоров'я, оптимізації їх здоров'я, оптимізації їх мережі та створення об'єднань таких закладів, зокрема міжрайонних /за ред. Г. О. Слабкого. – К., 2010.- 23с.

Забезпечення законності в діяльності публічної адміністрації

Городницький П.С., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Галай В.О.*

На сучасному етапі розвитку Української держави одним із пріоритетних завдань її розвитку та становлення є забезпечення законності в суспільних відносинах [1].

У цьому контексті важливим є питання забезпечення законності в діяльності публічної адміністрації, оскільки така діяльність безпосередньо пов'язана з забезпеченням реалізації законодавчо визначених прав, свобод та законних інтересів учасників суспільних відносин, а сама законність є основою існування будь-якої демократичної держави та невід'ємною складовою діяльності публічної адміністрації.

Проблемам забезпечення законності в діяльності публічної адміністрації присвятили свої праці В. Б. Авер'янов, В.М. Гарашук, О. Ф. Андрійко, О. П. Нагорний, О. М. Музичук та інші.

Законність – режим (стан) відповідності дій, поведінки, діяльності посадових осіб, громадян та юридичних осіб законам і підзаконним нормативно-правовим актам держави, який утворюється в результаті неухильного додержання останніх усіма суб'єктами права [2, с.127].

Під терміном «публічна адміністрація» В. Б. Авер'янов пропонує розуміти сукупність органів виконавчої влади та органів виконавчого самоврядування, підпорядкованих політичній владі, які забезпечують виконання закону та здійснюють інші публічно-управлінські функції [3, с.117].

Шляхом інтеграції цих двох понять, можна дійти висновку, що законність діяльності публічної адміністрації – це режим функціонування органів публічної адміністрації, під час якого вони не лише вимагають від фізичних та юридичних осіб безумовного виконання норм та вимог чинного законодавства, а й самі неухильно їх дотримуються (виконують), відповідним чином реагують на їх порушення, забезпечують відновлення порушених прав.

Дотримання законності і дисципліни в публічному адмініструванні забезпечується за рахунок дієвості правового механізму, що складається з організаційно-структурних формувань та організаційно-правових методів. Такі організаційно-правові методи в теорії правової науки прийнято називати способами забезпечення законності, серед яких вирізняють: контроль; нагляд; звернення громадян [4].

Контрольна діяльність здійснюється шляхом перевірок, планових і позапланових ревізій, обстежень, витребування звітів, проведення рейдів, оглядів тощо. Залежно від належності суб'єкта до державних або громадських структур виділяють:

1) державний контроль – це одна з функцій публічного управління, що полягає в оцінюванні правомірності діяльності об'єкта контролю та здійснюється відповідними органами публічної адміністрації (посадовими особами) [5, с.195].

До державного контролю слід віднести: президентський контроль, парламентський контроль, контроль з боку органів виконавчої влади та судовий контроль.

2) громадський контроль – це контроль, який здійснюється громадськими організаціями чи окремими громадянами (органи місцевого самоврядування, об'єднання громадян, професійні спілки, засоби масової інформації).

С. Г. Стеценко під наглядом розуміє організаційно-правовий спосіб забезпечення законності, що характеризується виявленням і

попередженням правопорушень стосовно організаційно не підпорядкованих об'єктів [5, с.193].

Нагляд як спосіб забезпечення законності діяльності публічної адміністрації поділяється на:

1) адміністративний нагляд – це спосіб забезпечення законності в публічному адмініструванні, який здійснюється спеціальними суб'єктами публічної адміністрації щодо організаційно не підпорядкованих об'єктів (державний санітарно-епідемічний нагляд, державний нагляд за безпекою дорожнього руху, адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі).

2) прокурорський нагляд – це спосіб забезпечення законності в діяльності публічної адміністрації, який здійснюється під час виконання функцій прокурора за рахунок застосування останнім актів прокурорського реагування.

Останній організаційно-правовий спосіб забезпечення законності характеризується правом громадян України звернутися до органів державної влади, місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно до їхніх функціональних обов'язків із зауваженнями, скаргами і пропозиціями, що стосуються їхньої діяльності.

Право на звернення закріплене на конституційному рівні, що піднімає його значення як важливого елемента функціонування демократичного суспільства.

Таким чином, в умовах демократичних перетворень, шляхом яких йде Українська держава, дотримання закону набуває особливого значення.

Забезпечення законності в діяльності публічної адміністрації є важливою передумовою становлення України як демократичної та правової держави, а перелічені способи покликані забезпечити своєрідне дотримання законності в державному управлінні, швидке реагування уповноважених органів на факти найменших порушень вимог закону.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - ст. 141.

2. Сучасна правова енциклопедія / О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко, В. С. Ковальський [та ін.]; за заг. ред. О. В. Зайчука : Ін-т законодавства Верховної Ради України. – 2-ге вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2013. – 408 с.

3. Авер'янов В. Б. Реформування українського адміністративного права: ґрунтовний привід для теоретичної дискусії / В. Б. Авер'янов // Право України. – 2003. – № 5. – С. 117–122.

4. Курс адміністративного права України: підручник / В. К. Колпаков, О. В. Кувшменко, І. Д. Пастух, В. Д. Свіщенко [та ін.] / за ред. В. В. Коваленка. – К.: Юрінком Інтер, 2012. – 808 с. |Електронний ресурс|. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1783101248230/pravo/zabezpechennya_zakonnosti_distiplini_publichnomu_administruvanni#32.

5. Стеценко С. Г. Адміністративне право України: Навчальний посібник. – Вид. 3-те, перероб. та доп. – К.: Атіка, 2011. – 624 с.

Публічне адміністрування в галузі туризму

Свинобой О.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри загальноправових дисциплін ННІПП НАВС *Жаріков Ю.О*

У сучасному світі туризм – це одна з важливих складових економіки багатьох країн, а також чинник стабільного й динамічного збільшення надходжень до бюджету держав. Про це свідчить той факт, що туристична галузь приносить у дохід держави понад трильйон доларів щороку. Тобто, можна сказати, що наявна постійна інтенсифікація попиту на туристичні послуги [2].

Відповідно до Закону України «Про туризм» існує дві його форми: міжнародний і внутрішній. До міжнародного туризму належать: в'їзний туризм (тобто, подорожі в межах України осіб, які постійно не проживають на її території) та виїзний туризм (подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до іншої країни). Внутрішнім туризмом є подорожі в межах території України громадян України та осіб, які постійно проживають на її території [1, ч.1-3 ст. 4].

Станом на 2012 рік, кількість туристів, яких обслуговували суб'єкти туристичної діяльності, тобто туроператори, туристичні агентства та інші суб'єкти цієї підприємницької діяльності, становила 3033647 фізичних осіб. З яких 269969 – іноземні туристи, 1956483 – туристи – громадяни України, які ввіжджали, і 807195 – внутрішні туристи [3, с.145].

Важливо те, що туристична діяльність має певну особливість, яка полягає у потребі наявності спеціального дозволу – ліцензії. Але у даний час лише один вид туристичної діяльності – тур операторська – підлягає ліцензуванню. Тур оператори – це юридичні особи, створені згідно із законодавством України, для яких виключною діяльністю є організація та забезпечення створення туристичного продукту, реалізація та надання туристичних послуг, а також посередницька діяльність із надання характерних та супутніх послуг [1, абз.1 ч.2 ст.5].

Туристична послуга – це результат діяльності суб'єктів туристичної діяльності щодо задоволення відповідних потреб туристів [4, с.164].

Туристичні послуги можна поділити на дві групи:

1) основні: до яких відносять послуги по організації перевезення; розміщення (проживання) та харчування;

2) додаткові: до них відносять послуги по організації екскурсій; по страхуванню туристів; послуги гідів-перекладачів тощо.

Такий розподіл є умовним, оскільки істотних відмінностей, з погляду споживчих властивостей, між ними майже нема. Але послуги, включені в основну програму й оформлені путівкою, відносять до основних. В свою чергу, додаткові послуги турист здобуває самостійно в місці перебування і вони не входять у вартість путівки.

Безперечно, туристичні послуги повинні бути якісними і відповідати насамперед умовам договору на туристичне обслуговування, а також державним національним стандартам: ДСТУ 4268:2003 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Загальні вимоги», ДСТУ 4269:2003

«Послуги туристичні. Класифікація готелів» та ДСТУ 4527: 2006 «Послуги туристичні. Засоби розміщення. Терміни та визначення» і міжнародним стандартам [4, с.166].

Проте все частіше виявляються випадки, коли звертаючись до туристичних підприємств, громадяни не завжди отримують якісні туристичні послуги, за які сплачують значні суми. Безумовно, особа, яка забезпечує надання туристичних послуг має відшкодувати завдані збитки у повному обсязі, шляхом притягнення її до адміністративної відповідальності. Але це питання на законодавчому рівні до сьогодні неврегульоване і залишається колізійним. Адже, КУпАП не передбачає відповідальності юридичних осіб, а деякі кодекси та закони її встановлюють, зокрема:

– глава 28 ГКУ; пп.111.1.2 п.111.1 ст.111 ПКУ; ст.459 МКУ;

– ст.53 ЗУ «Про зайнятість населення» від 05.07.2012; ст.31 ЗУ «Про громадські об'єднання» від 22.03.2012; ст.22 ЗУ «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними» від 18.11.1997; глава 5 ЗУ «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 07.06.1996; п.3 ст.27 ЗУ «Про електроенергетику» від 16.10.1997; п.2 ст.21 ЗУ «Про виключну (морську) економічну зону» від 16.05.1995; ст.104 ЗУ «Про ветеринарну медицину» від 25.06.1992; ч.1 ст.1 ЗУ «Про відповідальність за правопорушення у сфері містобудівної діяльності»; ст.46 ЗУ «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» від 24.02.1994.

Відповідно до вище перелічених нормативно правових актів майже усі вони встановлюють такий вид адміністративного стягнення для юридичних осіб як штраф. Зокрема, ст.461 МКУ передбачає такі види стягнень за порушення митних правил, як: попередження, штраф і конфіскацію товарів, транспортних засобів. Також існує проект Закону України «Про відповідальність суб'єктів господарювання за правопорушення у сфері туризму», який встановлює відповідальність лише у вигляді штрафу [5, с.45].

Таким чином, на наш погляд було б доцільно доповнити діюче законодавство положенням про те, що:

1) для зайняття туристичною агентською діяльністю суб'єктам господарювання в обов'язковому порядку необхідно отримати дозвіл (ліцензію);

2) внести до КУпАП статті, які б встановлювали відповідальність юридичних осіб та перелік видів адміністративних стягнень: штраф, зупинення дії ліцензії на зайняття туристичною діяльністю та анулювання ліцензії, а можливо і позбавлення права на заняття туристичною діяльністю на строк до двох років, у разі скоєння повторних правопорушень у сфері туристичної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Про туризм: Закон України від 15 вересня 1995 року // rada.gov.ua
2. С. І. Шепенюк: Туристичний продукт та туристична послуга: критерії розмежування понять // Економіка. Управління. Інновації. – 2011. – № 1(5).
3. А.В.Грянило, Н.І.Мацур: Міжнародний туризм: Проблеми та перспективи розвитку в Україні // Фінансовий простір. – 2013. - № 4(12).

4.В. І. Гнатюк: Договірне регулювання відносини у сфері надання туристичних послуг // Часопис Київського університету права. – 2014/1.

5.О.В.Белікова: Правова характеристика адміністративної відповідальності підприємств, установ та організацій // Право та державне управління. – 2013 р. – №3(12).

Значення адміністративних процедур у реформуванні вітчизняного законодавства

Валова А.В., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Галай В.О.*

Одним із напрямків загального реформування вітчизняної адміністративної науки є вдосконалення діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. В умовах євроінтеграції зростає роль та значення адміністративних процедур, зокрема у питанні формування нових підходів і принципів їх функціонування. Це питання стало особливо актуальним, оскільки досі питання адміністративних процедур у відносинах органів влади та громадян не регулювалося законодавством на належному рівні.

В Основному законі нашої держави зазначено, що саме «органи державної влади та місцевого самоврядування, їх посадові особи повинні діяти лише ... у спосіб передбачений Конституцією України та законами України» [1], у зв'язку з чим значення адміністративних процедур істотно зростає.

Слід відзначити, що адміністративні процедури були і залишаються предметом наукового інтересу провідних вітчизняних та зарубіжних вчених-адміністративістів В. Авер'янова, Д. Бахряна, Ю. Битяка, О. Бандурки, Н. Галіциної, Є. Демського, О. Кузьменко, О. Лагоди, О. Миколенка, Е. Талапіної, В. Тимошук, В. Шкарупи та ін.

Наша держава обрала шлях розробки узагальнюючого законодавчого акта про запровадження нових форм і процедур діяльності центральних органів виконавчої влади та відповідних організаційних структур. Відповідне завдання міститься в Концепції адміністративної реформи в Україні, схваленій Указом Президента України «Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні» [2]. В цьому ж напрямку видані наступні Укази Президента «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 09.12.2010 № 1085/2010 [3], Указ Президента «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» від 24.12.2012 № 726/2012 [4] та Постанова Верховної Ради України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10.09.2014 № 442 [5].

Зазначена Концепція вихідними концептуальними засадами реформування органів виконавчої влади визначає необхідність, зокрема, переорієнтації діяльності цих органів з суто адміністративно-розпорядчих функцій на надання адміністративних (управлінських) послуг громадянам. Демократична, гнучка та ефективна організація управління повинна базуватися на формуванні ефективного механізму надання населенню повноцінних адміністративних (управлінських) послуг.

Варто уваги, що в європейській практиці термін «адміністративна процедура» застосовується для позначення окремої процесуальної дії, або певної їх сукупності, об'єднаних спільною процесуальною метою.

Авер'янов В. Б. зазначає, що з огляду на євроінтеграційні тенденції розвитку вітчизняного законодавства в Україні необхідно вже зараз повною мірою скористатися позитивним європейським досвідом правового регулювання адміністративної процедури, що є важливим напрямком [7, с.10].

Розвиток адміністративно-процедурного права і законодавства в Україні має свої особливості, зумовлені специфікою розвитку адміністративного права в радянський період, яка полягала в тому, що діяльність органів публічного управління на законодавчому рівні не регулювалася, адже органи публічного управління мали керуватися передусім критеріями політичної доцільності.

В Україні досі діють застарілі нормативні акти щодо врегулювання адміністративних процедур, наприклад, такі як Закон України «Про звернення громадян» 1996 року, який побудований за ідеологією колишнього аналогічного нормативно-правового акту радянського зразка.

З огляду на наведене в Україні у Верховній Раді України (ВРУ) внесено законопроект № 11472 про Адміністративно-процедурний кодекс України [6].

Адміністративно-процедурний кодекс України створений для регламентації відносин влади і громадянина. Кодекс визначає на законодавчому рівні межі для адміністративного органу та покликаний захищати права й інтереси людини в відносинах з державою, визначатиме також основні принципи діяльності органів влади з надання адміністративних (управлінських) послуг.

Значення адміністративних процедур в реформуванні вітчизняного законодавства полягає в тому, що адміністративні процедури повинні складати основу позитивної діяльності органів виконавчої влади, сприяти створенню комфортних умов взаємодії громадян і державних органів, забезпечувати ефективне функціонування виконавчих структур, їхньої відкритості, прозорості процесу підготовки і прийняття управлінських рішень, обмеженню адміністративного свавілля і посадових зловживань.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - ст. 141.

2. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22.07.1998 № 810/98 // Офіційний вісник України. - 1999. - № 21. - стор. 32.

3. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента від 09.12.2010 № 1085/2010 // Офіційний вісник України. - 2010. - № 94. - стор. 15.

4. Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента від 24.12.2012 № 726/2012 // Офіційний вісник України. - 2013. - № 99. - стор. 13.

5. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Постанова Верховної Ради України від 10.09.2014 № 442 // Офіційний вісник України. - 2014. - № 74. - стаття 2105.

6. Проект Адміністративно-процедурного кодексу України № 11472 від 03.12.2012. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=44893

7. Авер'янов В. Б. Значення адміністративних процедур у реформуванні адміністративного права / В.Б. Авер'янов // Часопис Київського університету права. - 2009. - №3. - С.8-14.

Деякі аспекти застосування прецедентного права в Україні

Дубенко А.В., студент магістратури ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Сергеев І.С*

Судовий прецедент як джерело права вперше з'явився в англійській правовій системі. Вирішальна роль прецеденту у створенні та функціонуванні права в Англії відрізняє систему загального права від континентальної та інших правових систем. Історично склалося так, що в середньовічних Англії та Уельсі загальне (єдине) право було сформоване саме через діяльність судів. Сьогодні судовий прецедент є основним джерелом англо-американського права. Наприклад, в Англії налічується близько 800 тис. судових прецедентів, і щороку до них додається близько 20 тис.

Доктрина обов'язкового судового прецеденту в її сучасному вигляді сформувалася у Великій Британії через утворення 1865 року спеціальної Ради і Правового товариства, до обов'язків яких входила публікація рішень судових інстанцій та створення на підставі законів про судоустрій 1873-1875 років єдиної централізованої системи судів.

В Україні прецедентне право «де факто» існує. Але воно прийшло ніби саме собою і як таке очікуване, саме тому його прихід не був занадто помітним. Звичайно в нашій державі це був не зовсім той аналог прецедентного права, що існує в англо-американській системі права, але головне у тому що таке право у нас істотно допомагає в безпосередній практиці.

Офіційно в Україні прецедентне право з'явилося, з появою та приведенням у дію Закону України № 3477-IV от 23.02.2006 року «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». В статті 17 даного закону зазначено, що «Суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права».

При цьому слід зазначити та звернути увагу на слова «Конвенцію та практику суду», тому що, завдяки такій частині мовного сполучення як частинки «та», застосувавши принцип безпосереднього тлумачення правової норми, ми розуміємо що це пов'язані між собою поняття, які представляють єдине невідокремлене один від одного ціле. Тобто відповідно до цього буквального визначення зазначеного в Законі України, судова практика Європейського суду з прав людини, є прямою вихідною та складовою частиною Конвенції та не може існувати окремо від Конвенції про захист прав і свобод людини, а Конвенція не може існувати та функціонувати окремо від відповідних рушень Європейського суду з прав людини.

Додаткові основи цього твердження заключається в тому, що в статті 19 Конвенції, зазначено наступне : «Для забезпечення дотримання Високими Домовляючимися Сторонами їх обов'язків по Конвенції та протоколами до неї, затверджується Європейський суд з прав людини».

Тому Європейський суд з прав людини та всі його рішення (практика Суду), як невід'ємна частина Конвенції має той самий статус та силу, що і всі інші положення Конвенції про захист прав людини та основних свобод, яка ратифікована Законом України № 475/97-ВР от 17.07.97 року.

Таким чином, відповідно до вищезазначеного, беручи до уваги ст. 17 Закону України № 3477-IV, Конвенція та практика Суду (саме в цьому конкретному поєднанні), мають силу міжнародного договору, згода, на обов'язковість якого було дана Верховною Радою України і які зафіксовані у відповідних статтях Законів України № 475/97-ВР від 17.07.97г. та № 3477-IV від 23.02.2006 р.

Сьогодні деякі автори публікацій, на цю тему, стверджують, що вказані елементи прецедентного права України, за своєю силою, точно такі ж як і Закон. Разом з тим, слід зауважити, що ті автори помиляються. Якщо таке положення існувало, то це вносило б певну сум'ятицю у встановлену ієрархію норм права. Звідси висновок: Прецедентне права України, засноване на міжнародних договорах України, згода, на обов'язковість яких було дана Верховною Радою України, знаходиться над звичайними Законами України.

І це прямо впливає з наступних правових норм. Так в ч.3, ст. 4 Господарсько-процесуального кодексу України, прямо сказано: «Якщо в міжнародних договорах України, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору...».

Аналогічні норми, є також і в Кримінальному кодексі України (ч.1 та ч.5, ст.3 КК), в Кодексі адміністративного судочинства України (ч.6, ст.9 КАСУ), в Цивільно-процесуальному кодексі України (ч. 2 ст.3 ЦПК).

Слід зауважити і, що в практиці ведучих адвокатів, вже неодноразово застосовувалися і застосовуються зазначені в цій статті нюанси. Так, наприклад, будучи одними з перших, вони провели одне з найгучніших і вдалих справ, на основі використання вищевказаних моментів. Так наприклад, адвокатським бюро «Київхелп» був розроблений комплекс юридичних заходів, спрямованих на поєднання деяких колізій Закону України «Про заборону ігрового бізнесу в Україні». В процесі підготовки справи було складено близько двох томів юридичної документації, пройдено 5 судів, але в результаті, всі заклади клієнта працюють повністю на законних підставах. Це є прикладом практичного застосування вищевказаних теоретичних розробок.

Також як висновок, я вважаю за потрібне зазначити, що прецедентне право об'єктивно необхідно, і справа тут навіть не в копіюванні за США і Англією (хоча, на них дійсно варто було б звернути увагу).

Список використаних джерел:

1) Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» № 3477-IV от 23.02.2006 року.

2) Адміністративне право України: Підручник: За заг. ред.. д. ю. н., проф. Коломоєць Т.О. – Київ: «Стіна», 2008.

3) Адміністративне право України: Підручник: За заг. ред.. д. ю. н., проф. Авер'янов В.Б. – Київ: «Стіна», 2006.

4) Порівняльне правознавство: Курс лекцій.-Л.В. Голяк, А.С. Мацко, О.В. Тюріна. – К.: МАУП, 2004. – 200 с., 2004.

Щодо введення правового режиму воєнного стану в Україні

Бередник А.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник : кандидат юридичних наук, доцент *Сергєєв І.С.*

Питання введення воєнного стану в Україні є надзвичайно актуальним в світлі тих подій, що нині відбуваються на Сході нашої держави. Мова йде про збройну агресію проти України, одним із варіантів подолання якої, як вважають деякі, є введення воєнного стану за для оборони нашої держави.

Відповідно до ст.1 ЗУ «Про правовий режим воєнного стану» під воєнним станом – розуміється особливий правовий режим, що вводитьсь в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

А відповідно до ст. 2 цього ж закону: «Метою введення воєнного стану є створення умов для здійснення органами державної влади, військовим командуванням, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями наданих їм повноважень у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності.» Тож введення воєнного стану дає підстави для рішучих дій всім підрозділам Збройних Сил України. А отже, боронити державу будуть спеціально підготовлені для цього громадяни, що в свою чергу, прискорить операцію зі звільнення території, зайнятих бойовиками та значно зменшить кількість жертв від неї.

Зважаючи на те, режим воєнного стану є одним із видів адміністративно-правових режимів, що застосовуються в Україні необхідно з'ясувати, що таке адміністративно-правовий режим. І.С.Розанов характеризує адміністративно-правовий режим як встановлену в законодавчому порядку сукупність правил діяльності, дій або поведінки громадян та юридичних осіб, як порядок реалізації ними своїх прав у певних умовах (ситуаціях) забезпечення і підтримання суверенітету й оборони держави, інтересів безпеки й охорони громадського порядку спеціально створеними для цієї мети службами державного управління.

Слід зазначити, що використання публічною адміністрацією правових режимів не може мати на меті обмеження прав і свобод фізичних та юридичних осіб, а повинно бути спрямовано на їх забезпечення, зокрема захист від протиправних посягань, від порушень з боку органів публічної влади та правопорушень, суб'єктами яких є інші особи. Разом з тим застосування таких режимів призводить до деякого «мінімально необхідного» права діяти на власний розсуд для фізичних і юридичних осіб, бо права цих осіб неможливо розглядати без урахування прав і свобод інших осіб та національної безпеки України.

Законодавець приділяє не аби яку увагу питанню захисту української держави, та вказує на особливу роль суспільства у ньому. Про це йдеться,насамперед, в Конституції України,а саме в ст.65 «Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України» та в ст.17 «Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України.»

Слід зауважити,що ч.5 ст. 17 говорить про те,що держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей. Такі ж гарантії розглядаються в ст.46 Конституції «Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом.»

Проте в Стаття 64. Сказано: « Конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України.В умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції.

Тож,першим і,на мою думку,основним недоліком введення воєнного стану в Україні є обмеження прав і свобод населення країни. Наступними негативними наслідками введення цього правового режиму є:

- запровадження комендантської години(тобто не можна буде перебувати на вулиці в певний час доби без спеціальних дозволів).
- введення особливого режиму в'їзду та виїзду з території, на якій запроваджено воєнний стан,
- обмеження руху транспортних засобів та свобода пересування як громадян України, так і іноземців.
- військовому командуванню надається право використовувати потужності, ресурси та майно підприємств та організацій усіх форм власності(підприємства зв'язку, видавництва, телерадіоорганізації, навіть театри)а також окремих громадян,що завдасть їм певних збитків.
- встановлення мораторію на військово-технічну, а також фінансово-кредитну допомогу з-за кордону.
- усунення права входити в будь-які світові об'єднання, приміром НАТО.
- оголошення загальної мобілізації та як наслідок - заборона призовникам та військовозобов'язаним змінювати місце проживання без відома військового командування.
- відсутність максимальної межі тривалості воєнного стану.
- заборона зміни Конституції України;
- заборона зміни Конституції Автономної Республіки Крим;

- заборона проведення виборів Президента України, а також виборів до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим і органів місцевого самоврядування;

- заборона проведення всеукраїнських та місцевих референдумів;
- заборона проведення страйків.

Тож, зважаючи на вище згадане, я вважаю, що воєнний стан в Україні вводити не доцільно, адже недоліків серед наслідків введення такого правового режиму значно більше, ніж переваг. До того ж, на мою думку, вони є суттєвішими. Отже, на мою думку, державі через уповноважені органи слід застосовувати заходів попередження воєнної небезпеки і воєнної загрози, щоб в країні не виникла потреба в застосуванні правового режиму воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Прийнята Верховною Радою України 28.06.1996р. (зі змінами і доповненнями, внесеними згідно з Рішенням Конституційного Суду України № 1-19/2014 від 15.05.2014 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст.141

2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України N 1647-III від 6 квітня 2000 року (зі змінами і доповненнями, внесеними згідно Закону України № 763-VII від 23 лютого 2014 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 28, ст. 224

3. Про оборону України: Закон України № 1932-XII від 6 грудня 1991 року (зі змінами і доповненнями, внесеними згідно Закону України № 1194-VII від 9 квітня 2014 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 9, ст.106

4. Адміністративно-правові режими в Україні: монографія // В.Я.Настюк, В.В. Белєвцева // Право України. -2009.-128 с.

5. Адміністративно-правовые режимы по законодательству Российской Федерации, их значение и структура // Розанов И.С. // Государство и право. -1996.- N 9. -с. 81-85.

6. Адміністративно-правові режими у системі забезпечення національної безпеки України: поняття, зміст та значення // Белєвцева В.В. // Право України -2010.- N 6. -с.161

Сучасне бачення адміністративно-правової охорони молоді в Україні

Бермес Ю.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Сергєєв І.С.*

Одним із пріоритетних напрямів діяльності держави є адміністративно-правова охорона дітей та молоді. Оскільки стабільність держави, прогресивний розвиток суспільства залежить від економічного, соціального, фізичного та духовного здоров'я зазначених суб'єктів, у свою чергу і становище дітей та молоді залежить від ставлення держави до їх проблем, інтересів і потреб.

Проблема молоді – одна із основних, тому що за нею майбутнє. Водночас необхідно зазначити, що соціально – економічні зміни, які відбуваються в Україні, значно послабили інститут сім'ї та її вплив на виховання дітей. Результатом цього процесу стає зневага до сімейних цінностей, зростання чисельності соціальних сиріт, збільшення споживання у дитячому та підлітковому середовищі наркотиків та різних психотропних препаратів, алкоголю і, як наслідок, збільшення кількості правопорушень і погіршення стану здоров'я молоді.

Загалом, суттєвою рисою молоді об'єктивно є те, що значна її частина не має власного соціального статусу, знаходиться на стадії так званого «статутного мараторію» і характеризується або попереднім соціальним статусом, тобто соціальним становищем батьків, або своїм майбутнім, пов'язаним із професійною підготовкою.

Сучасна молодь, з одного боку, відчуває себе особливою групою суспільства, а з іншого – потерпає від невирішеності своїх специфічних проблем. Це визначає протиріччя, що існують на рівні молоді – суспільство. Найбільш суттєвими з них є:

- рівень освіти та матеріальне становище молоді;
- потяг до знань і, разом з тим, необхідність працювати;
- прагнення самостійності та економічна залежність від батьків;
- професійний статус та потреби сучасного ринку праці;
- бажання вирішувати власні проблеми самостійно приймати участь у прийнятті управлінських рішень.

Для вирішення проблеми, стосовно формування свідомості у молоді, їх подальшого розвитку, пристосування до дорослого життя, вибір професії потрібно розглядати ще в школі, адже саме на цьому рівні формується особистість, яка у подальшому зможе якісно реалізувати себе у суспільстві.

Тому, на наш погляд, необхідно розробити і впровадити у життя систему заходів щодо «відриву» молодих людей, можливо, у певних випадках, ще у шкільному віці, а стосовно старших, то безумовно, від сумнівного кримінального середовища.

Треба зазначити, що сьогодні молоді люди здаються набагато дорослішими своїх однолітків, ніж 20 років тому і багато хто з них розуміє, що сподіватися, окрім як на себе, ні на кого. Ось це і є той переломний пункт у розвитку свідомості. Зрозумівши це, хтось ступає на хибний шлях, а хтось продовжує боротися, і ті, хто бореться, справді заслуговують не тільки на повагу, але, на мій погляд, й на максимальну підтримку з боку держави.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» від 05. 02. 1993 № 2998 – XIII
2. Конвенція про права дитини //[Електронний ресурс] – Режим доступу : http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_021
3. Загальна декларація прав людини ООН; Декларация, Міжнародний документ від 10. 12. 1948
4. Гришук А.М. Природа принципів адміністративно – правового захисту сім'ї / А. М. Гришук // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2011. - № 5 (78) – С. 125 -129.
5. Адміністративне право України: Підручник: За заг. ред. д. ю. н., проф. Коломосьць Т.О. – Київ: «Істина», 2008.
6. Н. М. Савельєва. Основи соціально – правового захисту особистості: Навчальний посібник для студентів спеціальності «Соціальна педагогіка». – Полтава: ПДПУ, 2008. – 268 с.
7. Автореферат. Гришук А. М (УДК 354. 89: 351. 766. 2: 347. 6) 2011 р.

Адміністративна відповідальність за порушення митних правил

Мичко О.В., студент ННІПІ НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Сергєєв І.С.*

Порушення митних правил є різновидом адміністративного правопорушення, яке являє собою протиправні, винні (умисні або з необережності) дії чи бездіяльність, що посягають на встановлений порядок перетинання митного кордону та переміщення через нього товарів, транспортних засобів і предметів.

Актуальність даної теми полягає у тому, що в умовах побудови правової держави порушення митних правил впливає на стан економіки держави.

Теоретичні та практичні аспекти реалізації митними органами України заходів боротьби з порушеннями митних правил досліджувалася Ю.В. Іщенко, В.П. Чабаном, О. Смішко, С.О. Барановим, Л.М. Дорофєєвою, А.В. Дусик, Т.О. Коломоєць, Т.В. Корневою та іншими вченими.

Митні правила – це встановлений Митним Кодексом України та іншими актами законодавства порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем, або контроль за якими покладено на митні органи Митним Кодексом та іншими законами України.

Митні правопорушення, як й інші порушення, характеризуються такими ознаками, як суспільна небезпечність, заподіяння шкоди, винність та караність. При цьому слід враховувати, що суспільна небезпека проявляється у тому, що порушеннями митних правил створюється загроза економічній безпеці держави.

Суб'єктами адміністративної відповідальності за порушення митних правил можуть бути громадяни, які на момент вчинення такого правопорушення досягли 16-річного віку, а при вчиненні порушень митних правил підприємствами – посадові особи цих підприємств.

У Митному кодексі України міститься перелік видів порушень митних правил, за які настає адміністративна відповідальність. До них, зокрема, належать: порушення режиму зони митного контролю (ст. 468); неправомірні операції з товарами, митне оформлення яких не закінчено, або з товарами, що перебувають на тимчасовому зберіганні під митним контролем (ст. 469); недоставляння товарів, транспортних засобів комерційного призначення та документів до органу доходів і зборів призначення, видача їх без дозволу органу доходів і зборів або втрата (ст. 470); порушення порядку проходження митного контролю в зонах (коридорах) спрощеного митного контролю (ст.471); недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення (ст.472) тощо, проте на практиці існують діяння, які хоч і не визнані правопорушеннями, але сприяють їм, наприклад, переміщення автомашини на контрольних вагах без дозволу працівника митниці.

На наш погляд, наведений та подібні види правопорушень носять особливий характер, який проявляється в тому, що ці дії по суті спрямовані на одержання економічної вигоди правопорушником в обхід закону. Так, за офіційними даними сайту «Урядовий портал», протягом січня-липня 2013 року митними органами було заведено більше 14 тисяч справ про порушення митних правил на суму понад 428,8 млн. гривень. Зокрема, найпоширенішими є випадки незаконного переміщення через митний кордон продовольчих товарів (більше 3,8 тисяч випадків) і промислових товарів (більше 3,3 тисяч випадків) загальною сумою понад 22 млн. і, відповідно, 118,76 млн. гривень.

Для того, щоб більш конкретно визначити шляхи вирішення проблеми порушення митних правил, необхідно перш за все з'ясувати причини та умови їх виникнення. Характерним є те, що умови, які сприяють вчиненню порушень митних правил – це комплекс явищ соціальної дійсності, які самі по собі не можуть породити порушення митних правил, але слугують певними обставинами, які сприяють їх виникненню та існуванню. Необхідно звернути увагу на те, що обставинами, які впливають на вчинення правопорушень у митній сфері є: 1) безкарність за скоєння деяких дій, що сприяють правопорушенням; 2) недосконалість нормативно-правової бази у сфері регулювання імпорту і боротьби з контрабандою; 3) недостатня ефективність профілактичних заходів; 4) корупційні прояви в митних органах, тощо.

Вважаємо за необхідне зауважити, що незважаючи на заходи, які приймаються у боротьбі з порушенням митних правил, протиправне середовище весь час вигадує нові методи, засоби подолання встановлених законодавством норм. Тому діяльність щодо вдосконалення роботи митних органів не може припинятися і, на наш погляд, повинна бути спрямована в першу чергу на: 1) раціоналізацію системи управління профілактикою правопорушень; 2) розмежування й забезпечення оптимального співвідношення функцій відповідних підрозділів та служб з профілактики правопорушень; 3) підвищення професійного рівня посадових осіб митних органів, які безпосередньо займаються профілактикою правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI (Редакція станом на 23.07.2014) // Відомості Верховної Ради України. – 2012.
2. Серих О.В. Деліктоздатність порушених митних правил: автореф. дис. кандидат юридичних наук / О.В. Серих. – О., 2007. – 20 с.
3. Митне право України: навч. посібник. - Ю.В. Іщенко, В.П. Чабан. - К. : Юрінком Інтер, 2010. - 296 с.
4. Константа О.В. Адміністративно-правові заходи боротьби з порушенням митних правил: автореф. дис. ... кандидат юридичних наук / О.В. Константа. – Х., 2008. – 23 с.

Актуальні проблеми реформування пенсійної системи України в сучасних умовах євроінтеграції

Омельчук М.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Грянкя Г.В.*

Законом України «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» закріплено євроінтеграцію як стратегічний курс розвитку України.

Зокрема, однією із засад внутрішньої та зовнішньої політики проголошено забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі. Водночас, однією із засад внутрішньої політики в соціальній сфері визначено удосконалення системи пенсійного забезпечення, створення умов для гідного життя людей похилого віку, стимулювання розвитку недержавної системи пенсійного страхування[1].

Як зазначає директор Інституту Української політики, - пенсійне реформування покликане:

- а) наблизити Україну до Європи - на рівні соціальних стандартів;
- б) встановити справді справедливу й ефективну систему пенсійного забезпечення;
- в) забезпечити гідне життя і відчуття стабільності людям, які своєю працею заслужили на достойний відпочинок [2].

У щорічному посланні до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році» Президент України звернув увагу на питання євроінтеграції України шляхом забезпечення проведення ряду реформ, зокрема і у пенсійній системі. Європейський вибір України означає послідовну орієнтацію на чинну в провідних європейських країнах модель соціальної ринкової економіки. Перевагами зазначеної моделі є високий рівень соціальних стандартів і розвитку гуманітарної сфери, ефективний захист прав працівників, розвинена система соціального захисту. Наближення до економічних і соціальних стандартів Євросоюзу вимагає виконання низки умов, визначених угодами між Україною та ЄС [3, с.12].

Однією з найважливіших проблем соціальної сфери в посланні Президента України визначено незавершеність пенсійної реформи. Незважаючи на важливі наслідки зміни пенсійного законодавства, проведених пенсійних реформі притаманна низка недоліків. Проведені реформування у пенсійній системі не вирішили такі основні завдання:

- позбавлення пенсійної системи невластивих їй функцій;
- звільнення солідарної системи від фінансування доплати до розміру прожиткового мінімуму особам, які не мають необхідного страхового стажу, у спосіб перекладення зобов'язань на державний бюджет;
- започаткування запровадження загальнообов'язкової накопичувальної пенсійної системи.

Все вищевикладене вимагає модернізації соціальної політики держави, спрямованої на забезпечення її спроможності до реалізації визначених орієнтирів соціального розвитку в умовах сучасної моделі української економіки.

В умовах складної економіко-демографічної ситуації головною метою пенсійної реформи має стати перехід до страхових засад, що передбачають максимально щільну прив'язку розміру пенсії до обсягу пенсійних внесків. У процесі проведення пенсійної реформи мають бути вирішені такі завдання:

- збільшення рівня оплати праці (у т. ч. за рахунок її легалізації) та розширення легальної зайнятості населення;
- погашення заборгованості із виплати заробітної плати та зі сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

- скасування обмеження щодо сум, на які нараховуються страхові внески [3, с. 103].

Одним із напрямків реформування пенсійної системи визначено запровадження її другого рівня – обов'язкової накопичувальної системи, метою якої є часткова заміна солідарної пенсійної системи та диверсифікація джерел отримання доходів у старості. Законодавством не зазначено точну дату запровадження цієї системи, але визначено чіткі умови, після виконання яких вона почне функціонувати. Так, статтею 1 Закону України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи» визначено, що перерахування страхових внесків до Накопичувального пенсійного фонду запроваджується починаючи з року, в якому буде забезпечено бездефіцитність бюджету Пенсійного фонду України [4].

Таким чином, євроінтеграційні орієнтири України вимагають, щоб соціально-економічна політика держави була направлена на досягнення європейських стандартів якості життя, в тому числі гідний соціальний захист населення і належне пенсійне забезпечення. Хоча напрямки реформування пенсійного забезпечення були визначені більше десяти років тому, реформа пенсійної системи залишається ключовим пріоритетом і сьогодні. Для інтеграції у європейський соціальний простір Україні доведеться здійснити ще чимало заходів, направлених на реформування пенсійної системи.

Список використаних джерел:

1. Про засади внутрішньої та зовнішньої політики: закон України від 01 лип. 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – №40. – Ст. 527.
2. Бондаренко К. Пенсійна реформа в Україні: елемент євроінтеграції / К. Бондаренко // Урядовий кур'єр. – 15 берез. 2011 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukuriel.gov.ua/uk/articles/pensijna-reforma-v-ukrayini-element-yevrointegraci/p/>.
3. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році: Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К.: НСД, 2012. – 256 с.
4. Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи: закон України від 08 лип. 2011 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – №12-13. – Ст. 82.

Реформування публічної адміністрації в Україні

Бегуш Н.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук Булик І.Л.

Сьогоднішня Україна потребує комплексного вирішення прописаних у Конституції завдань розбудови суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Основою цих перетворень є демократія. Стратегічний курс України на європейську інтеграцію вимагає нової організації влади, створення ефективної системи державного управління та місцевого самоврядування.

Процес розвитку України є унікальним багатовимірним історичним явищем, аналізувати яке потрібно з різних сторін. За роки незалежності відбулися зміни в усіх сферах життя суспільства. Створено основи демократії та інститути ринкової економіки, формується громадянське суспільство. Проте загальна оцінка реформ свідчить про низку проблем,

які заважають ефективному їх проведенню. Зокрема, і науковці, і громадськість сьогодні сходяться на думці, що чинна публічна адміністрація України не відповідає стратегічному курсу держави на демократію та досягнення європейських стандартів належного врядування, оскільки залишається неефективною, схильною до корупції, внутрішньо-суперечливою, надмірно централізованою, закритою від суспільства, гоміздкою і відірваною від потреб громадян.

Говорячи про реформування публічної адміністрації, потрібно мати на увазі, що мова йде не лише про територіальну структуру, адміністративну юрисдикцію, чисельність працівників та методи діяльності, а основу проведення комплексних реформ у державі. Отже, ця модернізація має здійснюватися за стратегією, основою для якої є принципи європейського адміністративного простору та концепції відкритого і ефективного управління.[1, с. 288.]

Важливо зауважити те, що реформування відбувається паралельно із розвитком суспільства. Як правило, така стратегія змін публічної адміністрації поєднується із євроінтеграційними процесами та пов'язаними з цим програмами соціально-економічних та демократичних перетворень. Важливо зрозуміти, що без сильних, стабільних та професійних інститутів публічної адміністрації неможливо досягти бажаних результатів в жодній із областей суспільства.

Процес реформування публічної адміністрації повинен мати такі ознаки:

по-перше, змінам повинні передувати широкі публічні обговорення та вивчення експертами пропонованої моделі змін та її відповідності інтересам громадян;

по-друге, реформування адміністрації повинно мати системний і стратегічний характер, а не інструментальний та терміновий;

по-третє, необхідно усвідомити, що якісна модернізація публічної адміністрації та її діяльність неможливі без досягнення політиками принципів згоди щодо мети та результатів її реформування [2, с. 11-19].

Метою реформування публічної адміністрації повинно бути забезпечення високої якості послуг для громадян, стабільного поступального розвитку суспільства і держави, здатність до сприймання та реалізації суспільних потреб та досягнення європейських стандартів і цінностей у сфері суспільного життя, таких як верховенство права, ефективність, прозорість, відповідальність тощо.

Процес реформування системи органів виконавчої влади вимагає реалізації таких напрямів діяльності:

– затвердження на державному рівні концепції і плану реформування системи органів виконавчої влади України;

– забезпечення належної правової бази і підвищення відповідальності за стан проведення реформи як органів влади загалом, так і вищих посадових осіб зокрема;

– формування раціональної організаційної моделі забезпечення адміністративної реформи (і в її межах – модель реформи органів виконавчої влади) з єдиним Координаційним центром;

– розробки методики реалізації перетворень, контролю за виконанням та оцінюванням здобутків реформування в кожному окремо взятому сегменті і комплексно;

– створення Координаційного центру з реформ державного управління, на основі ґрунтовного дослідження практики реформування в Україні та зарубіжних державах, а також урахування фінансових, матеріально-технічних, інформаційно-аналітичних та кадрових засобів.

Адаптація до стандартів Європейського Союзу вимагає комплексного підходу, головними складовими якого є: удосконалення нормативно-правової бази (оскільки публічна адміністрація діє на основі норм права, її модернізація вимагає відповідної зміни правових норм, які повинні відображати потребу суспільства у високій якості, прозорості та стабільності в роботі публічної адміністрації. Водночас, слід звернути увагу на те, що недосконалість права уповільнює процес реформ); кадрове забезпечення євроінтеграційних проєктів (реформа публічної адміністрації вимагає посиленої уваги до управління людськими ресурсами); підтримка впровадження в органах влади системи управління якістю; належне фінансування органів влади, забезпечення конкурентоспроможності державної служби на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Авер'янов В. Б., Дерещ В. А., Ославський М. І., Писаренко Г. М., Пухтецька А. А. Державне управління: європейські стандарти, досвід та адміністративне право / НАН України; Інститут держави і права ім. В.М.Корецького / В. Б. Авер'янов (заг. ред.). – К. : Остиніан. 2007. – с. 288.

2. Білозерська Т. О. Реформування публічної адміністрації в Україні як крок до європейської інтеграції / Т. О. Білозерська // Форум права. – 2007. – № 2. – с. 11-19.

3. Концепція реформування публічної адміністрації в Україні – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pravo.org.ua/files/stat/Concept_public_administration.pdf

Проблеми реформування законодавства України щодо статусу біженця

Юсіфлі Б.Т.о., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Грянка Г.В.*

Щороку в усьому світі 20 червня відзначають Всесвітній день біженців. Але, у новітній історії України проблеми тих, хто змушений залишити домівку і тікати до безпечніших місць, ніколи не були такими актуальними, як 2014 року.

Біженці, і в цілому вимушені мігранти, не є новим явищем для України. Чимало українських політичних і культурних діячів, зокрема протягом ХХ століття, змогли врятуватися лише завдяки притулку, наданому їм в інших країнах. Відбувалося це і після отримання незалежності [1, с. 54].

Щороку, за даними українських та міжнародних організацій, близько 1500 осіб, громадян інших країн чи осіб без громадянства, просять про притулок вже на території України. Вони твердять, що побоюються переслідувань на батьківщині, або ж тікають від війни й насильства [2]. Однак дотепер доля більшості з них складалася важко: попри те, що Україна є країною-учасницею Конвенції ООН 1951 р. про статус біженців

та Протоколу до цієї Конвенції 1967 р., і взяла на себе зобов'язання надавати притулок – переважна більшість з тих, хто просив про захист на українських землях, не отримали його. На тепер, з-поміж усіх мешканців нашої країни, менше 3000 осіб мають статус біженця, наданий свого часу державою. Інші ж отримали відмову.

Проте, на жаль, слово «біженець» з'явилося зараз у повсякденному обігу передовсім не через тих, кого законодавство визначає «біженцями», а через мешканців України, які змушені виїхати з окупованих чи небезпечних територій до спокійніших регіонів (і кого вірніше визначати як «вимушених переселенців» або ж «внутрішньо переміщених осіб»).

«В Україні останнім часом відбулися безпрецедентні явища – іноземна інтервенція, окупація, тероризм, АТО. Вони мають соціальні наслідки, які призвели до великої кількості внутрішньо переміщених осіб та порушень прав людини. Таких громадян України зараз називають вимушеними переселенцями, що підкреслює мотиви їх переміщення – вони вимушені залишати свої домівки, щоб зберегти власне життя та життя близьких, щоб уникнути насилля та політично мотивованого переслідування за свої переконання», – зазначила Ольга Скрипник, голова Центру громадянської просвіти «Альменда»[2].

За її словами, передовсім, недостатньою є нормативно-правова база, яка має бути адаптована до нових, важких реалій. Ольга, зокрема, твердить, що прийнятий Закон України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» є декларативним та не вирішує проблем захисту внутрішньо переміщених осіб. Сьогодні потрібні негайні дії держави щодо створення відповідної законодавчої бази для забезпечення реалізації прав внутрішньо переміщених осіб. Головні проблеми цих осіб – житло, реєстрація, працевлаштування, захист майна – досі залишаються майже не вирішеними.

Співзасновниця громадської ініціативи «Восток SOS» Юлія Красільникова попередила: «Кількість переселенців зростає, проте масштаби на даний момент ще не критичні. Варто врахувати, що багато людей поки що не усвідомлює небезпеки і переміщуються тільки в межах Донбасу в більш спокійні регіони, де поки не ведуться бойові дії. Однак, якщо ситуація загостриться і в тих районах, то Україна виявиться не готова зустріти таку кількість переселенців. На даний момент жодна зі сфер для переселенців зі Сходу не врегульована. Що б не намагалися робити люди, в будь-якій царині їх чекають проблеми і перешкоди. На даному етапі людям, що перебувають в стресовій ситуації, які втратили тимчасово або постійно будинок, держава не в змозі полегшити долю»[3].

У День біженця, 20 червня 2014 року, правозахисники наголосили: здатність впоратися з новою, трагічною сторінкою новітньої української історії є не лише обов'язком громадян, а й тестом, чи може українське суспільство подбати про тих, хто потребує захисту і притулку, і дати їм змогу будувати далі своє життя у вільній країні, яка справді поважає права і свободи людини та здатна забезпечити притулок усім, хто його потребує.

Нагадаємо, за підрахунками Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, в Україні проживає 2500 біженців. Ще близько 6-7 тисяч осіб шукають притулку.

А бойові дії на сході України і конфлікт у Криму змусили покинути свої будинки десятки тисяч жителів. Про це йдеться в доповіді УВКБ ООН. «Станом на 18 червня 2014 р. УВКБ ООН володіє інформацією про більше 38 000 переміщених осіб зі східних областей України та Криму». Серед них більшість становлять діти, жінки, люди похилого віку. Отже, ця категорія осіб потребує особливої уваги з боку державних органів і громадянського суспільства та найшвидшого прийняття змін до чинного законодавства України відповідно до європейських стандартів щодо статусу біженця.

Список використаних джерел:

1. Правознавство: Навч. посібник. / В.І. Бобир, С.Е. Демський, А.М. Колодій та ін.; За ред. В.В. Копсичикова. – К.: Знання, 2001. – 435 с.
2. Статистика УНІАН // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/society/707756-uvkb-v-ukrajini-2435-bijentsiv.html>.
3. Біженці в Україні: новітній виклик Categories: Новини Преса о нас // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vostok-sos.org/bizenci-v-ukraini/>.

Прийняття нового Закону України «Про вищу освіту» в умовах євроінтеграції

Бегуш Н.В., студент магістратури ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент *Остафійчук Т.В.*

Освіта – унікальне суспільне явище, що справляє значний вплив на всі аспекти життя і діяльності країни, соціуму, людської цивілізації загалом. В умовах сучасної науково-технічної та інформаційної революції освіта функціонує як складний соціально- економічний організм, який відіграє велику роль у суспільному прогресі людства.

Головним стратегічним завданням розвитку вищої освіти України на сучасному етапі є інтеграція вищої освіти України до європейської освітньої системи в умовах приєднання до Болонського процесу, запобігаючи можливим складнощам і враховуючи перспективи цього прогресивного процесу, узгоджуючи та поєднуючи національні компоненти вищої освіти з вимогами Болонської декларації задля створення єдиної зони європейської вищої освіти.

Питання щодо інтеграції України до європейського простору вищої освіти були предметом неодноразових парламентських слухань, нарад, обговорень, конференцій, рішень органів державної влади тощо. Під час проведення відповідних заходів свої думки щодо основних проблем у галузі вищої освіти та шляхів їх вирішення висловлювали відомі вітчизняні науковці, керівники провідних вищих навчальних закладів України, інші фахівці та експерти у галузі вищої освіти.

В основу змін стали такі два підходи: перше – реформування системи вищої освіти відповідно до умов соціально орієнтованої економіки; друге – адаптація до Європейського простору вищої освіти.

У чинному ЗУ «Про вищу освіту» закріплено, що громадяни України мають право безоплатно здобувати вищу освіту за другою спеціальністю у державних та комунальних вищих навчальних закладах, якщо за станом здоров'я вони втратили можливість виконувати службові чи посадові обов'язки за отриманою раніше кваліфікацією, що підтверджується

висновками медико-соціальної експертної комісії, та в інших випадках, передбачених законом (ст. 4), що є дуже великою новизною, оскільки в старому ЗУ «Про вищу освіту» право на безоплатну другу вищу освіту не передбачено.

У новому Законі скасовано існуючі до його прийняття освітні рівні (неповна вища освіта, базова вища освіта, повна вища освіта). Все це охоплюється єдиними терміном «вища освіта» (ст. 6) і становить таку класифікацію: молодший бакалавр; бакалавр; магістр; доктор філософії та доктор наук.

Ліквідовано освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста.

Введено поняття освітньо-наукового та наукового рівнів (аналог наукових ступенів згідно попереднього закону): доктора філософії (в старому ЗУ «кандидат наук»), доктора наук.

Зазначені зміни внесені з метою приведення української системи освіти до загальноєвропейських стандартів. Це було однією з вимог Болонської декларації, яку Україна підписала ще в 2005 році й тільки тепер закріпивши в чинному Законі України «Про вищу освіту» змогла реалізувати. Завдяки цій зміні ми зможемо подолати ще один крок на шляху до інтеграції у Європейський простір вищої освіти, який зараз активно формується.

Відбулися й зміни в системі стандартів вищої освіти, зокрема скасовано поділ стандартів на державні, галузеві та стандарти вищих навчальних закладів. Тепер вводяться поняття «стандарти освітньої діяльності» та «стандарти вищої освіти».

Створено окремий орган – Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, який є постійно діючим колегіальним органом, уповноваженим ЗУ «Про вищу освіту» на реалізацію державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти.

Посилено антиплагіатні норми і відповідальність за них (обов'язкове оприлюднення наукових робіт).

Нововведенням є механізм виборів ректорів вищих навчальних закладів (вчасть всього викладацького складу та збільшено в відповідній пропорції (не більше 15%) кількість студентів, які братимуть участь в голосуванні). Дана норма розширює прозорість і легітимність обрання керівництва вищих навчальних закладів, а також повноваження громадського та студентського самоврядування вищих навчальних закладів.

Сучасна освіта зазнала суттєвого оновлення. Застосування найефективніших сучасних форм і методів навчання забезпечить високу якість знань студентів. Завдяки прийняттю нового ЗУ «Про вищу освіту» визначилися реформаторські кроки України до європейської інтеграції у сфері вищої освіти. Тепер основне завдання – послідовне втілення у життя норм та основних положень цього закону.

Україна зробила крок в напрямку побудови інноваційної економіки, побудованої на знаннях, але не потрібно зупинятися тільки на прийнятті нового закону, а відкривати все більші можливості для молоді, яка обирає свою освітню траєкторію. Без цього неможливо реалізувати план повноцінної європейської інтеграції.

Період з 2014-2020 року повинен стати ключовим у реалізації довготермінових стратегій забезпечення сталого розвитку та удосконалення системи вищої освіти України, визнання її у європейському і світовому просторі в контексті забезпечення якості.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України, 2014 рік.
2. Про вищу освіту: Закон України від 17.01.2002 № 2984-III // Відомості Верховної Ради України, 2001 рік, №20.

Напрями вдосконалення вищої освіти в Україні

Патентна Н.С., студент ННПП НАВС

Розвиток і вдосконалення системи вищої освіти в Україні передбачає високу якість навчання й виховання студентської молоді, кращу теоретичну і практичну підготовку майбутніх спеціалістів до професійної діяльності, всебічний розвиток їх духовних та фізичних сил, формування національної самосвідомості.

Реформування і модернізація освіти повинні розглядатись як важлива суспільна проблема, оскільки сфера освіти є посередником між особистістю, суспільством і державою, реально впливає на гармонізацію їх відносин [1].

Головна колізія української системи освіти полягає на сьогодні у відірваності освітньої галузі від потреб країни. Саме на вирішення цієї проблеми повинна бути спрямована модернізація української освіти.

Реформування сфери освіти в Україні не можна схарактеризувати як поступове, етапи реформи були розмитими у часі, накладалися один на один, що значною мірою призвело до нагромадження цілей реформування й модернізації освіти, їхньої непослідовності і при цілком правильній постановці важкими для виконання.

Важливим етапом реформування освіти в Україні було прийняття Указу Президента України про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, яка на основі аналізу сучасного стану розвитку освіти визначає мету, стратегічні напрями та основні завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація державної політики у сфері освіти.

Розроблення Національної стратегії зумовлено необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, прискорення інтеграції України у міжнародний освітній простір.

Триває виконання Державної цільової соціальної програми «Шкільний автобус», а також державних програм, спрямованих на роботу з обдарованою молоддю, інформатизацію та комп'ютеризацію загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів, забезпечення таких закладів сучасними технічними засобами навчання з природничо-математичних та технологічних дисциплін, упровадження інформаційних і комунікаційних технологій в освіті та науці тощо [2].

Щодо міжнародної співпраці, то в Україні використовують всі можливості для обміну викладачів та студентів, розбудови міжнародних

програм поєднання викладання та науково-дослідницьких робіт. Основними перешкодами в цьому напрямі залишається недостатній рівень володіння іноземними мовами та брак коштів для підтримки програм навчання за кордоном. В Україні існує проблема щодо фінансування міжнародних програм навчання студентів та молодих науковців, підвищення їхньої мобільності, хоча такі заходи є невід'ємною частиною програм нової європейської політики сусідства та партнерства. Розуміння та широке використання англійської мови, на думку європейських експертів, може стати вагомою перевагою щодо амбіцій України в Європі та зростання іноземних інвестицій в Україні.

Для оцінки реформування й модернізації вищої освіти велике значення мають контакти вищих навчальних закладів із зовнішніми організаціями та приватними бізнес структурами.

Модернізація структури вищої освіти передбачає запровадження, трьохциклової системи освіти (бакалавр - магістр - доктор філософії). Щоправда, навколо питання про підготовку на третьому циклі - доктор філософії (PhD) - тривають серйозні дискусії. Кінцевий варіант адаптації підготовки фахівців на третьому циклі ще не визначений, проте в умовах сьогодення постає нагальною потребою необхідність ґрунтовного обговорення з науково-педагогічною громадськістю низки проблем щодо запровадження третього Болонського циклу [3].

Отже, глобальний характер сучасної освіти в умовах становлення інформаційного суспільства, який характеризується посиленням інтернаціоналізації, стандартизації, підвищенням вимог до якості освіти, а також внутрішній соціально-економічній імператив зумовлюють необхідність оптимальної модернізації національної системи вищої освіти. З огляду на стратегічні пріоритети розвитку держави (ефективність соціально-економічного реформування, конкурентоспроможність національної економіки, розбудова соціально-правової держави, міжнародне визнання тощо), інтеграція вищої освіти до європейського освітнього простору стає стратегічно обумовленою і закономірною, а реформування її структури – нагальною необхідністю.

Список використаних джерел:

1. Державна Національна програма «Освіта». Україна XXI століття. – К.: Райдуга, 1994. – 61 с.
2. Указ Президента України Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року // від 25.06.2013 року// № 344
3. Андрущенко В.П. Роздуми про освіту: Статті, нариси, інтерв'ю /В.П.Андрущенко // Знання України, 2010 – 670 с.

Болонський процес та євроінтеграція: вища освіта України сьогодні

Михайлюк Л.Г., студент ННІПН НАВС

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент *Остафійчук Т.В.*

Одним з основних чинників, котрі реально визначають майбутнє нації, виступає освіта. Завдяки багатом поколінням педагогів в Україні створено міцний фундамент освіти. Розвиток і змінення інтелектуального потенціалу української нації - це поштовх не лише для економіки, а й для забезпечення місця в колі цивілізованих народів Об'єднаної Європи.

Процес європейської інтеграції не може обмежуватися лише політичними та економічними факторами - він має охоплювати усі сфери суспільного життя: економічну, політичну, правову, наукову, культурну, освітню. Саме гуманітарний розвиток суспільства є головною передумовою успішного просування в цьому напрямі. Саме освіта значною мірою закладає погляди, цінності, способи сприйняття й інтерпретації світу тощо. Усвідомлення цього фактору керівництвами європейських країн втілювалося в започаткуванні Болонського процесу тобто підписанням 1999 року у Болоньї 29 країнами Європи угоди про інтеграцію вищої освіти і формування європейського освітнього, наукового та інформаційного простору.

На сьогоднішній день реформа законодавства про вищу освіту стоїть на порядку денному з моменту вступу України до Болонського процесу в 2005 році, проте обсяг змін, які потрібно здійснити в системі вищої освіти ще досить великий.

Всі законопроекти «Про вищу освіту», декларують інтеграцію до Європейського та світового освітнього простору, але чи містяться в них необхідні для такої інтеграції норми? Введення, наприклад, двох циклів навчання для української освіти не може бути самодостатньою метою, бо не може сформулювати відповідь на вищезазначені проблеми. Слід зазначити, що всі законопроекти пропонували перейти на загальноєвропейську триступеневу систему вищої освіти: бакалавр, магістр, доктор філософії, але на сьогодні Законом встановлені освітньо-професійний ступінь молодшого бакалавра, освітні ступені бакалавра і магістра, освітньо-науковий ступінь доктора філософії та науковий ступінь доктора наук. При цьому згідно з п.2 прикінцевих та перехідних положень «1) освітня діяльність за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста, що провадиться вищими навчальними закладами і започаткована до набрання чинності цим Законом, продовжується у межах строку навчання за певною освітньо-професійною програмою з видачею державного документа про вищу освіту встановленого зразка - диплома спеціаліста. Останній прийом на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста проводиться у 2016 році; 2) вища освіта за освітньо-кваліфікаційним рівнем спеціаліста (повна вища освіта) після набрання чинності цим Законом прірівнюється до вищої освіти ступеня магістра» [1]. Проте ця норма потребує кваліфікованого тлумачення для розуміння пересічними громадянами.

В результаті, наближаючи нашу систему до європейських вимог, ми тільки заплутали систему освітньо-кваліфікаційних рівнів, не змінивши змістовної частини навчальних планів. Вимоги до рівня спеціаліста не зазнали змін, а рівні бакалавра і магістра не отримали якогось нового змістовного наповнення – це виявились або урізані, або дещо розширені програми спеціалістів.

Але триступенева освіта є не єдиною вимогою Болонського процесу. Необхідним для оцінки знань є впровадження в Україні Європейської кредитно-трансферної системи та орієнтація на результати навчання. Більше того, без впровадження ЄКТС неможлива мобільність студентів, яка є «барометром» Болонського процесу. Але чи достатньо таких впроваджень для визнання українських дипломів за кордоном? Як показує

світова практика, держави створюють систему мотивації для залучення фахівців з іноземною вищою освітою, в нашій же країні «мотивує» система нострифікації.

Підсумовуючи, варто зазначити, що українська практика засвідчує потребу закріплення на рівні законів не лише декларативних норм напряму розвитку вищої освіти, а й конкретних інструментів їх реалізації, що відсутні в Законі України «Про вищу освіту». Це означає, що прийняття нового Закону України «Про вищу освіту» - це фактично лише початок реформ вищої освіти.

Отже, українська освітня система поки що мало придатна для того, щоб готувати освічені і кваліфіковані кадри для сучасного ринку праці. Вирішення цієї проблеми вимагає серйозних змін в підходах до навчання, структури і змісту навчального процесу, мотивованого навчання студентів і, врешті-решт, відповідність здобутих студентами знань до попиту з боку роботодавців.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України, 2014 рік.

СЕКЦІЯ 2: КОНСТИТУЦІЙНО- ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА

Реформування конституційного законодавства з метою усунення впливу суб'єктів виборчого процесу на судову гілку влади

Залізнюк В.В., ад'юнкт НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор Федоренко В.Л.

Об'єктивність та незалежність судової гілки влади є важливою передумовою справедливого відправлення правосуддя, неупередженості та підкорення судів виключно закону, а також гарантією належного виконання суддями своїх конституційних функцій із захисту прав і свобод людини та громадянина.

На сьогоднішній день в Україні діє система при якій призначення, переведення, та звільнення суддів перебуває у повній залежності від суб'єктів виборчого процесу, за результатами якого вони стали представниками, і уособленням влади.

Так, відповідно до статті 128 Конституції України (у всіх редакціях) перше призначення на посаду професійного судді строком на п'ять років здійснюється Президентом України. Всі інші судді, крім суддів Конституційного Суду України, обираються Верховною Радою України безстроково, в порядку, встановленому законом.

Відтак, перше призначення здійснюється Президентом на п'ять років, а потім Верховною Радою України – безстроково. І перший і другий суб'єкти владних повноважень, що набули влади у наслідок їх успіху, як суб'єктів виборчого процесу. І перший і другий суб'єкт нерозривно пов'язані з політикою і, безумовно, не дивлячись на їх державницьку природу, є політичними та політизованими.

При цьому, згідно Основного Закону України незалежність і недоторканність суддів гарантуються Конституцією і законами України вплив на суддів у будь-який спосіб забороняється.

Такі конституційні гарантії цілком логічні і з точки зору принципів правової держави і з огляду на Європейські стандарти правової політики в тому числі і в частині здійснення правосуддя.

Разом з цим, наведені вище конституційні норми, якщо і не входять у пряму колізію то, принаймні, не є взаємно кореспондуючими. Адже, чи можна стверджувати про незалежність судді, якщо його доля та право на працю залежить від політичних гравців у системі державної влади. І якщо при першому призначенні Президент приймає рішення на підставі попередньо проведених перевірок та документів, що готуються та погоджуються (візуються) не політичними суб'єктами то під час вирішення питання про обрання судді безстроково – в основу рішення може бути покладено виключно політичну чи особистісну мотивацію.

Подібний підхід, на моє переконання не узгоджується з євроінтеграційними прагненнями нашої держави. Саме тому, вважаю, що забезпечення справжніх дієвих гарантій незалежності суддів є ключовим питанням конституційної реформи правосуддя і їх існування необхідно

забезпечити як при призначенні та звільненні судді з посади, так і у ході здійснення ним своєї діяльності.

Значимість та потреба надійного законодавчого захисту незалежності суддів потребує закріплення на конституційному рівні ефективних гарантій її забезпечення, які відповідатимуть європейським та міжнародним стандартам.

Переконаний, що у загальному процесі реформування законодавства України в умовах євроінтеграції питання конституційної реформи в частині забезпечення незалежності суддів має стати пріоритетним. Адже, рішення щодо правозастосування тієї чи іншої норми закону, навіть реформованого під європейські стандарти, приймається саме судом.

З огляду викладене цілком логічним виглядає внесення таких змін до Конституції України:

1) скасувати п'ятирічний строк призначення на посаду судді вперше.

Пропонована зміна узгоджується і євроінтеграційним рухом України, оскільки базується на рекомендаціях Венеціанської Комісії, викладених, зокрема, у пункті 39 Висновку CDL-AD (2010)003 від 16 березня 2010 року. Зокрема, у пункті 78 Висновку CDL-AD (2011)033 існування тимчасово призначених суддів визначено як одну із фундаментальних проблем, які існують в Україні у системі призначення та звільнення суддів з посад.

2) закріпити право на призначення суддів відразу безстроково за Президентом України безстроково. При цьому важливо, обмежити Главу держави правом приймати рішення щодо призначення особи на посаду судді виключно на підставі та згідно з поданням Вищої ради юстиції. Таким чином, участь Президента України зведеться до суто церемоніальної функції і залежатиме від змісту волевиявлення Вищої ради юстиції. Той же підхід варто застосувати і до вирішення питання про переведення суддів, де рішення Президента України залежатиме від змісту подання Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та згоди судді на переведення.

Такі новели будуть узгоджуватись з пунктом 14 Доповіді, присвяченій призначенню суддів CDL-AD (2007)028 від 22 червня 2007 року, де Венеціанська Комісія відзначила, що якщо Президент має діяти лише в межах подання незалежної ради суддів, призначення суддів Президентом країни не видається процедурою, що може створити проблеми.

3) як логічне продовження попередньої пропозиції варто змінити і сам принцип формування Вищої ради юстиції. Працюючи над зазначеним питанням варто знову ж таки враховувати європейські стандарти незалежності суддів, а також висновки Венеціанської Комісії.

Зокрема, відповідно до Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи № 94 (12) «Незалежність, дієвість та роль суддів» орган, який є уповноваженим приймати рішення щодо обрання та кар'єри суддів, повинен бути незалежним від уряду та адміністративних органів.

У пункті 46 Рекомендації CM/Rec (2010)12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки прямо зазначено, що орган влади, який приймає рішення щодо добору та підвищення суддів по службі, повинен бути незалежним від виконавчої та законодавчої влади. Для гарантування незалежності такого

органу щонайменше половину його членів мають становити судді, обрані самими суддями.

Європейська хартія про закон «Про статус суддів» (пункт 1.3) також визначає, що щодо кожного рішення стосовно відбору та призначення судді на посаду, підвищення по службі або припинення його повноважень законом має бути передбачено втручання органу, незалежного від виконавчої та законодавчої влади, у складі якого щонайменше половина членів – судді, обрані їх колегами, і в якому було б гарантоване якнайширше представництво суддівського корпусу.

Відтак, доцільно змінити повноваження та склад Вищої ради юстиції, закріпивши, що 12 із 20 членів становитимуть судді, призначені з'їздом суддів України. З'їзд адвокатів України та з'їзд представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ призначатиме по два члени Вищої ради юстиції. За посадою до складу Вищої ради юстиції входитимуть Голова Конституційного Суду України, Голова Верховного Суду України, Голова Ради суддів України та Генеральний прокурор України. При цьому передбачається, що Генеральний прокурор України не бере участі в голосуванні при прийнятті Вищою радою юстиції рішень стосовно суддів. Крім того, змінами до статті 131 пропонується закріпити вимогу до складу Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, де більшість мають складати судді, обрані з'їздом суддів України.

Реформування національного конституційного законодавства в описаних напрямках, на мою думку, суттєво посилить гарантії незалежності суддів, зменшить можливість втручання у судову систему інших гілок влади і, відповідно, стане суттєвим кроком на євроінтеграційному шляху України.

Термінологічна дискусія: принцип або метод автономного тлумачення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод

Матвєєва С.П., здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПІ НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, професор *Гопанчук В.С.*

На сьогодні продовжується термінологічна дискусія щодо віднесення принципу автономності тлумачення до власне групи принципів тлумачення правових норм, або до групи методів тлумачення.

Частина науковців у своїх працях послідовно дотримуються дефініції «принцип автономності» (Алісієвич К.С., Федик Є.С.), інші – «метод автономності» (Мармазов В.Є.).

Для характеристики та вивчення концепції автономності трактування необхідно чітко визначити дефініційну приналежність та включити автономність або в систему принципів, або характеризувати її як елемент методології дослідження.

Визначення методології та методики дослідження є основою розуміння будь-якої сфери наукової чи практичної діяльності. При цьому, перед тим як приступити до розгляду даного питання, варто звернути увагу на типові помилки, які зазвичай допускають у зазначених дефініціях, а саме:

- 1) ототожнювання понять «методологія» та «методика»;

2) занадто вузьке, спеціалізоване їх трактування.

Власне, науковці не наводять чіткого визначення терміну «методологія» (та, відповідно, конкретних відмінностей між цим поняттям і «методикою»); при чому більшість популярних трактовок можна цілком справедливо назвати або занадто узагальненими (наприклад, «методологія – це вчення про структуру, логічну організацію, методи та засоби діяльності»), або ускладненими та відверто взятими з іншої сфери науки («методологія – це тип раціонально-рефлексивної свідомості ...»).

У Великому Тлумачному Словнику української мови наведені наступні визначення даних понять:

Методологія – 1) вчення про науковий метод пізнання і перетворення світу, його філософська, теоретична основа; 2) сукупність методів дослідження, що застосовуються у будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкта її пізнання.

Методика – 1) сукупність взаємозв'язаних способів та прийомів доцільного проведення будь-якої роботи; 2) вчення про методи викладання певної науки, предмету [Великий тлумачний сучасної словник української мови (з дод. і допов.) /Укладач і гол. Редактор В.Т.Бусел – К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002 –С.522].

Проте, як на нашу думку, варто відійти і від цих визнаних формулювань. Доцільніше використовувати інші, дещо спрощені визначення, наведені Новиковим А.М. та Новиковим Д.А. у їх спільній праці «Методологія»:

Методика – послідовність дій з досягнення бажаного результату.

Методологія – вчення про організацію діяльності [Новиков А.М., Новиков Д.А. Методологія. – М.: СИНТЕГ. – С.21].

Ці визначення є досить простими, логічними і відповідають одному з унікальних законів природи та економіки – принципу «бритви Оккама» (в логіці відомому як «принцип достатнього обґрунтування»): «не варто примножувати сутності без потреби».

Відповідно до наведених положень «метод» – це засіб досягнення будь-якої мети, вирішення конкретного завдання; сукупність прийомів або операцій практичного чи теоретичного засвоєння дійсності.

Термін «принцип» доцільно трактувати в аспекті принципу системи.

При характеристиці різноманітних систем принципи відображають ті суттєві характеристики, що відповідають за правильне функціонування системи, без яких вона не виконувала б свого призначення.

Зважаючи на наведені дефініції, доцільним видається положення про включення автономності трактування правових норм в систему принципів. Автономне трактування не є засобом пізнання Європейським судом сутності норм Конвенції та Протоколів до неї, а становить собою певну концепцію, специфічну характеристику тлумачення.

Даний висновок підкріплюється логічністю аксіоми про різність ієрархічних рівнів самостійності методу та принципу. Будь-який метод у науковому дослідженні може бути застосований окремо від інших; у такому випадку постає питання про комплексність та об'єктивність дослідження, проте така ситуація можлива. Однак на практиці не існує принципу будь-якої діяльності, який можна було б застосовувати абсолютно відокремлено від інших принципів даної системи.

Відповідно, при тлумаченні положень Конвенції Європейський суд не використовує автономність тлумачення як окремий спосіб здійснення своєї діяльності, а застосовує його як специфічну характеристику трактування, одну із базисних концепцій.

Щодо визначення статусу громадської організації

Бочков П.В., Івченко А.І., здобувачі кафедри цивільно-правових дисциплін Міжрегіональної академії управління персоналом

Як відомо, ні державний сектор, ні бізнес, окремо чи разом узяті, не здатні сповна забезпечити життєво необхідні колективні інтереси або громадянські права, або соціальний захист, або збереження культурної та релігійної ідентичності, або проблеми довкілля. В той же час ця функція може бути успішно виконана шляхом створення і забезпечення функціонування громадських організацій (ГО).

Громадські організації є базою громадянського суспільства. Саме через них суспільство впливає на державну політику. Можна довести, що суспільство, яке суттєво впливає на формування і здійснення державної політики, є громадянським, а таким воно стає при достатній (критично достатній) кількості не формально діючих ГО.

Громадянське суспільство, як зазначає О.А. Вітенко - це не будь-яке суспільство, а сукупний індивід, який виступає через систему різних асоціацій, об'єднань своєрідним регулятором свободи людини. Інакше кажучи, громадянське суспільство - це сфера соціальної взаємодії, що складається зі сфери особистого, різноманітних об'єднань, суспільних рухів і публічної комунікації. Його часто розуміють як місце соціальної дії відносно автономної від держави [1].

У літературі доведено, що активна участь громадян у суспільному житті, прийнятті та реалізації рішень, сприяння розвитку громадянської ініціативи - є передумовою та показником розвиненості демократії, сталого розвитку суспільства [1, 2, 3]. При цьому сьогодні громадські організації - це не лише показники вираження та урахування думки громадськості, фактори громадської активності, а і посередники у співробітництві між органами державної влади та громадськістю [3], суспільством.

У Законі України від 22 березня 2012 року № 4572-VI «Про громадські об'єднання», у ст. 1. «Поняття громадського об'єднання» міститься нормативне визначення одного з видів громадських організацій – громадського об'єднання - об'єднання громадян. Зазначено, що громадське об'єднання - це добровільне об'єднання фізичних осіб та/або юридичних осіб приватного права для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних, та інших інтересів.

В той же час дія цього Закону, як сказано у ст. 2 «Сфера дії Закону», не поширюється на суспільні відносини у сфері утворення, реєстрації, діяльності та припинення: 1) політичних партій; 2) релігійних організацій; 3) невідприємницьких товариств, що утворюються актами органів державної влади, інших державних органів, органів влади Автономної

Республіки Крим, органів місцевого самоврядування; 4) асоціації органів місцевого самоврядування та їх добровільних об'єднань; 5) саморегульованих організацій, організацій, які здійснюють професійне самоврядування; 6) непідприємницьких товариств (які не є громадськими об'єднаннями), утворених на підставі інших законів. Тобто, зазначені утворення: політичні партії, релігійні організації, непідприємницькі товариства, що утворюються актами державних органів та органів місцевого самоврядування, їх асоціації, саморегульовані організації, які здійснюють професійне самоврядування; непідприємницькі товариства, утворені на підставі інших законів - не є громадськими об'єднаннями.

Діяльність деяких з названих недержавних організацій регулюють спеціальні закони «Про політичні партії в Україні», «Про благодійництво та благодійні організації» «Про професійних творчих працівників та творчі спілки», «Про свободу совісті та релігійні організації», «Про молодіжні та дитячі громадські організації», «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» та ін.

Виходячи з того, що зазначені організації, за своєю природою є громадськими та фактично – об'єднаннями – можна зробити висновок, про те, що в Україні відсутні єдине узагальнююче поняття недержавної громадської організації, єдиний нормативний акт про ГО. Між тим, інституціоналізація процесів створення та функціонування громадських організацій та їх об'єднань у різних сферах суспільно-політичного і соціально-економічного життя країни передбачає створення єдиної правової основи здійснення зазначених процесів. Саме наявність такої основи сприяла б вдосконаленню відповідних організаційно-правових правил діяльності цих інститутів громадянського суспільства, чіткому визначенню правового та організаційного їх статусу, формулюванню цілей та функцій, впорядкуванню внутрішньої організаційної структури зазначених інститутів.

Список використаних джерел:

1. Вітенко О.А. Громадянське суспільство як основа демократичної держави // [Електронний ресурс] Режим доступу: [http:// www. nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/ ..VITENKO.htm](http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/..VITENKO.htm)
2. Jegers M. Micro Economics of the Profit and Nonprofit Sectors / M. Jegers // The International Journal of Not-for-Profit Law. – 2002. – Vol. 5. – Issue 1. – P. 24–38.
3. Львіна М.В. Соціально-економічна роль некомерційних організацій у забезпеченні сталого розвитку суспільства// Механізм регулювання економіки, 2011. - № 3 - С. 27 -36

Ефективна публічна політика як запорука якісних реформ в Україні в умовах Євроінтеграції

Телешун Я.С., студент освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, студент освітньо-кваліфікаційного рівня «Магістр» ННІЗН НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент *Заяць Н.В.*

Сьогодні перед Україною, напевно, найгостріше за всю її історію незалежності, постало питання впровадження реформ в усіх сферах суспільного життя. Така необхідність пов'язана з соціально-політичною

кризою: конфлікт на сході України, що посилений зовнішньою інтервенцією, зневіра громадян до органів державної влади і суспільних інститутів; а також економічною кризою: проблеми з ціноутворенням та постачанням іноземних енергоносіїв в Україну, залежність від капіталів зовнішніх кредиторів: Міжнародного валютного фонду, Світового банку, країн-членів Європейського союзу (наявність 137.4 мільярдів доларів США зовнішнього боргу на червень 2014 року за даними Національного банку України [1]). Тому, на думку відомого українського дослідника С. Телешуна, в сучасних умовах «питання ефективності української влади стало питанням національної безпеки держави» [3, С. 8].

Необхідність, прискороженого впровадження політико-правових реформ, також зумовлена підписанням Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (політичної частини 21 березня, економічної частини 27 червня 2014 року), в якій Україна окрім торговельних зобов'язань взяла на себе обов'язок сприяти: розвитку і зміцненню політичного діалогу у різних сферах, поширенню міжнародної стабільності та безпеки, зміцненню поваги до демократичних принципів, реалізації верховенства права та належного урядування, захисту прав людини та фундаментальних свобод, поширенню принципів незалежності, суверенітету, територіальної цілісності та непорушності кордонів, а також співробітництву у сфері безпеки і оборони тощо [4]. Саме тому, сьогодні, перш за все, перед політичним істеблшментом постає питання реалізації ефективної публічної політики, як необхідної передумови проведення системних реформ.

В сучасній науковій літературі існують різні підходи розуміння поняття «публічна політика». На думку автора, найвдалішим є визначення С. Телешуна, який аналізуючи світовий доробок з цього питання (роботи К. Армінгеона, У. Кльоті, П. Кньопфеля, Я. Попадопулоса, К. Ларю, Ф.Верона, С. Томсона, С. Джона, С. Ситник, І. Рейтеровича та інших) під публічною політикою розуміє систему комунікативного зв'язку та дій у вигляді послідовних рішень, що приймаються публічними акторами та громадянським сектором суспільства, політичні та інституційні інтереси яких можуть не збігатися, проте які об'єднані метою розв'язання проблем, політично визначених як колективні [3 С. 10].

Основними складовими елементами публічної політики є:

а) публічна проблема - розв'язання публічної проблеми передбачає, що публічна політика спрямована на розв'язання певної соціальної проблеми, яка визнана публічною;

б) існування цільових груп (або груп-мішеней), які знаходяться в основі публічної проблеми - передбачає, що метою будь-якої публічної політики є зорієнтувати групи-мішені на певну поведінку, безпосередньо, або опосередковано через вплив на їх зовнішнє оточення;

в) наявність програмних цілей - публічна політика впроваджується з певною визначеною метою;

г) наявність певної кількості рішень та дій - публічна політика є системою дій та рішень;

д) програма втручання - це сукупність більше або менш конкретних рішень, що стосується програми та її реалізації;

f) ключова роль публічних дійових осіб - особи, які належать до політико-адміністративної системи, а також приватні особи, наділені повноваженнями ухвалювати рішення (політичний істеблїшмент);

g) існування формалізованих актів - публічна політика передбачає видання актів, покликаних орієнтувати поведінку груп чи окремих осіб, що являються суб'єктами публічної політики.

h) спонукальна (або примусова) природа рішень та дій - реалізація публічної політики через адміністративно-примусовий ресурс чи процедуру укладання договору між заінтересованими сторонами (публічними акторами та громадянським сектором суспільства).

Однією із складових ефективної публічної політики є політичний істеблїшмент, ефективність якого у здійсненні публічної політики багато в чому визначається: високим рівнем компетентності, здатністю нести відповідальність за свої дії, навички користуватися сучасними методами та інструментарієм у реалізації політики та здійсненні державного управління та наявністю орієнтації на європейські цінності та традиції, адже як сказав відомий британський публіцист Томас Карлейль: «будь-яка реформа, крім моральної, даремна».

Саме бачення майбутнього держави, вміння добирати інструментарій щодо його реалізації, ефективне використання ресурсів і прогнозування наслідків власної діяльності відрізняє зрілого державного діяча від амбіційного політика.

Резюмуючи, варто зазначити, що складна, неоднозначна ситуація в якій опинилася Україна може стати саме тим каталізатором, що дасть змогу реалізувати увесь спектр реформ, які протягом останніх років мали ситуативно-вибірковий та атрибутивний характер.

Список використаних джерел:

1. Приходько Б. С. Валовий зовнішній борг України за I квартал 2014 року зменшився на 4,7 млрд. дол. США [Електронний ресурс] // Національний банк України. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=8297227&cat_id=55838 – назва з екрану.

2. Саух Ю. П. Проблеми та перспективи реформування системи державного управління в Україні [Електронний ресурс] // Політична партія «Молода Україна». – Режим доступу : <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/search?updated-max=2014-09-17T10:44:00%2B03:00&max-results=1&start=2&by-date=false> – назва з екрану.

3. Телешун С. О. Суспільні виклики та ефективна публічна влад: українські реалії // Трибуна. - 2010. - №7-8. - С. 10

4. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс] // Урядовий портал. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535 – назва з екрану.

Співвідношення законодавчого процесу парламенту України та країн Європейського союзу (на прикладі республіки Польща)

Бушинський В.О., студент магістратури ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Букач В.В.*

Законодавчий процес – це процес прийняття закону, який розпочинається із ініційованої парламентом законодавчої ініціативи або

внесення законопроекту до парламенту, охоплює реалізацію законодавчої ініціативи у парламенті і завершується введенням в дію закону.

Законодавча процедура в Україні складається з низки послідовних процедур (стадій). Це вияв законодавчої ініціативи, обговорення законопроекту, прийняття закону, його підписання й оприлюднення (опублікування). Кожна з таких основних стадій, у свою чергу поділяється на окремі етапи, стадії, серед яких розрізняють, зокрема, стосовно першої стадії: розробку проектів законів; внесення і відкликання законодавчих пропозицій, законопроектів, поправок; розгляд законодавчих пропозицій, законопроектів, поправок у комітетах, тимчасових спеціальних комісіях; прийняття законів; щодо другої і третьої стадій законодавчого процесу (розгляд законопроектів і прийняття законів) розрізняють розгляд законопроектів у трьох читаннях тощо. Заключна стадія законодавчого процесу включає процедуру підписання законів, опублікування і введення їх у дію тощо.

Законодавчу владу в Республіці Польща здійснюють Сейм і Сенат.

Законодавчий процес у Польщі також розпочинається із законодавчої ініціативи, яку обов'язково повинен розглянути Сейм. Правом законодавчої ініціативи володіють депутати, Сенат, Президент та Рада Міністрів, а також група не менш як 100 тис. громадян, які мають право обирати до Сейму.

Сенат здійснює право законодавчої ініціативи так: під час обговорення того чи іншого питання виникає необхідність і доцільність внесення законопроекту. Його можуть вносити комісія або не менш як десять сенаторів. Коли Сенат ухвалив рішення про необхідність прийняття закону, він повідомляє про це Маршала Сейму та Голову Ради Міністрів. Президія Сенату передає законопроект на розгляд комісії з ініціативи та законодавчих завбачень, яка залучає до розгляду законопроекту інші постійні комісії, і після обговорення комісія пропонує Сенату відповідну пропозицію. Якщо ця ініціатива схвалюється, Маршал Сенату повідомляє про неї Сенат, Маршала Сейму та Голову Ради Міністрів. Таким чином, законопроекти вносяться до Сейму не від сенаторів чи постійної комісії, а від усього Сенату.

Якщо стосовно проектів законів і постанов виникають сумніви щодо їх відповідності чинним нормам права, Президія Сейму може звернутися до законодавчої комісії для одержання від неї висновку. Якщо законодавча комісія зробила позитивний висновок, Маршал Сейму видає розпорядження про його розмноження і передачу друкованого тексту депутатам. Одночасно Маршал Сейму направляє проекти законів і постанов Президенту, Маршалу Сенату та Голові Ради Міністрів.

Розгляд проектів законів відбувається шляхом трьох читань, а постанов – двох.

Перше читання законопроекту (постанови) відбувається на сьомий день після одержання депутатами друкованого тексту, якщо Сейм не прийме іншого рішення. Читання включає обґрунтування проекту ініціатором внесення законопроекту, запитання депутатів і відповіді на них, дискусій щодо загальних принципів проекту. Завершується перше читання на засіданні Сейму передачею проекту до комісії, у тому числі й до законодавчої комісії, або тільки до останньої, якщо Сейм не відхилив

проект у цілому.

У ході другого читання подається до Сейму звіт комісії про проект, проводяться дискусії і вносяться поправки й пропозиції. Відбувається воно також на сьомий день після отримання депутатами звіту комісії. Право внесення поправок належить ініціаторові проекту, депутатам і Раді Міністрів. Внесені поправки передаються до комісії, яка їх розглядає, подає додатковий звіт до Сейму, який приймає або відхиляє їх.

Третє читання може відбутися негайно, якщо в другому проект не було направлено на повторний розгляд до комісії. Під час третього читання подається додатковий звіт комісії, якщо проект не був направлений на перерозгляд, доповідач подає поправки і доповнення, внесені під час другого читання. Спочатку голосуються поправки до окремих статей, а потім – проект у цілому в редакції, запропонованій комісією.

Закон, прийнятий Сеймом і Сенатом, передається Президенту на підпис.

Отже, порівнюючи законодавчі процеси України та Республіки Польщі можна зробити висновок, що дана діяльність в загальному досить подібна. Особливістю законодавчого процесу в Республіці Польща є наявність двопалатного парламенту. Слід узяти до уваги при розгляді питання впровадження в Україні двопалатного парламенту саме досвід Польщі. По-перше, запровадження Сенату посилить процес демократизації державної влади в Україні, сприятиме ширшому представництву територіальних інтересів на державному рівні. Проте запровадження в Україні Сенату на сучасному етапі може порушити існуючі, й до того ж досить нестабільні, механізми взаємодії органів державної влади. Також необхідно враховувати, що в Україні, на відміну від Польщі, друга палата традиційно не була елементом законодавчої влади, а отже, не має досвіду функціонування двопалатного парламенту.

Європейська модель конституційної юстиції

Воробей В.М., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор Камінська Н.В.

Модель конституційного судочинства в Україні сформована під впливом багатьох чинників історичного, теоретико-правового, державницького і політичного характеру. Саме їх вплив зумовив формування місця і ролі єдиного органу конституційної юрисдикції у механізмі державної влади, підхід до формування складу Конституційного Суду України, а також специфіку процедур відправлення конституційного судочинства.

Інститут конституційного судочинства в Україні у сучасному його вигляді був законодавчо закріплений порівняно недавно – у Конституції України та Законі України «Про Конституційний Суд України» [1-2]. Сам Основний Закон є джерелом розвитку конституційного правосуддя як інституту судового захисту конституційного ладу в державі, цінностей демократії.

У наукових дослідженнях конституційне судочинство пов'язують із законодавчо встановленим механізмом правового захисту конституції

[3, с. 42; 4, с. 11]. Сам механізм правового захисту конституції визначають як систему правових інститутів і процедур, які забезпечують її дію [5, с. 17]. Набір його елементів різний – від вдосконалення законодавства та застосування контрольно-наглядових важелів до різних видів юридичної відповідальності. Однак усі дослідники включають судовий конституційний контроль до елементів механізму правового захисту конституції.

У європейській моделі конституційної юстиції основні принципи відправлення конституційного судочинства, передусім, регулюються конституціями і конкретизуються законами. Американська модель, яка діє і у деяких європейських країнах (Норвегії, Данії), передбачає розгляд конституційно-правових спорів (конфліктів) судами загальної юрисдикції. Перевірка конституційності певного акту відбувається у процесі розгляду справи. Дослідники виділяють ще існування квазісудів – конституційних рад, конституційних трибуналів, які мають повноваження щодо розгляду конституційно-правових спорів (наприклад, Конституційна Рада Франції), яка є, на їх думку, модифікованою європейською моделлю конституційної юстиції (французька модель) [6].

Принципова різниця між процедурами розгляду справ у конституційному суді і конституційній раді полягає у наступному. Конституційний суд є органом, розгляд справ у якому здійснюється на засадах змагальності та гласності. У конституційній раді змагальність сторін практично відсутня або має умовний характер. Так, у радах можуть робити запити та надаватись документи, однак виступи сторін не практикуються [7, с. 376].

Узагальнивши повноваження органів конституційної юстиції європейських країн, виділимо предмет конституційного судочинства, який складають спори щодо: вирішення питання про відповідність основному закону держави міжнародних договорів, законів й інших правових актів; вирішення справ за конституційними скаргами громадян; офіційне тлумачення конституцій, інших нормативних актів; вирішення правових спорів різних органів влади (конфлікт компетенцій між суб'єктами федерації, конфлікти «горизонтального розподілу влади»); вирішення питання про відповідність основному закону діяльності партій; визначення конституційності референдумів; законності виборів (наприклад, ст.100 Конституції Греції); визначення правомочності державних службовців; питання про імпічмент президента, інші конституційні повноваження [8].

Якими б не були повноваження органу конституційної юстиції, його юридичні позиції мають вагомe значення для реалізації повноважень органів державної влади.

Сутність терміну «конституційне судочинство» в Україні не отримало законодавчого визначення, у Законі України «Про Конституційний Суд України» йдеться про «конституційне провадження». Можна врахувати при підготовці нового законодавчого акту, який би регламентував відносини у сфері конституційного судочинства, закріплення терміну «конституційне судочинство». Функціонування спеціального органу конституційної юрисдикції, який забезпечує конституційність правових актів, є визначальною рисою конституційного порядку у демократичній, правовій державі. Він повинен сприяти подоланню конфронтаційних

тенденцій між різними гілками влади, посиленню захисту прав людини, належному глумаченню Конституції.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 року [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про Конституційний Суд України: Закон України від 16.10.1996 № 422/96-ВР [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/422/96-%D0%B2%D1%80>
3. Овсепян Ж.И. Судебный конституционный контроль в зарубежных странах: Правовая защита конституций. – Р.-на-Дону: Литера-Д, 1992. – 320с.
4. Кряжков В.А., Лазарев Л.В. Конституционная юстиция в Российской Федерации. – М.: БЕК, 1988. – 462с.
5. Гаврюсов Ю.В. Правовые вопросы организации и деятельности конституционных судов субъектов Российской Федерации. Дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.02 – СПб., 1998. – 229 с.
6. Гергелійник В.О. Правові проблеми становлення та функціонування конституційної юстиції України. Дис. ...кандидат юридичних наук 12.00.02. – К., 1999. – 203с.
7. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. В 4-х томах. Тома 1-2. Часть общая. Учебник/ Отв. ред. проф. Б.А.Страшун. – М.: Издательство БЕК, 2000. – 784 с.

Модернізація системи вищої освіти України в контексті євроінтеграції

Жук Н.А., студент ННПП НАВС

Остафійчук Т.В., доцент кафедри психології та педагогіки ННПП НАВС, кандидат психологічних наук, доцент

Незважаючи на достатньо потужний масив наукових публікацій з актуальних освітянських питань, сьогодні потребують подальшого аналізу проблеми модернізаційного поступу та ефективного функціонування національної системи вищої освіти в умовах сучасного глобалізованого, інформаційного суспільства знань та з огляду приєднання України до Болонського процесу.

Інформаційне суспільство - «суспільство знань» - потребує якісно іншої освіти, а тому зумовлює перебудову освітніх систем, їх модернізацію відповідно до глобалізаційних викликів часу.

В умовах формування інформаційного суспільства функціональними особливостями вищої освіти виступає не тільки здатність передачі нагромадженого в попередні роки обсягу знань навичок, але й спроможність фахівців з вищою освітою сприймати наукові ідеї, технічні новачі і методи виробництва, використовувати на практиці інноваційні, креативні підходи до вирішення конкретних виробничих завдань і проблем, розвивати у майбутніх працівників новаторські здібності, ініціативність, підприємливість.

Завдання вищої школи як соціального інституту полягає в тому, щоб сприяти професійній самореалізації індивіда, навчаючи його професійно спрямованій взаємодії з навколишнім природним і соціальним середовищем.

Загальна ідеологія модернізації освіти, на думку В. Андрущенко, має бути спрямована на підвищення її ефективності і конкурентоздатності, її

сутність полягає в «...збереженні минулого, його очищенні від деформацій і осягненні у відповідності зі світовим досвідом».

Поділяючи думку вітчизняних та зарубіжних фахівців, вважаємо, що нагальна потреба в модернізаційних зрушеннях у вищій школі вимагає концептуального вдосконалення системи освіти і професійної підготовки фахівців у таких напрямках: 1) особистісно орієнтований підхід в освіті, тобто ставлення до людини як мети соціального прогресу, а не засобу; 2) стимулювання активізації працівників у вищій освіті та професійній підготовці, що базується на концепції гармонійного розвитку людини; 3) створення умов та механізмів забезпечення якості вищої освіти; 4) продукування в процесі підготовки фахівців професійної компетентності і соціальної відповідальності при вирішенні завдань науково-технічного прогресу, соціального і культурного розвитку.

Структурне реформування національної системи вищої освіти, зміна освітніх програм і проведення необхідних інституційних перетворень у вищих навчальних закладах України здійснюється в рамках Болонського процесу. У багатьох документах Болонського процесу зазначається, що він не передбачає уніфікації змісту освіти, натомість кожна країна-учасниця має зберегти національну палітру, самобутність та надбання у змісті освіти і підготовці фахівців з вищою освітою, а далі запровадити інноваційні прогресивні підходи до організації вищої освіти.

На думку В. Шинкарука, стратегія розвитку вищої освіти України в умовах Болонського процесу передбачає створення інфраструктури, яка дозволить вищим навчальним закладам максимально реалізувати свій потенціал в плані задоволення високих вимог європейської системи знань та адаптувати систему вищої освіти України до принципів, норм, стандартів і основних положень Європейського простору вищої освіти, прийнятних і ефективних для нашої держави і суспільства.

Модернізація структури вищої освіти зумовлюється необхідністю проведення низки реформ. Серед складових модернізації вищої освіти України, які є надзвичайно важливими для її подальшого розвитку, нам бачиться за доцільне виокремити такі:

1. Модернізація структури вищої освіти України вимагає змін у системі законодавчого і нормативно-правового регулювання вищої освіти з урахуванням вимог європейської системи стандартів, які сприятимуть розвитку національних культурних цінностей, демократії і гуманізму як основних чинників функціонування громадянського суспільства.

2. Пріоритетного значення в контексті формування конкурентоспроможної системи освіти набуває запровадження в навчальний процес інновацій, новітніх досягнень освіти і науки.

3. Важливим чинником у модернізаційних зрушеннях має стати гуманізація освітнього процесу, зокрема – орієнтація на особистісно-орієнтовану освіту, гармонійний розвиток особистості слухача, студента, формування не тільки компетентних фахівців, а й високодуховних молодих людей, патріотів України.

4. Розв'язання соціальних проблем національної вищої освіти, які існують на сьогодні, особливо в сучасних умовах. Реформи мають забезпечити рівний доступ до вищої освіти та можливість випускникам вищих навчальних закладів формувати успішну професійну кар'єру на

принципах соціальної справедливості, відповідальності, загальнолюдських цінностей.

5. Продовження започаткованого Законом України «Про вищу освіту» запровадження національної системи кваліфікацій та її гармонійну узгодженість із системою кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.

6. Реформування вищої освіти має торкнутись й оптимізації мережі вищих навчальних закладів, а також визначення типів доуніверситетських і університетських навчальних закладів. Такі реформи зумовлені необхідністю забезпечити належну якість освіти у вищій школі.

Отже, інтеграція вищої освіти до європейського освітнього простору стає стратегічно обумовленою і закономірною, а реформування її структури – нагальною необхідністю.

Проблеми формування громадянського суспільства в Україні в умовах інтеграції до Європейського Союзу

Гладиш Л.С., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Букач В.В.*

Нині досить актуальною темою є питання формування громадянського суспільства в Україні. Відомо, що в ст.1 Конституції України закріплено, що Україна – правова держава. Варто зазначити, що громадянське суспільство є первинним, саме воно є підставою для формування правової держави [1].

Таким чином, виходячи з положень Конституції України, можна стверджувати, що українське суспільство – громадянське. Проте, на мою думку, це не відповідає реальності. То ж розглянемо в чому полягають проблеми формування громадянського суспільства в Україні з точки зору соціально – психологічного аспекту:

– Нездатність українців на рівні свідомості до закріплення думки, що ми дійсно здатні до інсталяції громадянського суспільства в нашій державі;

– Неусвідомленість українським народом тієї соціальної цінності, яку несе громадянське суспільство для подальшого розвитку держави;

– Відсутність в межах держави умов, що є необхідними для формування громадянського суспільства.

Основним показником дієвості громадянського суспільства є гарантоване ним забезпечення прав і свобод людини, які визнані вищими загальнолюдськими цінностями. Це впливає з передумов формування громадянського суспільства. Однак, на превеликий жаль, на сьогоднішній день ми не маємо змоги стверджувати, що в Україні у повному обсязі забезпечується дотримання прав і свобод людини і громадянина.

Тому, перш за все, для формування громадянського суспільства, соціум має пересвідчитися в своїй спроможності до цього. Він має бути налаштований на зміни, адже набуття суспільством статусу «громадянське» веде до численних змін. Насамперед, це – зміни соціального, психологічного, економічного та політичного характеру. Справжнє громадянське суспільство може існувати лише в державі з ефективною та конкурентно спроможною, соціально орієнтованою

економікою. Адже саме рівень ефективності національної економіки визначить місце України у світовому співтоваристві.

Варто також зазначити, що суспільство не може розвиватися, якщо не ставить перед собою великої мети. Про те, очевидним є те, що неможливо досягти великої цілі поодиночі. Для цього, по – перше, має бути певний ступінь згуртованості людей, що здатні відмовитися від власних принципів задля спільної мети. Але, згідно із дослідженнями відомого українського етнолога та громадського діяча – Павла Чубинського, український народ на ментальному рівні не схильний до об'єднання. А по – друге, це – високий рівень політичної, правової та духовної культури у «борців за майбутнє свого суспільства».

Загалом, аналізуючи події в історії незалежної України, певні спроби вже були, але закінчились вони лише тимчасовим успіхом. Справа в тому, що для формування основних інститутів громадянського суспільства необхідно, щоб були сприятливі умови. Їх забезпечує саме суспільство через державу і всупереч їй. Через державу – прийняттям необхідних законів, формуванням демократичних структур, суворим дотриманням державою загальноприйнятих демократичних норм і процедур. Всупереч державі – утворення у рамках Конституції противаги у вигляді незалежних суспільних організацій і засобів масової інформації, функціонуванням масових демократичних суспільних рухів. Проте, так склалося, що в Україні влада та суспільство – це два суб'єкти, що існують паралельно і зустрічаються лише раз на 5 років – на парламентських та президентських виборах. І тому, коли держава не дотримується своїх обіцянок, виникають палкі суперечки між владою та суспільством. І вони мають на це повне право, спираючись, вже навіть, на демократичні принципи, що були сформовані в США ще в 1776 р. Один з них стосувався того, що «влада формується для захисту спільних інтересів, охорони й безпеки народу, нації й громади. Коли ж влада не відповідає цим завданням, то більшість громади має безсумнівне невід'ємне й непорушне право зреформувати, змінити або скасувати її в спосіб, який вважатиме за такий, що найбільше відповідає бажанню народу».

З одного боку, можна говорити про відому позитивну динаміку у розвитку українського суспільства в розглянутий період за такими параметрами, як «свобода слова», «свобода політичного вибору», «терпимість до чужої думки». З іншого-багато респондентів звертають увагу на критичний або погане положення справ в наступних сферах суспільного життя: «дотримання прав людини», «особиста безпека», «рівність всіх громадян перед законом», «соціальні гарантії» [2, с.3].

Тож, перш ніж прагнути до формування громадянського суспільства, український соціум має зрозуміти, що для реалізації такого бажання йому потрібно докорінно змінити величезну кількість речей всередині себе. Наприклад, це – світогляд, правосвідомість та праворозуміння. А також це – народний дух, який здатний надати суспільству сил, як моральних, так і фізичних, що спершу призведе до об'єднання, а в подальшому – до досягнення своєї цілі!

Список використаних джерел

1. Конституція України :чинне законодавство зі змінами та доповненнями станом на 7жовтня 2013 р.-К.: Паливода А.В., 2013. – 5 с.
2. Павленко Ю, Сучасне громадянське суспільство 2008. – 3 с.

Автономізація університетів як шлях демократичної перебудови освіти в Україні

Балабуха Ю.М., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент *Остафійчук Т.В.*

Автономія університетів – це одна з новацій Закону України «Про вищу освіту», який набрав чинності 6 вересня 2014 року. Що-ж являє собою «автономія університетів»? Чому цей процес в даний етап освітнього розвитку в Україні є важливим? Чи можлива автономізація навчальних закладів в Україні? По-перше, слід прослідкувати генезис ідеї університетської автономії. Вона, як відомо, виникла в 11 столітті практично одночасно з народженням середньовічного університету. Болонський університет, який має вагомі підстави вважатися першим, був заснований в 1088 році і виконував функцію юридичної школи, а вже в 1158 році німецький імператор Фрідріх Перший Барбаросса подарував Болонському університету хартію «Authentica Habita», яка забезпечувала правовий захист студентів. У цьому документі уперше в історії була зафіксована незалежність університету від місцевої влади. У той самий час римські понтифіки були зацікавлені додатковим авторитетом, тому висловили підтримку вищої освіти. У 1231 році папа Григорій Дев'ятий видав булу «Parens Scientiarum», яка по суті стала хартією паризького університету. Таким чином, ця хартія надавала університету папський захист, свободу від місцевої церкви та міської влади, а також дозволив на власні внутрішньоуніверситетські закони. Однак, в 16 столітті «Традицію своїх попередників порушив Луї Чотирнадцятий, залишивши за королем право на призначення професорів, які повинні були давати освіту за королівським розпорядженням і французьким традиціями». До 19 століття затверджувалася автономія без свободи, а починаючи з німецької класичної філософії - свобода без автономії. Тому на сучасний стан автономія університетів є формою академічної свободи. Знакомим для Європи стало 18 вересня 1988 року, колу була підписана «Велика хартія університетів» (Magna Charta Universitatum). Цей документ визначає фундаментальні принципи, якими мають керуватись університети, щоб забезпечити розвиток освіти та інноваційний рух у світі, який швидко змінюється. Метою хартії стало відзначення найважливіших цінностей університетських традицій і сприяння тісним зв'язкам між університетами Європи. Ця подія стала підґрунтям для підписання «Болонської декларації» 19 червня 1999 року, якою визначили напрями реформування вищої освіти в межах європейського простору. Таким чином почалася болонізація освіти в Європі. Україна ж приєдналася до цього процесу 19 травня 2005 року. Тому тут доречно провести думку з автономізацією університетів, оскільки це звична практика для Європи, також в контексті Болонського процесу.

Існують певні системні проблеми української вищої освіти. Автономія й академічна свобода університетів України – не самоціль. Університетська автономія має сприяти досягненню стратегічної мети підвищення конкурентоспроможності українських фахівців на світових ринках праці, введення країни в єдиний європейський освітньо-науковий простір задля забезпечення сталого розвитку суспільства. Отже форми і

зміст автономії українських ВНЗ повинні забезпечити подолання системних проблем, що накопичилися у вітчизняній системі вищої освіти. Серед найгостріших із цих проблем можна виділити: 1)Незбалансованість мережі ВНЗ. Вища освіта в Україні стала дійсно масовою, що не підкріплювалося збільшенням державних видатків до рівня, який гарантував би якісну освіту всім бажаючим її отримати. Таке збільшення державних видатків неможливе. Наразі постає питання про необхідність скорочення невиправдано великої кількості вищих навчальних закладів; 2)Високий рівень корупції. Введення системи ЗНО випускників шкіл, яке, поза сумнівом, є дуже позитивним процесом, знизило рівень корупції при вступі до ВНЗ, але корупція під час навчання набула майже неконтрольованих обсягів; 3)Низький рівень оплати праці викладачів та співробітників. Заробітна плата викладачів та працівників ВНЗ не досягала навіть середньої у промисловості, що провокує пошуки додаткових джерел доходів, у тому числі корупційних; 4)Ізоляція від міжнародної інтелектуальної спільноти. Брак фінансування наукової діяльності вищих навчальних закладів, обмеженість доступу до сучасної наукової літератури, старі наукові кадри, котрі не володіють іноземними мовами та сучасними засобами комунікації, «радянський менеджмент» призвели до втрати позицій університетських науковців України в міжнародному науковому співтоваристві; 5)Відрив викладання від сучасної науки. Розрив між навчальним процесом і науковими дослідженнями зумовлюється відсутністю ефективної системи підвищення кваліфікації викладачів вищої школи та відсутністю в більшості університетів необхідної науково-дослідної бази, яка з радянських часів залишається прерогативою науково-дослідних інститутів системи Національної академії наук України; 5)Повільні темпи та низька ефективність упровадження принципів Болонського процесу. Не завершено перехід на дворівневу систему ступенів вищої освіти (наявність освітнього рівня «спеціаліст»). Упровадження Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) та додатку до диплому міжнародного зразка (DS) не підвищили академічної мобільності українського студентства і не привели до визнання української вищої освіти за кордоном. Змістовні вимоги Болонського процесу підмінюються формальними нововведеннями, які невиправдано бюрократизують навчальний процес.

Отже, автономією вишого навчального закладу називають самостійність, незалежність і відповідальність вишого навчального закладу в прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених цим Законом;

Проблематика порядку внесення змін до Конституції України

Дмитрів Д.А., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук Лазаренко Л.А.

Тема є досить актуальною, так як порядок внесення змін до Конституції України є занадто недосконалим, та повернення до Конституції 2004 року не має значних покращень, так як: Україна

потребує відновлення демократичного конституційного порядку, але не на засадах Конституції 2004 року. Прихильники парламентсько-президентської форми правління чомусь вбачають причини порушення демократії та прав людини в Основному Законі 1996-го, а не в діях вищих посадовців, які ігнорували конституційні приписи й чинили всупереч принципу верховенства права. Не забуваймо, що перехід до парламентсько-президентської республіки у версії Медведчука – Симоненка – Мороза планувався як інструмент послаблення управління державою і засіб роздмухування конфліктів між різними гілками влади.

Україна може бути суверенною лише як держава національного типу, що функціонує і розвивається подібно до інших європейських національних демократій, як-от Франція, Польща, Німеччина, Чехія, Італія та ін. А розбудова Української держави неможлива без сильної президентської влади, справді представницького парламенту й дієвого уряду, здатних працювати в інтересах суспільства, а не олігархічних кланів. Конституційний лад у країні необхідно відновлювати, маючи на увазі, що порядок без демократії – це диктатура, а демократія без порядку – хаос.

Властивістю Конституції України є особливий порядок її прийняття, доповнення і зміни. Так, відповідно до ст. 154 Конституції України законопроект про внесення змін до Конституції України може бути поданий до Верховної Ради України Президентом України або не менш як третиною народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України.

Законопроект про внесення змін до Конституції України, крім розділу I «Загальні засади», розділу III «Вибори. Референдум» і розділу XIII «Внесення змін до Конституції України», попередньо схвалений більшістю від конституційного складу Верховної Ради України, вважається прийнятим, якщо на наступній черговій сесії Верховної Ради України за нього проголосувало не менш як дві третини від конституційного складу Верховної Ради України. Законопроект про внесення змін до розділу I «Загальні засади», розділу III «Вибори. Референдум» і розділу XIII «Внесення змін до Конституції України» подається до Верховної Ради України Президентом України або не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України і, за умови його прийняття не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України, затверджується всеукраїнським референдумом, який призначає Президент України. Повторне подання законопроекту про внесення змін до розділів I, III і XIII цієї Конституції з одного й того самого питання до Верховної Ради України наступного скликання Конституція України не може бути змінена, якщо зміни передбачають скасування чи обмеження прав і свобод людини і громадянина або якщо вони спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України. Конституція України не може бути змінена в умовах воєнного або надзвичайного стану. Законопроект про внесення змін до Конституції України, який розглядався Верховною Радою України і закон не був прийнятий, може бути поданий до Верховної Ради України не раніше ніж через рік з дня прийняття рішення щодо цього законопроекту. Верховна Рада України протягом строку своїх повноважень не може двічі змінювати одні й ті самі

положення Конституції України. Законопроект про внесення змін до Конституції України розглядається Верховною Радою України за наявності висновку Конституційного Суду України щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції.

Проблеми впровадження ECTS в українських університетах

Назаренко Ю.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент *Остафійчук Т.В.*

Розвиток вищої освіти сучасної Європи та інших регіонів світу в значній мірі обумовлений Болонським процесом. Його мета і результат - створення до 2010 року Європейського простору вищої освіти (ЄПВО) та його подальше вдосконалення впродовж десятиріччя – до 2020 року. На сьогоднішній день до Болонського процесу приєдналося 47 країн. Цим вони взяли на себе зобов'язання із реформування систем вищої освіти.

Завдяки реформам, які проведено в країнах-учасниках Болонського процесу, в ЄПВО досягнуто більшої сумісності і порівнянності кваліфікацій (ступенів) на національному і міжнародному рівнях. Викликом для вищих навчальних закладів є розроблення профілів і змісту кваліфікацій з використанням основних інструментів, які стали загальноприйнятими у ЄПВО – Європейської кредитно-трансферної системи (ЄКТС), Національної рамки кваліфікацій, Додатку до диплома європейського зразка.

Зокрема, запровадження системи кредитів ЄКТС забезпечує прозорість програм навчання, полегшує визнання дипломів і кваліфікацій. При використанні ЄКТС в цілому європейська вища освіта стає більш відкритою, зрозумілою та привабливішою для студентів різних країн світу. Ефективне застосування ЄКТС в організації навчального процесу в університетах сприяє забезпеченню якості вищої освіти, дозволяє прозоро, відкрито і справедливо визнавати дипломи і кваліфікації вищої освіти випускників університетів в ЄПВО та інших регіонах світу, формувати накопичувальну систему кредитів при реалізації навчання впродовж життя.

На сьогоднішній день процес впровадження ECTS в Україні зазнав певних труднощів, зокрема, незважаючи на наявність необхідних нормативних документів, процес запровадження ECTS у повному обсязі та відповідно до його концептуальних засад є в незадовільному стані у більшості ВНЗ.

Проблеми використання ECTS як трансферної системи:

– Створення та не належне відображення на веб-сайтах університетів каталогів, курсів/інформаційних пакетів.

– Повнота та стиль відображення результатів навчання окремих модулів і програм віцілому.

– Некоректне оцінювання кредитного виміру модулів чи дисциплін. Методично неправильний підхід до визначення обсягу навчального навантаження, незалучення до цього процесу студентів. Практично завжди кредитний вимір дисциплін є результатом консенсусу між викладачами, які забезпечують дану навчальну програму.

– Неправильне використання шкали оцінювання ECTS.

– Невизнання оцінок отриманих за кордоном. У супереч положенням ECTS у деяких університетах студентам після повернення з закордонного університету в рамках програми академічної мобільності не зараховують автоматично отримані оцінки, а примушують перездавати дисципліну.

Проблеми використання ECTS, як системи накопичення кредитів:

– Існуюче законодавство про вищу освіту не передбачає можливості отримання академічної кваліфікації на основі накопичення кредитів.

– В українських університетах не використовується загальноприйнята класифікація результатів навчання/компетентностей.

– Не опрацьовані класифікації та опис предметних (спеціальних) компетентностей.

Узагальнюючи викладене вище, можна сформулювати основні проблеми, які існують на сьогодні в Україні щодо адекватного та повного використання ECTS, як цілісної системи:

– Нерозуміння нової сутності ECTS, як системи накопичення кредитів, в основі якої є компетентнісний підхід у побудові та реалізації навчальних програм.

– Підміна запровадження ECTS осучасненням КМСОНП шляхом використання останньою деяких інструментів ECTS. Можна сподіватися, що ситуація виправиться з відміною наказу МОН України, що стосується КМСОНП.

– Термінологічні неузгодження.

– Неповні та неякісні інформаційні пакети.

– Відстала нормативно-правова база щодо змісту та організації навчання (освітнітьські стандарти, побудовані на застарілому підході, з використанням нормативних дисциплін). [1, с.47-48]

Вирішити вище зазначені проблеми можливо лише шляхом реалізації комплексу заходів, які включатимуть: удосконалення нормативно-правової бази, розробку методичного забезпечення, створення ефективної системи підвищення кваліфікацій кадрів, удосконалення механізмів мотивації університетів щодо всебічного використання основних інструментів Болонського процесу.

Список використаних джерел:

1. Правові засади реалізації Болонського процесу в Україні: монографія/ колектив авторів: Бугров В., Гожик А., Жданова К., Зарубінська І., Захарченко В., Калашнікова С., Козієвська О., Линьова І., Луговий В., Оржель О., Рашкевич Ю., Таланова Ж., Шитікова С.; за заг. ред. В. Лугового, С. Калашнікової. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 156с.

Деякі питання зв'язку права та справедливості

Олексієнко А.С., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент *Зяць Н.В.*

На даному етапі розбудови справедливої, демократичної, правової держави в Україні, суспільний лад, побудований за старими економічними зразками, історично трансформується. При цьому ідея справедливості виникає у свідомості мас на рівні суспільної психології, як почуття протесту, гніву, відчуття того, що справедливість зневажається, а несправедливість тріумфує. У такому випадку ідея справедливості стає не

ідеєю, що освячує стабільність, а ідеєю, що піднімає революційну активність. У даній ситуації у масовій свідомості виникає стан напруженості, загостреного сприйняття навіть найменших порушень справедливості, назрівання того, що можна назвати революцією зростаючих очікувань. Такі ситуації стали причиною Помаранчевої революції у 2004 році та Революції гідності у 2013 році. А. Токвіль зазначив із цього приводу: «Зло, що переносилося терпляче, як щось неминуче, здається нестерпним при думці, що від нього можна позбутися. Тоді, скільки б зловживань не усувалося, - від цього начебто ясніше виступають назовні зловживання, що лишилися, і почуття стає більш пекучим: зло, щоправда, зменшилося, але зато чутливість зросла» [1]

Ідея справедливості пронизує всі сфери життя суспільства, але найбільш яскраве втілення вона дістає в праві, що регулює найбільш важливі суспільні відносини. Зв'язок права і справедливості не викликає сумнівів у переважній більшості сучасних вчених. Так М. Цвік стверджує, що право слід розглядати, як міру свободи і рівності, яка у своїй основі складається у процесі суспільних відносин, що постійно повторюються, відповідають потребам суспільного розвитку та панівним уявленням про справедливість і визначаються, схвалюються та охороняються державою. [2] На єдність права і справедливості вказував і Конституційний Суд України. На його думку, викладену у рішенні від 2 листопада 2004 року №15 – рп/2004 у справі про призначення судом більш м'якого покарання, справедливість – одна з основних засад права; вона є вирішальною у визначенні його як регулятора суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права. Зазвичай справедливість розглядають як властивість права, виражену зокрема, в рівному юридичному масштабі поведінки й у пропорційності юридичної відповідальності вчиненому правопорушенню. [3] Однак, більш детальної конкретизації в законодавстві не відбулося.

Суть справедливості полягає в тому, щоб встановити, знайти, сконструювати міру для людських вчинків. Це свого роду міра, оцінка. Оцінка вчинку людини, що орієнтована на існуючу в конкретному суспільстві ієрархію цінностей.

Справедливість є прямим регулятором діяльності людей у кожній ситуації. Справедливість, поряд з ідеальними рисами, несе в собі реальні, практичні, життєво важливі моменти. І дійсно, справедливість не тільки мета й еталон, але й сам процес досягнення мети. Це процес, в якому треба судити й оцінювати, схвалювати й відхилити.

Справедливість співзвучна свободі. І справедливість і свобода стають подібними до повітря. Без них жити гідно не можливо. Але коли вони є, їх присутність сприймається, як природний хід подій. Несвобода, несправедливість боляче вражають гідність людей, роблять нетерпимими умови людського існування.

Почуття справедливості спонукає людей не тільки до з'ясування та аналізу соціальної ситуації, але, якщо буде потрібна, до дій, які спрямовані на її зміну. Дане почуття є одним із провідних елементів емоційного життя людини. До того ж воно відносно стійке, тобто, один раз сформувавшись,

це почуття вкорінюється на багато років. Справедливість має свою власну цінність, не залежно від тих на яких вона ґрунтується. Мова йде про здатність справедливості раціонально регулювати ті або інші відносини.

Справедливість протистоїть всьому довільному в правилах та їх застосуванні, усякій неупорядкованості дій по їх реалізації. Створення правових норм завжди повинне враховувати те що сприймається суб'єктами права, як справедливе й несправедливе. Справедливість будучи зафіксованою, за допомогою норм права, виступає в якості визначеного мірила порівняння дій людей, що захищається державою. За допомогою права все те, що було лише моральним, набуває чинності закону. Втілена в праві справедливість відбиває специфічно правову, якісну визначеність відповідних явищ і процесів. Таким чином, у справедливості, як би підсумується, ставлення суспільства до права. Право, як нормативно закріплена справедливість включає не тільки закони, але й систему врегульованих суспільних відносин. Тим самим охоплюється і широке соціологічне розуміння права. Від цінності конценції різниці права та закону береться її найбільш важлива, прогресивна ідея про те, що право характеризується своїм гуманістичним, демократичним змістом. У розумінні права, як нормативно закріпленої та реалізованої справедливості, справедливість визначає зміст права, її нормативне закріплення – необхідну форму права.

Справедливість не втрачає властивих їй якостей, навіть набуваючи юридичної специфіки. Виражена через право вимога справедливості виступає не тільки в якості моральної, але й правової вимоги. Якби вона перестала бути справедливою з погляду моралі, то й, будучи вираженою у праві, також не була б справедливою. Таким чином, виражена в праві справедливість є етико-юридичним феноменом.

Цінність реалізації принципу справедливості, а за допомогою цього у цілому права, виявляється в тому або іншому результаті правозастосування – у справедливому характері судового рішення, у примиренні конфліктуючих сторін і т. п., а тим самим у забезпеченні та підтримці миру, порядку, загального добра. Тому й не дивно, що в останній час термін «справедливість» все частіше вживається в законодавстві та в суспільстві.

У сучасному суспільстві справедливість розглядається як забезпечення інтересів і прав людини. Отже, можна зробити висновок, що соціальна справедливість представляє собою компроміс інтересів окремих людей, соціальних груп. Оскільки саме, знаходження компромісу й становить сутність управління суспільством у сучасних умовах. Тому можна сказати, що функції права, як засобу соціального компромісу в суспільстві повністю відповідають природі справедливості.

Список використаних джерел:

1. Токвіль А. Про демократію в Америці: Пер. з фр. – К.: Весесвіт, 1999. – с.197
2. Цвік М. В. Сучасне праворозуміння – методологічна основа правової науки.// Методологічні проблеми правової науки. Матеріали наукової конференції. Харків, 13-14 грудня 2002р. / Упорядники М. І. Панов, Ю.М. Грошевой, - Х.; Право, 2003 – с.90
3. Офіційний вісник України. – 2004. - №45. – с.2975.

Конституційно-правовий статус політичних партій в зарубіжних країнах

Оропай О.О., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС *Кулик Т.О.*

Поряд з державою та іншими елементами політичної системи важливу роль у політичній організації сучасного демократичного суспільства відіграють політичні партії. Без політичних партій неможливе забезпечення демократії як такої, бо свобода діяльності політичних партій - запорука демократії. Партії беруть активну участь як в формуванні державних органів, так і в їхній діяльності упродовж усього часу.

Мета роботи полягає в правовій характеристиці політичних партій зарубіжних країн та визначення їх статусу і ролі в суспільстві.

Мета доповіді конкретизується наступними завданнями: проаналізувати історію становлення політичних партій; надати поняття політичній партії; дослідити законодавче закріплення політичних партій зарубіжних країн; визначити переваги та недоліки політичних партій зарубіжних країн.

Зростання ролі політичних партій в сучасному державному і суспільному житті зумовило зміну правової регламентації статусу політичних партій. Положення про політичні партії містяться, зокрема, в конституціях, законах про політичні партії, регламентах парламенту, постановах і декретах уряду, судових рішеннях. До Другої світової війни в конституціях не було жодних згадок про політичні партії, як і не було іншої правової регламентації. І тільки згодом положення про політичні партії з'являються в конституціях Італії 1947 р., Японії 1948 р., ФРН 1949 р. Дещо пізніше правовий статус політичних партій отримали й в конституціях інших держав а саме: Франції 1958 р., Бразилії 1969 р., Греції 1975 р., Португалії 1976 р., Іспанії 1978 р.

Конституції визначають загальні напрями інституціоналізації політичних партій, що зумовлено зростанням їхньої ролі в суспільстві, ускладненням форм і методів їх діяльності.

Закони про політичні партії детально регламентують порядок утворення і діяльності політичних партій, визначають їхні функції, завдання, роль в політичному та державному житті. Важливо те, що такі закони регламентують не лише участь політичних партій в формуванні органів влади, але й участь їх в подальшій діяльності цих органів. Це і представництво членів політичних партій в складі обраних органів, участь в виробленні державної політики, в формуванні політичних поглядів громадян, сприяння їх політичній освіті, у підтримці зв'язку між народом та органами держави.

Наприклад, за Основним законом ФРН, «партії сприяють формуванню волі народу» [1, ст. 21, п. 1]; за Конституцією Іспанії – партії «є основним інструментом участі в політичному житті». Конституції закріплюють принцип вільного утворення і діяльності політичних партій як важливий чинник демократії, зокрема в ФРН партії «можуть вільно утворюватися» [1, ст. 21, п. 1]. Проте конституції встановлюють і межі утворення і

діяльності політичних партій: «партії, які своєю метою або діями своїх прихильників прагнуть спричинити шквалу основам вільного демократичного ладу або скинути його, або поставити під загрозу існування Федеративної Республіки Німеччини антиконституційні» [1, ст. 21, ч. 2]. Іноді в конституціях вводиться пряма заборона: в Італії «забороняються таємні товариства і такі об'єднання, які хоча б опосередковано дбають про свої політичні цілі за допомогою організацій військового характеру».

Правове регулювання утворення і діяльності політичних партій у різних державах неоднакове. Наприклад, у США це питання не врегульоване ані конституцією, ані спеціальним законом. Організація і діяльність політичних партій у цій державі регулюється законодавством штатів, зокрема законами про вибори. У Великобританії також немає спеціального закону про політичні партії, вони розглядаються в контексті інших громадських організацій. У цих та деяких інших державах (Швеція) законодавець не подає чіткого визначення самого поняття політична партія, проте в інших державах таке визначення чітко сформульоване. Так, закон про політичні партії Німеччини визначає політичні партії як об'єднання громадян, які постійно або впродовж тривалого часу впливають на формування політичної волі в рамках федерації або землі і прагнуть брати участь у представництві народу в німецькому бундестазі чи ландтазі.

Відмінності стосуються і статусу політичних партій. У низці федеративних держав партії можуть бути як загальнонаціональними, так і такими, що діють на рівні суб'єктів федерації (США, ФРН, Індія). Партійні організації можуть бути такими, що визнаються на місцевому рівні (Іспанія, Швеція), або такими, що не визнаються (Бразилія).

Правовій регламентації підлягає і можливий розпуск політичних партій – у випадку порушення законодавства, вчинення певних протиправних дій, зменшення кількості членів партії до числа, коли вона не визнається як така.

Отже, у різних державах світу правовий статус політичних партій має певні відмінності. Правове регулювання статусу політичних партій розпочалося у другій половині ХХ ст. із введенням відповідних статей у конституції, а згодом – із прийняттям спеціальних законів про політичні партії та іншого законодавства.

Конституційно-правове регулювання статусу політичних партій є важливим чинником у питанні формування зовнішньої і внутрішньої політики держави, оскільки партії відіграють у багатьох державах провідну роль у формуванні виконавчої та законодавчої гілок влади, координують діяльність важливих ланок зовнішньополітичного механізму, узгоджують їх дії у проведенні зовнішньополітичного курсу держави.

Список використаних джерел:

1. Основний Закон Федер. Р-ки. Німеччини // Конституції Держав Європейського Союзу. - М.: НОРМА, 1997.

2. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: Навч. посіб. / В.М. Бесчастний, О.В. Філонов, В.М. Субботін, С.М. Пашков; За ред. В.М. Бесчастного. - К.: Знання, 2007. - 467 с.

3. Конституційне право зарубіжних країн: Навч. посібник / К 65 М. С. Горшенюва, К. О. Закоморна, В. О. Ріяка та ін.; За заг. ред. В. О. Ріяки. – 2-е вид., допов. і перероб. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 544 с.

4. Конституционное право зарубежных стран: Учебник для вузов. //Под ред. чл.-кор. РАН проф. М.В. Баглая, д.ю.н., проф. Ю.Л. Лейбо, д.ю.н., проф. Л.М. Энтина. – М.: НОРМА, 2000.

Проблеми та перспективи входження України до Європейського союзу

Павлюченко В.В., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Мозоль Н.І.*

Європейська інтеграція і членство в Європейському Союзі (ЄС) стали стратегічною метою України як найкращий спосіб реалізації національних інтересів – побудови економічно розвиненої і демократичної держави, зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин.

Україна, успадкувавши від комуністичного режиму неефективну ресурсовитратну економіку, вкрай занедбане довкілля та індустріально-суспільну свідомість, упродовж часу, що минув, не змогла подолати негативні тенденції свого попереднього розвитку в СРСР [1, с.121].

На сьогодні позитивним є те, що Україна здобула статус країни з ринковою економікою. Після вступу до Світової організації торгівлі (СОТ) шанси України на вступ до Європейського Союзу помітно зросли. Адже принципи Світової організації торгівлі за своєю суттю збігаються з юридичними критеріями, необхідними для членства в Європейському Союзі, тобто вони передбачають лібералізацію торговельного режиму, поліпшення умов конкуренції, створення сприятливого інвестиційного клімату. Членство України у Світовій організації торгівлі означає лібералізацію режиму торгівлі між Україною та Європейським Союзом і надає можливість реально розпочати роботу з укладення угоди про асоційоване членство України в Євросоюзі.

Власне вступ України до Європейського Союзу не означатиме автоматичної ліквідації безробіття, гострих соціальних та економічних проблем. При цьому зміниться стан структури промисловості, у якій тепер переважають паливно-енергетичні та металургійні галузі, різко зменшиться використання сировини та енергії, ефективніше використовуватиметься трудовий потенціал нашої держави, зменшаться екологічні проблеми [2, с. 67-68].

Водночас не варто замовчувати або применшувати складність європейської інтеграції. Зрозуміло, що цей процес буде тривалим і непростим. Зокрема для України інтеграція в Європу означає зростання відкритості національної економіки та конкуренції з боку фірм країн – членів Європейського Союзу. Для окремих секторів виробництва, навіть регіонів, це може мати досить несприятливі наслідки, проте потенційні втрати та здобутки від зближення з Європою перевищують можливі втрати та ризики.

Для України основними політичними вигодами послідовної європейської інтеграції є зміцнення стабільності демократичної політичної системи, модернізація правового поля і забезпечення прозорості

національного законодавства, поглиблення культури демократії і поваги до прав людини тощо.

Соціальні вигоди інтеграції полягають у підвищенні рівня життя і добробуту, наблизенні до високих європейських стандартів особистої безпеки, освіти, охорони здоров'я, якості інформації, екології, вільного руху праці.

У культурно-цивілізаційному аспекті європейська інтеграція – це входження до єдиної сім'ї європейських народів, повернення до європейських культурних традицій.

Орієнтація на Європу дозволить Україні вирішити також багато проблем культурного розвитку, оскільки урядові кола Росії для збереження України у своїй зоні впливу, окрім політичних та економічних засобів, активно використовують експансіоністську культурну політику. Російська музика, що абсолютно неконкурентоспроможна на світовому ринку, активно поширюється на українських теренах.

Вихід на захищений від цензури світовий культурний ринок дозволить покращити матеріальний стан наших митців [3, с.12].

Список використаних джерел:

1. Артьомов І. В. Проблеми і перспективи входження України в Європейський Союз. – Ужгород: Ліра, 2007. – 384 с.
2. Бжезінський З. Україна у геостратегічному контексті.– К.: КМА, 2006.– 102 с.
3. Вовканич І. Досвід країн Центральної та Південно-східної Європи на шляху інтеграції в Євросоюз і НАТО // Актуальні аспекти реалізації євроінтеграційних прагнень України: Збірник наук. праць. – Ужгород, 2008. – 56 с.

Стабілізуючий вплив європейської інтеграції на державний розвиток України

Панченко Б.С., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Лазаренко Л.А.*

Європейський Союз є унікальним явищем у системі сучасних міжнародних відносин. Його унікальність полягає в тому, що народи і держави, які входять до його складу, знайшли найефективніші шляхи та механізми гармонійного поєднання національних, міждержавних і спільних інтересів у всіх сферах суспільного життя на великому геополітичному просторі. Сьогодні не можна назвати іншого регіону світу, де різним народам вдалося б забезпечити таку єдність реальних інтересів у сучасному житті й ціннісних орієнтацій на майбутнє.

Європейська інтеграція України проголошена ключовим пріоритетом зовнішньої політики України. Не зважаючи на всі складності і суперечності нинішнього розвитку нашої держави, європейська ідея є консолідуючим чинником, який об'єднує і політичні еліти, і українське суспільство загалом. У таких умовах надзвичайно важливим завданням є вивчення та аналіз євроінтеграційних процесів України у контексті її державного розвитку, адже їх перебіг та спрямованість мають безпосереднє відношення до майбутнього України як незалежної держави.

Поza всяким сумнівом вплив на державний розвиток України Європейського Союзу є стабілізуючим, конструктивним і плідним. Сам Європейський Союз всією своєю матеріальною конструкцією, своєю

відкритою філософією, ідеологією, своєю практичною політикою є структурою, необхідною для цілей стабільного розвитку.

В Україні вже давно усвідомили, що наше входження до Європейського Союзу допоможе вирішити низку важливих завдань державного і суспільного розвитку:

1. Україна отримає надійні гарантії національної безпеки, державного суверенітету, політичної незалежності, територіальної цілісності та недоторканості кордонів;

2. Українська економіка, як невід'ємна частина єдиного європейського економічного простору, матиме набагато більше можливостей для динамічного зростання за рахунок вільного доступу до передових технологій, активного залучення інвестицій, впровадження інноваційної моделі розвитку;

3. Процеси європейської інтеграції гарантуватимуть незворотність демократизації українського суспільства, утвердження верховенства права, повагу до прав людини і національних меншин, становлення інститутів громадянського суспільства, що в свою чергу сприятиме консолідації української нації;

4. У результаті вступу до ЄС Україна зможе впливати на розвиток подій у Європі і світі, відстоювати власні національні інтереси як активний суб'єкт міжнародних відносин;

5. Процеси європейської інтеграції наблизять Україну до високих стандартів країн Заходу в галузі освіти, охорони здоров'я, соціального забезпечення, охорони навколишнього середовища, розвитку місцевого самоврядування;

6. Реформування Воєнної організації держави відповідно до європейських стандартів сприятиме зміцненню обороноздатності держави, оптимізації витрат на оборону, становленню системи демократичного цивільного контролю за військовою сферою.

Такі форми активної взаємодії вимагають від держав-учасниць спільно вибудовувати, облаштовувати, вдосконалювати відповідні форуми для ведення діалогу, відповідні форми для здійснення партнерських місій, відповідні механізми для співробітництва.

Реалізація євроінтеграційної стратегії є надзвичайно складним завданням і вимагає від України великого напруження з метою перебудови внутрішньої ситуації за стандартами ЄС. Через це головна увага у процесі набуття Україною членства в ЄС має бути зосереджена не на формалізації європейського статусу України, а на досягненні стандартів і рівня розвитку країн ЄС. Напруження сил і волі на шляху України до об'єднаної Європи є оправданим, щонайменше, з чотирьох причин:

1. В Європі вдало поєднані різні політичні ідеї, які забезпечують вибір влади, що дійсно виражає волю народу. Саме в Європі існують конституційні монархії, президентські та суто парламентські форми правління. Україна, як і інші держави, має вибір і зразки для проведення політичних реформ, тому гармонізація українського законодавства з європейським сприятиме якісному зростанню рівня України до кращих світових стандартів.

2. Європейська економічна система забезпечує високий рівень життя. Переваги європейського стилю життя вже відчули багато українців, які

були змушені працювати за кордоном. Для майбутнього України доцільно, щоб якнайбільше українських студентів навчалися у європейських університетах.

3. В Європейському Союзі відпрацьовано механізм забезпечення соціальної справедливості, домінування середнього класу, який забезпечує суспільну стабільність і співпрацю суспільних груп, сприяє подоланню різкої поляризації між бідними і багатими.

4. В Європі найкраще ставлення до екології і розвивається взаємно корисний симбіоз людини і природи. Європа глибоко усвідомила, що де добре для природи, там добре і для людей [1, с. 129].

Реалізація міжнародної правосуб'єктності, іншими словами – державний розвиток України в царині міжнародних контактів і діяльностей, передбачає: чітку концептуальну визначеність зовнішньополітичного курсу; достатньо розроблену законодавчу базу; системно організовану, цілеспрямовану і послідовну роботу щодо втілення в життя визначеного політичного курсу.

Інтеграція України до Європейського Союзу означає більше, ніж бути просто членом найуспішнішої на сьогоднішній день міжнародної міжурядової організації. Членство України в Європейському Союзі відкриває нові політичні та економічні можливості і перспективи, знизить рівень фінансових ризиків, поліпшить інвестиційний клімат. А це, у свою чергу, сприятиме активізації всіх напрямків державного розвитку України.

Список використаних джерел:

1. Демчук П. О. Міжнародні відносини та проблеми євроатлантичної інтеграції : навч. посіб. / П. О. Демчук. – К. : ППП. – 264 с.

2. Євроатлантичне співробітництво та європейська інтеграція України: навчальний посібник / [Деменко О. Ф., Калениченко] /

3. Міжнародні відносини і зовнішня політика України : підручник / [Деменко О. Ф., Демчук П. О., Зубов О. Я. та ін.]; під ред. Пошедіна О. І. – К. : НУОУ, 2011. – 364 с.

4. Копійка В. В. Європейський Союз: історія і засади функціонування : навч. посіб. ; за ред. Л. В. Губерського / В. В. Копійка, Т. І. Шинкаренко. – К. : Знання, 2013. – 751 с.

Становлення та розвиток національної правової системи України в умовах європейської інтеграції

Пачевська В.І., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Лазаренко Л.А.*

Українська національна правова система формується в складних умовах. Це пов'язано як з відсутністю державної незалежності протягом значних періодів своєї історії, так й з геополітичним положенням України та ідеологічним впливом на українське суспільство досить протилежних за змістом європейських та східних концепцій.

Після здобуття незалежності в 1991 р. почалося формування самостійної правової системи, що стало одним з проявів народного та державного суверенітету, спрямованим на задоволення інтересів українського суспільства. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року обґрунтував утворення самостійної української держави, зокрема, продовженням тисячолітньої традиції державотворення на Україні [4, с. 46-47].

Окремим аспектом, що характеризує правову систему України є її інтеграція у Європейське Співтовариство. Україна набула повноправного членства у Раді Європи в 1995 році, прийнявши Закон «Про приєднання до Статуту Ради Європи». Наша держава взяла на себе зобов'язання підписати та ратифікувати низку міжнародно-правових угод та конвенцій, а також реформувати відповідно до європейських принципів національну правову систему. Зокрема, з 1991р. по 2012 р. між Україною та ЄС було укладено близько 216 угод, листів, протоколів, меморандумів та інших документів міжнародно-правового характеру. Ці документи стосуються інтелектуальної власності, охорони довкілля, технічної допомоги, безпеки, розвитку фінансових відносин, боротьби з відмиванням грошей, співробітництва в галузі енергетики та енергозбереження та ін. На сьогодні приблизно 120 з них втратили чинність.

Протягом десятиріччя Україна виконала взяті на себе зобов'язання: ратифіковано Європейську хартію місцевого самоврядування та Рамкову конвенцію про захист національних меншин; конвенцію про взаємну допомогу у кримінальних справах. Прийнято десятки нових законодавчих актів, зокрема нову Конституцію України, Закон України «Про політичні партії», Цивільний, Цивільно-процесуальний, Кримінальний, Бюджетний, Митний, Податковий, Повітряний, Кримінально-процесуальний кодекси тощо.

Починаючи з 1990-х років відбувається адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу [1, с.458]. Цей процес обумовлений Угодою про партнерство і співпрацю між Україною та Європейськими співтовариствами та їх державами-членами від 14 червня 1994 р. У серпні 2000 р. було створено Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затверджена Законом від 18 березня 2004р., під «адаптацією» розуміє процес приведення законів України та інших актів «у відповідність» з *acquis communautaire* (правовим надбанням Співтовариства). Таким чином, на законодавчому рівні було закріплене завдання здійснити повну інтеграцію до законодавства, судової та адміністративної практики ЄС, тобто завдання, яке виходить далеко за межі Угоди про співробітництво та інших попередніх «адаптаційних» документів, де йдеться лише про «наближення» та сполучність. Метою Загальнонаціональної програми є створення законодавчого поля для входження України до Європейського Союзу. Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу визначає механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в Європейському Союзі. Цей механізм включає адаптацію законодавства, утворення відповідних інституцій та інші додаткові заходи, необхідні для ефективного правотворення та правозастосування[5, с.48].

Пріоритетними для прийняття національних правових актів відповідно до стандартів права ЄС названі митне право, законодавство про компанії, банківське право, бухгалтерський облік компаній, податки, інтелектуальна власність, охорона праці, фінансові послуги, правила конкуренції,

державні закупівлі, охорона здоров'я та життя людей, тварин, рослин, захист прав споживачів, технічні правила і стандарти, енергетика, транспорт [3, с.630-632].

Суттєвим кроком наближення України до ЄС стало приєднання України до СОТ. Воно відбулося 5 лютого 2008р. Умовою перебування в СОТ є гармонізація законодавства із нормами і принципами СОТ.

Відповідно до принципів Ради Європи було скасовано смертну кару. Значного реформування зазнала судова та правоохоронна системи, так у 2010 році був прийнятий Закон України «Про судоустрій та статус суддів», який на якісно нових правових засадах визначив організацію судової влади та порядок здійснення правосуддя в Україні. Цим Законом було кардинально змінено основи добору суддів, їх відповідальності, а також основи діяльності судів з відправлення правосуддя в межах усіх юрисдикцій. За процесом підготовки проекту цього Закону здійснювала нагляд Європейська Комісія «За демократію через право» (Венеціанська Комісія).

Інтеграція України до Європейського Союзу і членство в ЄС відповідно є одним із основних зовнішньополітичних пріоритетів та стратегічних цілей нашої держави. Зокрема, відповідно до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року, а саме ст.11 ч.2 п.12 встановлено, що серед основних засад внутрішньої і зовнішньої політики нашої держави є «забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі». Одним із головних пріоритетів України є прагнення побудувати орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на розвиток інформаційне суспільство, в якому кожен міг би створювати і накопичувати інформацію й знання, мати до них вільний доступ, користуватися й обмінюватися ними, щоб надати можливість кожній людині повною мірою реалізувати свій потенціал, сприяючи суспільному і особистому розвитку та підвищуючи якість життя. Це визначено Законом України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 рр».

У розвитку правової системи в умовах глобалізації найприйнятнішими є гармонійне поєднання національного та міжнародного. Поряд із включенням України у світові глобалізаційні процеси, для України є актуальним відродження багатовікових правових традицій, культури, що були штучно знецінені у ХХ столітті.

Список використаних джерел:

1. Бехруз Х. Сравнительное правоведение : учебник для вузов. – О.: Фенікс; М.: ТрансЛит, 2011. – 479с.
2. Леже Р. Великие правовые системы современности: сравнительно-правовой подход/ Раймон Леже; пер. с фр. [Грядов А.В.]. – 3-е изд., перераб. – М.:Волтерс Клувер, 2011. – 529с.
3. Марченко М.Н. Правовая система Европейского Союза: монография/ М.Н.Марченко, Е.М.Дерябина. – М.: Норма: ИНФРА-М, 2012. – 700с.
4. Правова система України: історія, стан та перспективи : У 5-ті т. –Т.1: Методологічні та історико-теоретичні проблеми формування і розвитку правової системи України/ За заг. ред. М.В.Цвіка, О.В.Петришина. – Х.: Право, 2008. –728с.
5. Порівняльне правознавство: підручник/ С.П.Погребняк, Д.В.Лук'янов та ін.; за заг. ред. О.В.Петришина. – Х.: Право, 2012. – 262с.

Інтеграція України до Європейського союзу

Петрик О.С., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Лазаренко Л.А.*

Пріоритетність співробітництва України з Європейським Союзом та його окремими державами-членами пов'язана з тим, що це угруповання буде визначати напрями економічного прогресу та політичну стабільність в регіоні у довгостроковій перспективі. Програма інтеграції України до Європейського Союзу повинна стати головним інструментом загальної стратегії на шляху наближення України до ЄС за всім спектром співробітництва - політичним, соціальним, фінансовим, економічним, торговельним, науковим, освітнім, культурним тощо. Інші програми та плани політичного, соціально-економічного спрямування, що розробляються або підлягають розробленню органами виконавчої влади, повинні ґрунтуватися на цілях цієї Програми.[1]

Європейський вибір України, який був визначений у початковий період формування основ її зовнішньої політики, став природним наслідком здобуття країною державної незалежності. Він відображає життєво важливі інтереси України, викристалізувався з усієї попередньої історії українського народу, його ментальності та глибоких демократичних традицій, ґрунтується на законному прагненні громадян України бачити свою державу невід'ємною частиною єдиної Європи.

З усіх можливих альтернатив лише євроінтеграційний курс здатний забезпечити нашій державі гідне місце в сім'ї європейських народів. Для України інтеграція в Євросоюз - це рух країни до стандартів реальної, діючої демократії та цивілізованого, соціально орієнтованого ринкового господарства. Саме тому це є стратегічною метою державної політики України.

Безумовно, пріоритетність цілей інтеграції України в ЄС не означає недооцінки важливості інших стратегічних напрямків зовнішньополітичної діяльності нашої держави. Зокрема, зберігатиме своє значення як один з наріжних каменів української зовнішньої політики розвиток взаємовигідної співпраці з Росією. Так само велика увага приділятиметься і надалі співробітництву з іншими державами СНД та ГУУАМ.

Україна усвідомлює також важливість того, щоб її інтеграція в Євросоюз стала складовою процесу формування загальноєвропейського економічного, соціального, політичного і правового простору.

Слід також тримати у полі зору чинники, які виходять за межі регіональної інтеграції і ефективний розвиток яких можливий лише в глобальних масштабах. Це особливо стосується розвитку новітніх технологій, пов'язаних з прискороною інформатизацією, революцією в галузі телекомунікацій та біотехнологій. У цьому контексті важливо правильно розставити акценти, забезпечити взаємодію з усіма провідними технологічними центрами світового господарства.[2]

Шляхи і конкретні механізми досягнення євроінтеграційних цілей України, тактичні підходи можуть і повинні бути гнучкими, чутливими до змін, що відбуваються як всередині держави, так і в ЄС та у всьому світі.

Досі головна увага приділялася переважно розбудові механізмів політичних відносин з Євросоюзом, і цю роботу, безумовно, не можна припиняти. Водночас сьгодні зусилля мають зосередитися на суттєвому поглибленні та розширенні практичного співробітництва між Україною та ЄС за всіма магістральними напрямками - економічному та торговельному; зовнішньополітичному та у сфері безпеки; у галузі юстиції та внутрішніх справ. Згідно з Програмою інтеграції України до Європейського Союзу така співпраця повинна сприяти здійсненню у країні системних реформ, а також забезпеченню сприятливих для України умов у контексті розширення ЄС.

Настав також час для істотної активізації зусиль у підвищенні рівня підготовленості держави, суспільства та національної економіки до входження в структури ЄС. Це визначає напрями перетворень в Україні та пріоритети при формуванні та здійсненні економічної і соціальної політики.

Узагальнюючи результати дослідження щодо інтеграційних процесів України в контексті даного дослідження слід розуміти, що європейська інтеграція для України є шляхом покращення та модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вільний рух в середині інтеграційного об'єднання кваліфікованої робочої сили, товарів, послуг, факторів виробництва, а також це все передбачає вихід на єдиний спільний ринок. Співробітництво України з ЄС сприятиме наближенню нашої держави до високих європейських стандартів, підвищенню рівня життя та добробуту населення.[3]

Список використаних джерел:

1. Малик Я. Європейський Союз / Я. Малик, О. Киричук, І. Залуцький – Львів, 2006 – 610с.
2. Чалий В. Перспективи євроінтеграції України // Аргументи та факти – 2007 - № 25 – с.6-10
3. 4. Украина и Европейский Союз: концепция экономического сотрудничества// Тезисы докладов региональной конференции «Проблемы и перспективы формирования цивилизованного общества в Украине» - Донецк 1995

Прогалини в праві та шляхи їх усунення

Піжевська А.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Пустовіт Ж.М.*

Актуальність теми дослідження зумовлена зміною сучасного праворозуміння. інтеграцією різних шкіл права. спрямованістю на реалізацію загальноправових принципів, забезпечення прав і свобод людини і громадянина в процесі правозастосовної діяльності органів державної влади. Зокрема, в Конституції України 1996 року визнано й закріплено принцип верховенства права, який є одним із провідних в утвердженні правової держави та громадянського суспільства. Втілення його в життя потребує нового теоретико-методологічного опрацювання основних засад правозастосування при прогалинах у праві, проведення комплексних теоретичних досліджень сутності прогалин у праві та шляхів їх подолання.

Прогалини у праві відкривають широкі можливості свавільного застосування закону, що особливо неприйнятне для України – держави романо-германської правової системи, основними рисами якої є нормативність, упорядкованість і структурованість джерел права, забезпеченість правилами юридичної техніки, що обумовлює необхідність наукових розробок в галузі правозастосування при неповному врегулюванні суспільних відносин, удосконалення способів подолання прогалин у праві.

Прогалини в праві є дефектами у виявленні державної волі, її оформленні, в неповному або недостатньому використанні засобів юридичної техніки, в наявності прогалин і протиріч в діючому праві [5].

Дослідження проблематики подолання прогалин у праві потребує комплексного підходу, врахування нових напрямів розвитку вітчизняної юридичної науки, з одночасним переосмисленням наукових поглядів минулого, висвітленням прикладних аспектів даного напрямку дослідження.

Сучасній українській доктрині притаманні різні підходи до визначення поняття «прогалина в праві». Варто виділити два основні підходи до визначення суті прогалини в праві. Зокрема, перший підхід характеризується тим, що дослідники визначають прогалину в праві як «відсутність норм права (або їхніх частин), що регулюють конкретні суспільні відносини у тому разі, якщо воно підлягає сфері правого регулювання» [3].

Інший підхід до розуміння суті прогалин у праві пов'язаний з ширшим трактуванням сфери відносин, які підлягають правовому регулюванню. Отже, прогалина у праві – це повна або часткова відсутність у чинних нормативно-правових актах необхідних юридичних норм [1].

Основними причинами виникнення прогалин в праві вважають:

1) невміння законодавця відобразити в нормативних актах усе різноманіття життєвих ситуацій, які вимагають правового регулювання (первісна прогалинність);

2) невміння законодавця передбачити появу нових життєвих ситуацій у результаті постійного розвитку суспільних відносин, здійснити щодо них певні законодавчі дії (подальша прогалинність);

3) технічні помилки законодавця, допущені при розробці законів і у використанні прийомів юридичної техніки.

Прогалини в праві виникають, як правило, там, де є суперечливість норм однакової сили, коли одна з них «знищує» іншу [6].

Невірно вважати прогалинами такі випадки:

- кваліфіковану мовчанку законодавця, коли він умисно залишає питання відкритим, утримується від прийняття норми, відносить вирішення справи за межі законодавства;

- свідоме віднесення питань на розсуд правозастосувача, коли законодавець розраховує на конкретизацію його законодавчої волі правозастосовними та іншими правовими актами.

Прогалини повинні своєчасно усуватися. Усунути прогалину можна лише за допомогою правотворчого процесу, шляхом внесення змін і доповнень до існуючих чи видання нових, довершених нормативно-правових актів. Проте швидке усунення таким чином прогалин не завжди

можливе, оскільки воно пов'язане з достатньо тривалим правотворчим процесом, тому виникає потреба в їх подоланні шляхом аналогії.

Аналогія повинна застосовуватися у строгій відповідності з вимогами законності. Режим законності диктує ряд вимог до використання аналогії: 1) вирішення справи за аналогією допустиме тільки у випадку повної відсутності або неповноти правових норм; 2) схожість обставин, що розглядаються за аналогією з наявною нормою, повинна характеризуватися істотними, рівнозначними в правовому відношенні ознаками; 3) висновки за аналогією недопустимі, якщо вона прямо заборонена законом, або якщо закон пов'язує настання юридичних наслідків з наявністю конкретних норм; 4) виняткові норми і вилучення із загальних законодавчих приписів можуть братися до уваги тільки тоді, коли обставини, що розглядаються, є також винятковими; 5) вироблене в ході використання аналогії правове положення не повинно суперечити жодному з тих, що є в діючому законодавстві; 6) рішення за аналогією припускає пошук норми спочатку в актах тієї ж галузі права, і лише за відсутності такої можливе звернення до іншої галузі чи законодавства в цілому [2].

Найпоширенішими способами подолання прогалін є аналогія закону й аналогія права.

Аналогія закону застосовується, коли відсутня норма права, що врегульовує даний конкретний життєвий випадок, але в законодавстві є інша норма, що регулює подібні з ним відносини. Схожість правовідносин повинна бути істотною. Саме їх істотна однорідність дозволяє ефективно застосовувати до них норму, що діє, аналогічно. Тому, перш за все, схожу норму треба шукати в тому ж правовому інституті, підгалузі, галузі права. Якщо в даній галузі подібні норми відсутні, треба звернутися до суміжних, а потім - до інших галузей права. В основному аналогія закону дозволяється законодавством лише щодо врегулювання відносин у приватно-правовій сфері, хоча в державах, де використовується як джерело права судовий прецедент за аналогією розглядаються і публічно-правові спори.

Необхідність аналогії права зумовлена існуванням багатьох випадків, які ні звичаєм, ні законом не передбачені, а проте підлягають судовому розгляду. Вважається загально визнаним правилом, що суд не може відмовитися від вирішення справи під приводом неясності, неповноти або суперечності закону. Коли в судовій практиці зустрічається казус, законом не передбачений, то суд може підшукати такий закон, який передбачає випадок, аналогічний з даним. Якщо ж такого закону не виявляється, то суд зобов'язаний розглянути спірне питання відповідно до духу всього чинного законодавства, на підставі його загального розуміння.

При застосуванні аналогії права істотне значення мають принципи права, які закріплюються в конституції. Оскільки норми Конституції України є нормами прямої дії, то правозастосувач, виходячи із власною правосвідомості, може мотивувати рішення в справі, посилаючись на конституційні норми.

При ухваленні рішення на підставі загального розуміння всього законодавства мова йде про аналогію права.

Для застосування аналогії потрібний випадок, схожий з даним, принаймні в деяких істотних ознаках. в типових дісах.

Крім аналогії закону і права. прогалини в праві усваються ще одним способом – постійним застосуванням того чи іншого припису із суміжної галузі права, що регулює подібні відносини.

Ось, наприклад, не можна зловживати аналогією в галузі кримінального законодавства, як мало місце у фашистській Німеччині. де законом від 28 червня 1935 р. був скасований принцип «немає злочину без закону» і тим самим на законодавчому рівні відкритий шлях для судової сваволі і розправи з політичними супротивниками. IV з'їзд Міжнародної асоціації кримінального права (Париж, 1937 р.) засудив аналогію в кримінальному праві і виступив проти її застосування. У кримінальному законодавстві України інститут аналогії відсутній. Стаття 58 Конституції України проголошує: «Ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення» [4].

Як зазначалось вище, аналогія права можлива лише тоді, коли немає конкретної норми, яка б регулювала подібний випадок. Причому її немає ні в даній галузі, ні в суміжній. При такому застосуванні важливе значення мають загальні принципи права. Мова, перш за все, йде про такі принципи права, як справедливість, гуманізм, рівність перед законом та інші. Подібні принципи закріплюються в Конституції України та інших законах.

В результаті проведеного дослідження автором було зроблено наступні висновки:

Прогалини у праві – це повна або часткова відсутність правового регулювання суспільних відносин, які знаходяться в сфері правового впливу та потребують правового регулювання, за оцінкою суб'єкта правозастосування, є недоліком права, поява якого спричинена об'єктивним розвитком суспільних відносин або суб'єктивними причинами, пов'язаними з правотворчими та правозастосовними діями законодавчих, виконавчих та судових органів державної влади, наявність яких зумовлює нетиповість правозастосовної діяльності, яка втрачає свою традиційну послідовність, як система логічно пов'язаних, послідовних дій.

Прогалини в законодавстві повинні усунуватися в процесі правотворчості шляхом внесення змін і доповнень до законів, видання нових, досконаліших юридичних актів.

Аналогія закону і аналогія права як засоби усунення прогалин в законодавстві передбачені в ст. 11 ЦПК України: «В разі відсутності закону, який регулює спірні відносини, суд застосовує закон, який регулює подібні відносини, а за відсутності такого суд виходить із загальних засад і змісту законодавства України».

Аналогія права – це застосування, для врегулювання певних суспільних відносин, за наявності прогалини в законодавстві та за відсутності можливості застосування аналогії закону, загальних принципів відповідної галузі права, правового інституту або законодавства в цілому. Аналогія права являє собою менш точний прийом вирішення юридичної справи і припускає дотримання таких умов: 1) наявність загальної правової урегульованості даного випадку; 2) відсутність адекватної юридичної норми; 3) відсутність аналогічної норми. У науковій літературі наголошується, що в такій ситуації правозастосовний орган повинен у

вирішенні юридичної справи виходити із загальних засад і змісту законодавства.

На практиці це означає використання принципів загальних, міжгалузевих, галузевих інститутів, які закріплені в праві й так або інакше відображають закономірності предмета і механізму правового регулювання. Застосування аналогії права за наявності аналогічної норми, як і застосування аналогічної норми за наявності адекватної, буде помилкою правозастосовувача.

Список використаних джерел:

1. Алексеев С. С. Право: азбука – теория – философия: опыт комплексного исследования / С. С. Алексеев. – М.: Статут, 1999. – 712 с.
2. Васильковский Е.В. Курс гражданского процесса. – Т.І. – М., 1913.
3. Зайчук О.В. Теория держави і права. Академічний курс: Підручник / О. В. Зайчук, Н. М. Оніщенко. – К.: Юрінком Інтер. 2006. – С. 457.
4. Конституція України. Із змінами, внесеними згідно із Законом № 2222- IV від 08.12.2004.- ст.58 // Відомості Верховної Ради України. – 2005. – Ст. 44.
5. Лазарев В.В. Пробелы в праве. Изд. Казанского университета. - 1969. С. 83-84.
6. Скакун О.Ф. Теория держави і права: Підручник / О. Ф. Скакун. - Пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. – С. 400-401.

Особливості входження України в європейський освітній простір

Пономаренко К.М., студент ННПП НАВС

Остафійчук Т.В., доцент кафедри психології та педагогіки ННПП НАВС,
кандидат психологічних наук, доцент

Болонський процес - це процес європейських реформ, що спрямований на створення спільної Зони європейської вищої освіти до 2010 року. Болонський процес офіційно розпочався у 1999 році з підписання Болонської декларації. Передумовою її створення стало підписання Великої Хартії європейських університетів (Magna Charta Universitatum).

Згідно з цілями Болонського процесу до 2010 року освітні системи країн-учасниць Болонського процесу повинні бути змінені, щоб сприяти: полегшеному переїзду громадян з метою подальшого навчання чи працевлаштування у Зоні європейської вищої освіти; зростанню привабливості європейської вищої освіти; розширенню Європи та забезпеченню її подальшого розвитку як стабільного, мирного, толерантного суспільства.

Слід зазначити, що Болонський процес не передбачає створення повністю ідентичних систем освіти у різних країнах, він призначений лише для зміцнення взаємозв'язків та покращення взаєморозуміння між різними освітніми системами.

Таким чином існують два можливі варіанти для реалізації національного інтересу держави в контексті приєднання до Болонського процесу:

1. Приєднання до Болонського процесу держави становить перед собою мету вирішення національних освітніх проблем, покращення якості освіти за допомогою можливостей, котрі надає Болонський процес (тобто реалізацію національного інтересу у сфері освіти) за умови збереження фундаментальних особливостей національної освіти та

найбільш загальних принципів діяльності власної системи освіти без подальшої інтеграції до ЄС. 2. Приєднання до Болонського процесу є проміжний крок держави перед інтеграцією до Євросоюзу, що має кінцеву мету реалізації національного інтересу, проте не лише в освіті, як в попередній тезі, а в значному спектрі сфер суспільного життя.

Річ в тім, що йде процес формування європейської освітньої простору з поки що єдиною найбільш загальною та структуризованою системою освіти, яка з часом поглине зітре національні особливості освіти країн-членів Болонської системи освіти. В Болонській декларації уже розроблені єдині освітні стандарти: термін навчання, єдині критерії оцінки сукупності знань – ECTS, незалежні від держав комісії по акредитації навчальних закладів. Також з часом будуть сформовані єдині навчальні профілі та спосіб їх викладання, що їх потребуватиме єдиний європейський ринок, а також єдина мова, для зняття комунікаційних бар'єрів [2].

Дані стандарти поступово зближуватимуть національні системи освіти і врешті-решт зітруть їх особливості через прагнення останніх до постійного підвищення конкурентоспроможності через наближення до стандартів. А конкурентоспроможність сприятиме більшій популярності вузу для студентів-іноземців – а значить приплив капіталу до нього. Самоізоляція вузу в таких умовах та акцентування уваги ним на національних стандартах призведе до його непрозорості в світлі європейських стандартів, непопулярності для іноземних студентів, викладачів, що заперечує твердження першої тези. Таким чином ефективно функціонувати в таких умовах зможуть ВНЗ, які перед приєднанням до Болонської системи мали значний кадровий та матеріально-технічний потенціал та відразу сприйняли розроблені стандарти. В результаті внаслідок міграційних процесів навколо них і надалі будуть концентруватися наукові кадри та матеріальні ресурси, а менш конкурентоспроможні освітні заклади відійдуть на периферію і будуть в скрутному становищі. В такому контексті неважко спрогнозувати майбутнє України, включеної в єдиний європейський освітній простір.

В першу чергу на передові місця вийдуть ВНЗ, які мають значний ресурсний та викладацький потенціал і зможуть досить швидко підлаштуватися під вимоги декларації та єдиного європейського ринку. Таких ВНЗ буде невелика кількість, в переважній більшості національні університети, як найпопулярніші заклади найвищого рівня акредитації та з найбільшим ресурсним потенціалом. До них зможуть приїжджати іноземні студенти, проте і серед них дані заклади не будуть користуватися значною популярністю, через більшу привабливість європейських [1].

У країнах з невисоким рівнем економічного розвитку буде спостерігатися постійний «відтік мізків» за кордон. Невелика частина з них зможе повернутися назад, зважаючи на майбутні перспективи та цінності, прищеплені їм європейською системою освіти. В результаті Болонського процесу освіта врешті-решт перетворюватиметься в світовий ринок, основним регулюючим важелем якого буде принцип конкуренції. Якщо ж освіта перетвориться в ринкову цінність, то в освіті наперед вийдуть по важливості ті освітні функції, на які є запит ринку в першу чергу.

Гальмують Болонський процес в Україні також відсутність громадських структур у сфері освіти та їхньої співпраці з асоціаціями освіти та наукових досліджень Європи. Бракує інформаційного обміну та інформування громадськості про переваги ЄПВО, недостатньо відповідних самостійних наукових та соціологічних досліджень. Участь України в Болонському процесі потребує системної реорганізації національного простору вищої освіти з акцентуванням уваги на проблемних стратегічних напрямках [3].

Список використаних джерел:

1. Бабак В. Для нас Болонський процес - явище звичне, кредитно-модульна система - не новина // Вища школа. - 2006. - №1. - С. 3-20.
2. Бабкіна О. Проблеми підвищення якості вищої освіти в Україні у контексті Болонських реформ // Освіта і управління. - 2006. - №1. Т9. - С. 91-95.
3. Воротилов, О. Болонському процесу – осмислений підхід: Український стандарт і Болонська траєкторія: Чи приживаються нові правила у вищій школі? / О. Воротилов // День. – 2005. – 31 серп. (№ 156). – С.1, 6.

Національно-державна самоідентифікація України

Сагалов Е.Р., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Лазаренко Л.А.*

Розпад СРСР поставив перед новими країнами, зокрема й перед Україною, глобальну проблему: домогтися власної національно-державної ідентичності, яка повинна стати інтегральною характеристикою суспільства та необхідною основою успішного розвитку країни. Термін «ідентичність» (від лат. *identicus* – тотожність, однаковість) – це емоційно-ціннісний аспект орієнтації особи, групи, суспільства; тотожність; справжність й самобутність.

Проблема самоідентифікації України включає: культурну, релігійну, мовну і національно-державну ідентичність. Національно-державна ідентифікація України це, насамперед, політична ідентифікація, в процесі якої на основі спільних орієнтацій, установок політичних суб'єктів та збігу форм і методів досягнення політичних цілей формується імідж країни. Суть цього процесу означає, по-перше, відродження власних етнічних характеристик, втрачених внаслідок бездержавного існування; по-друге, майбутній розвиток національно-специфічних ознак, що визначають особливості життєдіяльності українського суспільства; по-третє, здатність різних гілок влади спиратися на спільні базові цінності, діяти узгоджено, відповідально й ефективно [1]. Забезпечення національних інтересів реалізується через становлення спільної ідентичності громадян, що є основою життєдіяльності Української держави.

Досягнення оптимальної реалізації національних інтересів України можливе лише за умов активної участі в суспільно-політичних процесах громадян – носіїв національної ідентичності, які об'єднанні в сучасну модерну повномасштабну українську націю. Це зумовлено тим, що в процесах утворення і функціонування будь-якої держави визначальну роль відіграє велика людська спільнота – нація, підвалина людського співтовариства, головна дійова особа політики та історичного розвитку [3].

Проблема державно-національної ідентичності набуває все більшої актуальності і важливості в українському суспільстві. Однак, роки незалежності, періоди політичних протистоянь, особливо останнього часу свідчать, що формується сучасний образ української нації, як нації модерної, повномасштабної. У громадян України починає домінувати прагнення свободи і розвинене демократичне начало, неприйняття будь-якої деспотії до людської гідності та достатній індивідуалізм, відданість традиційним цінностям і толерантність, відкритість до модерного, цивілізованого світу [4]. Саме від утвердження цієї демократичної ідентичності залежить успіх України як держави і повномасштабної нації, спроможність здолати рудименти колишньої імперсько-тоталітарної суспільної свідомості, модернізувати країну, гарантувати їй гідне місце у спільноті європейських держав і націй. Необхідним чинником, за умов існуючої слабкості громадянської складової української ідентичності, є необхідність консолідації громадян України навколо культурного ядра.

В умовах глобалізації традиційним і навіть модерним суспільствам стає щоразу важче зберігати свою національну ідентичність, протистояти уніфікації. Все більший протест у світовому контексті викликає політико-культурне розмивання національного суверенітету, посилення залежності країн від зовнішніх рішень як міжнародних організацій, так і різноманітних військово-політичних блоків [2].

Стратегічна мета України – підтримка стабільності, здійснення збалансованого і передбачуваного зовнішньополітичного курсу. Геополітичне становище України потребує економічного та політичного врівноваження наших відносин і на Заході, і на Сході.

Отже, проблема національно-державної ідентичності України в сучасному світі ускладнена етнополітичними та етнопсихологічними факторами, які об'єктивно мають історико-політичний контекст.

Сучасні процеси життєдіяльності українського соціуму ускладнені історико-політичним, економічним, духовно-культурним існуванням України, зокрема й крахом колишнього заідеологізованого бачення світу та системи цінностей радянського минулого, недостатнім усвідомленням власних національних інтересів українським етносом.

Список використаних джерел:

1. Антонович В. Три національні типи народні // Старожитності –1992 – № 3.
2. Бочковський О. І. Вступ до націології. – Мюнхен, 1991-1992.
3. Драгоманов М. Вибрані твори. – Прага, 1937. – Т. 1.
4. Сміт Е. Національна ідентичність. – К.: Основи, 1994.

До питання майбутніх змін в Конституції України

Саргіна Є.О., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Лазаренко Л.А.*

На сьогоднішній день досить актуальним є питання щодо входження України в Європейський союз. Вже не перший рік незалежна Україна прагне наблизитися до європейських стандартів. Стабільність – мрія українців.

За час незалежності України ми пережили безліч реформ в усіх сферах

діяльності. Постійні зміни в законодавстві були причиною розходження багатьох думок. Про яку стабільність можна говорити сьогодні, якщо ми все-таки плануємо інтегрувати в Європейський союз?

Першим, що необхідно буде зробити, це змінити законодавство України на таке, яке відповідало б положенням Європейського Союзу. Дослідники проблем соціального розвитку ЄС слушно відзначають два основні види тлумачення характеру й змісту європейської соціальної моделі – політичний і науковий. Політична інтерпретація зумовлюється потребою суспільної легітимації євроінтеграційного проекту.

Змінами в законодавстві ми не можемо обмежитися. Однією з глобальних проблем – правильне сприйняття суспільством нових норм. Рациональне мислення становить серцевину справжньої демократії, бо демократія – це раціональна комунікація вільних громадян.

Головне завдання в рамках єдиної Європи всі переможці політичних перегонів на теренах Центрально-Східної Європи давно вбачають у двох простих речах – забезпеченні нормальних умов життєдіяльності своїх громадян нині й конкурентоспроможності своїх держав у майбутньому. Тож і новий етап розвитку незалежної України конче потребує максимумно раціонального опрацювання нових уявлень.

Те, що будуть відбуватися зміни, зрозуміло і так. Проте, які саме зміни? В першу чергу, нас цікавлять зміни в Конституції України. Маючи фундаментальне значення для законодавства України, на мою думку, починати впроваджувати норми європейського стандарту треба саме з Основного Закону.

Це питання я пропоную розкрити на VI всеукраїнській науково-теоретичній конференції «Реформи законодавства України в умовах євроінтеграції».

Список використаних джерел:

1. Горенко, О. Європейська соціальна модель і європейські перспективи України / О. Горенко // Віче. – 2009. – №20. – С. 8-10.
2. Програма інтеграції України до Європейського Союзу (Програму схвалено Указом Президента N 1072/2000 (1072/2000) від 14.09.2000)

Євроінтеграція - шлях удосконалення освітнього процесу

Свиридова А.М., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент *Остафійчук Т.В.*

Євроінтеграція є головним і незмінним зовнішньополітичним пріоритетом України, основою стратегії економічного та соціального розвитку. Європейська та євроатлантична інтеграція для України - це усвідомлена модель суспільного розвитку, вибір способу життя людини, шлях до розширення кола її можливостей.

Важливим кроком у процесі євроінтеграції є приєднання України 19 травня 2005 року до Болонської співдружності. Болонський процес для України - це засіб інтеграції та демократизації освіти, входження в освітній і науковий простір Європи та світу.

Освіта вже стала одним з найважливіших чинників політики.

Україна починає робити відповідні кроки. Рішенням колегії Міністерства освіти і науки України від 28 лютого 2003 р. (протокол № 2/3-4) було ухвалено здійснення комплексу заходів щодо виходу національної вищої школи на міжнародний ринок освітніх послуг та здійснити комплекс заходів щодо організаційного забезпечення приєднання України до Болонського процесу.

«Болонський процесом» в останні роки прийнято називати діяльність європейських країн, яка спрямована на те, щоб зробити узгодженими системи вищої освіти цих країн. Основний зміст Болонської декларації, прийнятої 19 червня 1999 року, полягає в тому, що країни-учасниці зобов'язалися до 2010 року привести свої освітні системи у відповідність певному єдиному стандарту.

Вихідні позиції учасників процесу у тексті Болонської декларації формулюються наступним чином: ««Європа знань» є на сьогодні широко визнаним незамінним фактором соціального і людського розвитку, а також невід'ємною складовою зміцнення та інтелектуального збагачення європейських громадян, оскільки саме така Європа спроможна надати їм необхідні знання для протистояння викликам нового тисячоліття разом із усвідомленням спільних цінностей та належності до єдиної соціальної і культурної сфери».

Болонський процес – один з інструментів не лише інтеграції в Європі і в Європу, а й інструмент загальної світової тенденції нашого часу – глобалізації. Європейська спільнота має намір зробити внесок в якісну освіту шляхом заохочення країн-учасниць до сприяння підвищенню якості власної освіти. Відштовхуючись від цього, Європейська комісія надає фінансову і політичну підтримку цьому процесові, що виходить за рамки ЄС. Сьогодні східноєвропейські країни лише починають приймати Болонські ідеї.

Співпраця з європейцями у сфері освіти на шляху входження України в Європу є одним із пріоритетів розвитку вищої освіти в Україні. Проте не є самоцілью проголошення йти будь-якими шляхами тільки в Європу, тільки інтегрування в Європу.

Участь вищої освіти України в Болонських перетвореннях має бути спрямована лише на її розвиток і набуття нових якісних ознак, а не на втрату кращих традицій, зниження національних стандартів якості. Орієнтація на Болонський процес не повинна призводити до надмірної перебудови вітчизняної системи освіти.

Ключова позиція реформування: Болонські вимоги – це не уніфікація вищої освіти в Європі, а широкий доступ до багатоманітності освітніх і культурних надбань різних країн.

Метою є і те, щоб Європа зрозуміла, що в Україні – потужна система вищої освіти, потужні школи. Україна відчуває підтримку європейської спільноти. За цей час у нашій країні побувало багато місій Ради Європи, які розглядали стан освіти, проводили експертизу освітньої законодавчої бази і практично зауважень не було. Сьогодні вже майже немає опонентів щодо ступеневості вищої освіти. Вона підвищує мобільність і вертикальну, і горизонтальну.

Напрями розвитку вищої освіти в Україні, з одного боку, стратегічні, з іншого – вони дадуть імпульс для подальшого поліпшення стану освіти і науки вже в недалекому майбутньому.

Перший напрям – це розширення доступу до вищої освіти, другий – якість освіти й ефективність використання фахівців з вищою освітою і третій – це інтеграційні процеси.

Розуміючи, що принципи Болонського процесу лише спрямовують на загальні зміни в освітній царині, ми маємо прагнути до ефективної модернізації національної системи вищої освіти у світлі євроінтеграційних прагнень.

Список використаних джерел:

1. Болонський процес: головні принципи входження в європейський простір вищої освіти / В. С. Журавський, М. З. Згуровський. – К.: ІВЦ «Вид-во «Політехніка», 2002. – 200 с.
2. Вища освіта і наука - найважливіші сфери відповідальності громадянського суспільства та основа інноваційного розвитку: Рішення колегії М-ва освіти і науки України від 24.04.05 № 3/2-4 // Інформ. зб. М-ва освіти і науки України. - 2005. - № 13/14. - С. 3
3. Закон України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року.
4. <http://www.niss.gov.ua/articles/895/>

Принцип делегування повноважень у місцевому управлінні

Семенішина І.М., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС *Кулик Т.О.*

Значної ваги набуває питання взаємовідносин органів виконавчої влади з органами місцевого самоврядування, визначення організаційно-правових форм їх співпраці, розроблення висновків і пропозицій щодо вирішення проблем регулювання суспільних відносин у сфері делегування повноважень органам місцевої влади. [3]

Слід зазначити, що мова піде про делегування повноважень саме органам місцевого самоврядування. Певні аспекти в межах даної проблеми досліджувались у роботах таких вчених, як В. Авер'янов, В. Кампо, В. Борденюк, М. Корнієнко та ін. [4]

Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» виділяє повноваження органів місцевого самоврядування, поділяючи їх на виключну компетенцію органів місцевого самоврядування та делеговані повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад (глава 2). Виключну компетенцію органів місцевого самоврядування складають питання, що вирішуються виключно на пленарних засіданнях сільської, селищної та міської ради. (ст. 26) та районної і обласної ради (ст. 43), а також власні (самоврядні) повноваження виконавчих органів сільських, селищних, міських рад (глава 2 цього Закону).

В теорії управління розрізняють кілька форм надання повноважень:

– становлення – такий спосіб регулювання, коли законодавчий орган у Конституції і законах визнає компетенцію органів місцевого управління;

– передача – форма регулювання повноважень, коли будь-яке повноваження одного органу виключається з його компетенції і включається до компетенції іншого органу;

– делегування – надання державним органам належного йому права вирішення питань на один раз, на деякий час або невизначений строк.

Надання органам місцевого самоврядування окремих повноважень органів виконавчої влади повинне здійснюватися лише за умови відповідного фінансового і матеріального забезпечення. З однієї сторони, таке положення речей має гарантувати повну реалізацію наданих повноважень на відповідному рівні, з іншої – не зашкодити їх здійсненню. Та на сьогодні держава, делегуючи повноваження органам місцевого самоврядування при формуванні бюджету, не передає їм необхідні для цього кошти.

Загальнообов'язкові державні повноваження, які повинні делегуватись всім територіальним громадам відповідно рівня, повинні закріплюватись на необмежений строк. І хоча законодавство не виділяє «обов'язкових делегованих повноважень» та такі повноваження завжди були присутні в компетенції органів місцевого самоврядування. Доцільність і необхідність цього витікає з логіки суспільних відносин при здійсненні особливо важливих загальнонаціональних завдань. По суті справи і на сьогодні виконання деяких державних повноважень законодавства покладено на органи місцевого самоврядування в якості обов'язкових.

Розглядаючи принцип делегування потрібно також розглянути контроль та відповідальність за виконання делегованих повноважень.

Важливою умовою делегування органам місцевого управління окремих повноважень є організація надійного й ефективного контролю за їх виконання з боку органів, що їх надали.

Отримуючи делеговані повноваження органи місцевого управління стають підконтрольні частині їх здійснення органами, що їх надали. Наприклад, отримуючи делеговані повноваження органи місцевого самоврядування стають підконтрольні в частині їх здійснення органами виконавчої влади на місцях. Можна повністю погодитись із твердженням, що органи місцевого самоврядування є під сильним контролем з боку державної виконавчої влади.

Отже, юридична природа делегування повинна бути такою: а) делегуватись можуть тільки окремі повноваження, які є частиною власної компетенції, орган не може делегувати більше, чим має сам; б) право делегувати повноваження повинно бути закріплено в законі; в) після делегування повноважень компетенція делегуючого органу не змінюється, компетенція органа, якому делегуються ці повноваження, тимчасово розширюються за рахунок останніх. Делегування повноважень не є формою їх повної передачі на рівень того, кому вони делегуються, вони залишаються повноваженнями органу, що їх делегував, який не втрачає при цьому права на прийняття рішень з питань, які входять в сферу делегування; г) акт про делегування повинен обов'язково прийматись делегуючим органом і точно визначати предмет і об'єм та умови делегації, перелік повноважень, принцип і категорії яких необхідно дотримуватись, форму контролю при здійсненні цих повноважень; д) делеговані повноваження можуть бути в будь-який час відкликаними, якщо

повноваження делегуються на визначений строк, то для припинення не потрібно прийняття юридичного акту, компетенція органа, якому делегувались повноваження, звужується автоматично, якщо повноваження делегуються на невизначений строк, то орган, що делегував повноваження, може в будь-який час припинити делегування; е) переделегування (субделегування) повноважень не повинно допускатись, тому що це суперечить намірам органу, що делегував повноваження.[2]

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – ст.141
2. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05. 1997//Відомості Верховної Ради України, 1997, № 24, ст.170
3. Інтернет-ресурс: http://dep.kh.ua/dep/porady_deput/1319014751_9313.html
4. Сторожук І.П.//Принцип делегування повноважень у місцевому управлінні//І.П.Сторожук//Університетські наукові записки. – 2005. - №4. – с. 231-236

Історія виникнення Європейського Союзу

Серкіз В.Б., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС *Юрковська Л.Г.*

Актуальність цієї теми полягає в тому, що Україна неодноразово висловлювала свою зацікавленість щодо вступу до ЄС. Пріоритет України у цьому зв'язку – асоціація з ЄС, угода, яка була ратифікована українським парламентом 16 вересня 2014 року, а згодом і повного членства в ЄС, що знайшло своє підтвердження у чисельних нормативних документах та політичних заявах, які, зокрема, інтеграцію України до ЄС визначають однією з стратегічних цілей розвитку держави.

Європейський Союз є одним з найбільш розвинутих і досконалих інтеграційних угруповання у світі. Днем народження ЄС вважається 9 травня 1950 року, коли міністр закордонних справ Франції Роберт Шуман озвучив підготовлену Жаном Монне пропозицію, в якій закликав Францію й Німеччину об'єднати свої вугільні й сталеливарні промисловості під єдиним наднаціональним управлінням. Вважається, що саме з цього дня почала свій відлік об'єднана Європа, тому з 1985 року 9 травня відзначається в Європейському Союзі як офіційне свято.

Європейська Спільнота (організація-попередник ЄС) була створена на основі Римського договору, підписаного 25 березня 1957 р. Бельгією, Італією, Люксембургом, Нідерландами, Німеччиною та Францією. У 1973 р. до цих країн приєдналися Данія, Ірландія та Великобританія, у 1981 р. - Греція, у 1986 р. - Іспанія та Португалія, а у 1995 р. - Австрія, Фінляндія та Швеція. Переговори про приєднання до ЄС успішно завершила Норвегія, проте під час загальнонаціонального референдуму 27-28 листопада 1994 р. 52,5% норвежців з тих, що взяли участь у референдумі, проголосували проти членства в ЄС. У 2004 році до ЄС приєдналися Естонія, Латвія, Литва, Польща, Словаччина, Словенія, Угорщина, Чеська Республіка, Мальта, Кіпр. Заяви про членство в ЄС були подані Туреччиною, Болгарією, Румунією та Хорватією. Процес вступу до ЄС нових країн-членів триває і сьогодні. [2]

На засіданні Європейської Ради, що відбулося 9-10 грудня 1991 року в Маастрихті, глави держав і урядів ЄС уклали угоду про політичний союз і угоду про економічний та монетарний союз, які разом становлять Договір про Європейський Союз. Договір набув чинності 1 листопада 1993 р. після його ратифікації усіма сторонами.

Договір про Європейський Союз затвердив триопорну структуру ЄС:

1) європейське співтовариство (раніше – Європейське економічне співтовариство, Європейське співтовариство з атомної енергії та Європейське співтовариство вугілля та сталі) – розділи 2, 3, 4;

2) співробітництво в галузі закордонних справ і безпеки – розділ 5;

3) співробітництво з юстиції та поліції в кримінальних справах – розділ 6.

Згідно з Договором про ЄС діяльність Співтовариства регулюється наддержавним законодавством Співтовариства. Співробітництво в другій та третій опорах відбувається шляхом міждержавної співпраці держав-членів.

В даний час функціонування ЄС забезпечується цілою системою органів:

1) Рада Європейського союзу (СЕС). Вона не рідше двох разів на рік проводить сесії на рівні глав держав і урядів, а також регулярно збирається на рівні різних міністрів (закордонних справ, економіки, фінансів, сільського господарства);

2) Комісія ЄС (КЕС) – виконавчий орган, свого роду уряд ЄС, який втілює в життя рішення СЕС. КЕС складається з 20 членів (комісарів), що займаються певними питаннями (сільське господарство, енергетика) і призначаються строком на 5 років національними урядами, але незалежних від останніх. Резиденція КЕС знаходиться в Брюсселі, штат налічує приблизно 15 тисяч осіб;

3) Європейський парламент (ЄП) з резиденцією в Страсбурзі; обирається з 1979 року прямим голосуванням громадян всіх країн-членів ЄС. До функцій ЄП належить прийняття бюджету ЄС, контроль за діяльністю КЕС і право доручати їй розробку конкретних пропозицій щодо розвитку інтеграції;

4) Європейський суд, що забезпечує правильну інтерпретацію і реалізацію нормативних актів (законодавства) ЄС;

5) Європейський соціальний фонд, що полегшує пересування робочої сили ЄС та її адаптацію до умов, що змінюються в інтеграційному просторі;

6) Європейський фонд регіонального розвитку, що сприяє структурній перебудові кризових регіонів – індустріально слабко розвинутих або депресивних;

7) Європейський інвестиційний банк, створений на основі дольової участі країн-членів ЄС у його основному капіталі. Маючи функції комерційного банку, він надає кредити державним структурам країн-членів ЄС тощо. [2]

Отже, розглянувши історію Європейського Союзу з моменту його створення, необхідно відзначити, що Європейський Союз є певною системою, яка заснована як на договірних, так і на юридичних нормах. ЄС – один з найбільших зовнішньоекономічних партнерів України, правову основу відносин з яким ще донедавна складала Угода про партнерство та

співробітництво між Україною та ЄС, а відтепер – Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, вчинена у частині політичних положень (Преамбула, Стаття 1, Розділи I, II, VII) 21 березня 2014 року в м. Брюссель та у частині торговельно-економічних і галузевих положень (Розділи III, IV, V, VI) 27 червня 2014 року в м. Брюссель, ратифікована Верховною Радою України 16 вересня 2014 року синхронно з депутатами Європейського Парламенту. [1]

Список використаних джерел:

1. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України № 1678-VII від 16 вересня 2014 р. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1678-18>.

2. Петров Р.А. Право Європейського Союзу, 2010 р. – 371 с.

Забезпечення конституційного права особи на інформацію щодо проведення стосовно неї негласних слідчих (розшукових) дій

Сидорчук Ю.С., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: викладач кафедри загальноправових дисциплін ННПП НАВС *Кулик Т.О.*

Реалізація конституційних положень, що проголошують Україну як демократичну, соціальну і правову державу, неможлива без всебічного зміцнення законності й правопорядку, забезпечення прав і свобод громадян. Особливої актуальності це питання набуває в умовах реалізації проведення негласних слідчих (розшукових) дій, оскільки проведення деяких негласних слідчих (розшукових) дій межує з обмеженнями прав і свобод людини і громадянина, які не допускаються ні міжнародним, ні вітчизняним законодавством. [4, С. 92]

Спроба розкрити окремі проблеми забезпечення прав і свобод громадян під час проведення негласних (слідчих) розшукових дій в умовах дії нового КПК України і є метою даної роботи.

Мета доповіді обумовлена наступними завданнями: з'ясувати відповідність і підпорядкованість норм Глави 21 КПК України нормам Конституції України; визначити кримінально-процесуальну правомірність обмеження конституційних прав людини і громадянина; виявити межу між обмеженням прав особи в цілях кримінального провадження і їх порушенням.

З точки зору корисності для кримінального провадження, безперечно, впровадження негласних слідчих (розшукових) дій є абсолютним плюсом, адже вони дають змогу отримати докази, які неможливо отримати іншим шляхом і які можуть відіграти вирішальну роль у суді при вирішенні питання про винуватість чи невинуватість особи, яка притягується до кримінальної відповідальності. Але можливість обмеження прав і законних інтересів у процесі їх здійснення підіймає ряд питань щодо допустимості таких доказів.

Частина 1 статті 253 КПК України закріплює, що особи, конституційні права яких були тимчасово обмежені під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваний та його захисник мають

бути письмово повідомлені прокурором або за його дорученням слідчим про таке обмеження. Виходячи з даної норми, можна дійти висновку, що законодавець допускає обмеження конституційних прав людини і громадянина, що у свою чергу суперечить нормі статті 22 Конституції України, а саме, що при прийнятті нових законів чи при внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод. У той же час Конституція України в ст. ст. 30, 31, 32 закріплює певні можливості обмеження прав людини і громадянина у виключних випадках, пов'язаних із запобіганням злочину, економічним добробутом та правами людини, національною безпекою, але надає право здійснювати такі обмеження виключно суду. І хоча новим КПК введено поняття слідчого судді, але не наділено його правом приймати рішення про проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Тоді виникає питання, чи не суперечить це нормам Конституції?[5, С. 134]

Також, важливо звернути увагу на норму ч. 2 ст. 253 КПК, яка закріплює процедуру повідомлення осіб, щодо яких проводилися негласні слідчі (розшукові) дії. Не визначено конкретного часу в який особі повинно бути повідомлено, що по відношенню до неї проводилися негласні слідчі розшукові дії. Законодавець залишає на розсуд прокурора конкретний час такого повідомлення з орієнтацією на відсутність загрози для життя та здоров'я осіб, які причетні до проведення негласних слідчих (розшукових) дій, але вказує, що дане повідомлення повинно були реалізовано протягом 12 місяців з дня припинення таких дій, але не пізніше звернення до суду з обвинувальним актом. З даної норми випливає, що фактично особа, щодо якої проводяться негласні слідчі (розшукові) дії, протягом року може навіть не підозрювати про втручання в її особисте життя. Тобто межа між обмеженням прав особи в цілях кримінального провадження і їх порушенням дуже тонка, оскільки втручання в особисте життя зроби́ть доступною й іншу, не лише необхідну для досудового розслідування, інформацію про особу, яка стосується її особистого життя. З огляду на це, справедливо було б закріпити на законодавчому рівні інститут відшкодування моральної шкоди особі, у випадку, коли щодо неї проводилися негласні слідчі розшукові дії, пов'язані з втручанням в особисте життя, але інформація, отримана в ході проведення таких дій підтвердила невинуватість особи у вчиненні правопорушення, в якому вона підозрювалась.[5, С.135]

З вищевикладеного можна дійти висновку, що законодавцеві необхідно було б детальніше опрацювати норми КПК України, а саме Глави 21 та привести їх у відповідність Конституції України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 // Офіційний сайт Верховної Ради України // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 // Офіційний сайт Верховної Ради України // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
3. Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному провадженні від 16.11.2012 // Офіційний сайт Верховної Ради України // Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0114900-12>
4. К. В. Антонов, Р. К. Антонов Окремі проблеми забезпечення прав і свобод громадян в оперативно-розшуковій діяльності правоохоронних органів в умовах дії

нового КПК // Проблеми правоохоронної діяльності: Вісник АМСУ. Серія: «Право», № 2 (11), 2013, С. 91-97.

5. Чернега І.Л. Недоліки правового регулювання та допустимість доказів, отриманих у результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій // Актуальні проблеми доказування у кримінальному провадженні: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (27 листопада 2013 р., м. Одеса) / відпов. За випуск Ю.П. Аленін. – Одеса : Юридична література, 2013. – С. 134-137.

До проблеми євроінтеграції України

Новікова К.Л., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат психологічних наук *Власенко С.Б.*

Європейська інтеграція – це процес політичної, юридичної, економічної, а в деяких випадках – соціальної та культурної інтеграції європейських держав, у тому числі і тих, що частково розташовані в Європі. Останнім часом питання європейської інтеграції стало надзвичайно актуальним та болючим для українців. Актуальність даного питання зумовлена, в першу чергу, прагненням українського народу жити у відповідності до європейських стандартів. Беручи до уваги географічне положення, зазначимо, що нашу державу не безпідставно називають «серцем Європи», так як більше, ніж 120 років тому, кам'яний знак про центр Європи було встановлено на Закарпатті (Рахівський р-н с. Ділове). Саме тому проблему європейської інтеграції слід трактувати скоріше як проблему повернення до першоджерел. Останнім часом питання європейської інтеграції України стало предметом досліджень багатьох вчених, серед них Л. Гальперін, І. Єгоров, Я. Жаліло, А. Маренич, Н. Мехеда, В. Онищенко та інші.

Заступник посла Великобританії в Україні М. Дей основну перспективу європейського вибору українців вбачає у сприянні Європейського союзу модернізації країни. Остання полягає у створенні безпечних доріг, покращенні екологічної ситуації, збільшення обсягу іноземних інвестицій та кількості робочих місць, ширші можливості експорту для українських компаній. Наслідком такої модернізації має стати значне підвищення рівня життя українців.

Досить цікавою є думка студентської молоді щодо переваг євроінтеграції України. Результати дослідження, проведеного В. Корнеєвою та Т. Скотниковою, показали, що серед основних позитивних моментів студенти відмічають такі: вільне пересування Європою (80%), підвищення рівня життя (50%), політичну та економічну підтримку (22%) [2].

Н. Махеда та А. Маренич серед основних переваг євроінтеграції у сфері вищої освіти відмічають конкурентоспроможність, умови для підвищення мобільності студентів та викладачів, визнання документів про отриману освітню кваліфікацію [3].

При цьому перешкоди на шляху успішної євроінтеграції України створюють наступні чинники: ослаблення потенціалу економічного зростання; зниження динаміки зовнішньої торгівлі та інвестицій; боргова криза та дискредитація інтеграційного іміджу; недотримання

Маастрихтських критеріїв; офшоризація та тінізація капіталу; соціальне перевантаження; організаційно-політичні проблеми [1].

Слід зазначити, що перший крок у напрямку інтеграції України з ЄС уже зроблено. Так Президентом України П. Порошенком 21 березня 2014 р. була підписана політична, а 27 червня 2014 р. – економічна частина угоди про асоціацію між Україною та Євросоюзом. Угода була ратифікована українським та європейським парламентами 16 вересня 2014 року.

Узагальнюючи вищевикладене зазначимо, що до основних перспектив європейської інтеграції України належать політичні, економічні, соціальні та культурні переваги. При цьому існує досить велика кількість проблем, які створюють перешкоди на шляху євроінтеграції нашої держави. Вирішення даних проблем потребує затрат часу та впровадження ефективних реформ, в тому числі, і непопулярних серед населення. І як це не парадоксально звучить, проте вирішення більшості внутрішніх проблем країни можливе лише на шляху до євроінтеграції.

Список використаних джерел:

1. Гайдуцький П. Україна – ЄС: проблеми інтеграції / П. Гайдуцький [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/international/ukrayina-yes-problemi-integraciyi-.html>.
2. Корнєєва В. М. Євроінтеграція очима студентів інституту журналістики / В. М. Корнєєва, Т. В. Скотникова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2409>.
3. Мехеда Н. Г. Наслідки євроінтеграції: соціальний аспект / Н. Г. Мехеда, А. І. Маренич // Соціальні та трудові вектори національної економіки. – 2013. - № 4 (30). – С. 209-214.

Про деякі правові підстави застосування до засуджених, позбавлених волі, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї

Охман О.В., здобувач кафедри кримінології та кримінально виконавчого права НАВС

Застосування до засуджених, позбавлення волі в Україні, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї відноситься, по загальній оцінці науковців (О.М. Джужа, О.Г. Колб, А.В. Кирилук та ін.) до засобів запобігання режиму виконання та відбування даного кримінального покарання [1, с. 590].

Правові засади для вчинення зазначених дій персоналом виправних і виховних колоній визначені в ст. 106 КВК України «Підстави застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї», а в у науці чітко розроблений алгоритм (від лат. *algorithm* – сукупність певних дій, загальних правил у певній послідовності) [2, с. 27] застосування сили до засуджених до позбавлення волі з урахуванням положень Європейських в'язничних правил (ЄВП), згідно яких таких дій слід уникати, позаяк це суперечить цивілізованій поведінці [3]. Поряд з цим, у ЄВП зазначено, що в діяльності установ виконання покарань (УВП) іноді неминуче виникають ситуації, які вимагають використання фізичного приборкання за допомогою спеціальних засобів для попередження завдання фізичної шкоди засудженим (ув'язненим під варту) чи персоналу, втечі або пошкодження майна. При цьому, у ході застосування засобів приборкування, насамперед, необхідно виконувати вимоги закону, а не рішення адміністрації місць позбавлення волі.

У КВК України (ч. 1 ст. 106) мета застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених, позбавлених волі, сформульована дещо по-іншому, а саме - зазначені заходи застосовуються з метою припинення вказаних у законі протиправних дій (фізичного опору засуджених; злісного невиконання засудженими законних вимог персоналу колоній; проявів буйства; участі у масових заворушеннях; захвату заручників; інших насильницьких дій), а також для запобігання заподіяння засудженими, які тримаються у виправних і виховних колоніях, шкоди оточенню або самим собі.

Як видається, мета застосування до засуджених в УВП фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї, що закріплена у чинному кримінально-виконавчому законодавстві України, визначена більш вдало, ніж у ЄВП, хоча й не в повній мірі відповідає об'єктивним ситуаціям, які виникають у ході виконання і відбування покарання у виді позбавлення волі. При цьому слід погодитись, з А.Х. Степанюком, що алгоритм застосування сили до засуджених, позбавлених волі, є спільним для всіх передбачених у законі заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї і має наступний вигляд:

1) прийняття рішення або отримання дозволу щодо застосування відповідного заходу адміністративного примусу спеціального призначення;

- 2) приведення зброї або спеціального засобу у бойову готовність;
- 3) попередження про намір застосування сили;
- 4) надання часу на відповідну реакцію;
- 5) власне (безпосереднє) застосування заходів безпеки;
- 6) припинення застосування цих заходів;
- 7) надання необхідної допомоги;
- 8) огляд місця застосування сили;
- 9) негайна доповідь про негативні наслідки застосування сили;
- 10) безвідкладні слідчі (розшукові) дії на місці пригоди;
- 11) подання процесуальних документів про застосування сили [4, с. 319].

Щодо принципів, на підставі яких в УВП застосовуються заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і зброї, то їх можна поділити на: загальноправові та спеціальні [5, с. 6-7].

До загальноправових принципів відносяться наступні: а) законності; б) гуманізму; в) поваги до особистості; г) гласності.

В науці виокремлюють також такі спеціальні принципи: 1) стримування; 2) завдання якнайменшої шкоди; 3) співрозмірності; 4) достатності [4, с. 319].

Зміст принципу стримування полягає в тому, що персонал ДКВС України при здійсненні своїх функцій, наскільки це можливо, використовує у спілкуванні (відносинах) із засудженими до позбавлення волі ненасильницькі заходи (вербальні, психологічні та інші тому подібні способи впливу на цих осіб).

Принцип заподіяння якнайменшої шкоди передбачає, що у разі неможливості уникнення застосування сили, застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї до засуджених має зводитись до завдання мінімальної шкоди чи збитків для їх здоров'я і майна, а також настання таких наслідків для інших осіб.

Принцип співрозмірності виражається у тому, що у разі неможливості уникнення застосування сили це застосування повинно бути співвідносним зі ступенем небезпеки правопорушення чи протидії, що чиниться.

Принци достатності появляється через те, що у разі неможливості уникнення застосування сили, дії осіб, які її застосовують, не мають перевищувати меж, що необхідні для припинення протиправних дій або правомірною затримання правопорушення [4, с. 319].

На переконання фахівців з означеної проблематики, силою, що перевищує необхідну для виконання своїх повноважень персоналом виправних (виховних) колоній, варто визнати таку силу, що завдала особі, яку затримують, шкоду, явно нерозмірну з небезпечністю посягання та обстановкою захисту [6, с. 97].

Як з цього приводу зазначено в п. 4 постанови Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 1 «Про судову практику у справах про необхідну оборону», перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, є умисне заподіяння особі, що вчинила злочин, тяжкої шкоди, яка явно не відповідає небезпечності посягання або обстановці затримання злочинця [7, с. 2-3].

Виходячи з вищевикладеного та враховуючи міжнародно-правову практику закріплення у законі принципів застосування заходів безпеки до ув'язнених під варту та засуджених до позбавлення волі (зокрема, у Кодексі поведінки посадових осіб по підтриманню правопорядку [8], а також взяті Україною зобов'язання правового порядку щодо приведення національного законодавства до Європейських стандартів [9], слід було б КВК України доповнити ст. 106 – 1 «Принципи застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї», в якій закріпити ті спеціальні принципи, мова про які велась вище: стримування; заподіяння якнайменшої шкоди; співрозмірності; достатності.

Список використаних джерел:

1. Кримінально-виконавче право України: Підручник / О.М. Джужа, І.Г. Богатирьов, О.Г. Колб, В.В. Василевич та ін.; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О.М. Джужа. – К.: Атіка, 2010. – 752 с.

2. Булько А.Н. Большой словарь иностранных слов. – 35 тыс. слов. – Изд. 3-е, испр., перераб. – М.: Мартин, 2010. – 704 с.

3. Європейські пенітенціарні правила: Рекомендація № R Комітету Міністрів держав – учасниць: прийнята 11 січня 2006 року на 952-й зустрічі заступників Міністрів. – Донецьк: Донецький меморіал, 2010. – 32 с.

4. Кримінально-виконавчий кодекс України: Науково-практичний коментар/ за заг. ред. д.ю.н., проф. В.В. Коваленка, д.ю.н., проф. А.Х. Степанюка. – К.: Атіка, 2012. – 492 с.

5. Колб О.Г., Баран І.Л., Кузьмук Т.В. Заходи безпеки, що застосовуються до ув'язнених під варту і засуджених в Україні (спецкурс «Знай свої права»): Методичні рекомендації. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту імені Лесі Українки, 2001. – 18с.

6. Науково-практичний коментар до Закону України «Про міліцію». – К.: НАВС України, 1996. – 364 с.

7. Про судову практику у справах про необхідну оборону: постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року № 1 // Вісник Верховного Суду України. – 2002. - № 3. – Вкладка. – С. 2-4.

8. Кодекс поведінки посадових осіб по підтриманню правопорядку: прийнятий резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН 17 грудня 1979 року // Права людини та професійні стандарти поведінки для працівників міліції та пенітенціарних установ. – К.: Права людини, 1996. – С. 62-65.

9. Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 берез. 2004 року № 1629 – IV // Урядовий кур'єр. – 2004. – 20 квіт. – С. 2-3.

Класифікація способів втручання в роботу ЕОМ

Бельський Ю.А., ад'юнкт кафедри кримінального права НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор *Воробей П.А.*

Несанкціоноване втручання в роботу автоматизованих електронно-обчислювальних машин, їх систем чи комп'ютерних мереж, полягає у проникненні і вчиненні дій, які порушують режим роботи ЕОМ, припиняють частково чи у повному обсязі їх роботу. Незаконний характер втручання полягає у тому, що особа яка його здійснила не мала ні дійсного, ні передбачуваного права на втручання в роботу ЕОМ. При цьому електронно-обчислювальні машини не належать винному ні на праві власності, ні на будь-якій іншій законній підставі (наприклад на умовах оренди).

Склад злочину передбачений ч.1 ст. 361 – матеріальний, тобто він вважається закінченим з моменту настання хоча б одного із наступних

злочинних наслідків, що вплинули на процес обробки та незаконний доступ до комп'ютерної інформації: витоку, втрати, підробки, блокування інформації, спотворення процесу обробки інформації або до порушення встановленого порядку її маршрутизації.

Витік інформації – результат дії порушника, внаслідок яких інформація стає відомою (доступною) суб'єктам, що не мають права доступу до неї. Як процес, витік інформації – це неконтрольоване поширення інформації, яке призводить до її несанкціонованого одержання.

Втрата інформації – результат дій, внаслідок яких інформація перестає, в повному чи обмеженому обсязі, фізично існувати (стає не придатною для задоволення інформаційних потреб) для фізичних або юридичних осіб, які мають право власності на неї.

Підробка інформації - результат навмисних дій, що призводить до перекучення (зміни) інформації, яка повинна оброблятися або зберігатися в автоматизованих системах.

Блокування інформації - результат дій, наслідком яких є унеможливлення (припинення) санкціонованого доступу до інформації

Спотворення процесу обробки інформації – зміна порядку чи змісту операцій по обробці інформації, що здійснюються за допомогою технічних і програмних засобів, включаючи обмін по каналах передачі даних, порушення визначеного алгоритму виконання програм обробки інформації та отримання неналежного результату обробки. При цьому, під обробкою інформації розуміють сукупність операцій(збирання, введення, записування, перетворення, зчитування, зберігання, знищення, реєстрація), що здійснюються за допомогою технічних та програмних засобів, включаючи обмін інформацією каналами передачі даних

Порушення встановленого порядку маршрутизації – результат дій, наслідком яких є зміна визначеного маршруту передавання або приймання інформації каналами зв'язку.

Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електров'язку проявляється у двох стадіях:

- Доступу до інформації (несанкціонований доступ)
- Впливу на інформацію (несанкціонований вплив)

Несанкціонований доступ – це доступ до інформації, що здійснюється з порушенням встановлених в автоматизованій системі правил розмежування доступу, які регламентують доступ користувачів до інформації, на яку вони мають право. Обов'язковою ознакою має бути те, що винний, здійснюючи несанкціонований доступ, долає заходи безпеки певної комп'ютерної системи чи телекомунікаційної мережі. Наприклад проявлятися у зламі паролів, кодів доступу, псуванні програмних або технічних засобів, тощо.

Несанкціонований доступ може бути здійснений шляхом:

- Проникнення в заборонену зону, де обробляється інформація (приміщення, технічну площадку тощо), або шляхом здійснення механічного доступу (приєднання зчитуючих приладів, під'єднання до мережі) (безпосередньо);

- Віддаленого доступу з використанням програмних та технічних засобів подолання системи захисту (опосередковано).

Спосіб несанкціонованого доступу, та подолання системи заходів безпеки обробки даних не має значення для кваліфікації, якщо окремо не буде мітити ознак іншого складу злочину (наприклад знищення програмних або технічних засобів).

Злочинними наслідками несанкціонованого доступу є витік інформації. Несанкціонований вплив – вплив на інформацію, що здійснюється з порушенням встановлених методів та процедур автоматизованої обробки інформації. Вплив на інформацію, її носії та засоби захисту з метою порушення цілісності інформації, її втрати або витоку, може здійснюватися шляхом формування сигналів, полів, середовищ і блоків програм. Підробка, блокування інформації, спотворення процесу обробки інформації або порушення встановленого порядку її маршрутизації може здійснюватися з використанням програмних чи технічних засобів автоматизованої обробки інформації або засобів передавання її каналами зв'язку.

Актуальні проблеми протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом

Романько П.С., здобувач кафедри оперативно-розшукової діяльності НАВС
Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор *Никифорчук Д.Й.*

Останнім часом надзвичайно актуальним і перспективним стало питання інтеграції України в європейську спільноту, надання їй статусу повноцінного члена Євросоюзу. Але омріяне членство України в європейському співтоваристві може й надалі залишатись тільки мрією. Такий результат нас чекає, якщо на державному рівні не вирішувати поставлені перед Україною завдання з приведення у відповідність до європейських норм національного законодавства та проведення у життя низки економічних, соціальних і політичних реформ, спрямованих на підвищення життєвого рівня населення, створення відчуття захищеності громадян від порушення їхніх прав і законних інтересів [1, с. 52].

Розвиток суспільства тягне за собою і розвиток злочинності, в більшості випадків злочинці навіть йдуть на крок попереду, тому що мають великі капітали та можливості. Сьогодні в Україні організована злочинність вже набула ознак міжнародної та поширює свій вплив як на фінансово-кредитну й банківську системи, так і на сферу зовнішньоекономічної діяльності - вивіз стратегічної та інших видів сировини й матеріалів, відмивання грошей та вкладання їх у нерухомість, цінні папери, валюту, коштовності, фінансування комерційної діяльності. Посилились процеси відмивання грошей шляхом вкладання їх у легальну економіку або вивозу за кордон [2].

На сьогодні Україна як центральноевропейська держава, що посідає важливе геополітичне становище, перебуває в епіцентрі інтересів міжнародних організованих злочинних угруповань. Зарубіжні злочинні угруповання намагаються розширити сфери впливу за рахунок проникнення до нашої країни шляхом використання набутого кримінального досвіду, валютних коштів, ультрасучасного технічного забезпечення, апробації нових способів учинення кримінальних правопорушень і захисту своєї злочинної діяльності. Загалом організована

злочинність на сьогодні вимиває величезні кошти з України, що посилює негативні тенденції у розвитку злочинності. Оцінка діяльності «тіньового» сектора свідчить про те, що бюджет щорічно втрачає значні суми коштів, що обертаються поза полем зору держави та відповідних контролюючих органів. Зусилля держави та її уряду, направлені на збільшення доходів державного бюджету шляхом мобілізації коштів „тіньового» сектора економіки, передбачають переорієнтацію роботи податкових органів на легалізацію „тіньової» економіки.

Економіка України, яка на сьогодні, переважно, є транзитною системою, зокрема забезпечує фінансові трансфери між розвинутими країнами, а також становить транзитну базу для передачі товарів, є одним із найзручніших місць для вчинення дій, спрямованих на «відмивання» доходів – проведення операцій з реальними та віртуальними доходами (коштами), здобутими внаслідок злочинної або іншої суспільно небезпечної діяльності [3, с.206].

У сьогоденному світі, в Україні зокрема, проблема легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, щоденно набуває актуальності. Структури, які здійснюють фінансовий моніторинг грошового обігу на предмет виявлення фактів відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом, і фінансування тероризму, та підготовка кадрів для здійснення фінансового моніторингу – діють на всіх рівнях юрисдикції, співпрацюючи одне з одним.

Водночас переважна більшість кримінальних проваджень, які відкриваються

в Україні за ст. 209 КК України «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» закінчуються не обвинувальним вироком суду, а закриваються значно раніше судового розгляду, переважно з причини недосконалої поточної законодавства України, яким саме регламентується відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, здобутих злочинним шляхом. На шляху визначення диспозиції легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, зустрічається ряд вад, серед яких: 1) формулювання положення ч. 1 ст. 209 КК України; 2) гармонізація основних понять, що вживаються у ньому з положеннями інших норм законодавства України; 3) уніфікація положень вказаної норми з міжнародними вимогами; 4) суть формулювання, яке на сьогодні є доволі складним для застосування і на практиці зменшує ефективність застосування ст. 209 КК України [3, с.207].

Однак головним фактором, який впливає на визнання, чи, навпаки — заперечення факту легалізації, є факт встановлення легальності походження коштів (доходів). Особливо слід наголосити на тому, що відсутність у доходів офіційного легітимного статусу до моменту легалізації – необхідна умова для визнання факту самої легалізації. В іншому разі – легалізації фактично не відбувається, адже у разі якщо доходи були легальними до моменту вчинення щодо них певних дій, не змінюють їх статусу – легальні кошти лишаються легальними.

Цей факт слід усвідомлювати і приділяти йому належну увагу при становленні наявності ознак легалізації у діяннях особи: у разі зміни статусу нелегального на легальний – легалізація відбувається, у будь-якому іншому випадку – ні.

Також слід відзначити, що відповідно до змісту самої диспозиції ст. 209 КК України під «доходами» законодавець взагалі розуміє «кошти». Однак не всі кошти є доходами, а доход не завжди може бути виражений у коштах. Очевидно, що положення диспозиції ч. 1 ст. 209 КК України всередині взагалі-то має ряд внутрішніх суперечностей та повністю не відповідає назві самої статті.

Водночас одним із недоліків формулювання положення диспозиції ч. 1 ст. 209 КК України є розміщення у ній переліку альтернативних активних діянь, які самі по собі містять ознаки певних процедур, що здійснюються з грошима, у той час сам факт обов'язкового передудання «легалізації» іншого злочину у ст. 209 КК України не визначено. Спірним для застосування на практиці є саме потреба доведення того, що «доходи», які є предметом даного злочину здобуті саме злочинним шляхом, а не у будь-якій іншій спосіб.

Ряд інших вад чинної редакції ст. 209 КК України також впливають на істотне зниження ефективності застосування цієї статті: відсутність поняття «легалізація» (його тлумачення); структурне нагромадження і фактична відсутність абстракції на рівні визначення диспозиції ч. 1 цієї статті; відсутність конкретизації щодо таких понять, як «набуття», «володіння», «використання»; чергування понять «кошти» і «доходи» як на рівні співвідношення назви статті та диспозиції її ч. 1, так і на рівні предметів альтернативних активних діянь, зазначених у ч. 1 цієї статті: «кошти або інше майно», «кошти або майно», «доходи» тощо.

Очевидно, що чинна редакція ст. 209 КК України якнайскоріше потребує вдосконалення на підставі системного аналізу, урахування міжнародних вимог сучасного світу щодо протидії легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом, уніфікації його положень з положеннями вітчизняного закону про кримінальну відповідальність, а також комплексного дослідження особливостей побудови норми з урахуванням не лише міжнародних вимог, а й особливостей та структурно-системних підходів, притаманних вітчизняній класичній теорії кримінального права.

Зростання рівня злочинності у економічній сфері в Україні може бути стабілізовано поєднанням законодавчих, організаційних заходів та наукових розробок. Одним з основних завдань, які повинна вирішувати наука у вказаному напрямі, є актуалізація наукового і методичного забезпечення боротьби зі злочинністю, підвищення її результативності шляхом впровадження в діяльність правоохоронних органів найновіших наукових досліджень і передового досвіду.

Список використаних джерел:

1. Петрович Д. Е. Організація і тактика боротьби з легалізацією незаконно ввезеного автотранспорту на територію України/Д. Е. Петрович// Актуальні проблеми очима молодих учених [Текст] / [тези доп. Підсумкової наук.-теорет. конф. (Київ, 4 берез. 2014 р.)]. – К.: Нац. акад. внутр. справ, 2014. – с.52-53.

2. Актуальні проблеми протидії організований злочинності: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://com1.org.ua/publ/korupcija/zagalne/aktualni_problemi_protidiji_organizovanij_zlochinnosti/14-1-0-51.

3. Міловідов Р., Розенфельд Н. Недоліки статті 209 КК України як вади застосування кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом / Р. Міловідов, Н. Розенфельд // Право України. – 2009. – №10. – С. 206 – 210.

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж

Сальнікова У.О., слухач з підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня магістра за спеціальністю «Правознавство» ННІЗН НАВС

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (мереж, що забезпечують передавання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого виду між підключеними до неї телекомунікаційними мережами доступу) є різновидом втручання у приватне спілкування, яке проводиться без відома осіб, що використовують засоби телекомунікації для передавання інформації, на підставі ухвали слідчого судді, якщо під час його проведення можна встановити обставини, які мають значення для кримінального провадження (ст. 263 КПК України).

Зняття інформації з каналів зв'язку полягає у застосуванні технічного обладнання, яке дає змогу прослуховувати, фіксувати та відтворювати інформацію, що передавалася цим каналом зв'язку (ст. 1 Закону України «Про телекомунікації»). Така інформація може включати дані як про взаємоз'єднання телекомунікаційних мереж, так і щодо змісту інформації, яка була передана каналом зв'язку.

Суб'єктами проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж як негласної слідчої (розшукової) дії, що пов'язана з тимчасовим обмеженням конституційних прав людини є працівники уповноважених підрозділів на проведення зняття інформації з каналів зв'язку.

Предметом зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж може бути інформація здобута з мереж, що забезпечують передавання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого виду між підключеними до неї телекомунікаційними мережами доступу, абонентів розмов, часу і тривалості розмов.

Об'єктами зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж є: підозрювані та обвинувачені у вчиненні злочину, їх співрозмовники, а також особи, які володіють інформацією про тяжкі або особливо тяжкі злочини. Особами, які володіють відомостями про тяжкі та особливо тяжкі злочини, є очевидці та інші особи, які володіють інформацією про злочини, факт їх вчинення, учасників або інші юридично значущі дані

Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж - один із найефективніших способів отримання інформації про осіб, які становлять інтерес в досудовому розслідуванні. Він може дати позитивний результат за умов дотримання принципу наступальності, лише в разі проведення відповідних дій оперативного і технічного характеру.

Сьогодні в кримінальному судочинстві зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (мереж, що забезпечують передавання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого виду між підключеними до неї телекомунікаційними мережами доступу) є ще недостатньо розробленою, відсутні й методичні рекомендації, які змогли б надати допомогу

співробітникам правоохоронних органів у проведенні зазначеної слідчої (розшукової) дії. Однак, окремі кроки у цьому напрямку все ж робляться, зокрема, чітко передбачено визначення поняття транспортних телекомунікаційних мереж, визначено порядок отримання дозволу на проведення даної негласної слідчої (розшукової) дії (ст. 248 КПК України) та відомості, які повинні бути зазначені в клопотанні, а саме: ідентифікаційні ознаки, які дозволять унікально ідентифікувати абонента спостереження, транспортну телекомунікаційну мережу, кінцеве обладнання, на якому може здійснюватися втручання у приватне спілкування (ч. 2 ст. 263 КПК України). Крім цього, ч. 3 ст. 263 КПК України передбачає застосуванням відповідних технічних засобів спостереження, відбору та фіксації змісту інформації, яка передається особою та має значення для досудового розслідування, а в ч. 4 ст. 263 визначаються уповноважені особи на проведення зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж і зобов'язання керівників та операторів телекомунікаційного зв'язку сприяти виконанню дій із зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, вживати необхідних заходів щодо нерозголошення факту проведення таких дій та отриманої інформації, зберігати її в незмінному вигляді.

Викладене дає можливість стверджувати, що прийняття норми щодо зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж надає можливість використовувати здобуті відомості під час даної негласної слідчої (розшукової) дії в кримінальному судочинстві, оскільки дані дії новим Кримінальним процесуальним кодексом України визначаються як процесуальні.

Визначення об'єкта злочину в працях науковців

Якубенко М.А., студент магістратури ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Катеринчук К.В.*

Встановлення об'єкту злочину має велике теоретичне та практичне значення, однак проблема об'єкту злочину ще достатньо не вирішена так як є різнобічність тлумачення поняття об'єкту злочину в кримінальній теорії як в нашій країні так і за її межами.

Тому, метою даної доповіді є дослідження та аналіз поняття об'єкта злочину так як вирішити питань кваліфікації будь-якого злочину неможливо без дослідження його об'єкта.

Об'єкт злочину - це те, на що посягає особа, яка вчиняє протиправне діяння, і чому може завдати або завдає шкоди. Група науковців вважає, що структурну основу суспільних відносин становлять три елементи: суб'єкти, їх взаємодія і предмет.

А саме об'єкт як елемент складу злочину - це цінності, що охороняються кримінальним законом, проти яких спрямоване злочинне діяння і яким воно може заподіяти або заподіює шкоду.

Вчення про об'єкт злочину в науці кримінального права України являється одним з основних.

Одним із перших, хто визнавав об'єкт злочину в якості суспільних відносини, був А.А.Піонтковський, який зауважував, що кожний злочин

який вчиняється в нашій країні, прямо або опосередковано посягає на суспільні відносини соціалістичного суспільства [2, с. 111]. М. Таганцев вважав, що об'єктом злочину являється: «юридична норма в її реальному бутті». В післяреволюційний період професор А. Піонтковський зробив висновок, що об'єктом злочину являються суспільні відносини. В той же час А. Піонтковський вважав, що об'єктом злочину можуть бути самі речі, матеріали і люди. Таке положення призводило до помилок при кваліфікації злочинних діянь. Тому, точка зору А. Піонтковського була піддана справедливій критиці спочатку Я. Браїніним, а потім і іншими вченими (Б. Нікіфоровим, М. Коржанським, В. Тацієм). Навіть у тих випадках, коли майно знищується або пошкоджується при вчиненні злочину, то шкода спричиняється не майну, а його власнику. Майно не може бути об'єктом злочину тому, що в житті існують відносини між людьми з приводу речей, а не між людиною і певною річчю. Найпершою монографічною роботою, присвяченою об'єкту злочину була робота Б.С. Нікіфорова[3, с. 28-30]. М.И. Коржанський також відстоював позицію, що об'єкт злочину – це суспільні відносини, поставлені під охорону кримінального закону [1, с. 24]. В.К. Глыстин, в якості об'єкта кримінально-правової охорони, суспільні відносини розумів як сукупність іманентних ім елементів – учасників відносин, предмет (об'єкт) відносин і зв'язок між учасниками з приводу конкретного предмету [4, с. 19-29]. Дещо схожої позиції щодо розв'язання проблеми об'єкта злочину притримувався В.Я. Тацій. Він також вважав, що методологічно правильним є визначення об'єкта злочину, в якості суспільних відносин лише через розкриття складових частин суспільних відносин [5, с. 3-21].

С.Б. Гавриш під об'єктом злочину розуміє правове благо як певну цінність, тобто матеріальні явища: життя, здоров'я, гідність, майно, природні об'єкти тощо [6, с. 49,56]. П.С. Матишевський вважає, що об'єкт злочину – це цінності, що охороняються кримінальним законом [7, с. 128].

Отже, дослідивши концепції згаданих вище вчених, можна погодитися з тими науковцями, що розглядають об'єкт злочину в якості суспільних відносин, та вважати, що об'єктом злочину є найбільш важливі суспільні відносини, що охороняються нормами кримінального права, і яким унаслідок злочинного посягання завжди завдається істотна шкода.

Список використаних джерел:

1. Коржанський М.И. Об'єкт і предмет злочину: Монографія / М.И. Коржанський. – Д. : Юрид. акад. МВС; Ліра ЛТД, 2005. – 252 с.
2. Пионтковский А.А. Курс советского уголовного права. В 6-ти т. Часть общая, Т. 2 / А.А. Пионтковский. – М. : Изд-во «Наука», 1970. – 672 с.
3. Никифоров Б.С. Объект преступления по советскому уголовному праву / Б.С. Никифоров – М. : Госюриздат, 1960. – 229 с.
4. Глыстин В.К. Проблема уголовно-правовой охраны общественных отношений. /В.К. Глыстин. – Л. : Изд. Ленинградского университета, 1979 – 126 с.
5. Новоселов Г. П. Учение об объекте преступления. Методологические аспекты /Г.П. Новоселов. – М. : Изд-во НОРМА, 2001. – 208 с.
6. Гавриш С.Б. Кримінально-правова охорона довкілля в Україні / С.Б. Гавриш. –К. : Інст. Законод. Верховної Ради України, 2002. – 636 с.
7. Матишевський П.С. Об'єкт злочину / П.С. Матишевський // Кримінальне право України. Заг. част: Підруч. для студ. юрид. вузів і фак.; за ред. П.С. Матишевського ін. – К. : Юрінком Інтер, 1997 – С. 124-133

Легалізація зброї в Україні: теоретико-прикладні аспекти

Давидюк Х.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор *Колб О.Г.*

Актуальність даної теми є беззаперечною, зважаючи на ситуацію, яка склалася в Україні. Як свідчить практика, питання зброї і доцільності її легалізації гостро постає на всіх рівнях державної влади та в суспільстві, і тому потребує наукової обґрунтованості.

Вивчення наукової літератури показало, що дане питання не є новим, в усі періоди людства зброя була його невід'ємною частиною. Так, Т. Джефферсон, третій президент США, зазначав: «Головна причина, через яку громадянам надано право вільного володіння зброєю, – це використання її, у разі потреби, як останнього засобу, щоб захистити себе від державної тиранії» [1]. Найбільш вагомий внесок у дослідження даної проблеми вніс професор юридичного інституту Чикагського університету Дж. Лот, який зібрав дані про злочинність в усіх штатах США за останні 18 років. Аналіз цих даних і свої висновки Дж. Лот опублікував у книзі з парадоксальною назвою «Більше зброї – менше злочинів» [2].

Актуальність зазначеної тематики дослідження обумовлена й тим, що сьогодні існує риторичне питання: «Легалізувати не можна відставити!» Де має бути кома? Це стало реальною проблемою для України, особливо у зв'язку з подіями, що відбуваються в нашій країні. У даний час, виходячи з цього, Верховна Рада України готується прийняти закон «Про зброю», який узаконить право носіння українцями бойових пістолетів. Документ встановлює правила придбання, використання зброї як держорганами, приватними структурами, так і простими громадянами. Крім того, законодавчо планується знизити віковий ценз на придбання та користування вогнепальною мисливською зброєю і зброєю для самозахисту з 21 року до 18 років, а нарізною зброєю – з 25 до 21 року.

Вибіркове опитування громадян з означеної проблематики засвідчило, що думки суспільства з цього приводу теж неоднозначні. Одні вважають, що за відсутності достатнього державного захисту, пістолет допоможе забезпечити себе і родину. Інші вважають, що прийняття «збройного закону» спричинить розгул злочинності, адже більшість конфліктів тепер вирішуватиметься за допомогою ствола.

Задля реалізації засадничого права людини на життя, здоров'я, захисту честі та гідності особи депутати подали законопроект про зброю, до укладання якого долучилися провідні фахівці профільної галузі. Він спрямований на спрощення процедури придбання легальної зброї. Більшість розвинених країн світу давно надали таке право своїм громадянам. Навіть у низці пострадянських країнах проблема законодавчо врегульована. Світовими лідерами у володінні населенням вогнепальною зброєю є такі спокійні країни, як Швейцарія та Фінляндія з показником від 45 до 88 одиниць цивільної вогнепальної зброї на 100 осіб. В Україні цей показник становить 5,5 одиниці. Але постає питання: чи є в українського народу така ж культура користування зброєю. Адже це ціле мистецтво.

Водночас існує твердження, що вільне володіння зброєю значно знижує кримінальну статистику. Злочинці бояться ризикувати, нападаючи

на законослужняних громадян. Наприклад, після впровадження права на носіння цивільної зброї у Прибалтиці, Грузії та Молдові вулична злочинність впала на 50-70% лише протягом року.

Водночас введення обмежень у Великій Британії призвело до збільшення кількості злочинів на 88 %».

Ті ж , хто проти легалізації зброї в Україні, аргументують це тим фактом, що народ України просто не готовий: ні морально, ні фізично. Однак в Україні поширене володіння мисливською зброєю, і кількість жертв мінімальна – переважно від нещасних випадків. Безліч людей володіють нагородною зброєю, що не приводить до катастрофи. Обсяг легальної зброї налічує близько 2 млн. одиниць, із якими протягом 2012 року було вчинено всього 48 злочинів (включно з необережними злочинами та випадками перевищення меж необхідної оборони), тобто 0,0024%. Тим часом злочинці зберігають доступ до нелегальної зброї».

Загалом же, в Україні обсяг незареєстрованої зброї сягає більше 3 млн. одиниць. Її легалізація дозволить значно посилити контроль за використанням, підвищити безпеку кожного. Водночас нове дихання одержить стрілецький спорт, люди зможуть активно тренуватися, бути готовими до захисту Батьківщини.

То ж чітко прослідковуються за і проти даного законопроекту. На мою думку, легалізувати зброєю можна лише в тому випадку, коли буде чітко встановлена процедура отримання такого права на зброю. Порівняти можна з процедурою отримання водійських прав: спочатку потрібно скласти теоретичну частину, продемонструвати практичні навички. Якщо ж всі умови дотримані і успішно виконані - кожен громадянин має право отримати водійські права [3].

Без сумніву, що схожа процедура має бути і в отриманні прав на зброю. Також важливим аспектом даного питання є перевірка громадян України на психічну стійкість і врівноваженість, тобто мають бути встановлені певні вікові і фізичні обмеження, для тих, хто виявить бажання придбати зброю. Також варто зауважити, що на даний час в Україні така процедура вже є для тих, хто має намір легалізовано придбати зброю. Крім того, є ті особи, які можуть дістати зброю і не легалізовано.

Таким чином, слід констатувати, що на сьогоднішній час в Україні, начальним та невідкладним для вирішення є питання щодо державного регулювання легалізації зброї та наукового супроводу даної проблематики.

Список використаних джерел:

1. Джефферсон Т. Декларация независимости. – М.: Рипол Классик, 2004. – 167 с.
2. Лот Д. Больше оружия – меньше преступлений. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 158 с.
3. Легалізація зброї: за і проти – спецпроект: http://newsradio.com.ua/2013_09_17/Legal-zac-ja-zbro-za-proti-specproekt/
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. – [Електронний ресурс]. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651a-17>
5. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). - 1996.
6. Інтернет ресурс: сайт партії «Свобода» <http://www.svoboda.org.ua/diyalnist/komentari/048956/>

Службова особа, як суб'єкт злочину

Піжевська А.В., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННПП НАВС *Плугатир В.С.*

У відповідності зі ст. 21 Конституції України всі громадяни рівні перед законом. Це не виключає певної форми нерівності перед законом на підставі приписів самого закону. Іншими словами, закон передбачає, що за деякі злочини відповідають лише ті особи, які, поряд з загальними ознаками суб'єкта злочину (досягнення віку настання кримінальної відповідальності і осудність) повинні володіти деякими додатковими ознаками, які характеризують особу винного в даному конкретному злочині.

З 1 липня 2011 р. вступили в силу Закони України «Про засади запобігання та протидії корупції» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за корупційні правопорушення», прийняті Верховною Радою України 7 квітня 2011 р. Цими законами суттєво змінюється система відповідальності в тому числі і кримінальної. У зв'язку з цим стаття 18 Кримінального кодексу України була доповнена поняттями спеціального суб'єкта.

Згідно з ч.3 ст. 18 КК передбачено загальне поняття службових осіб: ними є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також постійно чи тимчасово обіймають в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною службовою особою підприємства, установи, організації, судом або законом.

Поняття службової особи також було змінено і в ч.1 примітки ст. 364 КК службовими особами у статтях 364, 365, 368, 368-2, 369 цього Кодексу є особи, які постійно, тимчасово чи за спеціальним повноваженням здійснюють функції представників влади чи місцевого самоврядування, а також обіймають постійно чи тимчасово в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, на державних чи комунальних підприємствах, в установах чи організаціях посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій, або виконують такі функції за спеціальним повноваженням, яким особа наділяється повноважним органом державної влади, органом місцевого самоврядування, центральним органом державного управління із спеціальним статусом, повноважним органом чи повноважною особою підприємства, станова, організації, судом або законом.

Крім цього, в ч. 4 ст. 18 КК України службовими особами також визнаються посадові особи іноземних держав (особи, які обіймають

посади в законодавчому, виконавчому або судовому органі іноземної держави, у тому числі присяжні засідателі, інші особи, які здійснюють функції держави для іноземної держави, зокрема для державного органу або державного підприємства), іноземні третейські судді, особи, уповноважені вирішувати цивільні, комерційні або трудові спори в іноземних державах у порядку, альтернативному судовому, посадові особи міжнародних організацій (працівники міжнародної організації чи будь-які інші особи, уповноважені такою організацією діяти від її імені), а також члени міжнародних парламентських асамблей, учасником яких є Україна, та судді і посадові особи міжнародних судів.

Важливо відмітити, що об'єктивна сторона передбаченого ст. 364 ККУ представлена двома формами: зловживання владою або зловживання службовим становищем. Тому, щоб детальніше дати аналіз службової особи як суб'єкта даного злочину, варто коротко розглянути в чому полягає об'єктивна сторона злочину.

Зловживання владою – це умисне використання службовою особою, яка має владні повноваження, всупереч інтересам служби своїх прав щодо пред'явлення вимог, а також прийняття рішень, обов'язкових для виконання іншими фізичними чи юридичними особами. Зловживати владою може як представник влади, так і службова особа, яка виконує організаційно-розпорядчі обов'язки, оскільки остання також має владні повноваження, що розповсюджуються на підкорюваних їй осіб.

Зловживання службовим становищем – це будь-яке умисне використання службовою особою всупереч інтересам служби своїх прав і можливостей, пов'язаних з її посадою.

Також, варто зазначити, що відповідно до змін внесених до Кримінального Кодексу України від 07.04.2011 року, з'явилася нова стаття 364-1, яка передбачає відповідальність за зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми. На нашу думку це доповнення до кримінального законодавства можна оцінити лише з позитивної сторони, адже таким чином розширюється коло осіб яких можна притягнути до кримінальної відповідальності, у тих випадках коли такі особи можуть володіти певними повноваженнями, будь яким чином зловживати ними і залишатися без покарання лише тому, що вони є засновниками юридичної особи або іншими словами «сам собі господар».

Отже, на підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що існування у КК України двох практично ідентичних визначень службової особи є неправильним. Тому доцільно було б залишити там поняття у ст. 18 КК, а примітку до ст. 364 КК України виключити.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст.21.
2. Кримінальний Кодекс України // Відомості Верховної Ради України від 29.06.2001 – 2001. № 25-26. Ст. 8. 364.
3. Андрушко П. Службова особа як спеціальний суб'єкт злочину/ П.Андрушко// «Юридичний Вісник України». – 2011. – № 24 –С.23-26.

Окремі проблеми кримінальної відповідальності за статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості

Кулагіна К.Е., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Жук І.В.*

У міжнародному праві одержало загальне визнання положення про те, що дитина внаслідок її фізичної і розумової незрілості потребує спеціальної охорони й піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження. Необхідність особливого захисту дітей уперше було проголошено у Женевській декларації прав дитини 1924 р., потім підтверджено в Загальній декларації прав людини 1948 р., Декларації прав дитини 1959 р. і Конвенції про права дитини 1989 р. Підвищену увагу останнім часом привертає проблема захисту статевої недоторканості дітей, посягання на яку можуть бути руйнівними для дитячого здоров'я та їх психосоціального розвитку, що безпосередньо закріплено Конвенцією Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального розбещення 2007 р.

Кримінально-правовий та кримінологічний аспекти зазначених питань досліджувалися у працях багатьох правників, зокрема Ю.В. Александро́ва, М.І. Бажанова, В.І. Борисова, Л.П. Брич, О.В. Губанової, Л.В. Дорош, О.О. Дудорова, А.Ю. Журавльова, О.Г. Кальмана, Л.Г. Козлюк, С.С. Косенко, М.Й. Коржанського, М.В. Лазарчук, І.І. Лановенка, Т.Д. Лисько та ін. Однак, не дивлячись на вагомий розробки проблеми захисту статевої недоторканості неповнолітніх, багато питань все ще не набули свого остаточного вирішення. Зокрема, мова йде про визначення стану статевої зрілості неповнолітніх та його правове значення в аспекті притягнення особи до кримінальної відповідальності за ст. 155 Кримінального кодексу (далі – КК) України «Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості».

Визначаючи підстави кримінальної відповідальності за цей злочин, законодавець чітко не визначив вік особи, статеві зносини з якою заборонені, обмежившись терміном «статева зрілість» потерпілого. Питання встановлення статевої зрілості фігурують в «Правилах проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів в бюро судово-медичної експертизи», затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 року. Відповідно до цих Правил експертиза встановлення статевої зрілості в Україні проводиться щодо осіб жіночої статі віком з 14 до 18 років при ранньому початку статевого життя, а також при обстеженні з приводу встановлення характеру та механізму виникнення ушкоджень при скоєнні насильницького статевого акту. При цьому під станом статевої зрілості розуміється закінчення формування жіночого організму, коли статеve життя, запліднення, вагітність, пологи та годування дитини є нормальною функцією і не призводять до розладу здоров'я.

Однак, як засвідчує судово-слідча практика, суперечливість тлумачення поняття статевої зрілості, складнощі встановлення факту її досягнення нерідко призводять до помилок. Це, у свою чергу, наводить на

думку про доцільність заміни у кримінальному законодавстві ознаки статеві зрілості віковою ознакою.

В аспекті дослідження цього питання інтерес становить звернення до зарубіжного досвіду правового регулювання зазначеної сфери. Так, у багатьох кримінальних законах зарубіжних країн при конструюванні норм, що передбачають відповідальність за ненасильницькі статеві зносини з неповнолітнім, законодавцями була встановлена вікова межа (найчастіше 16 років), замість поняття «статева зрілість». Наприклад, у ст. 174 КК Республіки Молдови встановлена відповідальність за вступ у статеві зносини з особою, що не досягла 16-річного віку. Так само визначено у КК Федеративної Республіки Німеччини (розділ 182), Латвії (ст. 161). А згідно зі ст. 116 КК Естонії, кримінальна відповідальність встановлена за вступ у статеві зносини з особою, що не досягла 14-річного віку. У КК Російської Федерації відповідальність передбачена за «статеві зносини та інші дії сексуального характеру з особою, яка не досягла 16-річного віку» (ст. 134). При цьому вчинення таких дій з особою, яка не досягла 14-річного віку, однак досягла 12-річного віку, визнається обтяжуючою відповідальність обставиною (ч. 3 ст. 134).

Враховуючи вище викладене, вважаємо за доцільне внести зміни до ст. 155 КК України, замінивши поняття «статева зрілість» на вікову ознаку, а саме: «статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку».

Принципи Кримінального права та їх законодавче закріплення

Каширіна В.О., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС *Плугатир В.С.*

Законодавці багатьох зарубіжних країн вважають, що при розробці кодексів виникає необхідність законодавчого закріплення основоположних принципів, оскільки саме вони указують правозастосовнику, до яких ідеалів у своїй діяльності він повинен прагнути.

На даний час питання, стосовно закріплення принципів у Кримінальному Кодексі України, є доволі актуальним. Його активно обговорюють науковці. Тому з'ясування значення формального закріплення принципів кримінального права в Кримінальному Кодексі України є важливим і необхідним.

Вплив принципів на суспільство полягає в тому, що вони допомагають вихованню громадян, формуванню в них високої правової культури, і тим самим утримання нестійких осіб від вчинення злочинів. Вплив принципів на службових осіб органів досудового слідства, прокуратури, суду сприяє більш правильному застосуванню кримінального закону, послідовному дотриманню прав та законних інтересів громадян.

Досить вдало деякі принципи кримінального права сформульовані в актах міжнародного та загальноєвропейського (ЄС і Рада Європи) законодавства, а також безпосередньо у кримінальних кодексах окремих держав – Литви, Молдови, Польщі, ФРН, Франції, Росії, Білорусі та

ін. Хочу взяти до прикладу Уголовный кодекс Російської федерації. У загальній частині перша глава має назву « Задачи и принципы Уголовного кодекса Российской Федерации » де по 7 статтю розміщені принципи Кримінальної відповідальності. Отож виділено 5 основних принципів:

перший це -принцип законности виражається в том, что преступность деяния, его наказуемость и иные уголовно-правовые последствия определяются только уголовным законом:

другий – принцип равенства граждан перед законом означает, что лица, совершившие преступление, равны перед законом и подлежат уголовной ответственности независимо от пола, расы, национальности, имущественного и служебного положения, отношения к религии, убеждений, принадлежности к общественным объединениям:

третій - принцип виновной ответственности означает, что лицо подлежит уголовной ответственности только за те действия, либо бездействие и наступившие вредные последствия, в отношении которых установлена его вина;

четвертий- принцип справедливости означает то, что наказание и иные меры уголовно-правового воздействия, подлежащие применению к лицу, совершившему преступление, должны быть справедливыми, то есть соответствовать тяжести преступления, обстоятельствам его совершения и личности виновного:

І останій це - принцип гуманизма означает, что наказание и иные меры уголовно-правового воздействия, применяемые к лицам, совершившим преступление, не могут иметь своей целью причинение физических страданий или унижение человеческого достоинства.

Взагалі принципи Кримінального права то їх слід поділити на конституційні та галузеві. Конституційні - це ті ,що закріплені в Конституції України, а саме: принцип поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову (ст. 6); принцип верховенства права (ст. 8); принцип справедливості права (ст. 19); принцип рівності громадян перед законом (ст. 24); принцип забезпечення гідності особи (ст. 28); принцип законності (статті 29, 61, 62, 124). Нариклад : Стаття 24 «Громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками...».

До галузевих відносять принцип законодавчого визначення злочину ,принцип особистої відповідальності, принцип винної відповідальності, суб'єктивної осудності ,принцип повної відповідальності, принцип більшої караності групового злочину,принцип повного відшкодування шкоди, заподіяної злочином та інші.

Наприклад, принцип відповідальності за власні діяння передбачає можливість притягнення до кримінальної відповідальності виключно за діяння, які вчинені безпосередньо винним. Це впливає зі змісту ст. 2 КК України, яка встановлює, що «1. Підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого цим Кодексом»;принцип відповідальності при наявності вини також впливає зі змісту ст. 2 КК України. «2. Особа

вважається не винною у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду»; Натяки на принципи є, проблема лише одна вони впливають із певних статей, а не закріплені в окремих статтях юридично.

Принципи права становлять основу для будь-якої галузі права. Їх роль є надзвичайно важливою для правильної внутрішньої побудови галузі, правильного нормотворення та правозастосування.

Ігнорування принципів при формуванні окремої галузі права призводить до правового нігілізму, існування таких явищ, як колізія правових норм, порушення вимог Конституції, а також порушення прав та свобод людини та громадянина.

Не можна отожднювати принципи різних галузей права. Наприклад, якщо порівняти Кримінальний кодекс із Кодексом Про адміністративні правопорушення або з Цивільним кодексом, то важливим впливає принцип особистої відповідальності, адже за статтею 1178 Цивільного кодексу «Шкода, завдана малолітньою особою (яка не досягла чотирнадцяти років), відшкодовується її батьками (усиновлювачами) або опікуном чи іншою фізичною особою, яка на правових підставах здійснює виховання малолітньої особи, - якщо вони не доведуть, що шкода не є наслідком несумлінного здійснення або ухилення ними від здійснення виховання та нагляду за малолітньою особою» або ж «У разі вчинення адміністративного правопорушення особою віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, якщо у неї відсутній самостійний заробіток, штраф стягується з батьків або осіб, які їх замінюють» (ч. 2 ст. 307 КУпАП).

А у Кримінальному діє принцип особистої відповідальності, і батьки не зможуть відповідати за злочини своєї дитини, це підтверджується 15 розділом Кримінального кодексу про «Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх» та статтею 103 «Про призначення покарання неповнолітнім».

Отже, узагальнюючи усе вище викладене, слід зазначити наступне. Проведений нами порівняльний аналіз Уголовного кодексу Російської Федерації та Кримінального кодексу України показав, що деякі із принципів кримінального права можуть бути сформульовані у КК України – більш ширше і точніше ніж, наприклад, у кодексі сусідньої держави. Візьмемо до уваги, принцип законності, він повинен, передбачати і те, що приписи закону про кримінальну відповідальність мають визначати кримінально каране діяння у чітких й ясних виразах і не підлягають розширювальному тлумаченню.

Вважаємо за необхідне нарешті точно сформулювати та закріпити принципи Кримінального права у Кримінальному кодексі України, тому що ці принципи давно визнані в теорії кримінального права і не заперечуються чинним законодавством, скажімо, наприклад, тим, що принцип рівності перед законом реалізовано у ст. 24 Конституції України, а принцип індивідуальної відповідальності стосовно співучасників злочину – в частинах 3 і 5 ст. 29.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 верес. 2014р.: (ОФЦ, ТЕКСТ)-К.: ПАЛИВОДА А.В., 2014. – 64 с. – (Законо України).

2. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 верес. 2014 року:(ОФЦ,ТЕКСТ). – К.:ПАЛИВОДА А.В.,2014. – 212 с. – (Кодекси України).

3. Кримінальне право України. Загал. частина: Підрвч. для студентів юрид. вузів і фак. / За ред. П.С.Матишевського та ін. – К.: Юрінком Інтер. 2000. – 512 с.

4. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / Фріс П. Л - К.: Атіка. 2004.-488 с.

5. Хавронюк М.І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації: Монографія. – К.: Юрисконсульт. 2006. – 1048 с.

6. Уголовный кодекс Российской Федерации.- Москва: Проспект.КноРус.2013.-192с.

7. Цивільний кодекс України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 верес. 2014 року:(ОФЦ,ТЕКСТ). – К.:ПАЛИВОДА А.В.,2014. – 380 с. – (Кодекси).

Проблеми реформування законодавства щодо системи органів досудового слідства в Україні

Данилюк А.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник *Мацішин В.С.*

Процес побудови правової держави, розвиток демократичних засад мають бути пов'язані з переглядом чинних і введенням нових правових норм. Нині, коли процес правотворчої діяльності в Україні набуває швидкого розвитку, спостерігаються позитивні тенденції у приведенні правової системи України у відповідність із міжнародними стандартами.

Особливо актуальним стає питання вдосконалення кримінально-процесуального законодавства та ретельного реформування системи органів досудового слідства, що є неминучим, оскільки викликано вимогами Конституції України. Мабуть, найпершою серед країн СНД це питання на законодавчому рівні закріпила у своїй Конституції Україна, в якій передбачено створення єдиної системи досудового слідства.

Аналізуючи практичну діяльність органів досудового слідства, можна дійти висновку, що серед слідчих підрозділів різних правоохоронних органів (навіть одного правоохоронного органу) не існує чіткої взаємодії, допомоги та узгодженості в діяльності. Постійні суперечки між міліцією і прокуратурою є загальновідомими. Причинами таких явищ можна сміливо назвати невдале визначення підслідності кримінальних справ, перевантаження слідчих, боротьбу за статистичні показники, роздрібнення слідчих підрозділів між окремими відомствами. Все це породжує багато негативних явищ.

Такий стан не є нормальним, а тому об'єднання слідчих працівників різних відомств в одну загальну структуру певним чином має позбавити досудове слідство цих недоліків. Разом із тим наявність органів контролю (прокуратура, суд) підвищить якість нагляду за законністю під час розслідування кримінальних справ.

Сьогодні реформуванню системи органів досудового слідства заважає відсутність необхідної законодавчої бази та концептуальних програм реформування таких органів. Тепер прийнятий новий Кримінально-

процесуальний кодекс України, а проект Закону України „Про органи дізнання і досудового слідства» загубився в кулуарах Верховної Ради України. Потрібна координація і узгодженість.

У Верховному Суді України розглянуто проект Закону України «Про статус слідчих» (реєстр. № 1437 від 25 січня 2008 року), внесений на розгляд Верховної Ради України народним депутатом України Г.Г.Москалем.

Законопроектом пропонується визначити правові засади діяльності слідчих в Україні, їх завдання, фінансові та інші умови, необхідні для виконання покладених на них обов'язків.

Погоджуючись із тим, що статус, який мають на сьогодні слідчі відповідних органів досудового слідства, потребує суттєвого вдосконалення, вважаємо за необхідне зазначити нижченаведене.

Більшість положень законопроекту, що визначають права та обов'язки слідчих, порядок їх призначення та звільнення, заохочення, тривалість робочого часу тощо відсилають до «встановленого порядку», «встановленого законом порядку» або вказують на вчинення відповідних дій (підбір кандидатів на посаду слідчого, інформування громадськості через засоби масової інформації тощо) «відповідно до визначеного законами України та іншими нормативно-правовими актами» порядку (статті 3–5, 7, 10–12, 14, 15, 17, 20, 21, 23–26, 28 законопроекту). У такому разі незрозумілим залишається питання про те, яким же законом вони мають визначатися, якщо не цим.

Окремі положення законопроекту не узгоджуються з положеннями інших законодавчих актів України. Так, з буквального тлумачення пункту п'ятого частини першої статті 5 законопроекту випливає, що Конституція України та чинні для України міжнародні договори визначають порядок виклику осіб для перевірки заяв і повідомлень про злочини та для проведення слідчих дій у кримінальних справах. Пункт сьомий частини першої зазначеної статті, який надає слідчому право у зв'язку з провадженням досудового слідства у кримінальних справах, давати органам дізнання обов'язкові для виконання доручення і вказівки щодо проведення оперативно-розшукових та слідчих дій і вимагати допомоги при провадженні окремих слідчих дій, не узгоджується із положеннями статті 101 Кримінально-процесуального кодексу України та статті 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність». Відповідно до змісту вказаних статей у структурі не всіх органів дізнання є підрозділи, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність (наприклад, капітани морських суден, командири кораблів, органи державного пожежного нагляду), а проведення оперативно-розшукової діяльності іншими підрозділами зазначених у статті 5 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» органів та підрозділами інших міністерств, відомств, громадськими, приватними організаціями та особами забороняється.

На жаль, проект не позбавлений суттєвих недоліків. Так, багато норм містять положення, які є предметом регулювання Кримінально – процесуального кодексу України, не враховано належність слідчих до різних правоохоронних органів, не визначено норми навантаження

слідчих, деякі положення проектів суперечать чинному законодавству та не узгоджуються між собою.

Але незважаючи на всі недоліки, ці проекти безумовно можна назвати першою ластівкою на шляху реформування, що є позитивним і має сприяти активізації законодавчої діяльності в цьому напрямі.

Боротьба із втягненням неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність

Гурез К.Ю., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Расцька Л.В.*

Проблема захисту неповнолітніх від посягань на їх моральний розвиток є дуже важливою та складною для суспільства й держави, особливо зараз в умовах інтеграції України. Уже давно відома певна залежність злочинності в цілому від злочинності неповнолітніх, оскільки остання є джерелом і резервом усієї злочинності, яка на сьогодні досягла загрозливого розмаху. Щоб не допустити подальшої її активізації, необхідно приділити особливу увагу попередженню злочинності неповнолітніх, усякого роду негативних впливів на них, серед яких найнебезпечнішим є втягнення неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність. Підвищення ефективності боротьби із втягненнями неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність – одна з найактуальніших проблем у кримінологічній науці та провазастосовчій практиці.

Необхідною є побудова нової системи профілактики втягнення неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність. Така складна проблема, як кримінально-правова та кримінологічна протидія втягненню неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність, потребує спеціального дослідження як на державному, так і на регіональному рівні, з урахуванням тих змін, які відбулися в суспільстві та державі протягом останніх років. Головне полягає в тому, щоб максимально наблизитися до вирішення практичних кримінологічних і кримінально-правових питань, органічно поєднуючи проблему причинності втягнення неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність із попередженням даного виду злочинів. Це особливо важливо в сучасних умовах, оскільки досліджувана проблема змінює свій внутрішній зміст, їй уже «тісно» в межах колишніх значеннєвих конструкцій [1].

Важливим залишається соціологічний аспект, бо від морального стану молоді вирішальною мірою залежить майбутнє української держави, її культурний та інтелектуальний потенціал, а зрештою й рівень масової правосвідомості населення.

Кримінологія ставить перед собою завдання в складному конгломераті поглядів, теоретичних гіпотез і прикладних розробок щодо людини – злочинця відшукати певний ключовий підхід, яким і є злочинне втягнення неповнолітніх в антигромадську діяльність. Приблизно на такій же позиції стоїть і сучасна українська церква, яка проблему сім'ї, її виховну

попереджувальну роль розглядає на рівні «однієї з головних проблем європейської цивілізації» [1].

Фактор втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність настільки багатогранний, що важливо передбачити саме момент початкової стадії боротьби зі злочинністю, яким концептуально і є боротьба з цим втягненням, тому що, безумовно, головне бачиться в тому, щоб припинити відтворення злочинності за рахунок молодіжного середовища, дітей. Психічні особливості неповнолітніх – результат складної інтеграції біологічних і соціальних процесів, завдяки чому, хоча й дуже важко, але необхідно виокремити приблизний момент, з якого фактично має починатися боротьба з насильством у дитячому середовищі, із втягненням дітей у злочинну чи іншу антигромадську діяльність :

Завдання боротьби із злочинністю неповнолітніх :

– боротьба зі злочинністю – це, по суті, боротьба зі злочинністю неповнолітніх, тому що саме з їхнього середовища поповнюється злочинність як побічний і тіньовий продукт соціального розвитку;

– не покарання як таке, а розвиток культури суспільства й окремо кожного його члена дає надію на реальний ефект. Що ж стосується нескінченних теоретичних дискусій і актуалізації завдання поліпшення чинного законодавства, то вони фактично себе вичерпали і не здатні підсилити ефективність боротьби зі злочинністю;

– головний, найбільш ефективний соціальний механізм і критерії боротьби зі злочинністю – це не в'язниці й кримінальні закони, а поступове витіснення кримінальних законів шляхом поширення та зміцнення моральних норм, а також відповідних традицій, звичаїв, як загальнолюдських, так і національних;

– зменшення кількості злочинного середовища починається зі зменшення кількості нових членів, що вступають у його. Тому проблема попередження і боротьби з втягненням неповнолітніх у злочинну діяльність є найактуальнішою проблемою як у кримінальному праві, так і – особливо – у кримінологічній науці [2].

Підсумовуючи викладене можна зробити висновок, що проблема втягнення неповнолітніх у суспільно небезпечну діяльність за своїми негативними наслідками і є найгострішою соціально-правовою кризою в сучасному суспільстві тому потрібно приділити велику увагу цій проблемі, особливо зараз коли йде процес інтеграції України з Європейським суспільством. Необхідно удосконалювати комплексні програми боротьби з втягненням неповнолітніх в злочинну діяльність на підставі досягнення науки і практики, неухильно запроваджувати їх у життя. У цій справі не можна зволікати, адже йдеться про майбутнє України!

Список використаних джерел

1. Топольскова І.О. Боротьба із втягненням неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність: Монографія / МВС України, Луг. акад. внутр. справ; [Наук. ред. д-р юрид. навк. проф. В.П. Ємельянов]. – Луганськ: РВВ ЛАВС. 2012. – 192 с.

2. Корецький С.М. Профілактика девіантної поведінки молоді як протидія організованій злочинності / Уряду України... - К., 2009. - Т.22. - с.636-640

Суїцид - руйнівна хвороба нашого суспільства

Олефіренко Ю.Л., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Расцька Л.В.*

Технічний прогрес та постійний розвиток є невід'ємною частинною нашого життя. Іноді люди не встигають за стрімкими змінами і не можуть знайти своє місце в житті. З різних причин вони вирішують «вийти із гри». І це вже стало не просто небезпечним явищем, а руйнівною хворобою нашого суспільства.

Самогубство (суїцид) - тема, що була актуальною в усі часи, але ставлення до неї протягом епох було різне й багато в чому залежало від релігій та морально-етичних норм і традицій. Найдавніші самогубства - ритуальні: до них належить характері й саті (самоспалення індійських вдів). Ритуальні самогубства, як правило, були почесними, заохочувалися суспільством, а ухилення від них вважалося великою ганьбою. Водночас історія з давніх часів фіксує «персональні» самогубства, мотиви яких мало чим відрізняються від сучасних.

Серед вчених не існує єдиної думки, щодо визначення поняття суїциду.

Так Ю.Ф.Іванов та О.М.Джужа зазначають, що суїцид— це навмисне, заздалегідь обдумане позбавлення себе життя; один з видів насильницької смерті. Медичний термін самогубства «суїцид» має коріння у латинській мові -- лат. *suicidare* вбивати себе.

Винятково людська здатність до самозагибелі існує як «зворотний бік» її саморегуляційної поведінки. В її основі лежить саморуйнування людини через прийняття свідомого рішення про це.

За даними ВООЗ, у ХХ ст. самогубства вийшли на четверте місце серед причин смертності з тенденцією до постійного зростання: 400-600 тис. осіб за рік на планеті закінчують життя самогубством.

За останні десятиріччя суїцидологія утвердилась як самостійна галузь науки. Створено Міжнародну асоціацію із запобігання самогубствам, збільшується кількість різних наукових центрів профілактики цього явища. В Україні у великих містах, зокрема й у Києві, працюють кабінети соціально-психологічної допомоги.

Причини суїцидальної поведінки психологи пояснюють соціально-психологічною дезадаптацією індивіда. Адаптація – це пристосування до нових умов існування (життєдіяльності), дезадаптація – зворотний процес, регресія особи як біосоціальної істоти по відношенню до оточуючого середовища. Об'єктивно дезадаптація проявляється в невідповідності поведінки особи її соціальній ролі та ситуації, що реалізується в компенсаторній формі поведінки. Сув'язно – це широка гама психоемоційних переживань. При перевищенні порогів дезадаптації відбувається неадекватна реакція особи. Несподіваний суїцид на тлі, здавалося б, зовнішнього добробуту може стати одним з її проявів.

З профілактики суїцидальних дій на перший план висуваються завдання своєчасної діагностики. Велика роль в цьому приділяється оточенню особи. Це вчителі, батьки, однолітки, колеги, друзі які можуть налаштувати контакт з людиною, схильною до самогубства й таким чином попередити акт саморуйнування особистості.

Рішення проблеми зниження самогубств серед людей з психічними розладами і серед населення в цілому вимагає дій і з боку систем охорони здоров'я, професійних психіатрів і державних чиновників.

Повністю запобігти суїциду не можна, але знизити його рівень цілком можливо. Всебічне вивчення феномена суїциду допоможе розробити нові методи попередження та корекції суїцидальної поведінки.

Список використаних джерел:

1. Кримінологія: Навч. посіб. / Ю. Ф. Іванов., О. М. Джужа. - К.: Вид. ПАЛИВОДА А. В., 2006. - 264 с.

2. [Електронний ресурс]. Точка доступу: http://otherreferats.allbest.ru/psychology/00147438_0.html

Проблеми визначення суб'єкта злочину у чинному Кримінальному кодексі України

Гапоненко У.П., студент ННІПП НАВС

Навковий керівник: доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС *Плугатир В.С.*

Ч. 1 ст. 11 визначає, що «злочином є передбачене Кримінальним кодексом суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину», а в ст. 19 сказано, що «осудною визнається особа, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними». Тобто, яка має ознаки суб'єкта злочину.

У Кримінальному кодексі України закріплено поняття «суб'єкт злочину». Ст. 18 КК передбачає, що «суб'єктом злочину є фізична осудна особа, яка вчинила злочин у віці, з якого відповідно до Кримінального кодексу може наставати кримінальна відповідальність». Отже, суб'єкт злочину як елемент складу злочину характеризується трьома обов'язковими ознаками: це особа фізична, осудна, що досягла певного віку.

Отже, кримінальне законодавство України передбачає, що кримінальній відповідальності за вчинення суспільно небезпечного діяння може підлягати лише фізична особа (людина). Цей висновок фактично закріплений у статтях 6,7 і 8 КК, де прямо вказується, що нести кримінальну відповідальність можуть громадяни України, іноземці й особи без громадянства. Тварини, неживі істоти, предмети, сили природи не можуть бути, як це було у стародавні часи, суб'єктами злочинів.

Термін закону «людина» означає фізичну, а не юридичну особу. Виходячи з цього принципу, юридичні особи (підприємства, установи, громадські організації) не можуть бути суб'єктами злочину. Судова практика констатує з цього приводу, що при чинному кримінальному законодавстві принципом філософії права є визнання того, що юридичній особі не властива здатність вчиняти злочин. Це впливає з того, що кримінальне право України, визнає суб'єктом злочину фізичну осудну особу, яка досягла віку кримінальної відповідальності. За діяння, вчинені від імені юридичних осіб, у випадку, якщо у них міститься склад злочину, відповідальність несуть фізичні особи, винні у вчиненні злочину. Так, якщо на якомусь підприємстві внаслідок порушення певних правил виробництва, правил охорони праці загинули люди, кримінальній відповідальності підлягає не підприємство, а конкретно винні у цьому

службові особи. Це передбачено цілою низкою статей КК України, зокрема ст. 172, 271 та іншими.

Україна взяла зобов'язання щодо приведення положень вітчизняного законодавства у відповідність з міжнародними стандартами. 23.05.2013р. Верховною Радою України прийнято закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб», який набрав чинності з 1 вересня 2014 року. У зв'язку з цим у системі Загальної частини Кримінально кодексу України з'явився новий розділ XIV-1 «Заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб».

Застосування заходів кримінально-правового характеру до юридичних осіб можна визначити як діяльність суду щодо прийняття та закріплення у відповідному документі остаточного рішення про призначення юридичній особі кримінально-правового заходу у вигляді конкретного розміру штрафу, конфіскації майна або ліквідації.

Принцип заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб знаходить свій вияв у ст.96-3 – 96-11 Кримінального кодексу України.

Суд має обов'язкові вихідні вимоги, які він повинен враховувати при визначенні порядку та меж застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру, і якими суд повинен керуватися, обираючи розмір та види цих заходів у кожному окремому кримінальному провадженні.

Проблема осудності і неосудності особи, яка вчинила злочин є однією з основних у кримінальному праві щодо суб'єкта злочину.

Осудною згідно ч.1 ст. 19 КК України, визнається особа, яка під час вчинення злочину могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) і керувати ними. Осудність виступає обов'язковою умовою кримінальної відповідальності і є однією із загальних ознак суб'єкта злочину.

Неосудність, відповідно до ч.2 ст. 19 КК України, - це неспроможність особи усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного душевного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки.

Неосудна особа не підлягає кримінальній відповідальності за вчинене нею суспільно небезпечне діяння, оскільки воно вчиняється без відповідного усвідомлення або волі.

Вік є також однією із головних ознак суб'єкта злочину. Законодавець встановив два віки кримінальної відповідальності: загальний вік, що починається з 16 років; знижений вік з 14 років.

Найбільш дискусійним питанням у кримінальному праві є кримінальна відповідальність юридичних осіб.

«Мислять» за юридичну особу завжди люди. Значить юридична особа не може мати психіки, отже, вона не може бути визнана суб'єктом злочину. Цей аргумент спростовують прихильники запровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб і відзначають, що цивільно-правова відповідальність теж настає за умови вини. Якщо існує вина у цивільному праві, то така сама конструкція вини юридичної особи може застосовуватись і у кримінальному праві.

Щоб Кримінальний кодекс України діяв на ефективно, його потрібно удосконалювати. Серед найважливіших сучасних проблем удосконалення КК України слід виділити такі: вивчення доцільності введеного інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб, кримінального проступку; необхідність уточнення меж кримінальної відповідальності; застосування оціночних понять; призначення покарання. кримінальної відповідальності неповнолітніх: проблеми зловживання кримінальним правом. недобросовісної конкуренції. (Привести у відповідність норми ст. 11, 19, 96-3 – 96-11)

На даний час особливу актуальність викликає дослідження проблематики відповідальності суб'єктів злочину за чинним законодавством України. Суспільно небезпечне діяння і суб'єкт злочину – нероздільні поняття кримінального права, пов'язані з багатьма його інститутами. Дане питання не достатньо вивчене в зв'язку з нововведеннями в українському кримінальному законодавстві. Потрібно з'ясувати місце і роль норм про суб'єкт злочину в структурі основних інститутів сучасного кримінального права, визначити системно-правові основи кримінальної відповідальності суб'єктів злочину.

Отже, для вирішення питання про суб'єкт злочинного діяння повинно насамперед слугувати практиці боротьби зі злочинністю, а по-друге, розробки в науці кримінального права можуть бути сприйняті практикою лише в тому випадку, якщо достатньою мірою конкретизовані і базуються на реальних умовах життя суспільства, мають правові та соціальні основи, які піддаються оцінці зі сторони кримінального закону.

Якість суспільного життя в країні залежить від якості наявних у ній законів та станом їх виконання, тому для покращення умов життя, представникам народу потрібно приймати доцільні закони з обґрунтованими рішеннями, а також удосконалювати існуючі. Внаслідок чого суспільство буде не тільки на хорошому рівні жити, а й завжди розвиватися.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України від 1 вересня 2001р.
2. Сташиса В. В., Тація В. Я. Кримінальне право України Загальна частина – К.,2007
3. Коржанський М. Й Кримінальне право України Загальна частина – К.,1996
4. Дудоров О. О. Проблема юридичної особи як суб'єкта злочину та її вирішення у проектах КК України – 1999
5. Куц В. М. Проблеми кримінальної відповідальності – К.,2013
6. Харь І. О. Кримінальне право – 2011
7. Александров Ю. В. Кримінальне право України Загальна частина – К.,2002

Необхідна оборона як одна з обставин, що виключає злочинність діяння

Бочковська Д.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент Катеринчук К.В.

Загальновизнано, що право на необхідну оборону – важлива гарантія недоторканності особистості, яка служить інтересам припинення злочинів і має попереджувальне значення. Право на необхідну оборону – це невід'ємне суб'єктивне право людини, гарантія самозахисту від протиправних посягань, адже людина, її життя і здоров'я, честь і гідність

недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Саме тому забезпечення прав та свобод людини є головним обов'язком держави.

Право на захист себе самого від суспільно-небезпечного посягання є природним, від народження властивим будь-якій людині правом. Разом з тим держава не тільки юридично оформлює право на необхідну оборону, але і допускає необхідну оборону інтересів (благ) інших осіб, які зазнали нападу, а також інтересів суспільства і держави. У Конституції України (ст. 27) закріплено право кожної людини захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Кримінальний кодекс України (далі – КК України) визначає, що необхідна оборона є обставиною, що виключає злочинність діяння. Під необхідною обороною слід розуміти дії, вчинені з метою захисту охоронюваних законом прав та інтересів особи, яка захищається, або іншої особи, а також суспільних інтересів та інтересів держави від суспільно небезпечного посягання шляхом заподіяння тому, хто посягає, шкоди, необхідної і достатньої в даній обстановці для негайного відвернення чи припинення посягання, якщо при цьому не було допущено перевищення меж необхідної оборони (ч. 1 ст. 36 КК України). Умовою необхідної оборони є наявність суспільно небезпечного посягання, яке повинно бути наявним, реальним та дійсним.

Виходячи зі змісту Постанови Пленуму Верховного суду України «Про судову практику у справах про необхідну оборону» № 1 від 26.04.2002 р., [1, с. 135-137] немає необхідності вичікування нанесення першого удару правопорушником. Негайність відвернення чи припинення наявного суспільно небезпечного посягання є істотним елементом підстав необхідної оборони, означає, що громадянин, який піддається протиправному посяганням, може невідкладно заподіяти шкоду тому, хто посягає. Якщо ж посягання вже закінчилося і громадянин це усвідомлює, то необхідна оборона виключається. Натомість, якщо він продовжує захищати себе від небезпеки, хоча посягання було закінченим і потерпілому момент закінчення посягання не був ясний, то стан необхідної оборони не втрачається [2, с. 191].

Необхідна оборона завжди має бути співрозмірною, тобто, чим більше посягання на особу, тим більша шкода може заподіюватися до особи, яка посягає. Постанова Пленуму визначає, для того «щоб установити наявність або відсутність ознак перевищення меж необхідної оборони, суди повинні враховувати не лише відповідність чи невідповідність зброях захисту і нападу, а й характер небезпеки, що загрозувала особі, яка захищалася, та обставини, що могли вплинути на реальне співвідношення сил, зокрема : місце і час нападу, його раптовість, неготовність до його відбиття, кількість нападників і тих, хто захищався, їхні фізичні дані (вік, стать, стан здоров'я) та інші обставини.

Щодо удосконалення інституту необхідної оборони потрібно внести такі пропозиції, як: використовувати тим, хто обороняється для відбиття нападу зброю та інші предмети навіть проти неозброєних осіб і розглядати це не як перевищення меж необхідної оборони, а також доповнити статтю 36 КК України частиною 6. в якій зазначити, що не вважатимуться необхідною обороною дії особи, яка сама спровокувала застосування щодо

себе насильства зі сторони іншої особи з метою вбивства цієї особи чи заподіяння їй тілесних ушкоджень.

Список використаних джерел:

1. Постанови Пленуму Верховного суду України в кримінальних справах [текст] : – К. : «Центр учбової літератури», 2013. – 396 с.

2. Шафіков Е.Р. Необхідна оборона : особливості кримінально-правового регулювання / Е. Р. Шафіков // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – № 9. – 2004. – с. 189-195.

Соціальна обумовленість кримінальної відповідальності за хуліганство

Грибіяка В.І., студент магістратури юридично-психологічного факультету ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Катеринчук К.В*

Для визначення обумовленості кримінальної відповідальності за хуліганство ми хотіли би зазначити, що відсутня єдина позиція науковців, щодо даного питання. Опрацьовуючи літературу по даній темі ми встановили, що науковці по різному використовують термінологію для визначення соціальної обумовленості кримінальної відповідальності.

При встановленні обумовленості за суспільно небезпечні дії, а саме хуліганство, ми виокремлюємо наступні чинники:

Історичні чинники. Досліджуючи питання соціальної обумовленості хуліганства, як злочину, ми присвятили увагу питанням історичного становлення законодавства про кримінальну відповідальність. Здійснили порівняння, статей, що дасть можливість вдосконалити закон про кримінальну відповідальність в майбутньому.

Загально-соціальні чинники – це ті чинники, які встановлюють суспільну необхідність і політичну доцільність встановлення кримінальної відповідальності за злочин передбачений статтю 296 КК.

Під нормативними чинниками, що забезпечують правовий захист особи в теорії кримінального права визнається система правових норм, що регулюють суспільні відносини у сфері захисту громадського порядку. При цьому, нормативні чинники потрібно відмежовувати від конституційно-правового та міжнародного чинників, оскільки конституційно-правовий та міжнародно-правовий чинники є основою для визначення соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за злочини проти громадського порядку відповідно до Конституції України та переліку міжнародних актів. Хоча і нормативні чинники, в свою чергу, визначаються системою нормативних актів, що були прийняті та діють на території України відповідно до положень Конституції та чинних міжнародно-правових актів.

Однією з умов обумовленості кримінально-правових чинників є ступінь суспільної небезпечності діяння, що заподіюють шкоду суспільним відносинам (цінностям), а саме громадського порядку. Адже законодавець з прийняттям нового КК України 2001 року в ч. 1 ст. 1 встановлює пріоритетні завдання кримінального законодавства – це правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина. Тим

самим встановлює кримінальну відповідальність та покарання за злочин, що передбачений КК України – Хуліганство. «Ідея обумовлення справедливості встановлення кримінальної відповідальності за низку злочинних діянь пов'язана із наявністю цього потреби в суспільства» [1]. «Умовно процес генезу норми права можна зобразити так: суспільні відносини – умови життя – потреби – інтереси – цілі – воля законодавця – норма» [2, с. 21-27]. Тому, основним чинником, який обґрунтовує встановлення і збереження кримінальної відповідальності за хуліганство є суспільна небезпечність, яка характеризується двома показниками: характером та ступенем суспільної небезпечності даного злочину, а також суспільно небезпечними наслідками.

Отже, перелічені чинники, на нашу думку, є передумовою встановлення кримінальної відповідальності за хуліганство.

Список використаних джерел:

1. Пашенко О.О. Щодо соціальної обумовленості закону про кримінальну відповідальність: постановка проблеми / О.О. Пашенко// Теоретичні та прикладні проблеми сучасного кримінального права: матеріали II міжнар. наук. – практ. конф., (м. Луганськ, 19 – 20 квітн. 2012 р.) / Упоряд.: Є.О. Письменський, Ю.Г. Старовойтова; МВС України, Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. – Луганськ: РВВ ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка, 2012. – 624 с.

2. Харченко В.Б. Кримінально-правова охорона прав на об'єкти інтелектуальної власності в Україні: перспективи розвитку та гармонізації з Європейським законодавством: Автореф. дис... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / В.Б. Харченко ; Харківський нац. ун-т внутр. справ України. – Х., 2011. – 37 с.

Експертиза посмертно змінених трупів

Юсіфлі Б.Т.о., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Семенов В.В.*

Спеціальні знання є важливим процесуальним інститутом, що встановлює підстави участі обізнаних осіб у розслідуванні злочинів, а також умови застосування знань з неправових сфер у кримінальному провадженні. Проте в даний час настільки важливе поняття не отримало законодавчого закріплення.

В експертній практиці нерідко зустрічаються випадки, коли необхідно провести судово-медичну експертизу трупів, які зазнали різних змін. Однак, найчастіше доводиться досліджувати гнилісні змінні трупи. Причому основні труднощі обумовлені значними спотвореннями морфологічних картин і труднощами у виявленні патологічних змін в органах і тканинах, а також тілесних ушкоджень.

Трупи, що перебувають у стані гнильного розкладу, мають зазвичай подібний зовнішній вигляд, тому виникають великі труднощі у встановленні особи померлого. При наявності в морзі необхідного обладнання доцільно до внутрішнього дослідження трупа треба зробити рентгенографію (або рентгеноскопію) кісток черепа, таза, кінцівок і хребта. При цьому в осіб, які загинули в результаті травми, а також у невідомих трупів можна виявити приховані пошкодження кісток, індивідуальні особливості кісткового скелету, порушення нормальних

анатомічних співвідношень органів грудної та черевної порожнин. Виявлені на тілі трупа пошкодження докладно описують і фотографують.

Більшість поверхневих саден зберігається лише при слабо виражених гнильних змінах тканин трупа. Розвиваючі у подальшому процеси гниття, які змінюють колір і характер шкірних покривів, дозволяють виявити лише найбільш глибокі садна, що мають до того ж і незначні розміри. При значно виражених гнильних змінах трупа м'які тканини в місцях колишніх крововиливів мають брудно-червоне або бурувато-коричневе забарвлення, тому зазвичай на їх фоні не вдається виявити будь-які сліди колишніх крововиливів. У місцях переломів кісток можна виявити ділянки скелетних м'язів буро-червоного кольору, що відрізняються за забарвленням від інших тканин. Пошкодження на хрящовій тканині зберігаються тривалий час, на кістках - роки. Навіть при дослідженні розрізаних кісток вдається виявити вогнепальні пошкодження, визначити локалізацію вхідного і вихідного отворів, виявити в області їх країв частки металів пострілу.

Аналогічні дані можуть бути отримані при дослідженні трупа, що знаходиться в стані жировіск. Досліджуючи за допомогою стереомікроскопа пластинчасті зрізи жировіск в області вхідного отвору, можна виявити зерна пороху. Ці ж мікрочастинки і окремі волокна ниток матеріалів одягу можна також виявити в стінках ранових каналів, що проходять через шкіру і підшкірну жирову клітковину. При рентгенографічних дослідженнях голови трупа в стані жировіск виявляють дріб, кулю і т. д. У тканинах муміфікованих трупів при мікроскопічному дослідженні у відбитому світлі також можливе встановлення зерен пороху. У тих випадках, коли вхідний отвір при наявності жировіск втрачає свої первісні характерні особливості (округлу форму, пасок осаднення і обтирання і т. п.), при гістологічному дослідженні м'яких тканин голови в області дефектів іноді виявляють дифузний крововилив у підшкірну клітковину.

Нерідко виникає необхідність у дослідженні посмертно зміненого трупа з метою виявлення хворобливих змін різних органів і тканин і вирішення питання про причину настання смерті. Початкові посмертні зміни внутрішніх органів і тканин (аутоліз) іноді настільки спотворюють їх будову, що не представляється можливим визначити характер патологічних змін, особливо слабо виражених.

Головний мозок (якщо череп попередньо не був розкритий) зберігає свій звичайний вигляд іноді протягом навіть 7-8 місяців, в ньому вдається виявити патологічні зміни і ознаки черепно-мозкової травми. При розкритому черепі головний мозок вже через 2-3 тижні набуває сірувато-оливкове забарвлення, розм'якшується і зменшується в об'ємі. У більш пізні терміни всі речовини мозку розпливаються і перетворюються на зеленуватого кольору напіврідку масу. Нирки протягом 3-4 місяців зберігають малюнок будови. Матка протягом тривалого часу (4-5 місяців) не піддається гниттю. Проте вагітна матка і матка після проведеного абортів загниває значно швидше (за 1-2 місяці). Наведені терміни мають орієнтовний характер, оскільки посмертні змін внутрішніх органів і тканин трупа залежать від багатьох умов і відбуваються в широких тимчасових інтервалах.

При різного ступеня обвуглювання трупа варто проводити ретельне і детальне його дослідження з розкриттям всіх порожнин і збереження внутрішніх органів. Практично значимими можуть виявитися результати дослідження зубів, які зберігаються тривалий час, в тому числі і після впливу високої температури.

Труп, який перебував протягом будь-якого проміжку часу у водному середовищі, нерідко швидко піддається значним посмертним змінам, що ускладнює вирішення питань про безпосередню причину смерті, характер і прижиттєвому (або посмертне) походження виявлених пошкоджень, механізми їх утворення.

Залежно від місця знаходження трупа (у лісі, на відкритій місцевості, у воді та інш.) він може піддаватися значним пошкодженням або навіть повністю руйнуватися різними представниками фауни (свійськими та дикими тваринами, комахами, птахами та інш.), морськими тваринами. Судово-медична значимість цих пошкоджень полягає в тому, що вони можуть бути прийняті за прижиттєвих і до того ж у результаті цього можливе знищення заповіданих людині за життя ушкоджень та їх особливостей. Встановлення експертом факту заповідання ушкоджень тваринами зазвичай не викликає особливих труднощів.

Отже, найбільш важливе судово-медичне значення має дослідження трупів людей, розчленованих після смерті з метою приховування слідів і місця злочину, труднощі пізнання особи вбитого і полегшення транспортування частин трупа з місця злочину. Злочинець нерідко спотворює труп, в першу чергу особа та інші області тіла, які можуть використовуватися для впізнання: знімає шкіру обличчя, відрізає вуха, видаляє очі, зуби, нігтьові фаланги пальців рук і особливі прикмети (родимки, рубці, татуювання, бородавки і т. п.), усуває індивідуальні ознаки (молочні залози при вагітності, зовнішні і внутрішні статеві органи).

СЕКЦІЯ 4. КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА ТА КРИМІНАЛІСТИЧНА

Реформування системи запобіжних заходів відповідно до європейських стандартів

Білецька К.К., ад'юнкт кафедри кримінального процесу НАВС
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Зайка С.О.*

Прийняття 13 квітня 2012 року Кримінального процесуального кодексу України стало важливим кроком України на шляху до становлення правової, європейської, демократичної держави, яка в своїй діяльності керується принципом верховенства права.

В практичну діяльність українського судочинства введено багато норм, які є загальновизнаними та прийнятими у країнах, які притримуються твердження «людина понад усе», зокрема, введення Єдиного реєстру досудових розслідувань, скасування інституту додаткового розслідування кримінального провадження, введення суду присяжних та введення інституту укладання угод ін..

Крім того, серйозних змін зазнала система запобіжних заходів, яка на даний час дійсно відповідає принципам прозорості, ясності та відкритості.

Хоча у новому кримінальному процесуальному кодексі України законодавець не зазначає, що саме він має на увазі під поняттям «запобіжні заходи», проте відносить до них: особисте зобов'язання, особисту поруку, застава, домашній арешт, тримання під вартою, а також як тимчасовий запобіжний захід – затримання особи. Як зазначає Попелюшко В.О. «законодавець у новому КПК стосовно запобіжних заходів взяв за зразок взяв вже апробований варіант запобіжних заходів у Європейських країнах поєднавши його з вітчизняним законодавством». [1, с. 4]. Міжнародні стандарти забезпечення прав людини у кримінальному судочинстві – звід основних загальновизнаних і загальнообов'язкових норм і принципів, викладених як у міжнародних правових актах, так і в прецедентних рішеннях Європейського Суду з прав людини та міждержавних угодах, які закріплюють стандартизовані правила поведінки сторін і інших учасників кримінального судочинства. Норми, викладені у Міжнародних правових актах і рішеннях Європейського Суду з прав людини, являють собою унікальне джерело норм права, які підлягають кодифікації й імплементації в кримінально-процесуальне законодавство України. Дійсно, реформування кримінального процесу взагалі і інституту запобіжних заходів зокрема має відбуватись із застосуванням загальновизнаних норм і принципів, викладених у міжнародних правових актах та прецедентних рішеннях Європейського Суду з прав людини [2, с.6].

Так, у справі «Іванов проти України», рішення по якій було винесено 7 грудня 2006 року, заявник вважав, що держава порушила його право на свободу пересування, оскільки період перебування під підпискою про невинізд тривав 10 років та 4 місяці, а держава заперечувала обґрунтованість позову заявника, посилаючись на застосування запобіжного заходу відповідності до закону. В даному випадку

Європейський Суд з прав людини визнав порушення державою ст. 2 Протоколу № 4 (права на свободу пересування) та визнав Іванова В.О. потерпілим [3].

Даний прецедент не було взято до уваги при укладенні нового кримінального процесуального кодексу та на даний час строк застосування окремих запобіжних заходів, зокрема тих, що не пов'язані з ізоляцією особи, є невизначеним.

Отже, хоча новий КПК містить багато прогресивних новацій, проте поле по вдосконаленню вітчизняного кримінального процесуального законодавства є досить широким та потребує ще багато революційних змін та доповнень відповідно міжнародних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Попелюшко В.О. Запобіжні заходи в новому КПК України: поняття, мета, підстави, порядок та суб'єкти застосування / В.О. Попелюшко // Адвокат. – 2012. – № 9. – С. 4 – 6.

2. Актуальні питання кримінального процесуального законодавства України (Київ, 26 квітня 2013 року): збірник матеріалів міжвузівської наукової конференції / Національна академія прокуратури України. – К.: Алерта, 2013. – 168 с.

3. Справа «Іванов проти України» [Електрон. ресурс] : Європейський суд з прав людини (п'ята секція) // Страсбург. – 7 груд. 2006 р. Режим доступу : <http://www.khpg.org/index.php?id=1179483814>

Місце розслідування фальсифікації лікарських засобів та обігу фальсифікованих лікарських засобів в умовах євроінтеграції

Гук О.Г., ад'юнкт кафедри криміналістики та судової медицини НАВС
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, професор *Весельський В.К.*

Для України Європейський Союз (далі ЄС) є взірцем зони свободи, безпеки та справедливості, створення якої проголошено як одна з головних цілей Амстердамської угоди. Не випадково одним із важливих аспектів європейської інтеграції України є співробітництво з ЄС у галузі юстиції та внутрішніх справ, що підтвердила і Спільна Стратегія ЄС щодо України, схвалена на Гельсінському самміті Європейської Ради в грудні 1999 року, яка визначає розвиток співробітництва в цій сфері юстиції як один з напрямків побудови демократичного суспільства, заснованого на верховенстві права.

Питання, що належать до сфери юстиції та внутрішніх справ, є настільки важливими, складними та актуальними, що давно вийшли за межі національних суверенітетів. Їх вирішення можливе лише в тісній співпраці між усіма європейськими країнами. Зокрема це такі проблеми, як боротьба з фальсифікацією лікарських засобів та обігом фальсифікованих лікарських засобів, торгівлею людьми та наркобізнесом.

У нашому дослідженні мова буде йти саме про небезпеку фальсифікації лікарських засобів та обігу фальсифікованих лікарських засобів.

Світова спільнота проявляє серйозну заклопотаність з приводу поширення обігу фальсифікованих лікарських засобів (далі ФЛЗ). На сьогоднішній день немає жодної країни повністю вільною від обігу ФЛЗ, оскільки якість підробок зросла настільки, що їх іноді не можливо відрізнити від оригінальних ЛЗ [6].

Ще навесні 2008 р. Єврокомісія запропонувала законодавчі ініціативи, які спрямовані проти поширення ФЛЗ в країнах ЄС. Згодом, 10.12.2008 р., були сформульовані доповнення до Директиви 2001/83/EU, в яких Єврокомісія запропонувала набір конкретних заходів у цьому напрямку. У числі запропонованих заходів - захист фармацевтичних ланцюгів захисту від фальсифікованої фармацевтичної продукції [10].

08.06.2011 р. Парламент ЄС та Рада Європи прийняли Директиву 2011/62/EU, яка вступила в силу з 01.01.2013 р., і доповнює Директиву 2001/83/EU відносно запобігання потрапляння фармацевтичної фальсифікованої продукції в систему фармацевтичних ланцюгів. Таким чином, згідно цим доповненням, всі лікарські засоби (далі ЛЗ) повинні бути забезпечені засобами захисту від фальсифікації. Ці заходи безпеки дозволять учасникам фармацевтичних ланцюгів перевіряти справжність фармацевтичної продукції та цілісність індивідуальних упаковок ЛЗ [4].

За даними ВООЗ, світовим лідером у виробництві ФЛЗ є Індія (35%), за нею слідує Нігерія (23%) та Пакистан (13,3%). На частку інших країн Азії припадає ще 14,6% обігу ФЛЗ [10]. За даними наукових джерел, світовий обсяг продажу ФЛЗ у 2010 році оцінювався у 75 млрд. дол. США. За прогнозами Центру ліків США, у 2016 році обсяг вироблених у світі фальсифікованих лікарських засобів може досягти 100 млрд.дол. США. [1, 4].

Аналіз показав, що в Україні 67% ФЛЗ припадає на вітчизняні препарати, 33% - на імпортовані [3]. Як свідчать дані наукових джерел, найчастіше фальсифікації лікарських засобів виявляються контрольно-аналітичними лабораторіями, центрами сертифікації лікарських засобів, а також самими виробниками оригінальних ЛЗ [1].

На теперішній час в Україні фальсифікуються лікарські засоби майже всіх фармакотерапевтичних груп - гормональні, протигрибкові препарати, анальгетики. Однак лідирують у структурі підрібок антибіотики, на частку яких припадає майже половина всіх виявлених фальсифікованих лікарських засобів [1, 2].

Дані практики та огляд наукових джерел, дозволили визначити також найбільш перспективні на сучасному етапі технології захисту фармацевтичної продукції від фальсифікації [1, 2, 4, 9, 10]:

1. RFID-технологія - дозволяє відстежувати окремі упаковки лікарських засобів в партії, визначаючи їх походження за допомогою електронної реєстрації. Така форма захисту дозволяє надійно захищати рух лікарських засобів від проникнення фальсифікату.

2. Двохвимірний штрих-код – це символіка, розроблена для кодування великого обсягу інформації. Ця технологія повинна використовуватися всіма учасниками фармацевтичних ланцюгів для занесення в штрих-код докладної інформації про лікарських засобів. На теперішній час у фармації застосовуються наступні види двовимірних штрих-кодів: Aztec Code; Data Matrix; MaxiCode; QR код тощо.

3. SFERA – це технологія лазерного гравіювання по склу. Вона дозволяє наносити гравіювання з двохвимірним штрих-кодом на внутрішню сторону флакона, не пошкоджуючи скло. У поєднанні зі спеціальними зчитувальними пристроями ця технологія дозволяє розпізнати навіть найдосконаліші фальсифікації. Крім того, нанесена за допомогою такої технології гравіровка практично непомітна, що дуже важливо для виробників фармацевтичної продукції. Гравіювання

наноситься безпосередньо при розфасовці лікарських засобів з достатньою для виробничих фармацевтичних компаній швидкістю - до 600 флаконів за 1хв.

Розуміючи актуальність цієї проблеми, ВР України прийняла Закон України від 05.07.2012 р. № 5065-VI «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за фальсифікацію або обіг фальсифікованих лікарських засобів», яким внесено зміни до Кримінального кодексу України, а саме: ст. 305 «Контрабанда наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів чи прекурсорів або фальсифікованих лікарських засобів»; ст. 321-1 «Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів», де, зокрема, збільшується термін ув'язнення за виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут завідомо фальсифікованих лікарських засобів [5, 7].

Згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо ліцензування імпорту лікарських засобів та визначення терміна «активний фармацевтичний інгредієнт» від 04.07.2012 р. № 5038 вже з 01.03.2013 р. господарська діяльність з імпорту лікарських засобів підлягає ліцензуванню. Отже, цей закон зобов'язує всіх імпортерів іноземних лікарських засобів в Україні одержати додаткову ліцензію на продаж їх лікарських засобів на території України [8].

Список використаних джерел:

1. Бондарева Л.В. Боротьба з виробництвом та розповсюдженням фальсифікованих лікарських засобів [Електронний ресурс] / Л.В. Бондарева. – Режим доступу к сайту:http://www.provisor.com.ua/archive/2008/N17/bondar_178.php?part_code=112&art_code=6791.

2. Гризодуб А.И. Проблемы качества и фальсификации лекарственных средств [Електронний ресурс] / А.И. Гризодуб, С.В. Сур. – Режим доступу к сайту: <http://www.apteka.ua/article/4880>.

3. Київрада підтримує запровадження кримінальної відповідальності за фальсифікацію ліків [Електронний ресурс]. – Режим доступу к сайту: <http://www.apteka.ua/article/62387>.

4. Копытин Д.А. Борьба с фальсифицированными лекарственными препаратами в Европейском Союзе и в России / Д.А. Копытин // Ремедиум.—2012 г.— № 9 – С. 8-13.

5. Кримінальний кодекс України: Закон Україннівід 05.04.2001 № 2341-III: станом на 17.01.2012 р. //Відомості ВРУ. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.

6. Максимов С.В. Фальсификация лекарственных средств в России / С.В. Максимов. – М.:Юрайт, 2008. – 119 с.

7.Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання фальсифікації лікарських засобів: Закон України від 05.07.2012 р.№ 5065-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу до сайту: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5065-17>.

8. Про внесення змін до деяких законів України щодо ліцензування імпорту лікарських засобів та

визначення терміна «активний фармацевтичний інгредієнт»: Закон України від 04.07.2012 р. № 5038 [Електронний ресурс]. – Режим доступу к сайту:<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5038-17>.

9. Ушкалова У.А. Проблемы фальсификации лекарственных средств: фокус на антимикробные препараты [Електронний ресурс] / У.А. Ушкалова— Режим доступу к сайту: http://www.antibiotic.-ru/cmasc/pdf/7_2_167.pdf.

10. EU Commission. COM (2008) 668: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council amending Directive 2001/83/EC as regards the prevention of the entry into the legal supply chain of medicinal products which are falsified in relation to their identity, history or source. Brussels, Belgium: EU Commission, 10 December

Особливості виявлення злочинів, пов'язаних з сексуальною експлуатацією

Нсбитов А.А., здобувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права НАВС, кандидат юридичних наук

Законодавством України завдання щодо виявлення злочинів покладається на оперативні підрозділи МВС України, які є суб'єктом оперативно-розшукової діяльності. Так, відповідно до статті 7 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [1] підрозділи, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, зобов'язані у межах своїх повноважень відповідно до законів, що становлять правову основу оперативно-розшукової діяльності, вживати необхідних оперативно-розшукових заходів щодо попередження, своєчасного виявлення і припинення злочинів та викриття причин і умов, які сприяють вчиненню злочинів, здійснювати профілактику правопорушень.

Дослідженню різних аспектів роботи, пов'язаної з виявленням злочинів, присвячували свої наукові праці такі вчені, як В. І. Василичук, О. М. Ємець, М. С. Мазуренко, Д. Й. Никифорчук, С. С. Овчинський, М. А. Погорецький, Г. К. Сінілов, І. В. Сервецький, С. С. Чернявський, В. П. Шеломенцев та інші. Але враховуючи останні організаційно-правові зміни в діяльності правоохоронних органів залишається актуальним питання про удосконалення роботи щодо виявлення неочевидних злочинів, у тому числі пов'язаних з сексуальною експлуатацією. Виходячи з цього, ставимо собі завдання: виробити та надати рекомендацій оперативним підрозділам МВС України щодо виявлення злочинів, пов'язаних з сексуальною експлуатацією, зважаючи на особливості такої роботи в сучасних умовах.

Загалом виявлення злочину полягає у виявленні (встановленні, фіксації, позначенні і так далі) дії або бездіяльності, події, що містить ознаки, які характеризують її як злочин, тобто дії, яка в Кримінальному кодексі України описується (кваліфікується) як злочинна. Нерідко виявлення факту, що містить ознаки злочину, не вимагає особливих зусиль. Про нього стає відомо як би само собою: про його вчинення повідомляють люди або організації, які потерпіли від чийось шкідливих дій. Проте у багатьох випадках факт вчинення злочину ретельно приховується і його виявлення потребує зусиль компетентних органів [2]. Виявити злочин означає встановити, виявити за допомогою оперативно-розшукових сил, засобів, методів і заходів імовірність підготовки до злочину, вчинення злочину або вчинених раніше злочинів, які маскують, зберігають у таємниці, тому вони залишаються невідомими для правоохоронних органів і громадян [3, с. 160].

Проведена аналітична робота у сфері правового забезпечення функціонування оперативних підрозділів МВС України, а також щодо тлумачення слів, дозволяє висловити авторське бачення відносно понятійного апарату. Так, пропонуємо під виявленням злочинів, пов'язаних з сексуальною експлуатацією, розуміти регламентовану

чинним законодавством України діяльність уповноважених державних органів щодо пошуку, встановлення та фіксації фактів вчинення передбачених Кримінальним кодексом України суспільно небезпечних винних діянь, пов'язаних з сексуальною експлуатацією людини.

Виявлення злочинної діяльності, пов'язаної з сексуальною експлуатацією, може відбуватись шляхом отримання повідомлення про такі факти від фізичних або юридичних осіб. Це можуть бути особи, залучені до сексуальної експлуатації, а також інші особи, яким в силу певних обставин стало відомо про вчинення злочинів, пов'язаних з сексуальною експлуатацією.

Однак, необхідно наголосити на тому, що подібній протиправній діяльності притаманний високий рівень латентності, що означає властивість процесів перебувати у прихованому стані, не виявляючи себе. Латентна злочинність – це частка злочинності, яка не одержує відображення в кримінальній статистиці та не стає предметом кримінального судочинства [4].

Це говорить про те, що особи, яким стало відомо про злочини, пов'язані з сексуальною експлуатацією, далеко не завжди звертаються з відповідними повідомленнями та заявами до правоохоронних органів. Тому оперативний підрозділ повинен проводити ініціативну роботу щодо виявлення ознак подібних злочинів.

Практика доводить, що для виявлення злочинів, пов'язаних з сексуальною експлуатацією, оперативні підрозділи МВС України повинні активно проводити пошукову роботу із залученням негласних штатних та позаштатних працівників, а також використовувати конфіденційне співробітництво, що передбачено статтею 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» [1]. Згідно з цією статтею, саме оперативні підрозділи мають право отримувати від юридичних чи фізичних осіб безкоштовно або за винагороду інформацію про злочини, що готуються або вчинені.

Уважаємо перспективним з метою встановлення інформації про сексуальну експлуатацію використовувати можливості мережі Інтернет, за допомогою якої може здійснюватись пошук клієнтів, які бажають отримати сексуальні послуги, а також осіб, яких залучають до їх надання. Крім того, сьогодні в соціальних мережах у відкритому доступі зберігається багато інформації про широке коло людей, у тому числі тих, яких оперативний підрозділ може перевіряти на причетність до протиправної діяльності. Також в Інтернеті зберігається чимало файлів з фото - та відеоматеріалами, що можуть засвідчити певні факти сексуальної експлуатації або пов'язаної з нею діяльності.

Іншим важливим напрямком у виявленні злочинів, пов'язаних з сексуальною експлуатацією, є активізація та поглиблення співробітництва з правоохоронними органами інших держав, особливо якщо до протиправної діяльності причетна організована група або злочинна організація з транснаціональними зв'язками. Оперативний підрозділ МВС України може також виявити такі злочини, отримавши інформацію від інших правоохоронних органів України і від представників органів державної влади та місцевого самоврядування.

Уважаємо доцільним забезпечення безперервної взаємодії оперативного підрозділу МВС України з неурядовими організаціями, які надають допомогу жінкам та дітям, які постраждали від торгівлі людьми, а також сексуального або фізичного насильства, що можуть сприяти виявленню фактів сексуальної експлуатації. Також необхідно приділяти увагу моніторингу роботи шлюбних та ескорт агенцій, масажних салонів, туристичних фірм, агентств з працевлаштування на предмет чи не є задекларована діяльність прикриттям справжнього заробітку, який отримується шляхом сексуальної експлуатації людини.

Інформація, яка становить оперативний інтерес для виявлення злочинів, пов'язаних з сексуальною експлуатацією, може бути отримана від осіб, раніше судимих, насамперед за торгівлю людьми або злочини проти моральності, оскільки їм часто відомо про вчинення сексуальної експлуатації іншими особами, можливо з якими працювали раніше або з якими були конкурентами в протиправному бізнесі.

Оперативному підрозділу МВС України обов'язково потрібно проводити відповідну роботу із вже встановленими потерпілими від сексуальної експлуатації особами на предмет отримання та подальшої перевірки інформації про раніше не відомі факти сексуальної експлуатації та про ще не встановлених потерпілих осіб, а також про осіб та організовані злочинні угруповання, причетні до такої протиправної діяльності.

Оперативним працівникам при розслідуванні вже порушених кримінальних проваджень необхідно вживати заходів щодо отримання інформації про раніше не встановлені випадки сексуальної експлуатації людини, оскільки висока вірогідність того, що не всі епізоди злочинної діяльності вже виявленні, а також що ще не всі учасники організованої групи або злочинної організації встановлені.

Підсумовуючи викладене зазначимо, що проведений нами аналіз різних аспектів виявлення правоохоронними органами злочинів, пов'язаних з сексуальною експлуатацією, дозволив запропонувати рекомендації для оперативних підрозділів МВС України щодо такої роботи в сучасних умовах з урахуванням її особливостей, які можуть бути використані в боротьбі з цими ганебними діями. Крім того, оприлюднено авторське бачення щодо поняття виявлення злочинів, пов'язаних з сексуальною експлуатацією, що слугуватиме підґрунтям для подальших наукових досліджень у цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 22, ст. 303.
2. Правоохранительные органы: учебник / К. Ф. Гуценко, М. А. Ковалев; Моск. гос. ун-т им. М. В. Ломоносова. – 5-е изд., перераб. и доп. – М.: Зерцало, 2000. – 400 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bibliotekar.ru/pravoohranitelnye-organy/147.htm>
3. Сервецький -І.В. Завдання розшукового права // Юридична наука № 6/2011. – С. 158-168.
4. Латентність: Вікіпедія. Вільна енциклопедія. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9B%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C>

Нагляд прокурора за початком досудового розслідування масових заворушень

Кузьменко О.П., здобувач кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Відповідно до ст. 214 КПК України слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування. Особливістю початку розслідування масових заворушень є те, що його приводом, як правило, є безпосереднє виявлення ознак масових заворушень оперативними підрозділами, слідчим чи прокурором.

Відповідно ч. 1 ст. 214 КПК України приводами для початку досудового розслідування масових заворушень можуть бути заяви або повідомлення підприємств, установ, організацій, посадових осіб, представників влади, громадськості або окремих громадян про участь певних осіб в організації масових заворушень, що супроводжувалися насильством над особою, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовувалися як зброя, чи про активну участь певних осіб у масових заворушеннях; повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу на місці організації масових заворушень чи при активній участі певних осіб у масових заворушеннях, що супроводжувалися насильством над особою, погромами, підпалами, знищенням майна, захопленням будівель або споруд, насильницьким виселенням громадян, опором представникам влади із застосуванням зброї або інших предметів, які використовувалися як зброя, масових заворушеннях або затриманні їх на місці вчинення злочину, передбаченого ст. 294 КК України; явка з повинною; повідомлення, опубліковані в пресі тощо.

Масові заворушення безперечно є очевидними злочинами, тому досудове розслідування, як правило, починається одразу після факту вчинення діянь, передбачених ст. 294 КК України, або під час їх вчинення, якщо злочин ще триває. Інколи виникають складнощі із правильною кваліфікацією цього злочину, оскільки масові заворушення можуть вчинюватися протягом декількох днів на значній території або у певному регіоні. Тоді за окремими фактами протиправних діянь можуть починатися окремі розслідування, що пізніше, за наявності достовірної інформації, що ці кримінальні правопорушення вчинені однією групою активних учасників масових заворушень, об'єднуються у єдине провадження та перекваліфікуються.

Здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва, прокурор безпосередньо несе відповідальність за своєчасність та законність прийняття органами досудового розслідування рішення про початок

досудового розслідування та внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, а також проведення необхідних першочергових слідчих (розшукових) дій, спрямованих на отримання доказової інформації про вчинення масових заворушень на початковому етапі їх розслідування.

Окрім цього, прокурор може самостійно починати досудове розслідування; мати повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування; доручати органу досудового розслідування проведення досудового розслідування; доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках - особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії; доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам; приймати процесуальні рішення у випадках, передбачених КПК України.

Необхідно зазначити, що підставами для початку досудового розслідування та провадження першочергових слідчих (розшукових) дій, у тому числі й негласних, можуть бути результати ОРД, законність використання яких у вказаних та інших напрямках є також предметом прокурорського нагляду.

Матеріали ОРД для початку досудового розслідування масових заворушень можуть бути реалізовані лише через такий привід, як самостійне виявлення уповноваженою особою (слідчим або прокурором) з будь-яких джерел (матеріалів ОРД) обставин, що можуть свідчити про вчинене кримінальне правопорушення (ч. 1 ст. 214 КПК України). Матеріали ОРД можуть бути підставою для початку досудового розслідування масових заворушень лише в разі наявності у них відомостей про обставини, що можуть свідчити про вчинене кримінальне правопорушення (ч. 1 ст. 214 КПК України).

На практиці зустрічаються випадки, коли в ході ведення оперативно-розшукової справи при наявності в матеріалах ОРД відомостей про обставини, що можуть свідчити про масові заворушення, що готуються, працівники оперативних підрозділів не повідомляють про це слідчого чи прокурора, а слідчі при отриманні в установленому порядку таких матеріалів від відповідного оперативного підрозділу не вживають заходів щодо внесення їх до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

У цьому випадку прокурор у відповідності зі своїми повноваженнями, визначеними правовими актами, повинен вживати відповідних заходів прокурорського реагування, зокрема, надавати письмові вказівки про проведення оперативно-розшукових заходів з метою попередження та виявлення цього злочину, розшуку осіб, які готують вчинення масових заворушень; перевіряти своєчасність та обґрунтованість направлення оперативними підрозділами матеріалів ОРД, у яких зафіксовано фактичні дані про протиправні діяння окремих осіб та груп, відповідальність за які передбачена ст. 294 КК України, до органу досудового розслідування для здійснення кримінального провадження, або відповідних повідомлень органам досудового розслідування, прокурору в разі неможливості

направлення таких матеріалів у зв'язку з проведенням оперативно-розшукових заходів, що тривають і припинення яких може негативно вплинути на результати кримінального провадження.

Участь прокурора у провадженні негласних слідчих (розшукових) дій в ході розслідування грабежів та розбійних нападів

Кушнерик Ю.А., здобувач кафедри кримінального процесу Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка

Негласні слідчі (розшукові) дії є новим інститутом кримінального законодавства України, який з'явився з прийняттям нового КПК у 2012 році. Проте за короткий час його ефективність і значимість для розслідування злочинів підтвердилася практикою. Так, досить багато обставин, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні, слідчому вдається встановити саме в результаті проведення таких дій.

В ході розслідування грабежів та розбійних нападів значна кількість доказової інформації отримується якраз в ході провадження негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема, пов'язаних із втручанням у приватне спілкування (§2 глави 21 КПК України). Так, в ході розслідування грабежів та розбійних нападів за допомогою негласних слідчих (розшукових) дій слідчий може встановити особу злочинця, співучасників, їх роль у вчиненні злочину, місцезнаходження злочинців та майна, здобутого злочинцями під час нападу тощо. Особливого значення негласні слідчі (розшукові) через їх конспіративний (прихований) характер набувають в ході розслідування злочинів досліджуваного виду, що вчиняються організованими злочинними угрупованнями або менш складними за формою злочинними групами.

Водночас проведення негласних слідчих (розшукових) дій завжди пов'язане з обмеженням конституційних прав особи на особисте життя, приватне спілкування тощо, тому роль прокурора – процесуального керівника досудовим розслідуванням під час їх проведення є досить важливою. Прокурорський нагляд є гарантією забезпечення законності та дотримання прав громадян при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій. Саме тому чинний КПК України наділив прокурора широкими повноваженнями із здійснення прокурорського нагляду за проведенням таких дій.

Проблемним питанням проведення негласних слідчих (розшукових) дій присвячені роботи багатьох вітчизняних вчених – фахівців в галузі кримінального процесу, оперативно-розшукової діяльності та криміналістики, зокрема В. В. Гевка, С. Ю. Ільченка, О. В. Капліної, В. Т. Маляренка, М. Я. Никоненка, Д. П. Письменного, М. А. Погорельського, В. А. Селюкова, Д. Б. Сергєєвої, С. М. Стахівського, О. Ю. Татарова, В. М. Тертишника, В. П. Шибіко, М. Є. Шумила, М. С. Цуцкірідзе та інших. Загалом праці вказаних вчених були скеровані на дослідження нормативного врегулювання інституту негласних слідчих (розшукових) дій та на окремі проблемні питання їх проведення. Участі прокурора у їх провадженні у науковій літературі уваги приділено, на наш погляд, не достатньо. Представлені у криміналістичній літературі окремі аспекти

методики розслідування грабежів та розбійних нападів також інформації про такий засіб розслідування, як негласні слідчі (розшукові) дії, даних не містять.

На наш погляд, прокурор виконує одну з ключових ролей при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування грабежів та розбоїв, оскільки має широкі повноваження щодо їх ініціювання та отримання дозволу на проведення, у процесі їх проведення та після їх проведення на етапі оцінки отриманої інформації і визначення її доказового значення.

Так, прокурор є суб'єктом, який має право самостійно ініціювати проведення негласних слідчих (розшукових) дій за наявності для того фактичних підстав. Більше того, така негласна слідча (розшукова) дія як контроль за вчиненням злочину, що застосовується під час розслідування грабежів та розбійних нападів стійкою групою осіб, не може бути ініційована ніким, крім прокурора. При цьому рішення прокурора в цьому випадку є юридичною підставою для проведення певної негласної слідчої (розшукової) дії.

Фактично прокурор вирішує питання про наявність достатніх підстав для проведення усіх негласних слідчих (розшукових) дій, приймаючи рішення про їх проведення чи погоджуючи клопотання слідчого про це. Прокурор також, здійснюючи нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, уповноважений доручати слідчому, органу досудового розслідування, відповідним оперативним підрозділам проведення у встановлений ним строк негласних слідчих (розшукових) дій, давати вказівки щодо їх проведення (ст. 36 КПК України).

Ст. 246 КПК України передбачає, що слідчий повинен повідомити прокурора про проведення певних негласних слідчих (розшукових) дій та про отримані результати. Відповідно прокурор має право заборонити проведення або припинити подальше проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Прокурор також приймає рішення про засекречування чи розсекречування матеріальних носіїв інформації, отриманої в результаті проведення негласних слідчих (розшукових) дій.

Підсумовуючи викладене та аналізуючи повноваження прокурора під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій в ході розслідування грабежів та розбійних нападів, необхідно зазначити, що прокурор зосереджує свою увагу не лише на законності прийнятих слідчим процесуальних рішень, але й на обґрунтованості проведення у кримінальному провадженні окремих негласних слідчих (розшукових) дій. Коригування дій слідчого здійснюється прокурором шляхом надання обов'язкових для виконання письмових доручень та вказівок щодо проведення вказаних дій. Важливим залишається і право прокурора брати участь у проведенні слідчих (розшукових) дій, а у необхідних випадках – особисто їх проводити.

Особливості початку досудового розслідування зґвалтувань за новим КПК України

Симоненко Н.О., здобувач кафедри кримінально-правових дисциплін
ННШП НАВС

Відповідно до положень нового Кримінального процесуального кодексу України від 19 листопада 2012 року, ліквідовано стадію порушення кримінальної справи та інститут повернення кримінальної справи на додаткове розслідування.

Це є важливою новелою чинного Кримінального процесуального кодексу України, а саме, якщо це стосується зґвалтування. За таких умов жертви статевого злочину матимуть можливість реалізувати право на захист відразу після надходження заяви чи повідомлення про злочин, адже зволікання може спричинити зникнення ряду слідів, які є важливим доказом.

Також, зазначене виключить «конфлікти» між працівниками правоохоронних органів та громадянами, оскільки кожна заява, кожне повідомлення потерпілої особи буде розглянуте та прийняте відповідне рішення. Відсутність інституту дослідчої перевірки усунула потребу повторного проведення деяких процесуальних дій (опитування – допит). Тому, цілком зрозумілим є обурення потерпілої особи з цього приводу, адже їм доводилось двічі, а то й більше разів, оприлюднювати жахливі елементи статевої наруги над ними. Відповідно, ч. 2 ст. 55 КПК України права і обов'язки потерпілого виникають в особи з моменту подання заяви про вчинення щодо неї кримінального правопорушення. Потерпілому вручається пам'ятка про його процесуальні права та обов'язки особою, яка прийняла заяву про вчинення кримінального правопорушення.

Так, відповідно до статті 214 Кримінального процесуального кодексу України початком досудового розслідування є прийняття рішення слідчим, прокурором невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене зґвалтування або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення зґвалтування щодо внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування.

За загальним правилом згідно статті КПК здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до реєстру не допускається, але у невідкладних випадках, щоб не втратити важливі докази статевого насильства, може бути проведений огляд місця події, що здійснюється негайно після огляду потерпілої особи. При цьому приймаються заходи щодо збереження слідів, речових доказів вчиненого зґвалтування (збереження одягу та білизни зґвалтованої), терміново проводиться медичний огляд з метою фіксації слідів статевого акту і тілесних ушкоджень після чого, також, встановлюються обставини самої події та дані про зовнішність злочинця, якщо дана особа потерпілій невідома.

Початковий етап досудового розслідування зґвалтування зумовлений різноманітними слідчими ситуаціями, які потребують індивідуального підходу до оцінки їх особливостей та визначення завдань. Тому, перш ніж приступити до розслідування, планування та провадження слідчих та

інших дій в обстановці, що склалася, необхідно зорієнтуватися на типову слідчу ситуацію, можливі варіанти, шляхи вирішення у справі для встановлення істини. Перш за все, слідчим розглядаються наступні типові слідчі ситуації, а саме: потерпіла особа звернулася із заявою про зґвалтування, вказуючи на конкретну особу; потерпіла особа звернулася із заявою про зґвалтування і, хоча незнайома з гвалтівником, але запам'ятала його зовнішність; потерпіла особа не знайома з гвалтівником і не запам'ятала його зовнішності; виявлено неприємну особу з ознаками сексуального насильства.

Зазначені типові слідчі ситуації не вичерпують початкового етапу розслідування зґвалтувань, вони лише вказують на можливі типові напрямки роботи по справі, адже кожен конкретний випадок вимагає індивідуального рішення. То ж, на початку розслідування необхідно висунути обґрунтовані версії щодо самого факту зґвалтування, його обставин та особистості потерпілої та підозрюваної особи. Типовими версіями, за загальним правилом, є: факт зґвалтування був в дійсності, як про й це стверджує потерпіла особа; помилкова заява про вчинення зґвалтування і, навіть, можливе інсценування; зґвалтування вчинено особою на яку вказує потерпіла; зґвалтування вчинено невідомим. В плані розслідування, до конкретного зґвалтування, зазначаються, також, і інші можливі версії, дається їх обґрунтування і плануються послідовність та конкретні слідчі (розшукові) дії.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 10 червня 2014 року – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Кримінальний кодекс України. Чинне законодавство України зі змінами та доповненнями станом на 03 вересня 2014 року – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затвердженого Наказом № 69 від 17.08.2012 р. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/pd.html?_m=publications&_t=rec&id=110522
4. Кримінально-процесуальний кодекс України: Закон від 28 грудня 1960 року.

Обставини, які підлягають доказуванню під час досудового розслідування злочинів, пов'язаних із знищенням, підробкою або зміною номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу

Макаренко М.М., здобувач наукової лабораторії з проблем досудового розслідування ННІПФПСКМ НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор *Чернявський С.С.*

Боротьба з правопорушенням у сфері безпеки дорожнього руху є важливим загальнодержавним завданням. У вирішенні цього завдання особливе місце займає діяльність Державтоінспекції та інших служб органів внутрішніх справ, яка спрямована на швидке і повне розкриття дорожньо-транспортних злочинів та встановлення винних осіб за умови додержання законності. Більшість питань, які виникають по такій категорії кримінальних проваджень, вимагає від осіб, що проводять досудове слідство, високих професійних якостей. Крім юридичної підготовки, їм необхідні знання в галузі криміналістики, судової медицини, психології, організації дорожнього руху та ін.

Незаконне заволодіння автотранспортними засобами з їх подальшою легалізацією шляхом підробки або знищення ідентифікаційних позначень як різновид кримінального бізнесу завдяки своїй прибутковості вважається надзвичайно привабливим для злочинців.

Розслідування будь-якого злочину згідно з нормами кримінального процесуального законодавства розпочинається з відкриття кримінального провадження, а саме внесення відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після чого починається початковий етап, який охоплює період досудового розслідування, під час якого проводяться слідчі (розшукові) дії, негласні слідчі (розшукові) дії, встановлюються обставини події, ознаки злочину, які необхідні для визначення слідчих ситуацій, побудови версій, планування розслідування, розшуку та затримання злочинця тощо [1, с. 366].

Специфіка початкового етапу розкриття і розслідування протиправної діяльності, передбаченої ст. 290 КК України, обумовлена комплексом обставин, які необхідно встановити на етапі проведення попередньої перевірки, що передусе відкриттю кримінального провадження.

Слід зазначити, що метою кримінального процесуального доказування є встановлення об'єктивної істини. Її досягнення можливе лише тоді, коли при кримінальному провадженні з достатньою повнотою і достовірністю будуть встановлені всі факти і обставини, які мають значення для правильного вирішення матеріалів. Сукупність таких фактів і обставин утворюють предмет доказування [2, с. 18].

Предмет доказування визначений ст. 91 КПК України – це сукупність передбачених кримінальним процесуальним законом обставин, які потрібно встановити по кожному кримінальному провадженню і які мають правове значення для правильного його вирішення по суті. Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні

У кримінальному провадженні підлягають доказуванню:

- 1) подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення);
- 2) винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення;
- 3) вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат;
- 4) обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження;
- 5) обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання;
- 6) обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схиляння особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом, або підшукані, виготовлені,

притосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення;

7) обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру [3].

Правильне визначення цих обставин, їх всебічне, повне і об'єктивне дослідження дозволяють встановити пізнавальну програму у конкретному провадженні, що значно підвищує ефективність кримінального судочинства [4].

Список використаних джерел:

1. Лісова А. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування зґвалтування / А. Лісова // Право України. – К., – 2011. - № 8. – с. 366-373.

2. Стахівський С.М. Теорія і практика кримінального процесуального доказування: Монографія / С.М. Стахівський. – К., 2005. – 271 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Пронесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України»: чинне законодавство з 19 листоп. 2012 р. (офіц. текст). – К. : Паливода А. В., 2012. – 382 с. (із змінами, внесеними від 13.05.2014 р., підстава № 1261-VII).

4. Теория доказательств в советском уголовном процессе.– М.,1973. -736 с.

Належний правовий порядок обшуку та огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність як елемент favor defensionis

Малахова О.В., аспірант кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Гловюк І.В.*

У кримінальному процесі України процесуальна рівність сторін кримінального провадження досягається за допомогою функціонування інституту сприяння захисту – favor defensionis, що спрямований на урівноваження комплексу прав та можливостей сторін для відстоювання власних тверджень і заперечення доводів свого опонента. Вважаємо, що favor defensionis як засіб, який покликаний компенсувати переважаюче становище сторони обвинувачення у кримінальному провадженні, охоплює не лише додаткові права та певні переваги підозрюваного, обвинуваченого, але й правові гарантії діяльності адвоката, який бере участь у кримінальному судочинстві в якості захисника. Кримінально-процесуальні гарантії адвокатської діяльності забезпечують ефективне виконання адвокатом функції захисту у кримінальному процесі.

Однією із важливих гарантій адвокатської діяльності є особливий правовий режим проведення обшуку та огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, який би забезпечив належний правовий захист від неправомірного втручання в адвокатську діяльність та порушення адвокатської таємниці.

КПК України не передбачає правового порядку проведення обшуку та огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність. Натомість в п. 3 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» вказується, що проведення стосовно адвоката слідчих дій, що можуть проводитися виключно з дозволу суду, здійснюється на підставі судового рішення, ухваленого за клопотанням Генерального прокурора України, його заступників,

прокурора Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя. Отже слідчий, який здійснює досудове розслідування кримінального провадження, при необхідності проведення обшуку житла, іншого володіння адвоката, зобов'язаний узгодити дане клопотання з Генеральним прокурором України, його заступником, прокурором Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя. Але залишаються не вирішеними низка питань.

По-перше, не визначено чи зобов'язаний слідчий узгоджувати клопотання про проведення обшуку житла, іншого володіння адвоката, де він здійснює адвокатську діяльність, з прокурором, який здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням. Вважаємо, що слідчий зобов'язаний узгодити дане клопотання з прокурором, який здійснює нагляд за досудовим провадженням. По-друге, не встановлено строк, протягом якого Генеральний прокурор України, його заступники, прокурор Автономної Республіки Крим, області, міст Києва та Севастополя повинен розглянути дане клопотання. На нашу думку, таке клопотання повинно бути розглянуто прокурором негайно. Він зобов'язаний перевірити матеріали кримінального провадження, що дають підстави для проведення такого обшуку та узгодити дане клопотання. По-третє, не визначено, протягом якого строку слідчий суддя зобов'язаний розглянути клопотання. Враховуючи невідкладний характер такої слідчої дії, як обшук, вважаємо, що клопотання про його проведення повинно бути розглянуто в суді в день його надходження. По-четверте, не вказано хто повинен бути присутнім при розгляді даного клопотання в суді. На нашу думку, розгляд даного клопотання, здійснюється за участю слідчого та прокурора, який здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням. Вважаємо, що розгляд такого клопотання повинен здійснюватися в порядку ст. 234 КПК України. Крім того, необхідно уточнити, що розгляд клопотання про проведення обшуку житла, іншого володіння адвоката, де він здійснює адвокатську діяльність здійснюється слідчим суддею за місцем провадження досудового розслідування.

Відповідно до ч. 2 ст. 23 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», в ухвалі про проведення обшуку житла, іншого володіння адвоката, де він здійснює адвокатську діяльність в обов'язковому порядку зазначає перелік речей та документів, що планується відшукати, виявити чи вилучити під час проведення даної слідчої (розшукової) дії. Значимо, що слідчий суддя, суд, приймаючи рішення про перелік речей та документів, що планується відшукати, виявити чи вилучити під час обшуку, зобов'язаний враховувати, положення ч. 6 ст. 46, ч.1 ст. 161 КПК України, які вказують, що документи, пов'язані з виконанням захисником його обов'язків, листування або інші форми обміну інформацією між захисником та його клієнтом або будь-якою особою, яка представляє його клієнта, у зв'язку з наданням правової допомоги не підлягають огляду, вилученню чи розголошенню слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом. Вважаємо, що в Главі 37 КПК України, яка визначає порядок кримінального провадження щодо окремих категорій осіб, у тому числі й щодо адвоката, передбачити окрему правову норму яка б визначала процесуальний порядок обшуку чи огляду житла, приміщення, іншого володіння адвоката.

Отже, процесуальний порядок проведення обшуку чи огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність, потребує подальшого нормативного реформування для забезпечення ефективного захисту неправомірного втручання в адвокатську діяльність та порушення адвокатської таємниці, що є необхідною умовою для ефективного викання захисником функції захисту у кримінальному процесі.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : затверджений Законом України від 13.04.2012 № 4651-VI // Офіційний вісник України. – 2012. – № 37. – Ст. 11.

2. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012 року № 5076-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

Грошове стягнення як захід забезпечення кримінального провадження та його відмінність від адміністративного штрафу

Мартинців А.М., здобувач кафедри кримінального права, процесу і криміналістики Прикарпатського юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор Басай В.Д.

Грошове стягнення як захід забезпечення кримінального провадження потрібно відмежовувати від адміністративного штрафу, який застосовується за ухилення від явки або злісну неповагу до суду і передбачений ст.185-3 та ст.185-4 КУпАП [3].

Одним із випадків накладення грошового стягнення на учасника кримінального провадження є ситуація, коли підозрюваний, обвинувачений, свідок, потерпілий, цивільний відповідач, який був у встановленому законом порядку викликаний (зокрема, наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом), не з'явився без поважних причин або не повідомив про причини свого неприбуття. Грошове стягнення за неприбуття на виклик слідчого чи прокурора названих учасників провадження накладається у розмірі від 0,25 до 0,5 розміру мінімальної заробітної плати. За неприбуття на виклик слідчого судді чи суду - у розмірі від 0,5 до 2 розмірів мінімальної заробітної плати (ч.1 ст.139 КПК) [4]. Ст. 8 Закону України «Про Державний бюджет України на 2014 рік» від 16.01.2014 №719-VII встановлено, що розмір мінімальної заробітної плати з 1 жовтня 2014 року становитиме 1301 грн. [2]. Тобто грошове стягнення за неприбуття на виклик слідчого чи прокурора учасників кримінального провадження накладатиметься в розмірі від 325,25 до 650,5 грн., а за неприбуття на виклик слідчого судді чи суду - у розмірі від 650,5 до 2602 грн.

Відповідно до ст. 185-3 КУпАП неповага до суду, що виразилась у злісному ухиленні від явки в суд свідка, потерпілого, позивача, відповідача або в невідкоренні зазначених осіб та інших громадян розпорядженню головуючого чи в порушенні порядку під час судового засідання, а так само вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил, - тягнуть за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів

громадян (від 340 до 1700 грн.); а злісне ухилення експерта, перекладача від явки в суд - тягне за собою накладення штрафу від двадцяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Стаття 185-4 КУпАП передбачає, що за злісне ухилення свідка, потерпілого, експерта, перекладача від явки до органів досудового розслідування чи прокурора - тягне за собою накладення штрафу від трьох до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (від 51 до 136 грн.) [3].

Аналізуючи дані норми бачимо, що мова в них йде про фактично ті ж порушення. Проте норми КУпАП – це норми загальної дії, котрі стосуються і адміністративного, і цивільного, і кримінального процесу, а ст. 139 КПК України є нормою, котра застосовується виключно в кримінальному процесі при накладенні грошового стягнення [1, с.16]. Вважаємо, що у випадку порушення кримінально-процесуальних норм має застосовуватись кримінально-процесуальна відповідальність, а саме її штрафна санкція – накладення грошового стягнення на учасника кримінального провадження. Крім того відмінність є також у розмірі відповідальності, оскільки розмір грошового стягнення, що накладається за вчинення кримінально-процесуального правопорушення, є значно більший в порівнянні з розміром адміністративного штрафу. Наприклад, відповідно до ч. 1 ст. 139 КПК України на свідка та потерпілого за одноразове ухилення від явки в суд може бути накладено грошове стягнення у розмірі від 650,5 до 2602 грн., а за злісне ухилення згідно ч. 2 ст. 139 КПК настає адміністративна відповідальність, а саме штраф у розмірі від 340 до 1700 грн. [4]. Хоча злісність ухилення є фактично тяжчим проступком. Злісність в ухиленні від явки, яка є обов'язковою ознакою складу правопорушення, передбаченого ст. 185-3 КУпАП [3], проявляється у навмисному усуненні, неодноразовій відмові від участі у слідчих та процесуальних діях. Факт злісного ухилення повинен підтверджуватись документами, які підтверджують офіційні виклики перекладача. Як докази відсутності злісності в ухиленні від явки можуть бути надані різні юридичні документи – лікарняні листи, документи щодо відрядження та ін..

Таким чином, грошове стягнення є санкцією кримінально-процесуальної відповідальності, заходом забезпечення кримінального провадження і його не слід отожднювати з адміністративним штрафом. У разі невиконання або неналежного виконання кримінально-процесуальних обов'язків слід накладати на учасника кримінального провадження виключно грошове стягнення, а не адміністративний штраф.

Список використаних джерел:

1. Толкаченко А.А. К вопросу о возможности наложения денежного взыскания на адвоката-представителя потерпевшего за нарушения порядка в судебном заседании / А.А. Толкаченко // Вестник МОВС. – №2/4. – 2007г. – С.16.
2. Про Державний бюджет України на 2014 рік: закону України від 16 січня 2014 р. // Відомості Верховної Ради. – 2014. – № 9. – Ст.93.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/>
4. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

Форми зловживань владою або службовим становищем, що вчиняються працівниками ОВС

Боднар В.Є., здобувач наукової лабораторії з проблем досудового розслідування ННІПФПСКМ НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор *Чернявський С.С.*

Зловживання владою або службовим становищем – це умисне, з корисливих мотивів чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб.

За таких умов важливого значення набуває комплексне наукове дослідження різних форм зловживань працівників ОВС та суміжних з ними злочинів. Отже, зловживання владою або службовим становищем, як правило, поєднується з учиненням:

1) службового підроблення (ст. 366 КК України) – складання, видачею службовою особою завідомо неправдивих офіційних документів, внесення до офіційних документів завідомо неправдивих відомостей, інше підроблення офіційних документів. Це найбільш поширена категорія злочинів.

Здебільшого працівники ОВС зловживають владою або службовим становищем та вчиняють службове підроблення у таких формах: внесення до статистичних карток неправдивих відомостей про направлення до суду кримінальних проваджень; складання фіктивних протоколів огляду та вилучення речового доказу; складання фіктивних протоколів про адміністративні правопорушення; незаконної реалізації добровільно зданої зброї та привласнення отриманих грошових коштів; підроблення матеріалів кримінальних проваджень; видача дозволів на придбання та зберігання зброї; видача довідки за фактом вчинення злочину для отримання страхового відшкодування; видача паспорта; незаконна реєстрація авто; безпідставне вилучення металобрухту та підроблення документів про подальше місце його знаходження. Вид офіційного документу, який підробляють залежить від органу чи підрозділу внутрішніх справ, у якому працює особа, яка вчиняє злочин. В одних випадках таке підроблення вчиняється з метою покращення показників в роботі, а в інших – з метою отримання незаконної винагороди.

2) незаконного виробництва, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК України). Злочин здебільшого вчиняється у формі виготовлення, придбання, зберігання та збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів.

3) викрадення, привласнення, вимагання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів чи заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем (ст. 308 КК України). Ці злочини вчиняються в результаті того, що працівники ОВС здійснюють виявлення, розкриття та розслідування злочинів у сфері обігу

наркотичних засобів, психотропних речовин та мають доступ до зазначених предметів.

4) порушення недоторканості житла (ст. 162 КК України). Працівникам ОВС з метою виконання службових обов'язків у випадках передбачених законом мають право проникати до житла чи іншого володіння особи. Водночас в окремих випадках це здійснюється незаконно і поєднується з вчиненням інших злочинів.

5) несанкціонованих збуту або розповсюдження інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або на носіях такої інформації (ст. 361-2 КК України).

Об'єктивна сторона злочину полягає в несанкціонованому збуті або розповсюдженні комп'ютерної інформації з обмеженим доступом.

Збутом комп'ютерної інформації з обмеженим доступом є її платна чи безплатна передача хоча б одній особі, яка не має доступу до цієї інформації, а розповсюдженням - розміщення в АС чи комп'ютерній мережі з наданням вільного доступу до неї або інші дії, які створюють можливість вільного доступу до неї невизначеного кола осіб.

Збут або розповсюдження комп'ютерної інформації з обмеженим доступом (слід вважати несанкціонованими, якщо ці дії вчинені без дозволу (згоди) власника інформації. Несанкціоновані збут або розповсюдження містять ознаки як в тому випадку, коли вони вчинені особою, якій в установленому порядку було надано доступ до відповідної інформації, так і у випадку вчинення їх особою, яка такого доступу не мала [1].

6) несанкціонованих дій з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, особою, яка має право доступу до неї (ст. 362 КК України).

Несанкціоновані дії з інформацією, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї полягають у несанкціонованій зміні, знищенні або блокуванні інформації, яка оброблюється в електронно-обчислювальних машинах (комп'ютерах), автоматизованих системах чи комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, вчинені особою, яка має право доступу до неї.

7) приховування злочину (ст. 396 КК України). Приховування злочинів у виконанні спеціальних суб'єктів здійснюється, як правило, шляхом бездіяльності. Не важко уявити також ситуації, коли слідчий огляді місця події умисно не фіксує, не долучає до кримінального провадження; слідів вчинення злочину (слідів ніг, відбитків пальців рук і т.п.), знарядь злочину (ножа, „відмички» і т.п.), при обшуку не вилучає предметів, здобутих злочинним шляхом, чи тих же знарядь та засобів вчинення злочину, не викриває місця переховування злочинця після його встановлення, а співробітник оперативного підрозділу не реалізує матеріали оперативно-розшукової справи, що свідчать про наявність складу злочину, або ж викривають конкретну особу, яка його вчинила. На практиці приховування злочинів досить часто здійснюється через поєднання ухилення від

виконання обов'язку (бездіяльності) з активними діями з фальсифікації доказів чи імітування роботи з розкриття та розслідування злочинів [2, с. 205-207].

8) Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК України). Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання службовою особою неправомірної вигоди, а так само прохання надати таку вигоду для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення такою службовою особою в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає неправомірну вигоду, чи в інтересах третьої особи будь-якої дії з використанням наданої їй влади чи службового становища.

Враховування вище вказаних різних форм зловживань працівників ОВС та суміжних з ними злочинів буде корисно, насамперед для виявлення, розкриття та розслідування таких злочинів.

Високий рівень латентності цих злочинів частково обумовлений тим фактом, що працівники правоохоронних органів, які покликані протидіяти злочинності в ОВС не завжди розуміють, що протиправні діяння певного виду, учені працівниками ОВС є злочинними. Крім того, аналіз основних форм зловживання владою або службовим становищем в ОВС дозволяє встановити спосіб вчинення злочину, особу, яка його вчинила, а також дає уявлення про типові сліди суспільно небезпечного діяння.

Таким чином, особливість зловживання владою або службовим становищем в ОВС полягає в тому, що у більшості випадків такі протиправні дії супроводжуються вчиненням інших злочинів у сфері службової діяльності, проти правосуддя, авторитету органів державної влади, власності, у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів, у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електрозв'язку тощо.

З введенням в дію нового КПК України з появою нових норм та інститутів можна прогнозувати видозміну форм зловживання владою та службовим становищем. Так, наприклад зловживання владою та службовим становищем може бути поєднане з незаконними діями щодо Єдиного реєстру досудових розслідувань. З огляду на зазначене під час розробки підзаконних нормативно-правових актів для ефективного функціонування КПК України необхідно максимально запобігти можливим зловживанням зі сторони працівників правоохоронних органів, розробивши ефективні системи захисту та контролю за кримінально-процесуальною діяльністю.

Список використаних джерел

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – 9-те вид., переробл. та допов. – К. : Юридична думка, 2012. – 1316 с.

2. Туласв О. С. Характеристика сучасних форм зловживань владою або службовим становищем, учинених працівниками органів внутрішніх справ / О. С. Туласв // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 1 (86). – С. 204–211.

Виконання рішень європейського суду з прав людини

Кириченко Ю.І., старший викладач кафедри кримінально-правових дисциплін ННПП НАВС

Воробей В.М., студент ННПП НАВС

Порядок виконання рішень ЄСПЛ регулюється Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (надалі – Закон), Законом України «Про виконавче провадження», іншими нормативно-правовими актами з урахуванням особливостей, що передбачені Законом. Відповідно до ст. 1 Закону виконанням Рішення є: виплата Стягувачеві (Заявникові) відшкодування та вжиття додаткових заходів індивідуального характеру; вжиття заходів загального характеру.

Органом представництва, відповідальним за координацію виконання рішень ЄСПЛ, відповідно до Постанови Кабінету міністрів України № 784 від 31 травня 2006 р. «Про заходи реалізації Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», визнано Міністерство юстиції України, а саме Урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини та його Секретаріат.

У випадку порушення строку виконання рішення ЄСПЛ Державна виконавча служба повідомляє про причини такої затримки Секретаріат.[1]

Однак в Україні з виконанням рішень ЄСПЛ є ряд проблем. 95% рішень Європейського суду не виконуються Україною у повному обсязі. Щороку Європейський суд з прав людини приймає в середньому близько 60 рішень за зверненнями українців, повідомив голова Європейського суду Жан-Поль Коста. Це майже вісім відсотків від усієї кількості заяв, що надходять до Страсбурга. Причина невиконання рішень – це недостатність коштів в бюджеті взагалі, а отже і для того аби виконати рішення зі значними сумами компенсації з боку держави-України.

«Я періодично телефонюю в Мін'юст. У травні мені пояснили, що ситуація з грошима складна, але пообіцяли, що в вересні в них буде додаткове фінансування, і тоді борг погасять. Тепер кажуть, що з фінансуванням незрозуміло що, і немає впевненості, що в вересні щось виплатять», - цитує Михайло Сергєєв, представник компанії Прометей-2000, яка виграла позов до України 17 січня. «У зв'язку з тим що в нинішньому році ЄСПЛ прийняті рішення зі значними сумами компенсації, що не могло бути враховано при бюджетному плануванні на 2014 рік, коштів, що надходять на рахунок Мін'юсту, не вистачає для виплат за рішеннями ЄСПЛ», - повідомила прес-служба відомства.[2]

Однак необхідно зазначити, що на сьогодні затримуються компенсації не тільки по великих рішеннях. Приміром, в лютому ЄСПЛ виніс рішення по ще одному пакету справ проти України, проте за цими позовами Мін'юст не компенсував навіть дрібні суми, принаймні, частини позивачів. Більш того, виконавча служба в поточному році часто не виконує навіть ті рішення ЄСПЛ, які не вимагають прямих фінансових витрат, тобто не дбає про те, щоб надалі таких порушень більше не траплялося.

Проблема в тому, що Європейський суд не має важелів впливу, аби змусити Україну виконувати ці рішення. Суд лише вказує на недоліки української правової системи[5]. Найбільше, що може загрожувати державі, – це призупинення членства у Раді Європи за системні порушення. Але таких прецедентів ще не було.[3] Тим часом невиконання рішень Європейського суду з прав людини за нинішніх умов, на мою думку, лише шкодить іміджу України як правової держави.

Наступною проблемою є те, що зі ста відсотків звернень українців до Європейського суду лише 15 судді приймають до розгляду. Пояснюється це тим, що українцям бракує правової обізнаності і вони не знають, як саме має виглядати порядок звернення[4]. Громадяни мало поінформовані про юристів, які надають послуги з оформлення скарг до Європейського суду. А ще – є потреба у підвищенні рівня освіти правників у галузі європейської судової практики.

Отже, проблемами невиконання рішень ЄСПЛ є: недостатність коштів в державному бюджеті; відсутність важелів впливу на забезпечення виконання рішення з боку ЄСПЛ; недостатня правова обізнаність громадян про порядок звернення до ЄСПЛ.

Шляхи вирішення:

1). посилення контролю з боку ЄСПЛ за виконанням його рішень державою-боржником шляхом розроблення механізму звітування про результат виконаного рішення; 2). введення у вищих навчальних закладах спецкурсів для правників у галузі європейської судової практики; 3). також більш точно розраховувати у бюджеті кошти для виконання рішень ЄСПЛ на кожен поточний рік.

Список використаних джерел:

1. Процедура виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні у частині виплати справедливої сатисфакції [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.i-law.kiev.ua/?p=1098>

2. Україна не виконує рішення Європейського суду по правам человека [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://korrespondent.net/ukraine/politics/1586497-ukraina-ne-vypolnyaet-resheniya-evropejskogo-suda-po-pravam-cheloveka>

3. 95% рішень Європейського суду не виконуються Україною на повну, - омбудсмен [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [Ошибка! Недопустимый объект гиперссылки.](#)

4. Голодницький Э. Судится по-европейски: Как обжаловать проигранное дело в Европейском суде по правам человека: [Вивчення судового розгляду у Європейських судах (безкоштовність процесу), рекомендації щодо вибору суду, справи які входять до компетенції суду] // Власть и политика. - 2005. - 28 янв. - 3 февр. (№ 4). - С.11.

5. Ліщина І. Регулювання реалізації рішень Європейського суду з прав людини // Право України. - 2001. - № 5. - С.42-43

Проблеми процесуального забезпечення функцій обвинувачення та захисту у змагальному кримінальному процесі

Корчук Т.В., магістрант Вінницького інституту Університету «Україна»
Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Безносок А.М.*

Змагальне кримінальне провадження – це принципово нове явище у правовій дійсності України, обумовлене формуванням її як правової держави, утвердженням міжнародних демократичних стандартів побудови кримінального провадження [1, 83].

Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК) вперше у вітчизняному кримінально-процесуальному законі визначив змагальність сторін та свободу в наданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості як загальну засаду кримінального провадження [2, с. 393]. У статті 22 Кодексу знайшли закріплення основні положення цього принципу: 1) розподіл функцій обвинувачення, захисту та правосуддя; 2) націлення сторін рівними процесуальними правами; 3) наявність незалежного арбітра (суду), який створює необхідні умови для реалізації сторонами їхніх процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків. Разом з тим, на думку фахівців-процесуалістів, ці положення не отримали належного процесуального забезпечення.

Так, В. Г. Гончаренко, В. Т. Нор, М. Є. Шумило вказують на те, що фактично процесуальні права та обов'язки цивільного позивача та цивільного відповідача визначають їх учасниками кримінального провадження на стороні обвинувачення та сторони захисту відповідно, однак за законом вони не віднесені до жодної із сторін [1, с. 29]. З цього приводу Н. П. Сиза зауважує, що за категоричного розподілу на докази зі сторони обвинувачення та зі сторони захисту (що передбачає ч. 1 ст. 349 КПК – Т. К.), такі учасники судового провадження, як потерпілий, цивільний позивач, цивільний відповідач не зможуть реалізувати своє право подавати докази суду (п. 3 ч. 1 ст. 56, ч. 3 ст. 61, ч. 3 ст. 62 КПК), оскільки вони не належать до сторін судового провадження [3, с. 193].

Окремі науковці наполягають на тому, щоб виключити зі сторони обвинувачення слідчого, який виконує функцію розслідування злочинів, адже, як відмітив А. А. Рева, в законі зазначено, що слідчий відповідальний лише за законність і своєчасність здійснення процесуальних дій (ч. 1 ст. 40 КПК), тобто не за обвинувачення, захист, вирішення справи, а виключно за всебічне, повне та неупереджене розслідування всіх обставин злочину [4, с. 144].

Водночас, на думку О. М. Лошихіна, функція слідчого має комбінований характер – до встановлення особи, яка вчинила злочин, слідчий виконує функцію розслідування справи, а після вручення особі письмового повідомлення про підозру ця функція трансформується у кримінальну процесуальну функцію обвинувачення [5, с. 20]. Тобто початок функції обвинувачення визначається моментом появи у кримінальному провадженні процесуальної фігури підозрюваного, що, в свою чергу, залежить від прийняття слідчим, прокурором відповідного процесуального рішення. Для інтересів же правосуддя та особи, відносно якої наявні докази для підозри, однаково не припустимі як надмірна поспішність, так і зволікання у повідомленні про підозру. В контексті цих проблем, науковці вказують на необхідність закріплення в КПК поняття підозри, яке є тим правом явищем, що визначає процесуальний статус підозрюваного, обумовлює його появу у конкретному кримінальному провадженні [6].

Та чи не найгострішою є проблема процесуальних можливостей сторін у формуванні доказової бази для відстоювання власних правових позицій у кримінальному провадженні. Переважна більшість учених солідарні у тому, що ці можливості сторони захисту є значно меншими порівняно з

можливостями сторони обвинувачення, яка має виключене право на проведення слідчих (розшукових) дій як основного способу збирання доказів у кримінальному провадженні. І хоча захист може клопотати перед стороною обвинувачення про проведення тих чи інших слідчих (розшукових) дій, будь-які порушення порядку їх проведення можуть призвести до визнання доказів недопустимими, а відтак – до втрати виправдального доказу.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що нормативне закріплення у чинному КПК засади змагальності безумовно являється важливою правовою гарантією реалізації змагальності у кримінальному провадженні, проте недостатньою без належного процесуального забезпечення. Звісно, порушені нами проблеми змагальності кримінального судочинства не вичерпують всієї проблематики, але, вважаємо, що їх успішне вирішення значно покращить ефективність реалізації функцій обвинувачення та захисту як умови змагального кримінального провадження.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Навково-практичний коментар / За заг. ред. проф. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – 1328 с.
2. Маркуш М. А. Організаційно-структурні функції змагальності: системний аналіз / М. А. Маркуш // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 2. – С. 389 – 395.
3. Сиза Н.П. Процесуальні повноваження суду щодо дослідження доказів у кримінальному провадженні / Н.П. Сиза // Право України. – 2013. – № 11. – С. 189 – 197.
4. Рева А. А. Функції слідчого у кримінальному провадженні: теоретико-правовий аналіз / А. А. Рева // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2014. – № 1. – С. 139 – 146.
5. Лошхін О. М. Функції сучасної держави: нарис юридичної теорії: моногр. / О.М. Лошхін. – К.: Логос. 2013. – 228 с.
6. Безносок А. М. Підозрюваний у кримінальному провадженні / А. М. Безносок // Держава і право : Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 61. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2013. – С. 272 – 278.

Процесуальний статус особи як умова допустимості доказів, отриманих шляхом допиту на досудовому розслідуванні

Слободянюк Н.С., магістрант Вінницького інституту Університету «Україна»

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Безносок А.М.*

Допит є найбільш поширеною слідчою дією і нерідко єдиним у доказуванні деяких обставин [1, с. 210]. З процесуальної точки зору допит – це слідча (розшукова) дія, що проводиться з метою збирання доказів шляхом отримання зафіксованих в словесній формі в протоколі й іншими передбаченими законом способами показань допитаної особи про відомі їй обставини кримінального правопорушення, або такі обставини, що мають чи можуть мати значення для кримінального провадження. З криміналістичної точки зору допит – це засіб збирання і перевірки не лише доказів, а й такої інформації, відомостей про факти й обставини, що мають орієнтуюче значення, які слідчий чи інша уповноважена особа отримує від допитуваного шляхом проведення бесіди за допомогою вербальної та невербальної комунікації [2, с. 487].

Допит являється необхідною умовою появи для будь-якого виду показань. А тому проведення допиту необхідно розглядати як дотримання процесуальної форми для показань, тобто як елемент форми. Порухнення цієї форми тягне за собою визнання доказу недопустимим і, як наслідок, неможливість його використання при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилатися суд при ухваленні судового рішення.

Відповідно до п. 6 ч. 2 ст. 87 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) суд зобов'язаний визнати істотними порушеннями прав людини і основоположних свобод отримання показань від свідка, який надалі буде визнаний підозрюваним чи обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні. А тому, хоча в законі й відсутні чіткі відмежування у процедурних питаннях допиту залежно від процесуального положення допитуваного та його предмета допиту [3, с. 201], відповідність процесуального статусу допитуваної особи фактичному її становищу у кримінальному провадженні є обов'язковою умовою використання її показань у кримінальному процесі.

Відповідно до ст. 42 КПК підозрюваним є: 1) особа, якій у порядку, передбаченому Кодексом, повідомлено про підозру; 2) або особа, яка затримана за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення. Але, як вбачається зі ст. 276 КПК, постановка затриманої особи у статус підозрюваного також передбачає виконання визначеної законом процедури повідомлення про підозру, що в свою чергу можливе лише за наявності достатніх доказів для підозри особи у вчиненні кримінального правопорушення. З цим виникає наступне питання про об'єм доказів, який буде достатнім для повідомлення про підозру. Тут є слухною думка М. Ю. Черкової, яка зазначає, що на час прийняття рішення здійснити повідомлення про підозру в першу чергу повинно бути доведено, що кримінальне правопорушення мало місце та що воно вчинене особою, яка притягається до кримінальної відповідальності, інші ж обставини, передбачені ст. 91 КПК можуть бути з'ясовані після повідомлення про підозру [4, с. 460 – 461].

На вирішення даної проблеми негативно впливає відсутність у чинному КПК офіційної дефініції поняття підозри. Саме підозра визначає процесуальний статус підозрюваного, обумовлює його появу у конкретному кримінальному провадженні. Крім того, зважаючи на негативну практику застосування інституту обвинувачення за КПК 1960 року, коли пред'явлення обвинувачення часто переносилось на закінчення досудового слідства, тим самим обмежуючи законне право особи на захист, законодавче закріплення визначення підозри могло б зорієнтувати практиків на правильне застосування закону з урахуванням прагнень законодавця. Тим більше, що тлумачення терміну «обвинувачення» в законі надано [5, с. 276].

З урахуванням викладеного, вважаємо, що чинний КПК необхідно доповнити терміном «підозра», під яким розуміємо обґрунтоване достатньою сукупністю фактичних даних (доказів) припущення слідчого, прокурора про причетність особи до вчинення кримінального правопорушення, оформлене у порядку, встановленому кримінальним процесуальним законом, і підлягає обов'язковій подальшій перевірці з

метою підтвердження чи спростування. На наш погляд, це сприятиме своєчасному наділенню особи відповідним процесуальним статусом, що в свою чергу надасть можливість вибору тієї процедури допиту, яка забезпечить допустимість доказів, отриманих шляхом проведення цієї слідчої (розшукової) дії.

Список використаних джерел:

1. Удалова Л. Д. Кримінально-процесуальні види допиту як засоби отримання вербальної інформації / Л. Д. Удалова // Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право). – 2009. – № 2 (45). – С. 209 – 218.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За заг. ред. проф. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – 1328 с.

3. Шепітько В. Ю. Система слідчих дій за кримінальним процесуальним законом та механізми її реалізації у криміналістиці / В. Ю. Шепітько // Право України. – 2013. – № 11. – с. 198 – 205.

4. Черкова М. Ю. Процесуальні особливості набуття особою статусу підозрюваного в кримінальному процесі / М. Ю. Черкова // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2012. – №4. – С. 457 – 463.

5. Безносок А. М. Підозрюваний в кримінальному провадженні / А. М. Безносок // Держава і право : Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 61. – К.: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2013. – С. 272 – 278.

Поняття та форми процесуального керівництва під час досудового розслідування

Федорук В.В., студент магістратури ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Строков І.В.*

КПК України, прийнятий Верховною Радою України у квітні 2012 року, – важливий підсумковий документ судово-правової реформи. Основною його ідеєю є захист прав і законних інтересів громадян в межах кримінального провадження. Він чітко й однозначно визначає коло владних суб'єктів, діючих удосудовій стадії кримінального провадження – досудовому розслідуванню: дізнавач, слідчий, керівник органу досудового розслідування, прокурор, слідчий суддя, а також призначення кожного з них, характер діяльності та обсяг їх повноважень.

У зв'язку з реформуванням правового статусу прокурора на досудовій стадії кримінального провадження, набуває актуальності вивчення проблемних питань прокурорського нагляду в формі процесуального керівництва розслідуванням.

З набранням чинності КПК 2012 р. повноваження прокурора у досудовому розслідуванні значно розширилися. Зокрема, кодексом скасовується стадія дослідчих перевірок та встановлюється безальтернативний обов'язок розслідувати усі заяви та повідомлення про злочин.

На нашу думку, найбільш важливим є зміна статусу прокурора у кримінальному процесі. Кодексом передбачено, що прокурор здійснює свої повноваження від початку кримінального провадження до його завершення. Це охоплює як нагляд за досудовим розслідуванням у формі процесуального керівництва, так і підтримання державного обвинувачення в суді.

Завдання нагляду прокурора за додержанням законів при проведенні досудового розслідування, відповідно до ст. 29 Закону України. «Про прокуратуру», полягає у сприянні: 1) розкриттю кримінальних правопорушень, захисту особи, її прав, свобод, власності, прав підприємств, установ, організацій від злочинних та кримінально-протиправних посягань; 2) виконання вимог закону про невідворотність відповідальності за вчинене кримінальне правопорушення; 3) запобігання незаконному притягненню особи до кримінальної відповідальності; 4) охороні прав і законних інтересів осіб при здійсненні кримінального провадження; 5) здійсненню заходів щодо запобігання кримінальним правопорушенням, усунення причин та умов, що сприяють їх вчиненню [1, ст. 29].

Здійснюючи нагляд за додержанням законів під час досудового розслідування, прокурор має виконувати завдання кримінального провадження, зокрема в частині забезпечення повного, швидкого та неупередженого розслідування. Адже саме зі складеним за результатами досудового розслідування обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру з доданим до них реєстром матеріалів кримінального провадження прокурор звертається до суду [2, с.122]. На виконання цих завдань націлено розширення повноважень прокурора у кримінальному процесі.

Прокурор також узгоджує, тобто координує діяльність органів досудового розслідування. Для реалізації координаційної функції прокурору надано відповідні повноваження: доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій, або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, а в необхідних випадках – особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії в порядку, визначеному КПК, а також доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам (п.п. 4, 5 ч. 2 ст. 36 КПК).

Координаційну діяльність прокурор здійснює у таких формах: проведення координаційних нарад; створення слідчо-оперативних груп для розслідування конкретних злочинів; напрацювання бази даних щодо запобігання злочинам; узагальнення практики розслідування конкретних злочинів з метою усунення виявлених недоліків; підготовка інформаційних матеріалів з питань боротьби зі злочинністю і направлення їх місцевим органам державної влади та місцевого самоврядування; проведення занять з підвищення кваліфікації; узгоджене планування проведення слідчих (розшукових) дій [4, с. 45]. Цей перелік форм координаційної діяльності не є вичерпним. Вибір конкретної його форми визначається прокурором, виходячи з конкретних обставин та поставлених завдань.

Прокурор у своїй діяльності зобов'язаний забезпечити своєчасність реєстрації заяви потерпілого чи іншого заявника про кримінальне правопорушення з наступним внесенням відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. При виявленні фактів ухилення

від реєстрації заяви, залишення її без руху прокурор не тільки усуває це грубе порушення закону, а й вирішує питання про притягнення винуватих до відповідальності. Надані прокурору повноваження дають можливість своєчасно виявляти і припиняти факти незаконного затримання підозрюваних [5, с. 21].

Важливим напрямком діяльності прокурора є забезпечення законності при повідомленні особі про підозру (ст.ст. 276-279 КПК). Законність цієї важливої процесуальної дії перевіряється уже в момент звернення слідчого до прокурора за погодженням письмового повідомлення про підозру. Перед вирішенням цього питання прокурор вивчає матеріали кримінального провадження, підстави для підозри, в необхідних випадках особисто допитує особу. Такі дії прокурора попереджують порушення закону слідчим.

Прийняття нового КПК України ознаменувалося подальшим розширенням судового контролю у досудовому провадженні. Відтепер, прокурора звільнено від обов'язку санкціонування найважливіших дій і рішень слідчих, які пов'язані з обмеженням основних конституційних прав учасників процесу. Але, прокурору надано право погоджувати клопотання слідчого до слідчого судді щодо проведення слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій у випадках, передбачених КПК чи самостійно подавати слідчому судді такі клопотання. Інакше кажучи слідчому дозволяється проведення найважливіших процесуальних дій тільки за рішенням суду. Але при цьому слідчий зобов'язаний отримати згоду прокурора на проведення такої дії перед суддею [6, с. 128].

На нашу думку, приймати рішення про надання дозволу на проведення слідчих (розшукових) дій, які обмежують права громадян, має приймати лише одна особа, яка найдетальніше досліджує обставини справи та вирішує питання по суті: надавати дозвіл чи ні. Такою особою має бути прокурор, оскільки він тісно взаємодіє зі слідчим, який є суб'єктом ініціювання проведення таких дій. Зазначені суб'єкти кримінального процесу мають на меті вирішення одних і тих же завдань на стадії досудового слідства. У випадку, якщо суд приймає рішення санкціонувати певні дії чи ні, вважаємо, що згода прокурора, зовсім не потрібна. Інститут погодження, зменшує кількість порушень прав та свобод людини, але, напевно, доцільніше було б, або повернути прокурору повноваження по санкціонуванню найважливіших слідчих дій, або взагалі позбавити його такого обов'язку їх погодження та залишити за ним лише право самостійно порушувати клопотання перед слідчим суддею.

Згідно своїх повноважень, як уже зазначалося, прокурор здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням. Це полягає в тому, що він, реалізуючи свої наглядові функції, забезпечує виконання органами досудового розслідування вимог закону, які визначають підстави та процесуальний порядок проведення ними слідчих (розшукових) та інших процесуальних дій і прийняття процесуальних рішень. Але з початком судового провадження змінюється характер повноважень прокурора, він втрачає владні повноваження, пов'язані зі здійсненням процесуального керівництва досудовим розслідуванням, зокрема і повноваження на скасування незаконних постанов слідчого чи оперативного підрозділу, і

набуває статусу рівноправного учасника судового кримінального провадження, виконуючи основну свою процесуальну функцію підтримання державного обвинувачення [1, с. 123-124].

Отже, прокурор, за новим КПК, має вельми широке коло повноважень. Прокурор здійснює свої функції від початку кримінального провадження до його завершення. Він координує діяльність органів досудового розслідування. Координаційну діяльність прокурор здійснює у декількох формах. Важливим напрямком діяльності прокурора є забезпечення законності при повідомленні особі про підозру. Згідно своїх повноважень прокурор, разом з тим, здійснює процесуальне керівництво досудовим розслідуванням.

Список використаних джерел:

1. З.У. «Про прокуратуру» // Відомості Верховної Ради України, офіційне видання від 31.12.1991р., № 53, стаття 793.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.С. Шумила. – К.: Юрестіан, 2012. – 1224 с.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – Х.: Одісей, 2012. – 360 с.

4. Юрчишин В.М. Прокурор як координатор діяльності органів досудового провадження // Вісник прокуратури. – 2012, - №8, - С. 38-47.

5.Юрчишин В.М. Правозахисна функція прокурора і її значення за новим Кримінальним процесуальним кодексом України // Адвокат. – 2012, - № 6(141), - С. 19-23.

6.Юрчишин В. Співвідношення прокурорського нагляду і судового контролю у досудовому розслідуванні за новим КПК України. – 2012, - № 11, - С.128-133.

Реалізація принципів у забезпеченні прав потерпілого у кримінальному провадженні

Мелешко Б.І., курсант ННІПФПМГБНГУ НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Конюшенко Я.Ю.*

В Україні відсутні сталі стандарти поведінки правоохоронних органів з потерпілими, фактично не існує інституту державної компенсації завданої шкоди, немає з боку держави дієвих спроб сприяти проведенню процедур примирення потерпілого із злочинцями. У кримінальному провадженні потерпілим може бути фізична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридична особа, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди [1, 87]. Потерпілий є самостійним учасником кримінального провадження, який обстоює власний інтерес. Відтак, він має бути наділений таким обсягом прав, який би дозволяв йому ефективно захищати свої законні інтереси у кримінальному судочинстві. Кримінальний процес є, перш за все, гарантією захисту суспільства від злочинності, з чого слідує висновок про те, що одним із головних завдань процесу є захист прав потерпілого.

Закон надає право потерпілому протягом кримінального провадження знати сутність підозри та обвинувачення, бути повідомленим про обрання, зміну чи скасування щодо підозрюваного, обвинуваченого заходів забезпечення кримінального провадження та закінчення досудового

розслідування. Потерпілого у кримінальному провадженні може представляти представник - особа, яка у кримінальному провадженні має право бути захисником. Представником юридичної особи, яка є потерпілим, може бути її керівник, інша особа.

На сьогоднішній день діяльність потерпілого у кримінальному провадженні заснована на його суб'єктивних правах, а діяльність прокурора на процесуальних та посадових обов'язках де в основі процесуальної активності потерпілого лежить диспозитивне начало, а прокурора - засада публічності [2, 89]. У механізмі забезпечення прав потерпілого набуває принцип забезпечення кваліфікованої правової допомоги, який розкриває, що кожна особа, незалежно від характеру її участі в кримінальному провадженні та процесуального статусу, має право вільно, без неправомірних обмежень отримувати кваліфіковану правову допомогу в формах, передбачених кримінальним процесуальним законом, і обов'язі, необхідному для захисту її прав та законних інтересів [3, 134].

Також важливою складовою в реалізації процесуальної рівності потерпілого з іншими учасниками кримінального провадження, забезпечення диспозитивних і змагальних засад у процесуальному статусі щодо нього, стимулювання його процесуальну активність - обізнаність потерпілого про результати кримінального провадження, закріплена у законі можливість впливати на його хід шляхом поданням клопотань, оскарження дій і рішень уповноважених службових осіб органів досудового слідства, прокуратури і суду, брати активну участь у доказуванні. Системний вплив принципів законності, рівності, змагальності, диспозитивності та інших засад кримінального провадження на механізм забезпечення прав та законних інтересів потерпілого зумовлює необхідність законодавчого закріплення, запровадження та суворого дотримання правил закріплених в КПК України.

Система засад кримінального провадження спрямована на досягнення його завдань, то кожен випадок невідшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням слід розцінювати як порушення вказаної системи. З цього випливає що наявність численних прогалин у законодавстві про забезпечення прав потерпілих ставить на порядок денний питання необхідності розроблення і прийняття спеціального нормативного акта про посилення захисту прав і законних інтересів громадян, щодо яких вчинено кримінальне правопорушення. Вважаю, що потрібно створити державний грошовий фонд для відшкодування громадянам, які постраждали від кримінальних правопорушень, майнових збитків після визнання їх потерпілими.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Науково-практичний коментар / За загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – 1224с.

2. Права человека : Учебник / отв. ред. Е. А. Лукашева. – М. : НОРМА : ИНФРА-М, 2012. – 231с.

3. Кримінальний процес: підручник / За заг.ред Коваленка В.В., Удалової Л.Д., Письменного Д.П. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 544 с.

Особливості предмета доказування в кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх

Михайлишина І.О., курсант ННІПФПСКМ НАВС

Письменний Д.П., професор кафедри кримінального процесу НАВС, заслужений юрист України, кандидат юридичних наук, професор

Кримінальні провадження щодо неповнолітніх, що вчинили злочини, здійснюється в межах повноважень єдиної системи процесуальної діяльності органів розслідування, прокуратури і суду, спрямоване на досягнення спільних цілей кримінального процесу і ґрунтується на зальних принципах. Проте воно має свої особливості, які спрямовані на вирішення питань відповідальності та покарання неповнолітніх за вчиненні злочини. Саме ці особливості пов'язані із предметом доказування та з метою правової захищеності неповнолітніх, здійсненням окремих слідчих дій, гласністю судочинства.

Стан злочинності серед неповнолітніх викликає глибоку занепокоєність та необхідність пошуку нових ефективних засобів запобігання злочинності, вжиття додаткових заходів з боку державних, зокрема правоохоронних органів та громадськості, що сприяли б поступовому скороченню злочинних проявів серед неповнолітніх. Важливе місце належить процесуальній діяльності органів розслідування, прокуратури і суду, що здійснюють провадження у кримінальних провадженнях про злочини неповнолітніх. Незважаючи на досить велику кількість наукових праць у цій сфері, вона залишається актуальною.[1, с.152]

Проблематиці кримінального провадження за участю неповнолітніх присвячена значна кількість статей, монографій і дисертацій. Цьому питанню приділяли увагу такі вчені, як В.Г. Гончаренко, Ю.М. Грошевий, А.Є.Якубов, В.Я. Рибальська, В.А. Панкратов, М.С. Туркот, Д.П.Письменний та інші науковці.

Предмет доказування у кримінальних провадженнях щодо неповнолітніх – це сукупність передбачених кримінально-процесуальним законом обставин, які підлягають встановленню з урахуванням соціально-психологічних особливостей суб'єкта кримінального правопорушення, необхідних для об'єктивного вирішення і виконання завдань кримінального провадження.

Особливості предмета доказування у кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх включають в себе як загальні обставини, передбачені ст. 91 КПК, так і обставини, які зазначені у ст.485 КПК. Відповідно до ч.1 ст.485 КПК « Під час досудового розслідування та судового розгляду кримінальних правопорушень, вчинених неповнолітніми, крім обставин, передбачених статтею 91КПК, також з'ясовуються: повні і всебічні відомості про особу неповнолітнього: його вік (число,місяць, рік народження), стан здоров'я та рівень розвитку, інші соціально-психологічні риси особи, які необхідно враховувати при індивідуалізації відповідальності чи обранні заходу виховного характеру. За наявності даних про розумову відсталість неповнолітнього, не пов'язану з психічною хворобою, повинно бути також з'ясовано, чи міг

він повністю усвідомлювати значення своїх дій і в якій мірі він міг керувати ними; ставлення неповнолітнього до вчиненого ним діяння; умови життя та виховання неповнолітнього; наявність дорослих підбурювачів та інших співучасників кримінального правопорушення.» [2, с. 210-211]

Кримінально-процесуальне законодавство також визначає, що при дослідженні умов життя і виховання неповнолітнього обвинуваченому слід з'ясувати(ст.487 КПК):

1) склад сім'ї неповнолітнього, обстановку в ній, взаємини між дорослими членами сім'ї та дорослими і дітьми, ставлення батьків до виховання неповнолітнього, форми контролю за його поведінкою, морально-побутові умови сім'ї;

2) обстановку в школі чи в іншому навчальному закладі або на виробництві, де навчається або працює неповнолітній, його ставлення до навчання чи роботи, взаємини з вихователями, учителями, однолітками, характер і ефективність виховних заходів, які раніше застосовувались до нього;

3) зв'язки і поведінку неповнолітнього поза домом, начальним закладом або роботою. [2, с.211]

Незважаючи на зазначені особливості кримінального провадження щодо неповнолітніх, залишається досить багато проблем, які також потребують свого вирішення. З цією метою, на мою думку, слід дослідити досвід європейських держав щодо функціонування ювенальної юстиції при здійсненні кримінальних проваджень щодо неповнолітніх в Україні.

Список використаних джерел:

1.Проблемні питання застосування КПК України в сучасних умовах: матеріали круглого столу. – К.: 2014.-208с.

2.Кримінальний процесуальний кодекс України: чинне законодавство зі змінами і допов. на 03 січня 2014 року: - К.: Алерта, 2014. – 270 с.

Засада публічності у кримінальному провадженні

Гребенюк К.С., курсант ННІПФПСКМ НАВС

Мельник О.В., доцент кафедри кримінального процесу НАВС, кандидат юридичних наук, доцент

Публічність як принцип кримінального судочинства полягає в обов'язку процесуальних органів діяти в інтересах держави та суспільства, визначається завданнями кримінального судочинства і виходить за межі зв'язків з кримінально-правовим принципом невідворотності покарання.

Від публічності та диспозитивності як принципів кримінально-процесуального права слід відрізнити імперативний та диспозитивний методи правового регулювання кримінально-процесуальних правовідносин. Імперативний метод полягає у встановленні категоричного правила поведінки для суб'єктів права, зміст якого визначено джерелом права і не може змінюватися за розсудом суб'єктів права. Диспозитивний метод, навпаки надає суб'єктам певну альтернативну можливість вибору варіантів поведінки в межах закону, виходячи з певних інтересів, що відповідно проявляється в дискреційних повноваженнях публічних

суб'єктів судочинства і в диспозитивних правах приватних суб'єктів процесу.

Для кримінального судочинства мають значення соціальні інтереси, які можна диференціювати за їх носіями: на публічні та приватні. Останні можуть бути щодо їх правового значення законними та протиправними, які разом з тим мають правове значення для правового регулювання кримінально-процесуальної діяльності. Так, законні інтереси мають в кримінальному процесі захищатися, а їх реалізація має бути забезпеченою процесуальними гарантіями. Протиправні інтереси повинні попереджуватися шляхом викорінення потреби в їх виникненні та встановлення юридичної відповідальності за їх реалізацію та за зловживанням процесуальними правами.

Для класифікації інтересів на публічні та приватні необхідне формулювання певної підстави. Такою підставою, може бути підтримання певного інтересу більшістю спільноти, тобто публіки: держави, суспільства. Тому певний суб'єкт кримінального судочинства, який не є процесуальним органом може реалізовувати в кримінально-процесуальній діяльності не лише приватний, але й публічний інтерес (наприклад, потерпілий, подаючи скаргу про приватне обвинувачення).

Приватні інтереси в конкретному кримінальному провадженні можна поділити на наступні групи: а) приватні інтереси, що співпадають з публічними; б) приватні інтереси, нейтральні до публічних; в) приватні інтереси, колізійні з публічними.

З іншого боку з кримінальним судочинством пов'язані три групи публічних інтересів: а) інтереси держави в організації власної правової системи та підтриманні правопорядку, в тому числі шляхом створення органів та процедур для вирішення правових спорів, які підривають принципи правової визначеності як елемент верховенства права. У зв'язку з цим, вказані інтереси держави реалізуються у всіх видах процесу (кримінальному, цивільному, господарському, адміністративному), тому що вони врегульовані публічною владою і здійснюються від імені публічної влади; б) інтереси держави у забезпеченні реалізації кримінально-правового принципу невідворотності кримінальної відповідальності особи за вчинений нею злочин, у зв'язку з чим на компетентні органи державної влади покладено обов'язок розпочати досудове розслідування за будь-яким випадком злочину; в) інтереси держави у забезпеченні реалізації кримінально-процесуальних прав учасників процесу.

Таким чином, друга і третя групи інтересів детерміновані відповідними положеннями кримінального законодавства, а в цілому всі три групи обумовлені захистом прав і законних інтересів осіб, зокрема у галузі кримінального судочинства.

Положення щодо публічності кримінального процесу слід диференціювати на положення, що стосуються організації судочинства в цілому, та на положення стосовно ведення кримінального переслідування щодо конкретної особи чи по певному факту.

Матеріальна публічність полягає в праві розпорядження правовими вимогами і виражається у правових діях публічного органу (службової

особи) або суб'єктивно заінтересованої особи, які тягнуть: порушення справи; її зупинення або закриття (в тому числі шляхом мирової угоди). Формальна публічність розкривається в процесуальних повноваженнях публічних органів (службових осіб) з провадження у справі, відстоювання своєї (публічної) позиції у справі з використанням процесуальних засобів (заперечення слідчого на вказівки прокурора, самовідвід, звернення з апеляційним, касаційним поданням тощо).

Домашній арешт як засіб обмеження прав людини у кримінальному процесі

Ніколенко А.О., курсант Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Черняк Н.П.*

Запобіжні заходи – це передбачені кримінальним процесуальним законодавством заходи процесуального примусу, які тимчасово обмежують права і свободи підозрюваного, обвинуваченого, підсудного з метою забезпечення його належної процесуальної поведінки.[1]

З часу набуття Україною незалежності, наша держава прагне розвинути на прикладі європейської спільноти, але це вимагає змін не лише міжнародним стандартам економічної, соціальної сфери, але й у кримінальному судочинстві. Саме тому враховуючи приклади європейської спільноти, міжнародні стандарти та накопичений власний досвід, не так давно було прийнято новий Кримінальний процесуальний кодекс України. Чи не найголовнішою з новел КПК України стало введення домашнього арешту до переліку запобіжних заходів. Саме це нововведення було сприйняте абсолютною більшістю експертів, які були більше всіх налаштовані проти такого нововведення.

Відповідно до положень ст. 181 КПК України домашній арешт полягає в забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби. Також слід зазначити, що застосовується він лише до особи, яка підозрюється чи обвинувачується у вчиненні злочину, за який передбачено покарання у вигляді позбавлення волі. Таке формулювання норми є неправильним або не зовсім коректним і може призвести до того, що цей запобіжний захід можна буде застосувати й до осіб, яким загрожує навіть довічне ув'язнення. Працівники органу внутрішніх справ мають право з'являтися у житло підозрюваного, обвинуваченого, який перебуває під домашнім арештом, з метою контролю за поведінкою такої особи, вимагати надання усних чи письмових пояснень з питань, пов'язаних з виконанням покладених на неї обов'язків, використовувати електронні засоби контролю. [2]

Застосовуючи запобіжний захід домашній арешт слідчий суддя повинен спиратись на ст. 178 КПК України, яка містить обставини, що враховуються при обранні будь-якого запобіжного заходу (зокрема, вік, стан здоров'я підозрюваного, обвинуваченого, міцність соціальних зв'язків такої особи у місці проживання, в тому числі наявність сім'ї та утриманців, репутація, майновий стан та інші обставини).

Про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту слідчий складає клопотання. Воно має бути вмотивованим та містити обставини, які б підтверджували неможливість обрання більш м'яких запобіжних заходів (ч. 1 ст. 184 КПК України). Тому при обранні даного запобіжного заходу мають бути обрані найбільш ефективні обмеження, які дійсно необхідні у кожному конкретному випадку та відповідати меті його застосування.

За своїм характером та обсягом обмежень домашній арешт є певною мірою рівнозначним до обмеження волі. Він є другим за суворістю запобіжним заходом, і містить такі обмеження як: заборону виходу з житла повністю чи у певно визначений час; заборону телефонних переговорів, відправлення кореспонденції та використання засобів зв'язку; заборону спілкування з певним колом осіб та прийому будь-кого у себе вдома; застосування електронних засобів контролю та покладання обов'язку завжди мати їх при собі та забезпечувати роботу; покладання обов'язку відповідати на контрольні телефонні дзвінки чи інші сигнали контролю, телефонувати або особисто з'являтися у визначений час до органів міліції чи інших органів, що здійснюють нагляд за поведінкою обвинуваченого; встановлення спостереження за обвинуваченим або його житлом, а також охорона його житла чи відведеного йому для житла приміщення; інші подібні заходи, які забезпечують певну поведінку і не сувору ізоляцію від суспільства [3].

Також слід зазначити, що відповідно до державної політики, направленої на гуманізацію кримінального процесуального та кримінального законодавства, виникає необхідність впровадження єдиних, наближених до європейських стандартів застосування заходів забезпечення кримінального провадження. Домашній арешт застосовується в більшості європейських країн.

У деяких випадках підозрювані, обвинувачені змушені були сидіти під вартою, оскільки не мали змогу підтвердити свою платоспроможність для обрання щодо них застави. А саме домашній арешт покликаний вирішити зазначені проблеми. Домашній арешт сприяє також і тому, що більшість осіб, відносно яких обрано даний запобіжний захід, зможе продовжувати працювати, забезпечувати себе та своїх рідних, підтримувати соціальні зв'язки тощо [4].

Отже, враховуючи все вищезазначене, можна дійти висновку, що домашній арешт – це більш гуманний запобіжний захід порівняно з триманням під вартою, а його запровадження є прогресивним для українського законодавства.

Список використаних джерел:

1. Назаров В. В., Омельяненко Г. М. Кримінальний про-цес України: Навчальний посібник. – Вид. 2-ге, доп.і переробл. – Атіка, 2007. – С. 175.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України- вид..Атіка, 2012.
3. Домашній арешт. В Україні не припиняються спори по прийняттю нового КПК // Режим доступу. – [Електронний ресурс] : <http://www.objectiv.tv/210112/65597.html>
4. Мельников В. Ю. Проблемы применения домашнего ареста как меры пресечения / В. Ю. Мельников – 2007. – № 3. – С. 72-82.

Можливість використання гіпнозу під час кримінального провадження

Остапчук Д.О., курсант ННІПКПСКМ НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Мельник О.В.*

Під час розслідування кримінальних проваджень трапляються непоодинокі випадки, коли свідки-очевидці чи інші особи, які залучаються в сферу кримінального судочинства, схильні до співпраці зі слідством, хочуть повідомити відповідну інформацію, проте відчувають деякі труднощі, пов'язані з її пригадуванням.

Йдеться про складні для відтворення в пам'яті обставини кримінального провадження, які сприймалися свого часу потерпілим або свідком-очевидцем за несприятливих умов.

До таких умов передусім можна віднести відповідний стан особи в момент сприйняття нею інформації: неухважність, хворобливість, втому, переляк, алкогольне чи інше сп'яніння; швидкоплинність події; чинники протидії сприйняттю обстановки і обставин злочину та ін. Крім того деякі обставини події важко відтворювані, оскільки мисленні образи їх є ослабленими, знебарвленими або практично втрачені інформаційний зміст внаслідок природного забування або амнезії, викликану травмуванням чи стресовим станом.

Обставини, що сприймалися людиною за несприятливих умов, відображаються і фіксуються в її пам'яті лише незначною мірою і переважно на підсвідомому рівні. Сучасний рівень психолого-психотерапевтичних знань робить принципово можливим оживлення пам'яті, вичленування із неї і репродукування слабо вираженої інформації шляхом розмови з її носієм, приведеним до стану гіпнотичного сну.

Чинний КПК України не допускає можливості використання гіпнозу у кримінальному провадженні. Спроби розібратися з даним поняттям у кримінальному провадженні є суто теоретичним.

Р. Коуплан наводить випадок із практики, коли свідок, перебуваючи під впливом психотропної речовини, нічого не могла розповісти детективу під час звичайного допиту. Під гіпнозом же вона пригадала й описала зовнішність підозрюваного, унаслідок чого вдалося настільки точно скласти його графічний портрет, що він значною мірою співпав із його фотографією [1].

Ми підтримуємо думку, що репродуктивний гіпноз, який застосовується відносно готового до співпраці свідка злочину, може суттєво підвищити можливості слідства щодо отримання необхідної інформації першочергового значення. При цьому підкреслюється, що, хоча дані, одержані за допомогою слідчого гіпнозу, характеризуються об'ємнішою та точнішою інформацією порівняно зі звичайним допитом, дуже важливо, щоб ці дані ретельно перевірялися під час подальшого слідства

Для проведення сеансу гіпнозу підбирається відповідна кімната з доброю звукоізоляцією, куди на час роботи можна було б обмежити доступ іншим співробітникам і де, за можливості, були б вимкненні телефони. Освітлення в кімнаті повинно бути м'яким, принаймні потрібно усунути попадання прямого світла (електричного або сонячного) на обличчя суб'єкта, якого гіпнотизують. Особливо важлива умова для нормального ходу гіпнотизації – наявність оптимальної температури в

робочій кімнаті. Увесь хід сеансу слідчого гіпнозу повинен записуватися на магнітофону плівку, або вестися безперервний відеозапис.

Якщо слідчий працює спільно з фахівцем-гіпнологом, він не повинен намагатися розмовляти із загіпнотизованим. Питання допитуваному слід ставити через гіпнолога письмово

Ініціатор чи замовник гіпнорепродуктивного дослідження, якими можуть виступати оперативні працівники або ж слідчий, повинні скласти письмовий запит чи винести постанову про призначення судово-гіпнорепродуктивної експертизи. Потрібно коротко викласти фабулу провадження, підстави для дослідження, подати необхідні відомості про потенційного носія інформації (про стан його здоров'я і загальний стан на даний момент), а також вказати запитання, що підлягають з'ясуванню.

Безпосередньому гіпнорепродуктивному дослідженню обов'язково передє співбесіда з обслудуваною особою з метою викликати у суб'єкта сприятливе ставлення до очікуваної процедури. Під час бесіди спеціаліст з'ясовує психо-фізіологічний статус, стан здоров'я, загальний стан особи, і тільки він відповідно до результатів бесіди вирішує питання про можливість та доцільність гіпнорепродукції. В разі позитивного висновку гіпнолог роз'яснює суб'єкту завдання майбутньої процедури, її нешкідливість для здоров'я, значення для розслідуваної справи отриманих відомостей на поставлені слідчим у постанові запитання та ін. Після бесіди спеціаліст доводить суб'єкта до гіпнотичного стану.

Повнота та якість отриманої під гіпнозом інформації залежить, передусім від застосованої гіпнологом методики. Її основним і безумовним правилом є абсолютна неупередженість, матеріальна незацікавленість спеціаліста в результатах гіпнорепродуктивного розпитування. Неприпустимо спонукати співрозмовника до бажаної відповіді, робити підказки чи психологічний тиск з метою отримання прийнятної для слідства інформації.

У довідці чи висновку експерта має бути зазначено: ким, де, коли, на підставі чого, у якій справі, з яких запитань, стосовно кого було проведено дослідження чи експертизу і яка інформація була отримана.

Інформація, добута із застосуванням гіпнорепродукції процесуальним шляхом приєднана до матеріалів провадження, може бути використана у процесі доказування. Однак для цього, зрозуміло, вона повинна бути опрацьована за загальними критеріями оцінки доказів та їх процесуальних джерел.

Сьогодні, як ніколи, толерантне ставлення до людини та пріоритет його прав є головним напрямом кримінального провадження. Сучасний кримінальний процес не містить категорії «гіпнорепродукція» та не апелює можливість використання гіпнозу. Різність думок вчених з цього приводу є очевидною, а доктор наук Л.Д.Удалова пропонує ввести в кримінальне провадження такого суб'єкта як гіпнолог та доповнити КПК статтею «Допит гіпнолога» як свідка за результатами гіпнорепродукції [2, 16]. На нашу думку, питання участі гіпнолога є актуальним в умовах високого рівня злочинності в Україні та потребує детальної розробки на науковому рівні. Тема може бути цікава і для широкого загалу.

Список використаних джерел:

1. Коуплан Р. Гипноз: практическое руководство Р Коуплан. – СПб. – 345с.
2. Удалова Л.Д. Теоретичні засади отримання вербальної інформації у кримінальному процесі України. // автореферат на здобуття ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.09. – Київ, 2006. – 28с.

Особливості початку досудового розслідування

Варакіна О.О., курсант ННІПФПСКМ НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Мельник О.В.*

Досудове розслідування – це діяльність компетентних правоохоронних органів, що полягає у перевірці та використанні доказів з метою припинення та розкриття злочинів, контролю за правильною застосування закону і закінчується винесенням правозастосовного акту за її наслідками.

Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами (ст. 124 Конституції України). Проте всебічність, повнота і неупередженість розгляду кримінального провадження в суді та його вирішення потребують великої і кваліфікованої підготовчої роботи. Тож розгляд і вирішення судом провадження не можливе без попередньої великої і кваліфікованої підготовчої роботи.

Розслідування зветься досудовим тому, що воно передє провадженню в суді, де здійснюється судове слідство та приймається від імені держави рішення в провадженні.

Досудове розслідування починається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Положення про Єдиний реєстр досудових розслідувань, порядок його формування та ведення затверджуються Генеральною прокуратурою України за погодження Міністерства внутрішніх справ України, Службою безпеки України, органом, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства (ч.2 ст. 214 КПК України). Це Положення затверджено наказом Генерального прокурора України № 69 від 17.08.2012 р.

Слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне порушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального порушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудового розслідування (ч.1 ст. 214 КПК України).

Всі заяви громадяни і фізичні особи мають право подавати до правоохоронного органу. Представники правоохоронного органу не мають право відмовити у прийнятті заяви. Службова особа правоохоронного органу, прокурор, що приймає усне повідомлення, зобов'язані переконатися в особі заявника (прізвище, ім'я й по батькові, місце проживання, місце роботи та інші дані, що можуть знадобитися), встановити з нею контакт на випадок виникнення потреби та викласти в рапорті про прийняття заяви сутність зробленого повідомлення. Але якщо заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, прийняті іншою посадовою особою правоохоронного органу, то вони мають бути негайно передані для вирішення у встановленому порядку слідчому, прокурору.

У Єдиному реєстрі досудового розслідування автоматично фіксується дата внесення інформації та присвоюється особистий номер кримінального провадження [1, с. 465] .

Слідчий невідкладно у письмовій формі повідомляє прокурора про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші відомості [1, с. 215].

Досудове слідство співвідноситься з основною частиною судового розгляду – судовим слідством, отже тільки на основі доказів, розглянутих під час судового слідства, суд вирішує провадження. Суд може не погодитись з оцінкою зібраних органами досудового слідства матеріалів [3, с. 137] та відмовити у початку досудовому розслідуванні, про що повідомляють зацікавлених осіб. Відмову в початку розслідуванні вносять до Єдиного реєстру досудового розслідування.

Отже, змістом досудового розслідування є регламентована кримінально-процесуальним законом діяльність зі встановленням обставин вчинення злочину (суспільно-небезпечного діяння), осіб, причетних до його вчинення, із притягнення й запобігання вчиненню злочинів [1, с. 137].

Досудове розслідування має: 1) чітко окреслені межі в системі кримінального процесу - від внесення відомостей до ЄРДР до закриття кримінального провадження або направлення до суду обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, клопотання про звільнення особи від кримінальної відповідальності; 2) свою процесуальну форму та свій зміст, що визначаються її завданнями.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процес [текст]: підручник / За заг. ред. В.В. Коваленка, Л.Д. Удалової, Д.П. Письменного. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 544 с.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар/За загальною редакцією професорів В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. – К.: Юстініан, 2012. – 1328 с.

3. Удалова Л.Д. Кримінальний процес України: Підручник. – К.: Вид. ПАЛІВОДА А.В., 2007. - 352 с.

Деякі проблемні аспекти проникнення до житла чи іншого володіння особи за КПК України

Анісімов Д.О., курсант Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Черняк Н.П.*

Важливою подією України в плані розбудови правової демократичної держави стало прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України).

На думку фахівців, він містить багато нових позитивних положень, які стосуються забезпечення та дотримання прав і свобод людини. Серед них варто відзначити розширення процесуальних прав підозрюваного і обвинуваченого на всіх стадіях кримінального провадження (ст. 42 КПК України) [1].

Однак є й невизначені та суперечливі положення і норми, які потребують зміни та доповнень. Так у ч. 2 ст. 30 Конституції України вказано, що не допускається проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду чи обшуку інакше як за

вмотивованим рішенням суду. Частиною третьою цієї ж норми визначено, що у невідкладних випадках, пов'язаних із врятуванням життя людей та майна чи з безпосереднім переслідуванням осіб, які підозрюються у вчиненні злочину, можливий інший, установлений законом, порядок проникнення до житла чи до іншого володіння особи, проведення в них огляду і обшуку.

Ці положення Конституції України деталізовано у окремих нормах КПК України. Так, відповідно до ч. 1 ст. 233 КПК України врегульовано три випадки, за наявності одного з яких можливе проникнення до житла чи іншого володіння особи з будь-якою метою:

1) за добровільною згодою особи, яка володіє житлом чи іншим володінням особи. Така згода особливо актуальна у випадках, коли ця особа сама викликала слідчо-оперативну групу, наприклад, у зв'язку із учиненням кримінального правопорушення у житлі чи іншому володінні цієї особи або виявленні там його наслідків;

2) на підставі ухвали слідчого судді. У цьому випадку має місце подвійний контроль за прийняттям процесуального рішення слідчого – зі сторони прокурора, який має погодитися з його клопотанням про проведення огляду чи обшуку житла чи іншого володіння особи, та зі сторони слідчого судді, який після розгляду у судовому засіданні поданих матеріалів, у яких обгрунтовано доводи клопотання, своєю ухвалою дає дозвіл на проведення вказаних процесуальних дій або відмовляє у цьому;

3) у випадках невідкладності, які текстуально аналогічні вказаним раніше положенням ч. 2 ст. 30 Конституції України [2, с.16].

Однак якщо у цій конституційній нормі йдеться лише про проведення огляду чи обшуку, то у ч. 5 ст. 240 КПК України додатково зазначено, що слідчий експеримент, який проводиться в житлі чи іншому володінні особи, здійснюється також або лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді за клопотанням слідчого, погодженого з прокурором, яке розглядається в порядку, передбаченому для розгляду клопотань про проведення обшуку в житлі чи іншому володінні особи. При цьому жодного випадку невідкладного проведення слідчого експерименту в житлі чи іншому володінні особи, без її добровільної згоди або ухвали слідчого судді, у КПК України не передбачено [2, с.16-17].

Зазначені вище обставини свідчать про необхідність вдосконалення норм КПК України для приведення у відповідність між собою окремих процесуальних норм, визначення порядку проведення деяких процесуальних дій, що нині врегульовані на недостатньому рівні. Це буде сприяти виконанню положення Конституції України, а саме ст. 3 яка наголошує, що утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [із змінами, внесеними згідно із Законом № 1261-VII від 13.05.2014]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Галаган В.І. Реалії і проблеми нового КПК / В. І. Галаган, О. І. Галаган // Юрид. часопис Нац. акад. внутр. справ. – К., 2013. – № 1. – С. 13-19.

Окремі аспекти розслідування вбивств, що супроводжувалися розчленуванням трупа

Тютюнник Р.С., курсант ННІПФЕКП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Сокиран М.Ф.

При виявленні частин розчленованого трупа перед слідчим стоїть завдання - знайти всі частини тіла убитого, встановити його особу і виявити вбивцю.

Як правило, висуваються наступні версії:

- а) побутове вбивство;
- б) сексуально-садистське вбивство;
- в) ритуальне вбивство;
- г) вбивство з метою трансплантації людських органів (тканин) і т. д. [1].

Пошуки нерідко ведуться тривалий час, причому далеко не завжди вдається виявити всі частини тіла. Розшук часто переноситься не лише в сусідні райони даної області, а й за її межі. Іноді частини розчленованого трупа відправляються багажем залізницею в різні пункти.

При виявленні декількох або всіх частин розчленованого трупа шляхом судово-медичної експертизи потрібно встановити: 1) чи є виявлені частини трупа частинами тіла людини; 2) чи належать вони одному трупу; 3) стать, вік, статура і зріст убитого; 4) коли наступила смерть та її причини; 5) які ушкодження на трупі відносяться до прижиттєвих і до посмертних; 6) яким знаряддям заподіяна смерть; 7) одним або декількома предметами і якими саме розчленовували труп; 8) чи не вбачається в способі розчленування трупа особливих навичок, що вказують на знання злочинцем анатомічної будови тіла.

Встановлення способу розчленування трупа може вказувати на обстановку, умови і місце його розчленування.

Істотне значення для слідчого має визначення виду знаряддя, яким розчленовували труп. Це дозволяє не тільки встановити механізм розчленування і висловити при цьому деякі судження про силу і навички злочинця, а й скласти більш-менш чітке уявлення про саме знаряддя, що, безсумнівно, може полегшити його пошуки.

При виявленні частин розчленованого трупа слідчий повинен ретельно оглянути і дослідити все те, що служило пакувальним матеріалом, звертаючи увагу на спосіб виготовлення пакувальних матеріалів, їх вичинку, забарвлення, індивідуальні особливості, на різні помітки, написи. Все це може мати значення для розшуку і викриття злочинця, а також для ідентифікації пакувального матеріалу з предметами, які можуть бути знайдені і вилучені при обшуку в квартирі обвинуваченого.

Радянські наукові дисципліни відповідного профілю аж до самого кінця 20-го сторіччя вважали, що розчленування трупа вбивцею має місце при спробі приховування слідів злочину, для зручності його транспортування і т.п. прагматичних міркувань. Хоча вже на початку 80-х рр. 20-го століття американська криміналістична наука довела наявність у серійних злочинців елементів «гри з трупом» і постмортальних маніпуляцій, пов'язаних з розчленуванням тіл, радянські кримінологи довгий час не визнавали американський досвід, очевидно, вважаючи, що

природа вітчизняних збоченців принципово відрізняється від такої у американських [2, с.4].

Як показує слідча практика, до розчленування трупа зазвичай вдаються вбивці, що знаходилися з убитим в тих чи інших відносинах: близькі, родичі, знайомі. Ось чому при виявленні розчленованого трупа у слідчого не без підстави може виникнути версія про те, що вбивство могло бути скоєно будь-ким із родичів або знайомих загиблого. Така версія має бути перевірена дуже ретельно.

Список використаних джерел:

1. Абраменкова В. С. Выдвижение следственных версий при расследовании убийств, связанных с последующим расчленением трупа: (анотация) [Електронний ресурс] / В. С. Абраменкова // Сибирский Юридический Вестник. - 2005. - №1 - Режим доступу: <http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1208742>

2. Ракітин А. І. Социализм не порождает преступности [Електронний ресурс] / А. І. Ракітин // - Загадочные преступления прошлого - 2008-2009 - Режим доступу: http://murders.ru/USSR_serial_killer_history_4.html

Сутність судового контролю у кримінальному провадженні

Червінська С.О., курсант ННІПФПСКМ НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Мельник О.В.*

Ідея про судовий контроль за досудовим слідством активно обговорювалася і за часів КПК 1960 року. Однак погляди вчених-юристів з цього питання завжди були суперечливі. Одні автори, взагалі не підтримуючи цю ідею, виходили з того, що суд контролює досудове слідство лише після того, як кримінальне провадження (справа) передане на судовий розгляд. Суди не повинні зв'язувати себе рішеннями до розгляду справи по суті.

Прихильники ідеї судового контролю за досудовим слідством вважають, що тільки суд, будучи незалежним від зовнішнього впливу і вільним від функції обвинувачення, може бути дійсним гарантом прав і законних інтересів усіх учасників кримінального судочинства, може реально і швидко відновити порушені права, забезпечити законність і об'єктивність дій і рішень органів досудового слідства. При цьому одні представники такої позиції виступають за судовий контроль за всіма діями і рішеннями, прийнятими на стадії досудового розслідування, інші – пропонують обмежити контрольні дії суду за допомогою встановлення кола питань, що підлягають судовій перевірці.

Викладене дозволяє відзначити, що становлення і розвиток інституту судового контролю за досудовим розслідуванням у нашій країні відбулися під впливом декількох факторів.

По-перше, усе це стало результатом реалізації судово-правової реформи в Україні, одним з основних завдань якої є захист прав і свобод людини при здійсненні правосуддя. При цьому кінцевим результатом судової реформи повинно стати створення такої системи кримінального судочинства, де будуть забезпечені як інтереси суспільства і держави в сфері боротьби зі злочинністю, так і права учасників кримінального процесу, в тому числі осіб, підозрюваних і обвинувачуваних у вчиненні злочинів.

По-друге, прагнення України інтегруватися у світове співтовариство, у свою чергу, накладає на неї певні зобов'язання щодо імплементації в національне законодавство норм міжнародного права, котрі передбачають судовий порядок вирішення питань, пов'язаних з обмеженням прав і свобод людини при провадженні досудового розслідування. Як слушно відзначалося в літературі, саме в процесуальних механізмах стикаються інтереси суб'єктів основних прав, окремих осіб і суспільства у цілому. Внаслідок цього визначення меж основних прав, умов їхньої реалізації і порядку вирішення можливого конфлікту виникає об'єктивна потреба функціонування соціуму, з одного боку, і свободи особи – з другої.

По-третє, необхідність судового контролю за досудовим слідством визнана на конституційному рівні. Відповідно до Конституції України, як відзначалося вище, проведення окремих слідчих дій, що обмежують права і свободи людини, може здійснюватися тільки на основі рішення суду.

Крім того, Конституція України надає право кожній людині на оскарження в суд рішень, дій чи бездіяльності державних органів і посадових осіб, що істотно розширює можливості всіх учасників кримінального процесу скористатися судовим захистом своїх процесуальних прав.

Разом з тим слід відмітити, що існує ряд проблем в розвитку інституту судового контролю на сучасному етапі. Новий КПК є якісно новим з точки зору демократичних стандартів та який буде визначати ідеологію діяльності правоохоронних органів, стан захисту свободи в суспільстві та зміст державної правової політики.

Розглядаючи питання, що безпосередньо стосується діяльності слідчого судді, то можна виділити наступне. Рішення, які приймаються слідчим суддею в порядку судового контролю, за своїм характером і призначенням поділяють на два види судового контролю: попереджувальний і подальший. Попереджувальний контроль за рішеннями органів розслідування здійснюється до їх реалізації і лише на підставі рішення слідчого судді. Подальший контроль здійснюється стосовно конкретних реалізованих рішень і дій органів розслідування на підставі скарг осіб, чиї інтереси зачіпаються такими рішеннями.

Обгрунтовано, що для злагодженої роботи судової системи та забезпечення громадянам права судового захисту основних прав і свобод необхідно впорядкувати процедуру питань судового контролю.

Інститут судового контролю за оскарженням до суду дій і рішень посадових осіб, що ведуть процес, у кримінальному процесі України є реалізацією гарантій, передбачених міжнародними актами та ст. 55 Конституції України.

Законність рішень судді в досудовому провадженні залежить від дотримання належної процедури і підстав прийняття таких рішень, а обгрунтованість має спиратися на конкретні докази, якими суддя мотивує прийняття того чи іншого рішення.

Повноваження слідчого судді з розгляду та вирішення скарг поділяються на: повноваження з розгляду скарг та повноваження з вирішення скарг; повноваження, що здійснюються залежно від етапу судово-контрольного провадження; повноваження гносеологічного та процедурного характеру; основні та допоміжні повноваження.

Кримінально–процесуальні засади в умовах становлення соціально-правової України

Шелестинський В.А., курсант ННПФПСКМ НАВС

Науковий керівник: заслужений юрист України, кандидат юридичних наук, доцент Письменний Д.П.

Понад півсторіччя тому Генеральна Асамблея ООН прийняла Загальну декларацію прав людини, де визнала, що людина є найвищою соціальною цінністю. У Конституції України втілено основні засади (принципи) визначені Загальною декларацією і Європейською конвенцією про захист прав і свобод людини. Конституція проголошує нашу державу суверенною, незалежною, демократичною, соціальною і правовою. Людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку найвищою соціальною цінністю (ст.3 Конституції) [1]. Кожна держава повинна створювати для своїх громадян максимально сприятливі умови для забезпечення їх прав, проголошених у національному законодавстві та міжнародних пактах. Отже, права і свободи людини і громадянина та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави.

Суди, як одні з правоохоронних органів, щороку вирішують понад мільйони проваджень, при цьому їх кількість, що надходять на їх розгляд, постійно збільшується. Це пов'язано головним чином із зростом злочинності, а також із рядом помилок, які допускаються органами правосуддя. Найчастіше ці помилки торкаються засад кримінального процесу. Як найбільш серйозне порушення однієї з засад, наприклад, засади законності, потрібно розглядати безпідставне засудження невинуватих громадян і необґрунтоване виправдання злочинців.

Важливим є підвищення ролі юридичної науки, яка покликана сприяти усуненню перешкод до здійснення правосуддя, утвердженню демократії, справедливості, істинності, гуманності. Система юридичних наук відводить істотно роль кримінальному процесу, зокрема вивченню його засад, які широко розглядаються і обговорюються у науковій літературі з метою вдосконалення і правильного застосування на практиці. Однозначно слід зазначити, що проблематика засад (принципів) кримінального провадження виступала і виступає предметом дослідження багатьох учених, наприклад, у підручниках з курсу кримінального процесуального права за редакцією таких авторів як Алексеев Н.С., Міхеєнко М.М., Нор В.Т., Шибіко В.П., Корневий Л.М., Лупинська П.А., Строговіч М.С. Причому аналізу піддавались як система засад кримінального провадження загалом, так і зміст окремих із них.

Наука розуміє засади як основу, вихідне положення, наріжний камінь певної теорії, вчення, ідеї. Право ж розглядає данне поняття як фундамент, що об'єктивно обумовлений для формування правової системи в цілому та здійснення правового регулювання.

У новому КПК України міститься глава 2 «Засади кримінального провадження», де в ст. 7 перераховуються усі принципи кримінального процесу [2].

Крім того засади визначають сутність, зміст усього кримінального провадження, відображають його характерні риси. Засади кримінального

провадження випливають з його завдань, у свою чергу завдання кримінального провадження формуються з урахуванням його засад. Засади, з однієї сторони, є об'єктивною категорією, оскільки відображають загальні закономірності суспільних відносин у сфері кримінального провадження, а з іншої – мають суб'єктивну природу, оскільки є вольовим актом держави, продуктом свідомої творчості законодавця. Очевидним є те, що засади кримінального провадження, будучи продуктом політики держави у сфері кримінальної юстиції, насамперед формуються у вигляді ідей, що поступово в процесі правотворчості закріплюються у нормах чинного законодавства [3].

Наша держава іде по шляху реформування правоохоронних органів, для чого розробляються проекти законів, кодексів та інших нормативних актів. Досвід правових держав свідчить, що визначені послідовності в законотворчому процесі не існує. Кожна держава приймає насамперед те, чого найбільше потребує. Це впливає зі статті 8 Конституції України, згідно якої визначається і діє засада верховенства права, а норми Конституції, що закріплюють права і свободи людини і громадянина, є нормами прямої дії. Виходячи з цього конституційного положення та гарантованого права кожного на судовий захист прав і свобод, суди повинні забезпечувати їх надійну реалізацію шляхом своєчасного і правильного розгляду судових справ з додержанням усієї процедури і принципів кримінального процесу.

Застосування кримінально-процесуальних засад є проблематичним питанням, оскільки саме від їх додержання залежить доля осіб, що беруть участь у процесі: їх воля, честь і гідність, репутація, можливість нормально жити і працювати. А так як найвищою цінністю держави є людина, то розробки мехнізму однакового об'єктивного застосування кримінально процесуальних засад на практиці, задля захисту вище перерахованих прав і свобод людини є одним із важливих завдань будь-якої держави, а враховуючи теперішню ситуацію в нашій державі додержання цих засад є обов'язковим, а детальне опрацювання цього питання в подальшому вченнями є необхідною умовою становлення соціально - правової України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року.
2. Кримінально-процесуальний Кодекс України // Відомості Верховної Ради України, - 2013. - № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88.
3. Мамка Г. М. Проблемні питання застосування КПК в сучасних умовах: Матеріали круглого столу (Київ, 4 квітня, 2014). - К.: ФОП Ліпкан О.С., 2014 – 208 с.

Функції прокурора у досудовому розслідуванні

Шкуратовський Д.В., курсант ННПФПСКМ НАВС

Азаров Ю.І., професор кафедри кримінального процесу НАВС, кандидат юридичних наук, професор

Прийняття Кримінального процесуального кодексу України (КПК України) є одним із ключових етапів здійснення судово-правової реформи, реформи кримінальної юстиції України. Зміна моделі

кримінального провадження в Україні стала частиною загальної правової реформи щодо гармонізації вітчизняного законодавства відповідно до міжнародних стандартів, що зумовило перегляд низки положень різних галузей права, у тому числі кримінально-процесуального.

Проблемами повноважень прокурора у кримінальному судочинстві були призначені праці значної кількості науковців, а саме: Є.Блажівського, Г.Середі, М.Якимчука, В.Крюкова, В.Юрчишина, однак проблеми реалізації повноважень прокурора за новим КПК України ще не знайшли свого повного відображення на практиці та ще досконало досліджуються у наукових працях.

Відповідно до положень ст. 121 Конституції на прокуратуру України покладено: 1) підтримання державного обвинувачення в суді; 2)представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом; 3) нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; 4)нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, а також, при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян. [1, 121]

Прокурор у досудовому розслідуванні виконує і ряд інших кримінально-процесуальних функцій, які є нечітко чи неповно визначені в законодавстві України. Що це за функції? Фундаментальних досліджень з цієї проблематики ще не проводилося, однак аналіз діючого законодавства, прокурорської практики і узагальнення висновків учених-правознавців, що відзначаються розбіжностями, дає змогу дійти до такого висновку:у досудовому розслідуванні прокурор виконує сім кримінально-процесуальних функцій: 1) наглядову; 2) процесуального керівництва органами досудового розслідування; 3) обвинувачення у формі підготовки обвинувального акта; 4) правозахисну; 5) безпосередньої участі у розслідуванні кримінального правопорушення; 6) координаційну; 7) запобіжну. [2, 30-34].

Наглядова функція прокурора за додержанням законів під час проведення досудового розслідування закріплена у п.3 ст.121 Конституції України, ч.2 ст.36 КПК України та у ст.29 Закону України „Про прокуратуру”. Виділення цієї функції в самостійний напрям зумовлено наступними факторами: 1) важливістю боротьби з кримінальними правопорушеннями як найтяжчим порушенням закону, що завдають великої, а часом й непоправної шкоди інтересам людини; 2) важливістю недопущення можливих порушень прав, законних інтересів людини і громадянина [3, 260].

Функція обвинувачення у формі підготовки і офіційного оформлення обвинувального акта закріплена у п. 13 ч. 2 ст. 36; ст. 291 КПК України. Її сутність проявляється у покладеному на прокурора обов'язку використовувати передбачені законом заходи для встановлення особи, як вчинила кримінальне правопорушення (кримінальний проступок, злочин), для її (особи) викриття і притягнення до кримінальної відповідальності. [4, 34-38].

Функція процесуального керівництва прямо не закріплена в КПК України, а визначається лише як форма прокурорського нагляду за додержанням законів під час проведення досудового розслідування (ч.2 ст. 36 КПК України).

Правозахисна функція закріплена у ч. 2 ст. 3 Конституції України та у ст. 8. КПК України, які визначають права, свободи і законні інтереси людини і громадянина найвищою соціальною цінністю, а їх захист загальнодержавним обов'язком, виконання якого покладається Конституцією України на всі державні органи без винятку. [5.97-99].

Координаційна функція закріплена у ст. 10 Закону України „Про прокуратуру” і направлена на розроблення і проведення узгоджених дій з протидії злочинності кримінальними процесуальними засобами усіх державних органів, що діють у досудовому розслідуванні.

Запобіжна (профілактична) функція обумовлена кримінально-правовими засобами реакції органів кримінальної юстиції (в тому числі і прокурора) на злочинність, на злочинність. Сутність цієї функції- попередження окремих видів кримінальних правопорушень та загальна і індивідуальна профілактика.

Функція безпосередньої участі прокурора в розслідуванні кримінального правопорушення обумовлена характером і направленістю його повноважень у досудовій стадії процесу, визначеними ч. 2 ст. 36 КПК України. Вказана функція є специфічною, перш за все, своїм призначенням- забезпечити участю прокурора або особистим проведенням окремої слідчої дії повну доказову інформацію по провадженню.

Функція організаційного забезпечення прокурорської діяльності у досудовому розслідуванні. Наявність цієї функції обумовлена необхідністю належної організації роботи прокурора на певному напрямі його діяльності, тобто вжиття заходів спрямованих на виконання завдань та функцій прокурора у досудовому розслідуванні [6, 336]. Від того як буде організована робота, залежить ефективність здійснення кримінальних процесуальних функцій прокурора, покладених на нього у досудовому розслідуванні.

Тема актуальна та перспективна та продовжує залишатися майже не дослідженою.

Список використаних джерел:

1. Конституція України №4-рп/2013 від 12.06.2013
2. Юрчишин В. М. Класифікація функцій прокурора у досудовому розслідуванні/В. М. Юрчишин // Адвокат. -К.:Експрес-поліграф. 2014.№ N 2.-С.30-34
3. Вернидубов І. Функції прокуратури на перехідний період/ І.Вернидубов // Право України.- 1998.-№2.-С. 7-9.
4. Руденко М. Сутність прокурорського процесуального керівництва досудовим розслідуванням / М. Руденко, В.Півненко// Вісник національної академії прокуратури України.-2013.-№2.-С.-34-38.
- 5.Глобенко Г.І. Окремі питання щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів у кримінальному судочинстві України / Г.І. Глобенко//Теорія та практика кримінального судочинства : матер. міжнар.наук.-практ.конф.-Х.,2011.-С. 97-99.
6. Каркач П.М. Організація районної, міської прокуратури :наук.-практ.посіб./ П.М. Каркач. Х.:Право, 2013.-336с.

Деякі аспекти участі захисника на стадії досудового розслідування

Потургаєв Д.О., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Строков І.В.*

Необхідність розбудови правової, демократичної держави передбачає певні зміни, зокрема й у кримінальному процесі. З одного боку це зумовлено необхідністю боротьбою зі злочинністю, з іншого - необхідністю ретельної регламентації прав і обов'язків суб'єктів кримінального судочинства і необхідністю побудови їх діяльності відповідно до норм і принципів міжнародного права. Недарма чинний кримінальний-процесуальний кодекс одним з основоположних засад кримінального провадження визначив змагальність сторін, тим самим намагаючись урівняти права сторони захисту і обвинувачення.

Розглядаючи участь захисника саме на стадії досудового розслідування необхідно підкреслити, що досудове розслідування за новим КПК розпочинається з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Однією із проблем досудового розслідування в Україні завжди виступала фактична відсутність змагальності сторін, Я.П. Зейкан, вказував на те, що адвокат, здійснюючи захист інтересів свого клієнта у кримінальному провадженні, наділений досить незначним колом повноважень, що не може забезпечити йому можливість повноцінного збирання доказів на користь сторони захисту [4, с. 58-60].

Безперечно, урівноваження прав сторони обвинувачення та захисту щодо збирання, фіксації та подання доказів до суду(ст.22 КПК) є вагомою гарантією забезпечення об'єктивності розгляду справи. Проте закріплення в КПК принципу змагальності сторін не дає гарантії рівності сторін у збиранні доказів. К.Ф. Гуценко вважає, що змагальний кримінальний процес є ілюзією, якій не суджено існувати у реальній судовій практиці. З його точки зору, досудове розслідування завжди лишалося прерогативою професіоналів - представників державних органів, які виконують функцію кримінального переслідування, діяльність яких направлена на збирання обвинувальних доказів, «як правило, таємно від особи, що перебуває під кримінальним переслідуванням». Стороною обвинувачення використовується потужний державний арсенал матеріальних, технічних, організаційних ресурсів, що забезпечує високий ступінь обґрунтування своєї позиції у справі. І у змагального процесу існують суттєві недоліки щодо забезпечення реальної процесуальної рівності сторін, оскільки сторона захисту не в змозі реально протистояти державним органам у частині збирання доказів за рахунок обмежених організаційних, матеріальних та інших можливостей [4; с. 5-6].

Законодавець розуміючи нерівність у можливостях щодо збирання доказів сторонами обвинувачення і захисту у ч.2 ст. 93 КПК надав стороні захисту арсенал засобів щодо збирання доказів.

Хоча КПК і встановлює формальну рівність сторін де-факто така рівність залишається досить суперечливою. Зокрема така нерівність повною мірою проявляється в ситуації, коли захисник звертається з клопотанням до слідчого про проведення слідчих(розшукових) дій,

слідчий може цілком правомірно відмовити у задоволенні такого клопотання, тим самим обмежуються можливості захисника щодо збирання доказів. Хоча відповідно до п. 7 ч.1 ст.303 КПК захисник і може оскаржити таке рішення слідчого, проте на розгляд такої скарги необхідний певний проміжок часу за який інформація яка має доказове значення для провадження може бути втрачена. Тому на нашу думку доцільно внести зміни до чинного КПК які б забороняли слідчому відмовити у задоволенні клопотання захисника про проведення слідчих(розшукових) дій.

Також необхідно підкреслити, що на рівні окремих норм КПК не визначено детальних механізмів реалізації повноважень захисника на досудовому розслідуванні та суді, особливо в частині організації і проведення слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема, ч. 2 ст. 93, а також ст. 246 КПК України не встановлюють порядок подачі клопотань, чи в будь-який інший спосіб ініціювати їх здійснення. З огляду на викладене можна стверджувати, що повноваження адвоката щодо збирання фактичних даних шляхом провадження негласних слідчих (розшукових) дій носять декларативний характер, що є обмеженням принципу процесуальної рівності сторін.

Повертаючись до аналізу проблем реалізації на досудовому розслідуванні повноважень захисника, слід відмітити, що визначене ч. 3 ст. 93 КПК України право збирати докази шляхом провадження «інших дій», окрім інших засобів, передбачених законодавством, на наш погляд, забезпечує можливість залучення для збирання доказів на стороні захисту приватних детективів, детективних бюро та агенцій. Проте діяльність приватних детективів, детективних бюро та агенцій на законодавчому рівні належним чином досі не врегульована. З огляду на викладене, захисником може збиратися лише відкрита інформація щодо обставин та фактів, які мають значення для кримінального провадження, а органи досудового розслідування наділені широкою компетенцією щодо пошуку та виявлення фактичних даних із гласних та негласних джерел[3; с. 9].

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР
 2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI
 3. Басай Н.М. Визнання доказів недопустимими в кримінальному процесі України: підстави, процесуальний порядок та правові наслідки І Н.М. Басай. - Національний університет «Одеська юридична академія». - Одеса, 2012. - 20 с.
 4. Зейкан Я.П. Право на захист в кримінальному процесі : практичний посібник/Я.П. Зейкан. -К. : Юридична практика, 2004.-288 с.
- Серета Ю.М. Формування доказів у кримінальному процесі України : автореф. дне. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. - Київський національний

Татування як криміналістична ознака особи злочинця

Федченко М.С., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Семенов В.В.*

Особистість, соціальне середовище та культура суспільства перебувають в єдиному та нерозривному зв'язку, дослідження якого дозволяє визначити основні тенденції та шляхи розвитку суспільства. Злочинність та кримінальні спільноти на всіх етапах розвитку суспільства

суттєво впливали на його моральне здоров'я, саме тому субкультуру злочинців варто розглядати як невід'ємну складову загальносуспільної культури.

Наразі одним із симптомів духовного неблагополуччя нашого суспільства є значний ріст злочинності та проникнення кримінального світогляду і кримінальної субкультури загалом практично в усі прошарки українського соціуму. На сьогодні кримінальне татуювання є одним із основних атрибутів кримінальної субкультури і виконує різноманітні соціально-психологічні функції: є засобом комунікації та передачі інформації; залежно від змісту та розташування на різних частинах тіла, воно відображає досвід, спрямованість та інші важливі індивідуальні особливості особистості засуджених; це – особлива цінність, що набуває індивідуально-специфічного характеру.

З огляду на розв'язання ідентифікаційних завдань щодо ототожнення особи людини, яка вчинила злочин або безвісно зникла, її особливі прикмети, до яких належить і татуювання – найбільш цінні та інформативні серед інших ознак зовнішності людини. За допомогою криміналістичного дослідження змісту татуювань можна отримати також певну інформацію про властивості особи та її носія.

Серед різноманіття видів татуювань для отримання криміналістичне значущої інформації про особу злочинця становить інтерес власне кримінальне татуювання, а не інші його види – побутове, пам'ятне, декоративне тощо.

Відомо, що одним із перших на поширення татуювань серед злочинців звернув увагу італійський лікар-психіатр Ч. Ломброзо, який вважав татуювання проявом атавізму й ознакою морально меншо-вартісних, неповноцінних людей. На його думку, татуювання у злочинців тісно пов'язане з розумовими здібностями носіїв, здебільшого природжених злочинців і повій. Він навіть типову фразу засуджених про татуювання – «Татуювання для нас як фрак з орденами – що більше татуюваний, то більший має авторитет». В свою чергу, Ю. Дубягін називає кримінальне татуювання «наочним хронічним тавром судимості», а явище татуювання зараховує до формування злочинних типів особистості в місцях позбавлення волі. Крім того, він звертає увагу на створу біографічність татуювань, їх відповідність даним особової справи засудженого й зазначає наявність кореляційного зв'язку між зображенням татуювання засудженого та з психологією його особистості.

Отже, який обсяг криміналістичне значущої інформації можливо отримати внаслідок дослідження кримінального татуювання особи злочинця?

Насамперед вже факт наявності в особи татуювання дає можливість припустити, що ця особа раніше вчинила злочин і була засуджена до позбавлення волі, а шляхом тлумачення прихованого змісту кримінального татуювання злочинця можна отримати інформацію про: відомості персонографічного характеру; соціальне становище; пам'ятні події у житті; ставлення до злочинських правил та звичаїв; етапи злочинної діяльності; вид режиму установи, на якому відбував покарання засуджений; склад вчиненого злочину; злочинну спеціалізацію та кваліфікацію; наявність злочинного досвіду; статус у злочинній ієрархії;

належність до конкретного злочинного угруповання; причини злочинного способу життя; сексуальну орієнтацію; ставлення до оточуючих; особистісні поведінкові установки; психологічний стан; естетичні уподобання; ставлення до релігії тощо.

Наведений перелік можна продовжувати, що зумовлюється існуванням великої кількості варіацій кримінального татуювання. Так, А. Капітанський і В. Литвин за допомогою систематизації дослідженого ними кримінального татуювання за смисловим значенням виокремлюють 26 основних «блоків сигнальної інформації про особу злочинця».

На відміну від інших особливих прикмет зовнішності злочинця, кримінальне татуювання може бути джерелом такої значної за обсягом інформації, яка дозволяє отримати відомості не тільки про фізичні властивості особи – ознаки її зовнішності та їх особливості, а й про інші – соціальні, психологічні властивості та ознаки особи.

Відтак, наявність такої інформації про особу злочинця має велике практичне значення при розкритті злочинів, висуненні слідчих версій, профілактичної діяльності і реалізації одного з основних завдань кримінального покарання – виправлення та перевиховання засуджених. Поряд з цим, особливого значення ця інформація набуває при виборі правильної тактики розслідування за допомогою прогнозування можливої поведінки особи при виконанні слідчих дій. Татуювання надає важливу інформацією про певні психологічні та психічні особливості особи, тому знання його змісту має виняткове значення для слідчого, бо сприяє встановленню психологічного контакту під час допитів підозрюваних (обвинувачуваних).

Не підлягає сумніву також значущість використання інформації про особу злочинця працівниками пенітенціарних закладів під час відбuvання ним покарання в вигляді позбавлення волі з метою забезпечення індивідуалізації застосування засобів виправно-трудового впливу до засуджених.

Використання європейських стандартів у реформуванні системи правоохоронних органів України

Мойсєєва І.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Шарай Л.Г.*

Проголосивши, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю (ст. 3 Конституції України), держава зобов'язалася всіма доступними засобами та можливостями захищати особу. Попередження та розслідування злочинів залежить від багатьох факторів. Серед них, на нашу думку, важливе місце займає злагоджена та ефективна професійна діяльність правоохоронних органів України, адже забезпечення законності, правопорядку, охорони прав, свобод та законних інтересів громадян – це предмет турботи держави, насамперед через органи внутрішніх справ.

За даними Інституту соціології Національної академії наук України, зокрема, у 2013 р. органи внутрішніх справ України нараховували 261 тис.

осіб, включаючи персонал внутрішніх військ, курсантів та цивільних службовців. Така кількість в 1.5 рази перевищувала середній європейський показник (300 поліцейських на 100 тис. населення) та була майже вдвічі більшою, ніж передбачають рекомендації ООН – 222 поліцейських на 100 тис. населення. Одночасно рівень довіри громадян до міліції максимально сягав лише 3-5%, а після подій Євромайдану цей показник впав до 0.8% опитаних. При цьому довіра самих працівників міліції до влади традиційно не перевищувала 3%. Причинами такої тотальної недовіри владних структур одна до одної, як і вкрай низького кредити довіри населення до правоохоронців, стали системні недоліки в діяльності ОВС України. Визначальними із яких є: застаріла структура МВС та система віломчого управління, які утримують МВС на стадії непропорційно великого «міністерства міліції»: дублювання функцій різних підрозділів в цьому «міністерстві» супроводжується завишеним відсотком управлінського персоналу та внутрішньою конкуренцією між департаментами; недосконала та повільна система прийняття управлінських рішень не сприяє гнучкому управлінню підрозділами, ефективному реагуванню на ситуацію та відповідальному ставленню керівників місцевого рівня до виконання своїх обов'язків у якості менеджерів.

Зазначене свідчить, що вітчизняна система правоохоронних органів потребує певної реорганізації, яку слід здійснювати не поспіхом (як це завжди робилося), а завдяки побудові якісно нової моделі, на підставі науково обгрунтованої державної концепції або програми судово-правової реформи, відповідно до стандартів, принципів і норм, вироблених світовою спільнотою у сфері підвищення професійної діяльності правоохоронних органів та боротьби із злочинністю.

Досліджуючи дане питання, вбачається доцільним, ознайомитися з особливостями правового статусу та структурної побудови поліції Республіки Польщі, Великої Британії, Франції, Федеративної Республіки Німеччини та Грузії, адже є спільні риси структурної побудови правоохоронних органів, притаманні країнам Європи: розгалуженість і різноманітність поліцейських систем, наявність поліцейських органів у різних міністерствах і відомствах, незалежність їх одна від одної. Звідси впливає відповідна побудова системи підготовки фахівців, орієнтованість її не лише на загальні завдання правоохоронної діяльності, а, передусім, на специфіку конкретної роботи в конкретній поліцейській службі; поділ поліцейських структур за джерелами фінансування на державні (федеральні), муніципальні (місцевого самоврядування), приватні (фірм, концернів, синдикатів тощо) за умов тісної співпраці між ними; соціальна спрямованість роботи поліції, яка орієнтована, насамперед, на захист прав і свобод громадянина; високий професіоналізм поліції, який досягається не лише завдяки глибокій професійній підготовці у фахових поліцейських закладах освіти. Зокрема, поліцейські у США, Великій Британії, Франції та інших країнах змушені навчатись протягом всієї служби, оскільки від цього залежать кар'єра, присвоєння офіційного чину, рівень оплати праці, пільги тощо; позапартійність у роботі поліції, що накладає певні обмеження на прояви політичних, партійних переконань, забезпечує неупередженість у службовій діяльності поліцейських, усвідомлення і переконання того, що поліція служить народові, державі, а не окремим

партіям, кланам, групам; активна діяльність громадських добровільних об'єднань, спрямована на підтримку і допомогу поліції; відкритість, гласність, постійна апеляція до громадської думки при розв'язанні складних ситуацій, що виникають у правоохоронній практиці, забезпечують поліції довіру і підтримку населення.

Таким чином, можемо констатувати, що сучасний стан державотворення в Україні вимагає якісного реформування системи правоохоронних органів України з метою забезпечення безпеки та ефективності їхньої діяльності, насамперед через використання європейського досвіду. Необхідним є розроблення та закріплення новітніх форм співпраці з міжнародними організаціями, навчальними закладами, науковими та поліцейськими установами іноземних держав, подальшого впровадження найкращих закордонних практик у діяльність кадрових підрозділів. Велика потреба також є у виданні за результатами міжнародної співпраці навчально-методичних матеріалів, де висвітлювалися б досвід боротьби зі злочинністю, форми та механізми взаємодії підрозділів правоохоронних органів України та інших держав. Позитивні результати тут залежатимуть передовсім від відповідної державної політики, яка повинна бути спрямована на демократизацію, соціалізацію та взаємокоординацію напрямів реформ у сфері підвищення якості правоохоронної діяльності, а також формування принципово нового підходу до надання державних послуг правоохоронними органами для підтримання правопорядку.

Щодо співвідношення криміналістики і кримінального процесу в умовах нового Кримінального процесуального кодексу України

Негода К.О., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Шарай Л.Г.*

Ефективний та інтенсивний розвиток вітчизняної криміналістики в післявоєнний період, обчислюваний майже шістьма десятками років та прийняття в цей період двох кримінально-процесуальних кодексів (КПК 1960 року; КПК України 2012 року) дозволяє об'єктивно оцінити вклад криміналістики в реформування кримінального судочинства.

Наразі виникла нагальна необхідність постановки нових завдань перед наукою криміналістикою в світлі нового кримінального процесуального законодавства, зокрема з урахуванням принципу змагальності сторін і посилення права особистості на захист.

Співвідношення кримінального процесуального права і криміналістики може бути розглянуто як форму та зміст.

В юридичній літературі традиційно кримінальне процесуальне право вважалось «материнською» наукою для криміналістики. Зокрема, Є. П. Іщенко зазначає, що точка зору про зародження криміналістики в надрах кримінального процесу є помилковою. Змістовному боку слідчої діяльності не міг передувати її формальний бік, який містить ті чи інші заборони або обмеження. Спочатку поступово сформувалися слідознавчі та інші криміналістичні прийоми, а вже потім законодавець надав деяким з них процесуальну форму.

Трансформація процесуальної форми впливає на подальші перспективи розвитку криміналістики, можливості застосування криміналістичних засобів. Як справедливо зазначав Р. С. Белкін, процесуальна форма може не тільки сповивати криміналістику по руках та ногах, різними способами, перешкоджаючи використанню у судочинстві сучасних досягнень науково-технічного прогресу, а й створювати видимість надання криміналістиці режиму найбільшого сприяння, відкриваючи фіктивні можливості щодо наповнення цієї форми актуальним змістом.

Нині криміналістичні знання у кримінальному провадженні використовуються на різних стадіях процесу. Ця проблема набуває особливого значення у зв'язку з необхідністю гармонізації кримінального процесуального механізму щодо міжнародних та європейських стандартів, упровадження принципу змагальності сторін, забезпечення належного балансу публічних та особистих інтересів.

Так, у КПК України новелою є глава 21, яка присвячена регламентації негласних (розшукових) слідчих дій. За своєю сутністю – це, так звані, спеціальні слідчі дії, які відрізняються особливою процедурою та забезпечують захист прав і свобод людини. Проведення негласних (розшукових) слідчих дій передбачає вироблення наукових рекомендацій, тактичних прийомів та методів щодо їх проведення. Арсенал таких прийомів та засобів з оптимального їх проведення має запропонувати криміналістика.

Достатньо широкий перелік негласних (розшукових) слідчих дій дає змогу поставити питання про співвідношення слідчих дій та оперативно-розшукових заходів. Цікава думка з цього приводу А. Н. Соколова, який переконаний, що відмінність спеціальних слідчих дій від оперативно-розшукових заходів полягає в тому, що всі ці дії здійснюються не за рішенням поліції, а за дорученням прокурора або слідчого судді. І саме головне – здобута за їх результатами і у встановленій формі (головним чином за допомогою науково-технічних засобів) зафіксована інформація офіційно визнається і широко використовується як докази на досудовому слідстві та в суді.

Заслугою криміналістики вважається і те, що вона виробляє найбільш оптимальні засоби щодо збирання доказової інформації. Свого часу саме за допомогою криміналістичних досліджень у процесуальному законодавстві з'явилися такі слідчі дії: відтворення обстановки та обставин події (слідчий експеримент та перевірка показань на місці), зняття інформації з каналів зв'язку та ін.

Вважається, що слід погодитись з вітчизняними науковцями і практиками в тому, що новий КПК України відрізняється недостатністю процесуальної регламентації окремих вже традиційних слідчих дій. Устояні найменування деяких слідчих дій (гл. 20 КПК України) фактично втрачені: очна ставка, виїмка, перевірка показань на місці, призначення експертизи, допит експерта на досудовому слідстві та ін. Разом із тим у законі з'являються нові терміни й категорії: «одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб» (ст. 224 КПК України), «огляд трупа, пов'язаний з ексгумацією» (ст. 239 КПК України), «залучення експерта» (ст. 243 КПК України) тощо, які належним чином не відображають сутності слідчих дій та доцільності внесення таких змін.

Таким чином, на нашу думку, доробки криміналістики (техніко-криміналістичні і тактичні прийоми, методичні рекомендації, типові тактичні операції) перестають діяти, що, як правило, впливає на результативність розслідування та відновлення справедливості.

Історія розвитку поліграфу

Кулагіна К.Е., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Семенов В.В.*

Проблема виявлення брехні або виявлення нещирості в поведінці людини має досить давню історію, в основі цього лежить твердо встановлений і давно відомий факт, що наш фізіологічний стан дуже тісно пов'язаний з душевними переживаннями. Емоційна напруга проявляється у фізіологічних показниках: частішає або знижується частота пульсу, змінюється ритм дихання, змінюється статична провідність шкіри, змінюється температура тіла, змінюється характер біопротоків мозку та ін.

Поштовхом для розвитку інструментальної детекції брехні слугувала опублікована в 1875 році робота італійського фізіолога Анжело Моссо (1846-1910). У своїх дослідженнях він довів, що залежно від величини емоційної напруги змінюється низка фізіологічних показників. Він установив, що кров'яний тиск у судинах людини й частота пульсу змінюються залежно від коливань емоційного стану обстежуваної особи. Надалі матеріали цих експериментів були надруковані в його монографії «Страх». Моссо винайшов декілька видів плетизмографа (грец. *plethysmos* наповнення, збільшення + грец. *grapho* писати, зображати) – прилад для реєстрації змін об'єму кінцівок за різного кровонаповнення.

У 1879 році, французький фахівець електротерапії, доктор Марі Габріель Ромен Вігуру (1831-1911), розкрив феномен, нині відомий як шкірно-гальванічний рефлекс – мимовільна (рефлексивна) зміна електричного опору шкіри в зв'язку з дією різних подразників (стимулів) або психічними переживаннями.

Важливу роль в області дослідження шкірно-гальванічного рефлексу також зіграв відомий і впливовий американський психопатолог, психолог і психіатр початку ХХ століття – Борис Сідіс (1867-1923). У 1908 доктор Сідіс провів Дослідження гальванічних відхилень унаслідок психофізіологічних явищ, опубліковане в журналі «PsychologicalReview» у вересні 1908 року й січні 1909 року. Мета даної наукової праці полягала в дослідженні відношення емоцій і фізіологічних процесів до гальванометричних відхилень. Доктор Сідіс довів, що спостережувані гальванометричні зміни були зумовлені фізіологічними процесами, які відображали розумовий стан, викликаний подразниками (стимулами). 28 грудня 1909 року доктор Сідіс виступив перед Американською психологічною асоціацією в Гарвардському університеті з доповіддю на тему «Сутність і причини гальванічного явища».

У 1895 році італійський тюремний лікар-психіатр, піонер-кримінолог, Чезаре Ломброзо (1835-1909), застосував перший в історії прилад для детекції брехні – гідросфигмограф. Цей прилад реєстрував у обстежуваної людини зміни кров'яного тиску й частоти пульсу, після того, як їй

ставилися запитання, релевантні до скоєного злочину. 1902 року, в суді, за допомогою інструментальних методик, вдалося вперше довести непричетність обвинуваченого в скоєнні злочину.

Перший поліграф, придатний для розслідування злочинів, був створений американцем Джоном Ларсоном (John Larson) 1921 року. Даний прилад реєстрував на паперовій стрічці, що рухалася, – пульс, тиск крові та дихання. Незважаючи на свою прогресивність, цей прилад значно відрізнявся від сучасних поліграфів.

Введення 1926 року американцем Леонардом Кілером (Leonard Keeler) каналу реєстрації опору (провідності) шкіри значно підвищило точність результатів поліграфічних обстежень. Поліграф Кілера використовувався в створеній ним Чиказькій лабораторії розслідувань злочинів. Ним також уперше була запроваджена 5-канальна реєстрація тремору. Якщо Ломброзо вважається засновником першого поліграфа, то Кілер – засновником сучасного поліграфа.

Сучасний поліграф реєструє від 5 до 7 показників. 5 з них були введені вперше Кілером, а вже подальший розвиток поліграфа здійснювався шляхом підвищення точності показників, що реєструються та розробки нових методів поліграфічного обстеження.

Поліграф офіційно вважається одним із найважливіших винаходів людства.

Українська компанія АРГО-А володіє найбільшою у світі колекцією чорнильних, термальних і комп'ютерних поліграфів різних поколінь та брендів, серед яких 117 історичних детекторів брехні (станом на 29/04/2010) виробництва Lafayette Instrument Company, Stoelting, Associated Research, B&W Associates, Thompson-Metrigraph Instrument Company та інші. Бібліотечний фонд і колекція детекторів брехні компанії АРГО-А постійно поповнюються.

В Україні застосування поліграфа (детектора брехні) прямо законодавством не передбачено. В таких випадках традиційно використовується принцип «все, що не заборонено законом, дозволено». Існують лише 2 законодавчі акти, які врегульовують використання поліграфа: «Інструкція щодо застосування комп'ютерних поліграфів у роботі з персоналом органів внутрішніх справ України», Наказ міністерства доходів і зборів УКРАЇНИ «Про використання поліграфів у діяльності Міністерства доходів і зборів України та його територіальних органів».

Використання методів сферичних панорам. 3D сканування та суміжних з ними новітніх технологій у криміналістиці

Антоненко А.О., Онищенко О.Е., студенти ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Семенов В.В.*

Судова фотографія – це галузь криміналістичної техніки, яка розробляє фотографічні засоби, прийоми і методи виявлення, фіксації та дослідження доказів.

Як передбачає ст. 237 КПК, при проведенні слідчих дій, особливо під час огляду місця події, слідчий має право проводити фотографічну зйомку.

Результати фотозйомки успішно використовуються при розслідуванні різних видів злочинів, експертних дослідженнях та в оперативно-розшуковій діяльності, оскільки вони дають можливість відтворити обстановку та обставини події, зафіксувати сліди злочину, виявити слабо видимі або невидимі деталі об'єкта, розшукати підозрюваного або потерпілого.

Беручи свій початок ще з середини XIX століття, криміналістична фотографія постійно розвивається, використовуючи нові методи та засоби фотозйомки. Так, на сьогоднішній день, цифрова фотографія повністю витіснила зйомку на традиційні плівкові світлочутливі фотоапарати, а новелою в кримінальній фотографії стало застосування 3D технологій та відповідного апаратного й програмного забезпечення.

Одним із розповсюджених методів криміналістичної фотозйомки із використанням 3D технологій є метод сферичних панорам. За його допомогою слідчий може швидко і точно зафіксувати місце події і застосовуючи спеціальне програмне забезпечення зробити його сферичний макет. Під час перегляду такого макету складається враження присутності на місці події, оскільки сферична панорама відображає простір із максимальним кутом охоплення (360x180 градусів).

Цей метод є доволі зручним для всіх учасників провадження, зважаючи на те, що в подальшому завжди можна переглянути взаємне розташування всіх предметів на місці злочину. Крім того, можливості спеціального програмного забезпечення дозволяють об'єднати кілька сферичних панорам в одну цілісну (тобто створити віртуальний тур), а відтак з'являється можливість віртуального переміщення територією, де проводиться огляд місця події. Це дає можливість особам, які навіть не були присутні під час огляду місця події, з легкістю формувати різні версії вчинення злочинів на підставі отриманої інформації.

Проведення експертизи та документування безпосередньо на місці злочину вимагає високої точності та оперативності, що є вкрай проблематичним для слідчих в зв'язку з обмеженнями в часі та хиткістю доказів. Науково-технічним засобом, який забезпечує комплексну фіксацію обстановки на місці події із здійсненням точного відображення зовнішнього вигляду, форми, вимірювань відстаней між об'єктами, кутів їх взаємного розташування та розмірів є лазерні 3D сканери. За допомогою відповідного програмного забезпечення, використання 3D сканеру дозволяє протягом невеликого проміжку часу (від 30 до 90 хвилин) створити точну фотореалістичну модель місця події, розглянути її з будь-якого ракурсу та відстані як в цілому, так й окремі об'єкти, що відображені в ній.

Важливим є й те, що дане програмне забезпечення дає можливість проводити реконструкцію місця події та здійснювати різного роду операції з окремими об'єктами як в 3D моделі, так і окремо від неї. Імпортувати в 3D модель місця події інші трьохвимірні об'єкти для ілюстрації їх розташування в певні проміжки часу вчинення злочину.

Також не варто забувати про ряд суміжних технологій, що здобувають все більшого поширення в роботі криміналістів. Наприклад, для створення реальної 3D-моделі (у зменшеному чи збільшеному масштабі), яка зможе слугувати як доказ в арбітражному, цивільному та кримінальному процесі,

може бути використаний 3D-принтер, пристрій, що використовує метод пошарового створення фізичного об'єкта на основі віртуальної 3D-моделі. Тому цілком можливо, що в недалекому майбутньому експерти будуть змушені розробляти методики, пов'язані з діагностичним та ідентифікаційним дослідженням 3D-принтерів, та виготовлених з їх допомогою реальних 3D-моделей.

Отже, криміналістична фотографія широко використовується у криміналістиці як під час огляду місця події, відтворення обставин та обстановки скоєння злочину, так і під час проведення експертизи і роботи із доказами. Розвиток технологій запровадив використання нових методів криміналістичної фотографії, провідними з яких метод сферичних панорам та 3D сканування. Окрім цих методів широкого розповсюдження здобуває використання 3D принтерів та інших допоміжних приладів, мета яких полягає у достовірному відтворенні всіх об'єктів та обставин скоєння злочину.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : станом на 1 січ. 2013 р. : відповідає офіц. тексту. – Х. : Право, 2013. – 344 с.
2. Шепітько В.Ю. Криміналістика [Текст] / За редакцією доктора юридичних наук, професора, члена кореспондента Академії правових наук України В.Ю. Шепітька – Київ. «Ін Юре», 2001. – 682 с.
3. Шехавцов Р.М. Впровадження технологій 3D моделювання у розслідування злочинів: правові та криміналістичні проблеми [Текст] / Р.М. Шехавцов // Криміналістика XXI століття. С. 166-170.
4. Кофанов А.В., Кобилянський О.Л. Судова (криміналістична) фотографія: навчальний посібник [Текст] / А.В. Кофанов, О.Л. Кобилянський – Київ. «Наукова бібліотека криміналіста», 2006. – 352 с.

Реформи законодавства України в умовах євроінтеграції в правоохоронній сфері

Березанська О.О., студент Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор *Лук'янчиков Є.Д.*

16 вересня 2014 року Верховна Рада України ратифікувала Угоду про асоціацію з Європейським Союзом. Щоб стати рівним партнером країн Євросоюзу, Україна повинна здійснити ряд реформ та провести роботу щодо адаптації національного законодавства до законодавства Європейського союзу.

Процес адаптації регулюється Законом України від 18.03.2004 року № 1629-IV «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу».

Для адаптації національного законодавства в правоохоронній сфері до законодавства Європейського союзу проведено значну роботу. Так, 12.12.2001 підписано міжнародну Угоду «План дій Європейського Союзу в галузі юстиції та внутрішніх справ» (далі - План дій). Одним з основних його завдань є розвиток партнерства та практичного співробітництва між Європейським Союзом, його країнами-членами, сусідніми країнами-кандидатами на вступ до ЄС та Україною в галузі юстиції та внутрішніх справ. План дій охоплює такі сфери співробітництва, як боротьба з

організованою злочинністю, тероризмом, розширення співробітництва в правоохоронній сфері тощо.

Слід враховувати, що науково-технічний розвиток країн ЄС на декілька кроків попереду, ніж країн СНД (зокрема, України), хоча зростання злочинності, спостерігається практично усюди. Європейські держави відшукують все ефективніші заходи боротьби з нею. В країнах ЄС поліція отримує на озброєння найсучасніші технічні засоби та методи, що забезпечують швидке реагування на вчинений злочин, інформаційний контроль за злочинцями за допомогою заходів поліцейської і «внутрішньої» розвідки.

Зібрана інформація підлягає комп'ютерній обробці й накопиченню у базах даних, що обслуговують правоохоронні органи. Поліцейська автоматизована інформаційна мережа замкнута й ефективно обслуговує такі розвинуті країни, як Англія, Франція, Італія, Німеччина.

Значна увага приділяється роботі лабораторій криміналістичної експертизи, рівень оснащення яких сучасним аналітичним обладнанням дуже високий. Використовуються найсучасніші (часто спеціально виготовлені для дослідження речових доказів) прилади й обладнання для мікроаналізу, нові комп'ютерні технології, засоби зв'язку. Надається велике значення розкриттю злочинів за гарячими слідами, тому у практику поліцейських органів впроваджені різноманітні пошукові прилади, комплекти технічних засобів для виявлення, фіксації та вилучення слідів на місці події, експрес методи дослідження речових доказів.

Створені й успішно функціонують автоматизовані системи криміналістичної реєстрації, наприклад, дактилоскопічні обліки, коли з патрульної поліцейської машини можна отримати по комп'ютерній мережі інформацію, необхідну для розшуку й затримання злочинця.

Ці досягнення у сфері криміналістичної техніки та судової експертизи повинні використовуватися вітчизняними криміналістами, що служитиме удосконаленню їх професійної діяльності в умовах євроінтеграції.

Планом дій Європейського Союзу в галузі юстиції та внутрішніх справ передбачено наступні види співробітництва в правоохоронній сфері:

- обмін технічною, оперативною та стратегічною інформацією між правоохоронними органами країн-членів ЄС та України в сфері організованої злочинності, беручи до уваги необхідність вжиття законодавчих та інших заходів з метою гарантування конфіденційності та захисту даних при взаємному обміні інформацією;

- визначення національних українських органів, на виконавчому рівні, для обміну інформацією з правоохоронними органами країн-членів ЄС;

- вжиття необхідних заходів загальнодержавного рівня для систематизації співробітництва між поліцією, митною службою, розвідкою та службою безпеки, з метою запобігання поширенню злочинної діяльності на територію другої сторони;

- обмін інформацією про сумнівні фінансові операції між підрозділами фінансової розвідки країн-членів ЄС та відповідним органом України;

- продовження підготовки співробітників українських правоохоронних органів до рівня стандартів ЄС.

Приймаючи до уваги нещодавнє підписання Угоди про асоціацію можна зробити висновок, що України рухається у визначеному напрямі в

сфері співробітництва в правоохоронній діяльності. Україною ратифіковано ряд найбільш важливих міжнародних документів, спрямованих на боротьбу з організованою злочинністю та корупцією, а також щодо захисту прав людини, здійснено ряд заходів, направлених на створення баз даних щодо ідентифікації населення, зокрема, передбачено запровадження біометричних паспортів.

Однак для того, щоб на рівних умовах виступати партнером країн Євросоюзу, Україні слід провести копійку роботу щодо:

- удосконалення технічної бази: використання найсучасніших приладів й обладнання для мікроаналізу, нових комп'ютерних технологій, засобів зв'язку;

- створення автоматизованої системи криміналістичної реєстрації та приєднання до поліцейської автоматизованої інформаційної мережі, яка обслуговує розвинуті країни;

- з метою забезпечення висококваліфікованими кадрами здійснювати підготовку співробітників українських правоохоронних органів на рівні стандартів ЄС;

- запровадження урядових програм фінансової підтримки даних реформ, можливість залучення коштів міжнародних організацій, отримання грантів тощо.

Завдання балістичних досліджень у сучасних умовах

Закурська А.Е., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент Семенов В.В.

Розслідування злочинів, пов'язаних з незаконним поводженням зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами, а також з викраденням, привласненням, вимаганням, шахрайством або заволодінням зброєю шляхом зловживання службовим становищем вимагає знання самої зброї, що становить зміст одного з найважливіших елементів криміналістичної техніки, яка іменується судовою балістикою.

Судова балістика – це галузь криміналістичної техніки, яка вивчає ознаки вогнепальної зброї і боеприпасів, закономірності виникнення слідів їх застосування, розробляє засоби і методи збирання й дослідження таких слідів, для встановлення певних обставин розслідування злочинів (а також рекомендацій щодо запобігання злочинам), пов'язаних із вогнепальною зброєю.

Об'єктами балістичного дослідження, а отже, джерелами криміналістичної інформації є:

- 1) безпосередньо зброя – нарізна і гладкоствольна; стародавня і сучасна; заводська і кустарна; частини зброї (шічки, магазин, шомпол); приналежності до зброї – протирання, кобура, чохол, схованки зберігання зброї;

- 2) пристрої і предмети, що не є зброєю, але схожі на неї – стартові, будівельно-монтажні, газові пістолети, запальнички, іграшки тощо;

- 3) боеприпаси, гільзи, кулі, дріб, капсулі, пижі, прокладки;

- 4) матеріали та інструменти для виготовлення, спорядження і заряджання боеприпасів;

5) вибухові речовини – порох та його компоненти;
6) кульові, дробові пробойні та пошкодження – ум'ятини, тріщини, розриви, роздуття зброї, укорочення ствола та інші зміни;

7) сліди-відображення на гільзах, кулях, дробинах, прокладках і пижах.
Вчення про механізм вогнестрільних поранень людини бере свій початок із другої половини XVI ст. від славнозвісного А. Паре. За останні століття воно збагатилося працями багатьох дослідників. Це цілком закономірно та обґрунтовано, бо постійне вдосконалення вогнепальної зброї, появи нових видів і систем, набойів до неї, кожного разу викликає наступні питання і ставить нові завдання перед ученими.

Вогнепальною називають зброю (пристрої або прилади), в якій снаряд (куля, картеч, дріб та ін.) приводиться в рух миттєвим вивільненням енергії заряду (пороху або іншої вибухової речовини) і має початкову швидкість понад 100 м/с.

Вогнепальній зброї притаманні певні ознаки, які можна розділити на три групи:

1. Загальні (властивості будь-якої зброї) – призначення зброї для нападу чи активної оборони (захисту) та ураження цілі шляхом її руйнування або спричинення значних тілесних ушкоджень (якщо ціль – жива істота).

2. Спеціальні: використання енергії порохових газів та іншої вибухової речовини (або їх замінників) для викидання снаряда; наявність дула для надання направленої руху снаряда; наявність замикального механізму; наявність пристроїв для запалення заряду; достатня вражаюча дія снаряда; конструкція зброї та її міцність повинні забезпечувати можливість виконання з неї більше одного пострілу.

3. Факультативні (тобто необов'язкові): наявність механізму замикання та запалення заряду; пристрої, які забезпечують зручність утримання зброї (ложе, ручку тощо) і прицілювання (мушка, націльник та ін.)

Застосування вогнепальної зброї утворює багато слідів на місці події. Сліди зброї різноманітні і залежать від низки чинників: моделі зброї, використовуваних боєприпасів, умов учинення злочину, дій, що проводяться суб'єктом для приховування слідів злочину.

Найбільша кількість слідів зброї залишається а гільзах, снарядах (куля, дріб), перешкодах, на предметах і тілі потерпілого і того, хто стріляв (на руках, обличчі, одязі). Тому при огляді місця події саме на ці джерела інформації треба звертати особливу увагу, проводити їх огляд і дослідження за участю фахівця. Вид слідів, особливості їх розташування допоможуть вирішити багато питань, що виникають перед слідчим. Крім того, їх фіксація забезпечить успішне проведення судово-балістичної та інших експертиз.

Судово-балістична експертиза в класі криміналістичних експертиз є однією зі складових для вирішення ідентифікаційних завдань, що виникають при розслідуванні злочинів з використанням вогнепальної зброї. Об'єктами судово-балістичної експертизи є: вогнепальна зброя (бойова короткоствольна, спортивна, мисливська, кустарна, саморобна), боєприпаси (патрони, вибухові речовини, кулі, гільзи, дріб, картеч, спеціальні кулі, пижі, прокладки), предмети зі слідами пострілу (пробойні, вм'ятини, кіптява, порошинки). Ідентифікаційне дослідження проводиться

з метою визначення групової належності об'єктів, а також встановлення індивідуальної totoжності зброї.

Балістичне дослідження дозволяє встановити факти, необхідні для належної кваліфікації злочину. За допомогою дослідження зброї, боєприпасів, слідів пострілу, виявляють суть події, що відбулася, місце, час, спосіб скоєння, а також устанавлюють причинний зв'язок між діями і наслідками.

Отже, судова балістика розробляє методи і технічні засоби для виявлення, фіксації і дослідження матеріальних слідів, що утворюються внаслідок застосування вогнепальної зброї при вчиненні кримінальних правопорушень.

Проблеми використання результатів негласних слідчих(розшукових) дій в доказуванні

Сидорчук Ю.С., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: заслужений юрист України, доктор юридичних наук, доцент *Горбачевський В.Я.*

Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій для формування доказів у кримінальному судочинстві – це проблема, яка набрала особливого значення з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України та розглядається у кримінальному процесі, а також має як теоретичний, так і прикладний аспект.

Результатами негласних слідчих (розшукових) дій вважаються фактичні дані, відомості, інформація, що сприяє встановленню обставин, пов'язаних зі вчиненням злочину, або злочину, що готується, інших обставин розкриття та розслідування злочину, розшуку осіб, які переходять від органів досудового розслідування, суду та кримінального покарання [4, с. 130].

Результати негласних слідчих дій як різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню та використовуються у кримінальному судочинстві за винятком випадків, передбачених ст. 254 КПК України, – якщо у протоколі про проведення негласної слідчої дії міститься інформація щодо приватного (особистого чи сімейного) життя інших осіб, захисник, а також інші особи, які мають право на ознайомлення з протоколом, попереджаються про кримінальну відповідальність за розголошення отриманої інформації щодо інших осіб.

Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб [2, с. 303].

Децю спірною є норма викладена у ч. 2 ст. 256 КПК України «Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій у доказуванні». Особи, які проводили негласні слідчі (розшукові) дії або були залучені до їх проведення, можуть бути допитані як свідки. Допит цих осіб може відбуватися із збереженням у таємниці відомостей про цих осіб та із застосуванням щодо них відповідних заходів безпеки. передбачених законом. Оскільки організаційно-тактичні засади

проведення кожної із негласних слідчих дій є захищеною законом таємницею, з якою може бути обізнане лише вузьке коло фахівців, з метою нерозголошення форм та методів їх проведення відомості, що можуть призвести до розконспірації методики негласних слідчих (розшукових) дій, розголошенню не підлягають. Однак відповідно до ч. 7 ст. 97 КПК України «Показання з чужих слів» визначено, що у будь-якому разі не можуть бути визнані допустимим доказом показання з чужих слів, якщо вони даються слідчим, прокурором, співробітником оперативного підрозділу або іншою особою стосовно пояснень осіб, наданих слідчому, прокурору або співробітнику оперативного підрозділу під час здійснення ними кримінального провадження. Виникає запитання вважати проведення співробітником оперативного підрозділу негласних слідчих (розшукових) дій здійсненням кримінального провадження з огляду на повноваження, визначені у ст. 41 КПК України, чи вважати інформацію, отриману від інших осіб, поясненнями? При цьому КПК України чіткого визначення «пояснення» не дає [3, с. 151]. Тобто, допитуючи осіб, що проводили негласні слідчі (розшукові) дії, або були залучені до проведення таких дій не можна з упевненістю сказати, що відомості отримані в результаті допиту будуть визнані допустимими доказами. Але тут постає інша проблема, пов'язана із збереженням у таємниці відомостей про цих осіб та із застосуванням щодо них відповідних заходів безпеки, передбачених законом. Розголошення на досудовому розслідуванні та на стадіях судового розгляду матеріалів кримінального провадження відомостей стосовно осіб, які безпосередньо проводили негласні слідчі (розшукові) дії, в переважній більшості випадків може створити загрозу як їх особистій безпеці, так і завдати шкоди членам їх сімей. Тоді виникає запитання наскільки доцільним є проведення допиту осіб, що проводили негласні слідчі (розшукові) дії, якщо вони можуть бути не визнані як докази і при цьому потрібно буде здійснювати належні заходи безпеки щодо них?

Очевидно, що поставлені питання потребують осмислення, публічного обговорення та спроби вирішення через єдине розуміння підстав та процедури проведення негласних слідчих (розшукових) дій через аналіз законодавства та практики його застосування.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що новий інститут негласних слідчих (розшукових) дій як ефективний засіб кримінально-процесуального доказування, потребує постійного удосконалення як процесуальної форми, з урахуванням практики його застосування, так і удосконалення організаційно-тактичних засад його реалізації у правозастосовний процес.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651%D0%B0-17>.
2. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – С. 303.
3. Благута Р.І. Негласні слідчі (розшукові) дії: проблеми підготовки та проведення// Юридичний Часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2013. - №1. – С.151.
4. Гмирко В. П. Категорія факт в доказуванні в кримінальному процесі: спроба критичного осмислення / В. П. Гмирко // Збірник наукових праць НА СБ України. – 2011. № 39. – С. 130.

Групова злочинність неповнолітніх і молоді

Юсіфлі Б.Т.о., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Расцька Л.В.*

Як свідчить статистика, понад 70% злочинів неповнолітні вчиняють у групі. Враховуючи неповноту статистичної інформації (окремі учасники групових злочинів не притягаються до кримінальної відповідальності у зв'язку з недосягненням віку, малозначністю діяння або ж до них застосовуються інші міри покарання), можна стверджувати, що вчинення злочину підлітком-одинаком - швидше виняток, аніж правило.[1. С33] Але і в таких випадках завжди наявний вплив на неповнолітнього правопорушника найближчого соціального оточення, групи з антисоціальною спрямованістю, до якої він належить чи належав раніше. Слід також відзначити, що участь у групі і співучасть у вчиненні злочину для підлітків у значній кількості випадків не збігаються, тобто не виключена різниця соціальної ролі, виконуваної в неформальній групі та при вчиненні конкретного злочину.

Проведені дослідження свідчать, що злочинні групи неповнолітніх і молоді виникають, переважно, на основі неформальних груп або «груп дозвілля». Це пов'язано з такими елементами підліткової психології, як підвищена схильність до навіювання та наслідування, несталість емоційно-вольової сфери, орієнтованість на групу (конформізм), домінування потреби у спілкуванні з однолітками та переоцінка значимості їх схвалення, некритичність оцінки своїх переваг і недоліків та ін.[2. С12]

Звичайно, криміногенну значимість мають не перераховані вікові особливості самі по собі, а їх зміст та спрямованість. Соціальні властивості особистості у підлітків ще тільки починають формуватися. Окрім вже зазначеної недостатньої самокритичності при оцінці своєї поведінки, у них може бути навіть знижена здатність до вибірковості свідомих дій. Але особливу увагу слід приділити домінуючій у цьому віці схильності до групування. Саме в неформальній групі підлітки мають можливість виявити себе та самоствердитися як особистість.

За даними психологічних досліджень, учасників злочинних груп неповнолітніх та молоді первісно об'єднувало: сусідство по будинку - 30,4%, проживання на одній вулиці - 24,8%, спільне навчання та робота - 16%. їх антисупільна спрямованість зумовлювалася необхідністю задоволення потреби в спілкуванні при наявній вузькості, обмеженості інтересів (їх примітивізмі), невмінні організувати свій вільний час, що посилювалося комплексом об'єктивних причин та утрудненнями у нормативному проведенні часу. Повнокровне спілкування з однолітками в офіційному середовищі для підлітків, які опинилися в психологічній ізоляції, змінюється дозвіллям асоціального змісту Антисупільна група стає референтною, завдяки чому негативний вплив її посилюється, а вікові особливості набувають викривлених форм: підвищена емоційність виявляється у нестриманості, потреба самоствердження у брутальності, цинізмі тощо.

Неповнолітні учасники антисуспільних груп, як правило, не здатні проявити себе та утвердитися в групах, діяльність яких є соціально-корисною. Вони поступово втрачають зв'язки з колективами, до яких формально належать, перестають орієнтуватися на їх ставлення, не цінують їх думку. До 70% з них вчаться погано чи посередньо, 40% - порушують дисципліну, 37% - раніше вже вчиняли проступки та правопорушення; наявні також конфліктні стосунки у сім'ї та школі. Загострюються такі риси характеру, як жорстокість, агресивність, нахабство, підступність (до 45% обстежених), що серед законотворчих зустрічаються значно рідше. Це наочно свідчить про порушення процесу соціалізації та моральної деформації і призводить до спроби самоствердження серед подібних собі, в тому числі - через вчинення правопорушень. Група, у свою чергу, впливає на своїх учасників, прищеплює їм антисуспільні погляди і установки, заохочує до злочинного способу життя - відбувається активний процес «перевиховання» (десоціалізація). Звичайно, не кожен важковиховуваний підліток вступає у конфлікт із законом, але взаємозв'язок цих явищ очевидний.

На кожному етапі формування злочинної групи неповнолітніх і молоді можлива переорієнтація її на позитивний розвиток, але для цього необхідно створення відповідних сприятливих умов її функціонування в соціумі. Покинена непризволяє, «дозвольна» група з великою ймовірністю може стати криміногенною, вчиняючи спочатку малозначні протиправні дії, спричинені бешкетуванням та пустощами, потім - правопорушення корисливого і корисливо-насильницького характеру, нарешті - злочини. [3, С.40]

У процесі переростання антисуспільної групи неповнолітніх і молоді у злочинну в ній відбуваються важливі зміни: зменшується кількість учасників та підвищується ступінь їх ідентифікації з групою («ми» на відміну від «вони»); зростає питома вага осіб із негативними соціально-моральними характеристиками (схильні до вживання алкоголю та наркотиків, раніше засуджені тощо); склад групи стає більш різноманітним за соціальним складом (учні загальноосвітніх шкіл і вищих закладів освіти, маловаліфіковані робітники, непрацюючі); учасники все більше часу проводять у місцях із кримінальним забарвленням; методи керівництва групою змінюються з демократичних на авторитарні.

Список використаних джерел:

1. Козлов Ю. Г. Корупція: кримінологічні та соціально-політичні аспекти // Право, 1998, № 1.32с;33с
2. Корупція і боротьба з нею / Под ред. А. І. Долгової. М., 2002. с 12
3. Кримінологія: Підручник для вузів / Під ред. А. І. Долгової. М., 2005. с 40

Показання малолітнього свідка як доказ у кримінальному процесі

Шайкова М.А., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Шарай Л.Г.*

Показання осіб, які володіють певною інформацією про обставини, що підлягають встановленню (доказуванню) у кримінальній справі, є чи не найважливішим процесуальним засобом, з допомогою якого

забезпечується встановлення істини у справі. З урахуванням значення показань свідка для досягнення мети і вирішення завдань кримінального процесу держава закріплює обов'язок свідка дати правдиві показання про відомі йому обставини в справі.

Закон не встановлює вікових обмежень для осіб, які можуть бути викликані і допитані як свідки у кримінальному провадженні, це можуть бути і малолітні особи. І тому показання повнолітньої особи і дитини будуть мати однакову юридичну силу. Але слідчим, який приймає показання, відомо, що особам, які не досягли чотирнадцятилітнього віку, властиві особливі психологічні якості, вікова специфіка рис та властивостей їх особистостей. Ці особливості торкаються рівня їх свідомості, вольових якостей та сформованості характеру, моральний та духовний розвиток цієї категорії свідків ще не завершений; у них не має ще достатніх навичок, життєвого досвіду, зрілих та стійких правових поглядів; їм властиві нестабільність та часткова зміна настроїв, навіювання, підвищена збуджуваність, слабкість гальмівних процесів та піддатливість поганим впливам, некритичне ставлення до своєї поведінки, бажання наслідувати чи навіть копіювати погляди та поведінку старших за віком осіб та ін. Тому вони, на відміну від дорослих, за об'єктивними причинами далеко не завжди можуть чітко та повно уявити всі наслідки, а часто наївно чи викривлено розуміють і сам характер того, що відбувається, серйозність ситуації. І чим молодша за віком особа, тим більш рельєфно проявляються в його поведінці ці вікові особливості.

Дану проблематику вивчали як вітчизняні, так і зарубіжні вчені криміналісти, процесуалісти та судові медики (О. Копиленко, Р. Сірман, Б. Малишев, Н. Крестовська, В. Тацій, та ін.), але з прийняттям нового КПК України, питання малолітніх свідків у кримінальному процесі, пов'язаній із відсутністю правової регламентації віку дитини, з якого вона може давати показання (пояснення) належним чином не вирішена.

Вбачається, що задля охорони прав та законних інтересів малолітніх свідків, слід доповнити ч.5, ст. 226 КПК: «Малолітня особа може надавати показання з десятилітнього віку, за обов'язковою згодою батьків або осіб, що їх замінюють».

Отже, якщо внести зміни, то завдання кримінального провадження які регламентуються у статті 2 КПК будуть дотримані, а саме - охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального процесу.

Проблеми ефективності державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності

Баганець В.О., здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін Міжрегіональної академії управління персоналом

Нормативно-правову основу здійснення державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності становлять: а) законодавчі акти (у даному випадку це ГК та Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», а також спеціальні закони, що регулюють відносини, які виникають під час здійснення заходів валютного контролю, митного контролю, контролю за дотриманням бюджетного і податкового законодавства, контролю за дотриманням порядку проведення розрахунків, за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, використанням державного та комунального майна, банківського і страхового нагляду, інших видів спеціального державного контролю за діяльністю суб'єктів господарювання на ринку фінансових послуг, державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції тощо, а також б) підзаконні нормативно-правові акти, прийняті у розвиток положень зазначених законів.

Проте ні ГК України, ні Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», ні спеціальне законодавство, а тим більш відомчі акти не містять положень щодо ефективного здійснення зазначеного нагляду (контролю).

Вважаємо, що в основу ефективного здійснення нагляду за господарською діяльністю має бути покладено так звану Концепцію загального блага, а за способом здійснення цього нагляду - він повинен мати пруденційний характер.

Під загальним благом розумітимемо, слідом за Норбертом Нойгаузом, критерії об'єктивної форми, які потрібно враховувати для налагодження стану або, ще краще, устрою всезагального процвітання, що полегшить кожній людині реалізувати себе у відповідній сфері життя [6]. Щодо економіки, то об'єктом загального блага у народному господарстві є вільна конкуренція на дієздатному ринку, оскільки, як вважається ще з часів Адама Сміта, невидима рука ринку не функціонує само по собі, а потребує руки порядку стражів конкуренції, які б стояли на варті дотримання правил. Ринок як інструмент є продуктивним лише тоді, коли там панує конкуренція. Це і є правопорядок в економічних відносинах! Конкуренція є рушійною силою прогресу і кращого товарозабезпечення всіх учасників ринку. Конкуренція є гарантом свободи споживання, свободи ініціативи і економічної демократії. Крім конкуренції до критеріїв загального блага слід віднести, на нашу думку, критерії морального порядку. Більшість західних установ працюють під девізом «Прибуток вище за все, але вище за прибуток – честь». Цивілізований ринок ґрунтується на довірі, надійності, шляхетності, порядності й солідарності.

Більшість українських організацій працює за принципом «Прибуток за будь-яку ціну» [1], що і є суттєвим відхиленням від зазначеного правопорядку.

Концепція загального блага («general good») є важливою для банківського, страхового та інвестиційного законодавства ЄС в сфері нагляду за бізнесом фінансових установ; вона була розроблена Європейським Судом Справедливості з метою розширення свобод, наданих в рамках ЄС, зокрема, принципу недискримінації та принципу заборони будь-яких обмежень на свободу надання послуг. Відповідно до концепції загального блага, страховик, який має переваги від єдиної ліцензії на території ЄС і є об'єктом нагляду. Він має дотримуватися відповідного законодавства, яке діє в країні місця надання послуг з метою забезпечення загального блага. Для уникнення негативного ефекту Директиви ЄС вимагають від країн-членів повідомляти іноземного страховика про положення страхового законодавства в сфері нагляду за бізнесом страховика, які прийняті на основі концепції загального блага, що має дозволити іноземному страховику заздалегідь планувати свій бізнес.

Ваажасмо продуктивним введення поняття пруденційного нагляду (контролю) за господарською діяльністю. Основна мета такого нагляду має полягати у забезпеченні системної стабільності всього економічного сектору, а не лише в запобіганні проблем в діяльності окремих підприємств і організацій, синхронізація заходів впливу на нерадивих підприємців з інтересами розвитку бізнесу на Україні в цілому (виходячи з пріоритетності останніх). Поняття пруденційності щодо нагляду має включати принцип пропорційності (співрозмірності) заходів реагування на правопорушення і уособлювати принципово інше відношення до об'єкту нагляду за господарською діяльністю. Агресія у відповідних відносинах має поступатися цілям збереження, створення сприятливих умов для подальшого розвитку цієї діяльності. Таким чином мова повинна йти не про відміну, а про оптимізацію нагляду (контролю) за господарською діяльністю, за бізнесом, виходячи з зазначених критеріїв.

В залежності від рівня потенційних загроз інтересам економіки, цей нагляд має суттєво зростати при здійсненні, наприклад, зовнішньоекономічної діяльності, особливо при відкритті валютного рахунку в установі банку за межами України господарюючим суб'єктом, особливо коли у його статутному капіталі є частка державного майна. Потрібна жорстка реакція контролюючих органів на рейдерські захоплення, ухиляння від сплати податків (ухід в «тінь»), виведення грошей у офшори, тощо.

Підводячи підсумки, можна зробити висновок, що нагляд за господарською діяльністю є чи не найскладнішим елементом системи контролю (нагляду) з точки зору розробки певних стандартів і являє собою велику проблему у вдосконаленні відповідної діяльності. На сьогодні діюча система контролю (нагляду) за бізнесом характеризується відсутністю єдиних стандартів в цій сфері. Вона потребує окремої уваги й регламентації, зважаючи на внутрішній стан економіки та євроатлантичні амбіції України.

Список використаних джерел:

1. Seatzu P. Insurance in Private International Law: A European Perspective. – Oxford, Portland Oregon, 2003

Сучасні тенденції розвитку правового регулювання касаційного провадження в господарському судочинстві

Калініченко В.В., аспірант кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Здійснення правосуддя на засадах верховенства права, забезпечення кожному права на справедливий суд є життєво важливими для суспільства, адже правосуддя виступає однією з головних функцій державної судової влади, правової держави в цілому та потребує ефективного забезпечення.

З проголошенням незалежності відбулися кардинальні перетворення в правовій системі України, зокрема, утвердження нових соціальних відносин, інституціонування кардинально нової системи публічної влади, формування системи національного законодавства на основі Конституції України. Україна, як суверенна держава, визнана світовим та європейським співтовариством, продовжує розвиватися на конституційно визначених засадах демократичної, правової держави.

Досвід останнього десятиліття державо- та правотворення показав, що демократичні перетворення, які відбуваються в Україні, супроводжуються складними та суперечливими процесами. Цілком очевидно, що ефективне функціонування сучасного суспільства та державних інституцій неможливе без збалансованої системи законодавства України, удосконалення якої відбувається під впливом інтеграційних процесів, які в цілому і спрямовують розвиток національної правової системи. Однак не можна забувати, що саме правильно організована система судів є однією з гарантій справедливого й ефективного суду. При цьому однією з засад побудови системи судів, поряд з принципами спеціалізації і територіальності, можна назвати інстанційність. Ця засада, на відміну від інших двох принципів, прямо не згадується в Конституції України, але названа у ч. 2 ст.19 Закону України «Про судоустрій і статус судів».

Необхідно відмітити, що зміни в організації судової системи України відбулись в умовах динамічного оновлення всіх видів судочинства, значного розширення судової юрисдикції та бурхливого розвитку законодавства при наявних інерційних впливах з боку старих організаційних і функціональних основ, що не могло не спричинити цілу низку ускладнень в сфері правозастосування. Насамперед, в центрі всебічної уваги опинилась касаційна складова системи перегляду, при цьому головним чином її організаційний елемент.

Хоча вивчення теоретичних основ інституту касації має глибокі історичні коріння - значний внесок у розвиток цього наукового напрямку зробили такі відомі правознавці дореволюційної Росії як Є.В.Васьковський, К.І.Малишев, І.Я.Фойницький, Г.Ф.Шершеневич та інші, проблематика упорядкування системи касаційного перегляду судових рішень в Україні загалом та в судах господарської юрисдикції зокрема і нині є однією із найбільш актуальних на шляху реалізації завдань судово-правової реформи.

Оскарження судових рішень, їх перевірка судовими інстанціями вищого рівня забезпечує їх законність, є засобом захисту прав та законних інтересів учасників судового процесу. Перегляд судовою інстанцією

вищого рівня вироку суду проголошено світовим співтовариством як одне з найважливіших прав людини і громадянина. Право на перегляд судового рішення судом вищої інстанції розглядається як невід'ємне право особи. Гарантування охорони прав осіб стало одним із завдань правової системи та державного життя, що знайшло відображення у Конституції України 1996 року, зокрема, забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішення суду проголошено однією з основних конституційних засад судочинства в Україні. З метою реалізації цієї засади судочинства у ст. 14 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено право учасників судового процесу та інших осіб на апеляційне та касаційне оскарження судового рішення, а також на перегляд справи Верховним Судом України у випадках і порядку, встановлених процесуальними кодексами.

Загалом, можна констатувати, що суспільству потрібен механізм, здатний забезпечувати законність і повагу до суб'єктивних прав, гарантувати правову захищеність суб'єктів господарської діяльності. У цьому механізмі судова діяльність посідає особливе місце, забезпечуючи перевірку судом законності й обґрунтованості судових рішень судів нижчих ланок. Тож, касація виступає додатковою гарантією захисту суб'єктивних прав та законних інтересів громадян, юридичних осіб і держави, способом виправлення судових помилок, фактично є певною формою судового контролю, інструментом формування єдиної судової практики та однакового тлумачення і застосування законодавства, надання методичної допомоги судам нижчого рівня.

На жаль, касаційне провадження в господарському судочинстві України має досить безсистемний розвиток свого правового регулювання, що зумовлюється досить частими змінами чинного законодавства України, наявністю прогалин у правовому регулюванні статусу судів касаційної інстанції та процесуальних основ здійснення касаційного провадження. Вочевидь, нагальною є необхідність вироблення єдиної концепції розвитку та функціонування касаційної інстанції в господарському судочинстві, у змісті якої необхідно закріпити напрями реформування касаційного провадження в господарському судочинстві на найближчий період.

Водночас, розвиток касаційного провадження у господарському судочинстві України знаходиться на сьогодні в стані трансформації, що зумовлено переходом до спеціалізації діяльності касаційної форми оскарження судових рішень в цілому. Тож, не менш важливою, на наш погляд, є активізація наукових юридичних досліджень проблем касаційного провадження в господарському судочинстві з метою уніфікації та обґрунтування єдиних доктринальних засад розвитку та функціонування касаційного провадження.

Особливості визначення господарських товариств в зарубіжних країнах

Тодосієнко В.В., студент магістратури ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат економічних наук Загорняк Н.Б.

На сьогоднішній день в юридичній літературі та практиці досить широко застосовується поняття господарських товариств. В законодавстві

різних країн це поняття визначається по-різному. Так, згідно ст.1 Закону України «Про господарські товариства», господарськими товариствами визнаються підприємства, установи, організації, створені на засадах угоди юридичними особами і громадянами шляхом об'єднання їх майна та підприємницької діяльності з метою одержання прибутку [1]. При цьому господарські товариства поділяються на акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, командитні товариства та повні товариства.

На відміну від України, товариство за законодавством Франції визнається договором, на підставі якого дві чи більше особи укладають угоду щодо спільного майна за умови подальшого поділу вигоди (прибутку) або економії коштів, яку можна отримати внаслідок укладення угоди, тощо; будь-які товариства, крім негласного, мають права юридичної особи; виокремлюються акціонерні та товариства з обмеженою відповідальністю [3, с.345].

Законодавством Великої Британії встановлено, що: товариством є об'єднання осіб, та компанії, яким властиве об'єднання капіталів; вони поділяються на акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, а також виробничі кооперативи [2, с.276].

У США під господарським товариством розуміється об'єднання осіб та корпорації - об'єднання капіталів, які утворюються на підставі закону, який приймається у більшості штатів, де товариство визначається як об'єднання двох або більше осіб для ведення справ з метою отримання прибутку; товариство не визнається юридичною особою, проте володіє визначеними властивостями правосуб'єктності; товариства поділяються на акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, а також виробничі кооперативи [2, с.277].

На підставі викладеного можна дійти висновку, що законодавством багатьох провідних країн світу передбачено поняття «господарського товариства». Можна узагальнити, що у Франції, Великій Британії та США під товариством розуміють об'єднання капіталів осіб з метою одержання прибутку.

Список використаних джерел:

1. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.
2. Господарське право України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. К. Галянич, С. М. Грудицька, О. М. Міхатуліна та ін. – К.: МАУП, 2005. – 424 с.
3. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О. В.Дзери, Н.С.Кузнецової, Р.А.Майданика. - 3-ге вид., перероб. і допов. - К.: Юрінком Інтер, 2010. - 976 с.

Актуальні проблеми об'єднань підприємств в Україні

Чухно О.Є., студент магістратури ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат економічних наук *Загорняк Н.Б.*

Великомасштабні перетворення, котрими характерний світ сьогодні, спричинюють необхідність у створенні таких умов співіснування людей, щоб не виникало жодного сумніву у раціональності створених умов. В контексті обраної теми можна виокремити дві проблеми: перша – недосконалість дефініції об'єднання підприємств, на тлі якої виникають

суперечності під час управління такими об'єднаннями; друга – відмінність понятійного апарату суб'єктів законотворення України та зарубіжних країн в контексті об'єднань підприємств.

Нормативного закріплення поняття «об'єднання підприємств» дістало у ст. 118 Господарського кодексу України, згідно з якою це «господарська організація, утворена у складі двох або більше підприємств з метою координації їх виробничої, наукової та іншої діяльності для вирішення спільних економічних та соціальних завдань» [2]. Проблемним аспектом даного правового інституту є відсутність чіткої диференціації між організаційно-правовими формами та невідповідність змісту (назві) – формі ведення господарської діяльності.

Велика кількість організаційно-правових форм, здебільшого, не вирішує проблему вибору необхідної форми, а робить вибір більш заплутаним та незрозумілим. Дане твердження пояснюється наявністю спільних ознак, котрі в свою чергу отождожують форми одна з одною. Так наприклад, вони всі є юридичними особами, утворюються у складі двох або більше підприємств та метою їх утворення є координація діяльності підприємств саме з яких вони утворені. Беручи до уваги досвід зарубіжних країн, котрі стали на шлях розвитку ринкової економіки раніше за Україну, варто зазначити, що юридичні особи приватного права не мають прав на управління іншими юридичними особами з якими вони пов'язані шляхом об'єднання підприємств, окрім корпоративних прав та взаємообумовлених договорів між юридичними особами, що суттєво відрізняється від української моделі управління об'єднаннями підприємств. Наслідком виявленої проблеми є протиріччя між інститутом об'єднання підприємств та інститутом корпоративного управління.

Під час зіставлення національного та зарубіжного законодавства, стає наочною проблема невідповідності змісту формі. Застосовуючи такі поняття як: «асоціація», «корпорація», «консорціум» та «концерн» виникає певне протиріччя між організаційно-правовими формами управління під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Виявлена проблема характерна тим, що під асоціацією зазвичай розуміють не форму, а загальне поняття, що означає об'єднання осіб, юридичних або фізичних, без додатково створеної юридичної особи. А під корпорацією, мають на увазі відокремлену від власників юридичну особу, що керується зсередини за допомогою системи корпоративного управління.

Виходячи з наведеного, варто зазначити, що слід усунути невідповідності між нормами національного та зарубіжного законодавства в контексті виявленої проблеми, адже відмінність у регулюванні, по-суті, одних і тих самих суспільних відносин, породжує юридичні колізії, котрі в свою чергу створюють проблеми для реалізації громадянами конституційного права на підприємницьку діяльність, що передбачається у ст. 42 Конституції України [1].

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

Особливості формування статутного капіталу товариств з обмеженою відповідальністю

Дружба М.С., студент магістратури ННІЗДН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Нескороджена Л.Л.*

Україна юридично набула статусу країни з ринковою економікою, проте вона і досі знаходиться в стані трансформаційних перетворень. Трансформація адміністративно-планової економічної системи в ринкову зумовила відродження і правове закріплення різних форм власності. В умовах аграрної реформи набуває актуальності дослідження процесів функціонування товариств з обмеженою відповідальністю.

Згідно Закону України від 19.09.91р. № 1576-III «Про господарські товариства» господарськими товариствами визнаються підприємства, установи, організації, створені на засадах угоди юридичними особами і громадянами шляхом об'єднання майна та підприємницької діяльності з метою одержання прибутку. До господарських підприємств належать: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повні та командитні товариства [1].

Не підлягає сумніву позиція І.А. Бланка про те, що рівень ефективності майбутньої господарської діяльності створюваного підприємства багато в чому визначається цілеспрямованим формуванням його капіталу. Головною метою формування капіталу створюваного підприємства є залучення достатнього його обсягу для фінансування придбання необхідних активів, а також оптимізація його структури з позиції забезпечення умов наступного ефективного використання [2, с. 194]

Статутний капітал – це сума внесків засновників підприємства, яка виступає як мінімальна вартість активів підприємства і гарантія інтересів кредиторів цього підприємства. Заслуговує на увагу визначення І. Палатнікова, сформоване ще в 1927 році, відповідно до якого капітал є сумою цінностей, вкладених в підприємство для ведення операцій з метою отримання прибутку, правда в нього не враховано те, що капітал може бути власним і залученим, тобто яким суб'єктом були внесені цінності, а також не уточнено склад майна, що може бути внеском до капіталу.

Алборов Р.А. розглядає статутний капітал як сукупність вкладів учасників (власників) в майно при створенні організації для забезпечення її діяльності в розмірах, визначених установчими документами.

На думку Бутинця Ю.Ф. статутний капітал – це організаційно-правова форма капіталу, величина якого визначається в розмірах, визначених установчими документами відповідно до чинного законодавства. [3, с. 42].

Розглянуті тлумачення терміну «статутний капітал» свідчить про те, що серед авторів немає єдиної точки зору щодо визначення цього терміну трактування авторів поділяються на п'ять основних груп, кожна з яких характеризує статутний капітал однобоко: державні засоби; стартовий капітал; джерело інвестування; номінальна вартість акцій; максимальний розмір акціонерного капіталу.

З метою виявлення переваг та недоліків створення та функціонування господарських товариств буде доцільно порівняти їх характеристику відповідно до вимог чинного законодавства. І з порівняння ми побачимо,

що чинне законодавство детально регламентує порядок формування статутного капіталу лише в товариствах з обмеженою відповідальністю та акціонерних товариствах. Особливостями функціонування господарських товариств є їх мінімальний розмір статутного капіталу, передбачений чинним законодавством і внесок для реєстрації, а також ступінь відповідальності засновників (учасників) під час виходу з товариства.

Стосовно мінімального розміру капіталу в законодавстві вказано умови підтримання незмінного (в плані зменшення) розміру зафіксованої вартості активів товариства до моменту прийняття рішення про збільшення, або зменшення з подальшою ліквідацією в відповідних установчих документах. Це стосується лише акціонерних товариств і товариств з обмеженою відповідальністю [1].

Внесками до статутного капіталу можуть бути:

1. Грошові кошти і майно. При здійсненні внесків грошима засновники можуть відкрити рахунок спеціально для формування статутного капіталу. Грошові кошти можна вносити як у безготівковій формі так і готівкою через касу, в національній валюті і за рахунок залучення іноземних інвесторів. Обов'язково подається державному реєстратору документ, які підтверджує внесення засновниками своїх внесків.

2. Цінні папери (акції, облігації, інвестиційні сертифікати і т.д.);

3. Інше майно (нерухомість, обладнання, техніка та інші матеріальні цінності);

4. Майнові права, що мають грошову оцінку (права на об'єкти інтелектуальної власності: патенти, винаходи, знаки для товарів і послуг і т.д., а також права користування майном).

Формування статутного капіталу за рахунок майнових внесків має певні особливості. Оцінка майнових внесків здійснюється за угодою засновників[1], крім випадків, коли створюється господарське товариство з часткою державної або комунальної власності. Майно внесене як частка при створенні стає власністю товариства і може використовуватись ним у будь-яких цілях.

Важливим моментом при формуванні статутного капіталу товариства є строки і розмір внесення засновниками своєї частки, яка становить не менше 50%. Решта 50% статутного капіталу повинна бути сформована не пізніше за один рік із моменту створення товариства (ч.3 ст. 144) [1].

Отже, статутний капітал є майновою основою діяльності підприємства, він визначає частку кожного учасника в управлінні підприємством і гарантує дотримання інтересів його кредиторів. Наявність статутного капіталу є невід'ємною умовою функціонування господарських товариств. Під час створення підприємства капітал інвестується у придбання майна (матеріальних цінностей, основних засобів, інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів), які в сукупності становлення статутний капітал.

Формування статутного капіталу товариств з обмеженою відповідальністю має ряд особливостей основними з яких є наступні: для формування капіталу підприємства можуть бути використані лише внески засновників – фізичних і юридичних осіб; внесками можуть бути як оборотні, так і необоротні активи; чинним законодавством визначено мінімальний розмір статутного капіталу товариства з обмеженою відповідальністю та обмеження щодо внесків до статутного капіталу.

Установчими документами підприємства можуть також визначатись обмеження щодо внесків до статутного капіталу в межах чинного законодавства.

Після ретельного вивчення даного питання вважаємо за доцільне відображати зміни пов'язані з вартісною оцінкою майна внесеного в статутний капітал, оскільки протягом підприємницької діяльності його вартість змінюється, але не впливають на розмір статутного капіталу, розподілу прибутків і збитків, а також частку засновника при виході з товариства.

Список використаних джерел

1. Закон України: від 19.09.91 р. № 1576-ХІІ «Про господарські товариства».
2. Бланк І.А. Управление формированием капитала / Бланк И.А. – К.: Ника-Центр, Эльга, 2002. -512с.
3. Бутинець Ю.Ф. Вісник ЖІТІ. [Економічні науки] / Ю.Ф. Бутинець – 2002. - № 20.- с. 42-48.

Правовий статус членів виробничого кооперативу

Корж Ю.А., студент магістратури ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Борцевич П.С.*

Актуальність вивчення правового статусу членів виробничого кооперативу представляється особливо важливою в умовах нестабільної економіки. Численні факти свідчать про те, що громадяни, що створюють кооперативи або вже їх створили, не володіють як правило, знаннями , необхідними для правильної, відповідно до законодавства, організації їхньої роботи. Це призводить до різного роду порушення, у тому числі і до обмеження прав членів виробничого кооперативу.

Серед науковців немає єдності поглядів на характер та природу членських відносин. Так, деякі науковці ототожнюють членські правовідносини з трудовими, зазначаючи, що членські (трудові) відносини базуються на особистій трудовій участі у виробничій і соціальній діяльності кооперативного підприємства[1 с.35]

Варто погодитись з думкою Ю.О. Вовка, який провівши ґрунтовне дослідження трудових правовідносин в кооперативі, виділив підстави для розмежування членських та інших правовідносин, у тому числі і трудових. Так, він зазначав, що членські відносини виникають безпосередньо з самого факту вступу до кооперативу. А от для того, щоб стати учасниками трудових, майнових та інших відносин (навіть перебуваючи у відносинах членства) «необхідна наявність додаткових юридичних фактів або умов, визначених законом або статутом кооперативу. Членські правовідносини породжують у колгоспника право претендувати на отримання роботи» [2, с. 15;]

З членських відносин виробничого кооперативу можна виділити їх основні права та обов'язки .

Отже, аналізуючи чинне законодавство України, можна виділити такі основні права членів виробничого кооперативу:

- Участь у управлінні кооперативом, право голосу на загальних зборах членів кооперативу, право обирати і бути обраним в органи управління кооперативом;

- користуватися послугами кооперативу;

- одержання кооперативних виплат та виплат на пай;

- одержання паю у разі виходу з кооперативу в порядку та строки, визначені його статутом;

- одержання достовірної та повної інформації про фінансово-господарську діяльність кооперативу;

Також по такій же аналогії, можна виділити такі групи обов'язків членів виробничих кооперативів:

- основні - дотримання статуту та виконання рішень органів управління кооперативу (ч.2 ст.99 ГК України, ст.12 Закону України «Про кооперацію»); виконання своїх зобов'язань перед кооперативом, сплата визначених статутом кооперативу внесків (ст.12 Закону України «Про кооперацію»);

- що впливають із визначенням членства - обов'язок брати трудову участь у діяльності виробничого кооперативу;

- обов'язок формувати фонди кооперативу (ст.98 ГК України, ст.27 Закону України «про кооперацію»).

Отже, дослідивши положення закону, можна дійти до висновку, що він має низку прогалин та недоліків. Також не можна погодитись з його положеннями, про те що тільки перші з перерахованих обов'язків є основними. Вже те, що вони названі у законі, становить їх у ряд основних. Як бачимо, у законодавстві не приділено достатньої уваги при визначенні обов'язків членів виробничих кооперативів. Це негативним образом впливає на економічний розвиток зазначених суб'єктів господарювання, адже, як справедливо зазначалось у літературі, обов'язки членів кооперативів направлені на забезпечення інтересів самих кооперативів. Тому на мою думку потрібно, удосконалити законодавство України, а саме Закон України «Про кооперацію» та достатньо окресли всі права та обов'язки членів виробничого кооперативу.

Список використаних джерел:

1.Запорозець А.М Аграрне право: учеб. Пособие/А.М Запорозець.- Х.:Консум,1997.-108 с.

2. Вовк Ю.А. Колхозное трудовое правоотношение. - М.: «Юридическая литература», 1972. - 248 с.

3. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18, №19-20, №21-22. – Ст.144

4. Закон України «Про кооперацію» від 10 липня 2003 року N 1087-IV[Електронний ресурс <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>]

Історія становлення, розвитку та актуальні питання правового регулювання некомерційних суб'єктів господарювання

Бегуш Н.В., студент магістратури ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат економічних наук *Загорняк Н.Б.*

Некомерційні організації відіграють важливу роль у формуванні сучасного громадянського суспільства. Задоволення потреб суспільства, пов'язані із релігією, освітою, науковою діяльністю, мистецтвом, спокон віків зумовлює розвиток некомерційної господарської діяльності. Некомерційне господарювання визначається як самостійна систематична господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання, та є спрямованою на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку. Все більш помітним стає внесок

некомерційних суб'єктів господарювання у вирішення загальнонаціональних та локальних завдань, пов'язаних з розвитком економіки та соціальним захистом населення. Їх діяльність забезпечує не лише функціонування великої кількості об'єднань громадян, але й виступає помітним елементом ринкової системи.

Історія розвитку правового статусу некомерційних суб'єктів господарювання поділяється на такі етапи: 1) X–XII ст. – прийняття християнства та виникнення й поширення перших некомерційних суб'єктів на українських землях; 2) XVI–XVII ст. – виникнення українських релігійно-національних організацій – церковних братств, початок біржової торгівлі (період найбільшої активності); 3) XVIII–XIX ст. виникнення меценатства; 4) початок XX ст. – період розвитку благодійної діяльності; 5) радянські часи України (30-90 рр. XX ст.) – публічно-правові засади некомерційної діяльності; 6) за доби незалежності України – подальший розвиток та вдосконалення правових засад діяльності різноманітних суб'єктів господарювання [5, с. 168-172].

Некомерційні суб'єкти господарювання, на наше переконання, завжди виступали необхідним соціальним інститутом, сприяли ефективному розвитку економічних відносин, розповсюдженню впливу регіонів на світовий ринок, захисту торгово-промислових економічних інтересів, економічному розвитку держави, оздоровленню міжнародних торговельних зв'язків.

У науковій літературі некомерційний суб'єкт господарювання визначений як «легітимний суб'єкт господарювання, що здійснює діяльність, спрямовану на досягнення економічних, соціальних і інших цілей (задоволення релігійних потреб, участь в політичному житті країни, формування органів влади, захист соціальних, економічних, релігійних, вікових, творчих, спортивних та інших прав і інтересів громадян), передбачених Конституцією України, законами і міжнародними договорами, для здійснення суспільно корисної діяльності в сфері добродійності, культури, науки, екології, мистецтва, охорони здоров'я, фізкультури і спорту тощо, якщо ця діяльність спрямована на досягнення суспільно корисного результату» [6, с. 185]:

Найбільш усталеними на практиці є такі організаційно-правові форми негосподарських організацій

– об'єднання громадян (добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод). Об'єднання громадян, незалежно від своєї назви (рух, конгрес, асоціація, фонд, союз, тощо) визнається політичною партією або громадською організацією. Правовою основою господарської діяльності об'єднань громадян в Україні є Закон України «Про громадські об'єднання» [2, Ст.1]

– релігійна організація (утворюється з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати віру і діє відповідно до свого статуту (положення)). Релігійними організаціями в Україні є релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства, духовні навчальні заклади. Господарсько-правовий статус цих організацій закріплений у Законі України «Про свободу совісті та релігійні організації» [3, Ст. 7].

– благодійний чи інший некомерційний фонд, у тому числі громадська організація (організація, яка не має членства та створена з метою виробництва екологічної, оздоровчої, спортивної, культурної, освітньої й наукової діяльності, творчий союз, політична партія, науково-дослідна установа, вищий навчальний заклад III-IV рівнів акредитації, який внесений до Державного реєстру наукових установ, заповідники, музеї-заповідники). Правовий статус благодійних фондів регламентується Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [4, Ст.1].

– пенсійний фонд, кредитна спілка, об'єднання співвласників багатоквартирних будинків, професійні спілки тощо.

Можна зробити висновок, що проблематика правового статусу некомерційних суб'єктів господарювання наростає у зв'язку із усе зростаючою комерціалізацією суспільного життя, включення в економічний обіг великого кола юридичних осіб. Це вимагає нового підходу до системної побудови господарсько-правових норм, визначаючих статус таких суб'єктів. Діяльність некомерційних організацій потребує подальшого реформувannya та удосконалення механізмів функціонування, оскільки на сьогодні вони не справляються з основними функціями, покладеними на них. Постає питання можливості створення Законодавчого акту який буде групувати некомерційних суб'єктів в одне ціле та розмежувати їх правовий статус, адже кожен з вище перерахованих суб'єктів регулюється низкою нормативно-правових актів.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18, №19-20, №21-22. – Ст.144.

2. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 1. – Ст.1.

3. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 987-XII. – Ст.7.

4. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 25. Ст.1.

5. Машковська Л. В. Про підстави, передумови, похідні та супутні відносини у сфері некомерційного господарювання / Л. В. Машковська // Вісник господарського судочинства. – 2012. – № 3. – с. 168-172.

6. Господарське право: [підручник] / О.П. Подцерковний, О.О. Квасницька, А.В. Смітюх та ін.; За ред. О.П. Подцерковного, – Х.: Одиссей, 2010. – 640 с.

Проблеми визначення поняття «некомерційної господарської діяльності»

Ващенко К.С., студент магістратури ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат економічних наук *Загорняк Н.Б.*

На сьогодні в українському законодавстві відсутнє єдине визначення, що б поширювалося на всі організації, які діють у некомерційному секторі. В різних законодавчих актах застосовуються такі визначення: некомерційне товариство (ст. 85 Цивільного кодексу України), суб'єкт некомерційного господарювання (ст. 53 Господарського кодексу України), неприбуткова організація (ст. 130 Господарського кодексу України), неприбуткові підприємства, установи та організації (п. 14.1.121 Податкового кодексу України). [1; с. 7-8]. Так, ст. 85 Цивільного кодексу України вказує, що неприємницькими товариствами є товариства, які

не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками[2]. Слід зазначити, що поняття «непідприємницьке товариство» та «некомерційне підприємство» не є тотожними, бо наприклад, установи, які не мають у своєму складі учасників (як це притаманно товариствам) взагалі не можуть розподіляти прибуток. Таким чином, узагальнюючи визначення некомерційного господарювання, основним критерієм залишається саме відсутність мети отримання прибутку [3; с. 100]. Стаття 53 Господарського кодексу України визначає, що некомерційне господарювання – це самостійна систематична господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання, спрямована на досягнення економічних, соціальних та інших результатів без мети одержання прибутку [4], а Податковий кодекс, у власну чергу, оперує поняттям «неприбуткові підприємства, установи та організації», визначаючи, що основною метою їх діяльності є не одержання прибутку, а провадження благодійної діяльності та меценатства і іншої діяльності, передбаченої законодавством [5].

З огляду на викладене, можна узагальнити, що суб'єктами некомерційного господарювання є ті суб'єкти, які систематично здійснюють самостійну господарську діяльність, спрямовану на досягнення економічних, соціальних й інших результатів без мети одержання прибутку. При цьому такі суб'єкти створюються для виконання благодійних, культурних, наукових, управлінських функцій, функцій по охороні здоров'я громадян, задоволенню їх духовних й інших нематеріальних потреб, захисту прав і законних інтересів тощо [6, с. 575]. Вважаємо необхідним прийняти спеціальний закон про неприбуткові організації, який би встановлював єдине визначення такої діяльності й порядок її здійснення, а також внести відповідно зміни до існуючих нормативно-правових актів.

Список використаних джерел:

1. Крупка Ю.М., Гав'яз О.М.. - Правове регулювання некомерційної господарської діяльності : Навчальний посібник. - К.: Атіка, 2008. - 184 с.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44, Ст.356
3. Господарський кодекс України. Науково-практичний коментар / Д.Л. Тупчієнко, С.В. Мостовенко, С.Г. Деледівка [та інш.] - К. : «Центр учбової літератури», 2013.- 672с.
4. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – №18, №19-20, №21-22. – Ст.144
5. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 року // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 13-14, № 15-16, № 17, ст.112
6. Правовий статус суб'єктів некомерційної господарської діяльності / Л.В. Машковська // Актуальні проблеми держави і права. – 2011

Право на підприємницьку діяльність: актуальні проблеми здійснення

Патентна Н.С., студент магістратури ННПП НАВС
Науковий керівник: кандидат економічних наук *Загорняк Н.Б.*

Головний зміст підприємництва як фундаментальної основи конституційного ладу складає конституційне право громадян на підприємницьку діяльність. Відповідно до ст. 42 Конституції України кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена

законом[1]. Це право базується на свободі підприємницької діяльності, тобто на реальній можливості здійснення особою на власний розсуд і ризик господарської діяльності, не забороненої законом, з метою одержання прибутку. Крім того, не виправдано мало в науковому середовищі приділяється увага ролі держави в забезпеченні конституційного права на підприємницьку діяльність. Право на підприємницьку діяльність в жодному разі не може бути реалізовано, а тим більше захищено, без всебічної участі в цьому держави, бо відбувається безповоротна інтеграція України у світове, зокрема європейське співтовариство [2, с. 65].

Реалізація права неможлива без активної участі держави, бо відбувається відповідним способом, з використанням належних засобів та дотриманням умов, а порядок організації реалізації права представляє собою цілий юридичний механізм. Щодо конституційного права на підприємницьку діяльність, то він встановлений на законодавчому рівні як процедурно-правовий. Отже, здійснення права на підприємницьку діяльність не зводиться лише до закріплення цього права за суб'єктом, а означає користування правом у регламентованому законодавством процедурно-правовому порядку. Конституція України окрім того, що закріплює за кожним право на підприємницьку діяльність, також встановлює відповідні умови, так звані обов'язки, з дотриманням яких можна без перешкод на практиці реалізувати зазначене право. Отже, разом із найбільш важливими правами і свободами людини і громадянина встановлено й конституційні обов'язки як громадян, так і кожного, хто постійно проживає або знаходиться на території України. Це повністю відповідає існуючим міжнародним стандартам, адже ст. 29 Загальної декларації прав людини проголошує, що кожна людина має обов'язки перед суспільством, у якому тільки і можливий вільний і повний розвиток її особистості [3, С. 66].

В історичному перебігу розвитку цивілізації держава, її завдання та функції в усі часи зумовлювали сфери та межі втручання держави у суспільні відносини та ступінь забезпечення загальносуспільних і групових інтересів, прав, свобод окремого індивіда. Умови, що висуває держава до особи, яка має намір займатися підприємницькою діяльністю, включають наступні основні елементи: 1) дотримання конституційних обов'язків – діяти визначеним, чітко регламентованим конституційною нормою способом для забезпечення інтересів суспільства, держави, інших людей і громадян.

До основних обов'язків лише громадян України Конституція відносить неможливість ухилення від захисту Держави, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів (ст. 65) [1].

2) виконання вимог господарського та цивільного законодавства України;

– дотримання встановлених державою обмежень щодо здійснення підприємницької діяльності в Україні .

Можна зробити висновок, що основною та обов'язковою умовою реалізації права на підприємницьку діяльність слід вважати легалізацію підприємницької діяльності суб'єкта. Право людини і громадянина на підприємницьку діяльність – це визнана та гарантована Конституцією та

законами України можливість людини і громадянина самостійно, ініціативно, систематично, на власний ризик діяти у сфері виробництва, розподілу, обміну, надання послуг, зайняття торгівлею та використання матеріальних благ з метою одержання прибутку.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. – Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1996. – № 30.
2. Проблеми цивільного та підприємницького права в Україні// А.В. Ковач, 2012 .- 2006.-№7.-С. 65-67.
3. Різник С.В. Кабінет Міністрів України як організаційно-правова гарантія конституційного права людини і громадянина на підприємницьку діяльність / С.В.Різник // Часопис Київського університету права НАН України. - 2008. - № 2. - С.41- 44.

Рейдерство в Україні: проблема та способи запобігання

Федченко М.С., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Нескороджєна Л.Л.*

Реалії національної економіки викликали сьогодні дві негативних тенденції серед підприємництва усіх рівнів: по-перше, великий рівень збитковості бізнесу, у кращому випадку мінімальна рентабельність; по-друге, збільшення на ринку частки великого бізнесу, що цілком закономірно за наявного конкурентного середовища. Ці два фактори зумовлюють жорстку взаємодію між конкурентами і в результаті стимулюють рейдерство.

За даними Українського союзу промисловців і підприємців, в Україні діє 40–50 спеціалізованих рейдерських груп, що складаються з досвідчених юристів і економістів. Кількість рейдерських атак щороку перевищує 3000, а їх результативність становить понад 90 %. Поряд з цим, збитки від рейдерських захоплень оцінюються в 3–5 млрд. доларів щорічно, а середньостатистична норма прибутку рейдерів становить сотні відсотків. Масштаб захоплення приватної власності стає загрозливим не тільки для окремих галузей бізнесу, а й для держави загалом, оскільки призводить до погіршення інвестиційного клімату в країні, знищення окремих секторів бізнесу, зниження ефективності розподілу ресурсів і використання національного багатства, негативних змін якості структури власності, сприяє зростанню корупції у виконавчих, судових та правоохоронних органах. Взагалі, світове економічне співтовариство вважає рейдерство показником слабкості країни та її економіки [2, ст.17-18].

Дана тема мало вивчена науковцями, однак їй приділяють увагу юристи-практики. Серед небагатьох науковців, що проводили дослідження у сфері рейдерства слід відзначити Варналія З., Мазура І., Жорнокуя Ю.

Чимало фахівців зазначають, що основною проблемою того, що рейдерство в Україні існує і розвивається, є недосконалість судової системи та корупція в судах. З цим не можна не погодитись, оскільки велика частка успіху рейдерських атак залежить від рішень судів[1, ст.129].

Також одним із ключових чинників існування рейдерства в Україні є те, що на такому етапі розвитку держава не здатна швидко вдосконалювати законодавство. Це призводить до того, що деякі

нормативні акти або повністю, або частково втрачають свою актуальність, з'являються прогалини в законодавстві, а прийняття нових нормативних актів, як правило, має хаотичний характер.

Не останню роль у діяльності рейдерів відіграє корупція в державних органах. Корумпованість окремо взятих чиновників дає змогу рейдерам маніпулювати роботою державних органів, виконувати їх замовлення, що значно полегшує втілення задумів рейдерів у життя.

Для рейдерського захоплення підприємств використовують безліч способів - складових рейдерських схем: купівля, акції робітників, міноритаріїв, невдоволених акціонерів (учасників); відібрання заставлених акцій; отримання довіреності на право голосування; заборона у судовому порядку проведення чергових зборів акціонерів; ініціювання корпоративного конфлікту; дезінформування акціонерів; вплив на контрагентів і орендодавців; ініціювання цілеспрямованих перевірок уповноваженими органами складів або виробничих цехів та інше. Перелік цих методів серед рейдерів майже невичерпний.

Сьогодні для протидії незаконним атакам створений «Антирейдерський союз підприємців України», представництва якого вже відкриті у багатьох регіонах. Прийнято Постанову КМУ від 21 лютого 2007 року № 257 «Про утворення Міжвідомчої комісії з питань протидії протиправному поглинанню і захопленню підприємств». Власне, 16 вересня 2013 року відбулося перше засідання оновленого складу Міжвідомчої комісії з питань захисту прав інвесторів, протидії незаконному поглинанню та захопленню підприємств на якому тодішній Голова комісії доручив підготувати законопроект, яким буде визначено поняття «рейдерство» і введена за нього кримінальна відповідальність.

З урахуванням відсутності будь-яких спеціальних нормативних актів щодо протидії рейдерству, пропонувалося доповнити кримінальний кодекс відповідною статтею, що буде містити визначення рейдерства: «Рейдерство, тобто напад на підприємство, установу, організацію, вчинене за попередньою змовою групою осіб, поєднане із застосуванням фізичного або психічного насильства, або з погрозою застосування такого насильства, з метою протиправного заволодіння майном, - карається позбавленням волі на строк від 3 до 5 років».

Сучасні правознавці виробили наступні шляхи зниження рейдерських атак. По-перше, це необхідність реформування судової системи, з відповідним корегуванням процесуального права. По-друге, це необхідність всезагального підвищення культури підприємництва: це і прозорі, конкурентні відносини, і підтримання ділової репутації суб'єктів господарювання. По-третє, і найголовніше, це вдосконалення чинного законодавства. Наразі чималого вдосконалення потребують Господарський кодекс, Господарський процесуальний та Цивільно-процесуальний кодекси, Закон «Про господарські товариства», Закон «Про виконавче провадження». Також значного вдосконалення потребує податкова система України.

Окрім цього, вбачається доцільним посилення контролю податковими органами над суб'єктами підприємництва, які мають основну частку в статутному капіталі двох і більше юридичних осіб, що характерно для

рейдерства. Це дасть змогу ефективно викривати рейдерські групи і суттєво ускладнить реалізацію окремих схем захоплення підприємств. На рівні підприємства, якщо власники помітили планування рейдерського замаху необхідно посилити внутрішній контроль серед учасників, акціонерів; привернути увагу громадськості і правоохоронних органів до рейдерської атаки, у тому числі і шляхом публікацій в авторитетних ЗМІ; в межах закону максимально обмежити усіх працюючих за трудовим договором і контрактом до документів і важливої інформації про контрагентів, стани рахунків, дати поставок тощо; якщо стало відомо, що мета рейдерської атаки – нерухомість, доцільно у будь-який спосіб обтяжити даний об'єкт власності [3, ст. 21].

Як бачимо, з боку держави зроблено надто мало дієвих кроків для протидії рейдерству в Україні, разом з цим відбиття рейдерської атаки здебільшого є малоефективним і затратним, що пояснює статистику успішності рейдерства. В Україні рейдерство дійсно є надзвичайно актуальною проблемою в сучасному суспільстві, яка набирає статусу загрози національної безпеки України. Через нестійкість, корумпованість державних органів, прогалин у законодавстві, несформованих інституцій прав власності такий феномен в Україні не лише виникає, а й набирає високих темпів зростання. І хоча в розвинених країнах рейдерство є ефективним інструментом впливу на неефективні підприємства, у нас це інструмент перерозподілу власності та особистих інтересів. Боротьба з рейдерством має носити комплексний характер. У питанні протидії рейдерству повинні об'єднатися влада, парламент, бізнес, громадськість. Лише таким чином можливо значно скоротити кількість рейдерських захоплень в Україні.

Список використаних джерел:

1. Варналій З., Мазур І. Рейдерство в Україні: передумови та шляхи подолання.// Стратегічні пріоритети. -2007.- № 2.- С.129-136.

2. Вільна енциклопедія Вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki/>

3. Грек Б. М. Поняття та історичні передумови розвитку рейдерства в Україні / Б. М. Грек, Т. Б. Грек//Адвокат – 2010.-№9.- С.29-34.

Квотування за угодою України та Євросоюзу про асоціацію в ЄС

Юсіфлі А.Т.о, студент ННІППНАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Нескороджена Л.Л.*

Угода про асоціацію між Україною та ЄС дає змогу перейти від партнерства і співробітництва до політичної асоціації та економічної інтеграції, яка однозначно дасть переваги в якості вітчизняних товарів та стане рушійною силою та поштовхом для виводу більш якісних українських товарів на ринки інших, крім Європейських, країн де однозначно зможуть конкурувати на більш вигідних цінових умовах, що й дасть довготривалу, всіма очікувану економічну стабільність.

Одною з найважливіших складових частин угоди про асоціацію з ЄС є Угода про зону вільної торгівлі між Україною та ЄС[1].

Після того як Україна і ЄС підписали угоду про асоціацію, протягом 10 років Україна поступово скасовуватиме ввізні мита на європейські

товари до домовленої ставки. У той же час ЄС зобов'язується знизити митні ставки або ж узагалі скасувати ввізні мита для українських товарів із першого дня дії Угоди, до чого й прагнула Україна з перших днів своєї незалежності бо саме це допоможе вийти конкурентоспроможним товарам України на більші простори Європейських ринків.

Основні переговори по квотах завершилися у 2011 році. В деяких галузях, зокрема у виробництві м'яса птиці, з того часу відбулося значне нарощування потужностей (в першу чергу завдяки дозволу на експорт до ЄС, отриманому в січні 2013 року), але загалом кількість товару, який Україна може ввозити до ЄС, не сплачуючи мито, визначалася, враховуючи тогочасні можливості: кількість виробленої продукції, кількість спожитої на внутрішньому ринку та загальний експорт[2].

Ставки ввізного мита ЄС варіюються залежно від того, наскільки насичений внутрішній ринок країн ЄС – чим вища пропозиція від внутрішніх виробників, тим митна ставка на імпорту вища, і навпаки – чим більший дефіцит товарів на ринку, тим нижчі ввізні ставки для третіх країн.

Одна з найбільших статей українського експорту – зернові. Україна входить у трійку світових лідерів за цим показником. Лише м'якої пшениці у 2010 Україна експортувала понад 6 млн. тонн, з них до ЄС – 1,3 млн. тонн. І щороку ці цифри зростають[1].

Виділена для України квота – менша, ніж обсяги експорту. Але яка б не була ця цифра, митна ставка на імпорту пшениці висока – від 97 до 186 євро/тонна, і, навіть маючи цю мільйонну квоту, Україна додатково зароблятиме до 186 млн. євро щороку. Крім того, ПВЗВТ дасть Україні переваги перед Росією, яка є нашим прямим конкурентом на європейському ринку зерна[1].

Базуючись на фактично застосовуваних ЄС у попередні роки ставках мита (applied rates) на українську продукцію, Україна зможе економити щонайменше 383 млн. євро на експорті с/г товарів та харчів до ЄС. У той же час, зростання виробничих потужностей, зумовлене лібералізацією торгівлі, яке має відбутися після підписання Угоди, дозволить заробляти значно більше, адже все більше видів товарів з часом отримуватимуть доступ на ринки країн-членів ЄС.

На усунення нетарифних бар'єрів у торгівлі з ЄС спрямована значна частина розділів Угоди. До того ж досвід інших країн, які вже створили зону вільної торгівлі із ЄС, доводить, що скасування нетарифних обмежень дає навіть більше для розвитку торгівлі, ніж скасування мит. Хоча це й важче виразити в грошовому еквіваленті.

Отже, з вище сказаного можна дійти до висновку що протягом 10 років після підписання Угоди Україна має максимально наблизити свої виробничі стандарти до ЄС, підняти якість товарів як в середині країни так й для імпортованих товарів, що зможе зайняти своє достойне місце на прилавках європейських ринків, замінити застарілі засоби виробництва на більш сучасні, покращувати умови праці для працівників й виробляти більше продуктів для експорту в результаті чого економічні показники будуть невпинно зростати.

Список використаних джерел:

1. Угода про асоціацію між Україною і ЄС. Експорт товарів сільського господарства. Інфографіка -<http://www.pravda.com.ua/articles/2013/10/22/7000456/?attempt=1>

2. Скасування мит, зборів та інших платежів-
http://www.ier.com.ua/ukraine_EU_project/materials/AA_title_4/national_treatment_duties_elimination/

3. Квота у подарунок. Україна має шанс вдвічі збільшити експорт в ЄС-
<http://www.eurointegration.com.ua/articles/2014/06/19/7023530/>

Правові основи благодійної діяльності суб'єктів господарювання

Горбань О.В., студент ННІПІ НАВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПІ НАВС *Пономарьова Т.С.*

Формування громадянського суспільства в Україні супроводжується підвищенням суспільної активності. Держава, намагаючись розв'язувати соціальні проблеми, нині постала перед необхідністю залучення до цього процесу недержавних організацій, зокрема благодійних.

Благодійну діяльність досліджували такі науковці, як О. Алексеева, Б. Бромлей, М. Колісник, Т. Літвінова, Д. Страховський, Ф. Ступак, Г. Ульгорн, В. Чепурнов та інші. Втім, ця тема настільки актуальна, що спонукає до подальшого її вивчення.

Учений-історик Ф. Ступак вважає, що благодійна діяльність є, з одного боку, формою суспільних відносин у межах громадянського суспільства, а з другого – соціокультурним феноменом свого часу.

Поняття «благодійність» увійшло в суспільну свідомість як гуманістичний поклик людини надавати допомогу нужденним незалежно від національної, расової, соціальної, релігійної належності [1, с. 176].

Отже, благодійність можна трактувати як некомерційну неприбуткову діяльність організацій та фізичних осіб, спрямовану на задоволення потреб соціального розвитку. У ширшому розумінні благодійність визначається як «інвестування соціальної сфери» [2, с. 89].

Історично склалися три види благодійності: особиста, громадська та державна. Першу здійснюють фізичні особи. Друга є формою організованої благодійності та формою громадської опіки, тобто благодійної діяльності окремих громад. Третя – благодійна діяльність держави.

Аналіз норм Закону «Про благодійну діяльність та благодійні організації» (далі – Закон) дає можливість дійти висновку, що благодійництву притаманні такі ознаки: безкорисливість, добровільність, усвідомленість та цільовий характер [4]. Згідно з цим законом, благодійництво – добровільна безкорислива пожертва фізичних та юридичних осіб у наданні набувачам матеріальної, фінансової, організаційної та іншої благодійної допомоги.

У статті 3 Закону «Про Товариство Червоного Хреста України» благодійна діяльність ототожнюється із благодійництвом і визначається як діяльність, пов'язана з наданням допомоги та підтримки тим, хто її потребує, ґрунтуючись на загальнолюдських принципах гуманності й взаємодопомоги, що здійснюється виключно безоплатно, тобто без мети одержання прибутку чи іншої винагороди (ст. 9) [3].

Згідно п. 2ст. 3 Закону сферами благодійної діяльності є: освіта; охорона здоров'я; екологія, охорона довкілля та захист тварин;

запобігання природним і техногенним катастрофам та ліквідація їх наслідків, допомога постраждалим внаслідок катастроф, збройних конфліктів і нещасних випадків, а також біженцям та особам, які перебувають у складних життєвих обставинах; опіка і піклування, законне представництво та правова допомога; соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальні послуги і подолання бідності; культура та мистецтво, охорона культурної спадщини; розвиток міжнародної співпраці України; наука і наукові дослідження; спорт і фізична культура; сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, захисту населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного стану.

Нормативне регулювання (Податковий кодекс України, Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації») впливає на суспільні відносини через посередництво індивідуального, яке, в свою чергу, без нормативного не може існувати.

Щодо оподаткування благодійної діяльності, то Податковий кодекс України дозволяє благодійникам надавати звільнену від оподаткування грошову допомогу будь-яким отримувачам на суму до 6 мінімальних зарплат протягом року. Це близько однієї тисячі доларів. Окрім того, від оподаткування звільнена цільова допомога прийомним сім'ям і дитячим будинкам сімейного типу на суму до 300 тисяч гривень на рік.

З іншого боку, не можна вважати позитивним зниження «максимального порогу» оподаткування з 5 до 4% річного прибутку. За цим показником Україна посідає передостаннє місце в Європі. У східноєвропейських країнах від податку звільняються витрати на благодійні пожертви в середньому розмірі 10—20% річного прибутку. Директор дослідницької організації Donors Trust (США) Вітні Бол каже, що основний мотив інтересу до благодійної діяльності в США – можливість зменшити податки на суму пожертвувань [4, с. 17].

Відповідно до п.п. 166.3.2 п. 166.3 ст. 166 Податкового кодексу України платник податку має право додати до податкової знижки суму коштів або вартість майна, які було передано платником податку у вигляді пожертвувань або благодійних внесків неприбутковим організаціям, зареєстрованим в Україні та внесеним до Реєстру неприбуткових організацій та установ, у розмірі, що не перевищує 4% суми його загального оподаткованого доходу за звітний рік.

Як свідчить практика, в разі надання некомерційним організаціям будь-яких пільг їхнім «дахом» починають користуватися різні комерційні структури, інтереси яких надто далекі від ідеалів доброчинності та соціального служіння.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що благодійна діяльність, здійснювана благодійними організаціями, має відповідати вимогам законодавства і задовольняти публічний інтерес.

Список використаних джерел:

1. Ступак Ф. Я. Благодійні товариства Києва (др. пол. XIX – початок XX ст.): Монографія / Ф. Я. Ступак. – К., 1998. – 208 с.
2. Буздуган Я. М. Роль благодійних організацій у вирішенні соціальних проблем суспільства // Наукові записки. – ТДПУ. Серія: Економіка. – 2002. – № 12.
3. Закон України «Про Товариство Червоного Хреста України» від 28 листопада 2002 року, № 330-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 5.
4. Городня О. Новий податковий кодекс усміхнувся благодійникам // Соціальна політика. – 2010. – № 7—8. – С. 17.

Перспективи іноземної інвестиційної діяльності в Україні

Воробей В.М., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Нескороджена Л.Л.*

Для зростання рівня української економіки, і, зокрема, для забезпечення належного розвитку підприємництва в Україні необхідні іноземні інвестиції. Дефіцит належного іноземного інвестування особливо гостро відчувається сьогодні в кризових умовах що спричинені воєнними діями на території нашої держави. Воєнізовані конфлікти з сусідньою країною демотивують іноземні інвестиційні компанії (нерезидентів) щодо їх подальшої фінансової активності в Україні [1].

Для розуміння та належної оцінки перспектив іноземного інвестування слід визначити основні ризики, що можуть очікувати інвесторів і пов'язані з наступними ймовірними подіями (ступінь їх імовірності поки не оцінюється), до яких слід віднести: дестабілізацію соціально-політичної ситуації в Україні та пов'язані з цим масові громадські заворушення в певних регіонах країни; перегляд права власності на підприємства та інших активів, що пов'язано з перерозподілом влади; нестабільність національної економіки (девальвація гривні, зростання рівня інфляції, зниження рівня платоспроможності громадян).

Наведені нами ризики є тими факторами, які можуть вплинути на зміну поведінки інвесторів, адже для них визначальним є рівень зростання доходів та баланс ризиків і прибутку. Одним з прикладів, є реакція софтверних компаній (виробників комп'ютерних програм) одними з яких являються компанії Luxoft і Eram. Обидві компанії мають масштабні центри розробки комп'ютерних програм як в Україні так і в Росії (їх штат становить 3,4 і 3 тис. осіб відповідно). За словами Ю. Антонюка, старшого директора Eram Systems Ukraine: «Незважаючи на складну політичну та економічну ситуацію в Україні, Eram має намір продовжувати й розбудовувати свій бізнес в існуючих українських локаціях... Нашою перевагою є розподілена структура компанії по різних країнах, що також знижує ризики ведення бізнесу в Україні в цей час, а також у випадку можливої військової ескалації». Так, згідно з позицією Ю. Антонюка, на сьогодні істотної зміни розмірів українського бізнесу компанії Eram не відбулося, хоча існуючі клієнти та потенційні замовники висловлюють свої занепокоєння з приводу нинішньої ситуації в Україні.

Р. Хміль, операційний директор Ciklum, підкреслює, що у його компанії обсяг виконуваних замовлень хоча і не змінився, але всі нові проекти були заморожені. При цьому він вважає, що ситуація вже прояснилася достатньо для того, щоб відновити співробітництво з Україною. Позитивним є те, що він прогнозує, за підсумками цього року зростання обсягу виконання контрактів у цій компанії на 15–20 % [2].

Мінімізації ризиків Українських софтверних компаній з іноземними інвестиціями сприяє розміщення офісів по території всієї держави, а у деяких випадках – і в різних містах світу та укладення довгострокових контрактів. Однак, затяжна та неоднозначна ситуація пов'язана з воєнними діями позбавляє можливості розробки та впровадження в життя нових проектів, які могли б зацікавити іноземних інвесторів.

Згідно статистичних даних за 2013 рік більшість приросту прямих інвестицій в Україні належить роздрібні та гуртовій торгівлі і ремонту автотранспорту, що значною мірою можна обґрунтувати очікуванням підписання угоди про асоціацію (далі - Угоди) між Україною та Європейським Союзом[3]. Сьогодні ми можемо прогнозувати, що й надалі залишатиметься високою мобільність сфери торгівлі й автосервісу, що в свою чергу пов'язано і з позитивними споживчими настроями населення нашої держави.

Вказане вище свідчить про можливість балансування надходжень і вилучень прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в 2014 році та загальний приріст надходжень ПП (акціонерного капіталу) в Україну, що може становити 1,0–1,5 млрд. дол. США. За умови загострення українсько-російських відносин приріст інвестицій автоматично знижуватиметься, а у разі поліпшення цих відносин – зростати. У зв'язку з тимчасовою окупацією Кримського півострова, складно і фактично неможливо контролювати інвестиційну діяльність іноземців у цьому регіоні, що зумовлюється відсутністю податкових надходжень від кримських підприємств до державного бюджету України. Хоча в березні цього року Міністерство доходів і зборів (нині – Державна фіскальна служба) запровадило новий механізм, який дав змогу місцевим суб'єктам господарювання в Криму та Севастополі сплачувати податки відповідно до законодавства України, перереєструвавши свій бізнес на території будь-якої області України або в м. Києві[4]. Однак неоднозначність ситуації в Криму може призвести до застосування санкцій до іноземних інвесторів і тим самим негативно вплинути на подальшу інвестиційну політику іноземних компаній.

Список використаних джерел:

1. Вторгнення російських військ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.theinsider.ua/politics/vtorgnennya-rosiyskykh-viysk/>
2. Перспективи іноземної інвестиційної діяльності в Україні у 2014 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rda.dp.ua/?p=7523>
3. Новини Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.org/uk>
4. Українська влада має намір звільнити кримчан від оподаткування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dt.ua/ECONOM/ICS/ukrayinska-vlada-maye-namir-zviliti-krimchan-vid-opodatkuvannya-141197_.html.

Корпоративні права держаних службовців чи підприємництва держаних службовців

Давидюк Х.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Нескороджена Л.Л.*

Відповідно до статті 42 Конституції України кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Крім того, у цій статті зазначається наступне: «Підприємницька діяльність, посадових і службових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування обмежується законом»[1].

Зазначена норма Конституції України регулює важливе питання державного рівня, а саме право на займання підприємницькою діяльністю посадових і службових осіб органів державної влади. Стаття 42

Конституції України є відсилочною до Закону України «Про державну службу», а саме, відповідно до ст. 16 Закону України «Про державну службу» та ст. 7 Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції», державний службовець або інша особа, уповноважена на виконання функцій держави, не має права займатися підприємницькою діяльністю безпосередньо чи через представників або підставних осіб, бути повіреним третіх осіб у справах державного органу, в якому вона працює, а також виконувати роботу на умовах сумісництва (крім наукової, викладацької, творчої діяльності, а також медичної практики); входити самостійно (крім випадків, коли державний службовець здійснює функції з управління акціями (частками, паями), що належить державі та представляє інтереси держави в раді товариства (наглядовій раді) або ревізійній комісії господарського товариства) через представника або підставних осіб до складу правління чи інших виконавчих органів підприємств, кредитно-фінансових установ, господарських товариств тощо, організацій, спілок, об'єднань, кооперативів, що здійснюють підприємницьку діяльність [2, 3].

Однак, багато державних службовців декларують свої доходи та відображають в деклараціях свої мільйонні статки. Так, С. Тигіпко задекларував за 2013 рік дохід в сумі 263 млн. 579 грн., з яких заробітна, інші виплати і винагороди Тигіпка С. складають 235 332 грн., дивіденди і відсотки - 239 млн. 507 тис. 137 грн., а дивіденди членів родини всього 8 млн. 429 тис. 573 грн., порівнюючи з головою родини.[4]. З цього випливає логічне запитання: яким чином державний службовець може отримати такі доходи? Відповідь криється, у так званих дивідендах, отриманих державними діячами від їх часток у складі підприємства, установи чи організації, адже відповідно до ч.2. ст.167 Господарського кодексу України володіння корпоративними правами не вважається підприємництвом.

То ж постає питання: чи доцільно у законодавстві правової держави норма про те, що службові і посадові особи органів державної влади і органів місцевого самоврядування мають право на свої частки у підприємствах та установах і отримувати від цього мільйонний прибуток, тим самим порушуючи Конституцію України. Адже, це ще одна проти правова норма, яка створена, існує і діє лише на користь тих же осіб, які створювали цю норму.

Таким чином, зважаючи на ситуацію, яка склалася в нашій державі і становлення її на шлях до правової держави, законодавство щодо регулювання корпоративних прав державних службовців слід негайно переглянути і змінити.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. – К.: Преса України, 1997.- 124 с.
2. Про державну службу: Закон України 16.12.1993 № 3723-ХІІ// Верховна Рада.- 1993.- №52.- Ст.490.
3. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 07.04.2011 № 3206-VI// Верховна Рада України. – 2011.- № 40.- Ст.404;
4. Декларация Тигіпко: 263 млн. грн. доходів, 5 автомобилей и 3 га земли//ЦЕНЗОР.НЕТ.- 31.03.2014.//<http://censor.net.ua/n278623>.

Сімейний бізнес як альтернативна форма підприємницької діяльності (або малого підприємництва)

Клочков Б.І., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Нескороджена Л.Л.*

Питання сімейного бізнесу на сьогодні є надзвичайно актуальним, зважаючи на необхідність проведення реформування та адаптації українського законодавства до законодавства Європейського союзу, беручи до уваги курс України, що спрямований на євроінтеграцію, геополітичні зрушення в країні, складну соціальну та економічну ситуацію.

Світовий досвід свідчить: більшість підприємств, які є успішними на своєму ринку – сімейний підряд. Сімейний бізнес є універсальним і ефективним рішенням для подолання економічних проблем у країнах Європейського Союзу та країнах, що розвиваються, оскільки розвиток ринкових відносин можна безпосередньо пов'язувати із ефективною діяльністю малого підприємництва, зокрема сімейного підприємництва.

За даними соціологічних опитувань, близько 80% малих підприємств частково відповідає доктринальним ознакам сімейного бізнесу, але законодавчого закріплення така діяльність не зазнала. Відсутність належної правової бази спричиняє негативні наслідки як для підприємця, так і для держави[1]. Це проявляється у соціальній незахищеності суб'єктів сімейного підприємництва, несприятливих економічних наслідках для держави через використання тіншових схем у підприємницькій діяльності. Відсутність законодавчого визначення сімейного підприємництва призводить в першу чергу до складнощів у відмежуванні різних форм підприємництва, зокрема від фермерського господарства, що є єдиною законодавчо визначеною формою підприємництва, що передбачає участь у діяльності такого господарства саме осіб, які мають родинні зв'язки, але в той самий час є обмеженим у сфері безпосередньої господарської діяльності – вироблення товарної сільськогосподарської продукції, в другу чергу, забезпеченні саме сімейного бізнесу податковими та економічними преференціями, що кореспондується із італійським досвідом провадження такої діяльності.

З формально-юридичної точки зору сімейне підприємництво може бути створене в будь-якій організаційно-правовій формі, вибір якої залежить від мети, розміру підприємства та його безпосередньої статутної діяльності. Найголовнішим критерієм є необхідність залучення до підприємницької діяльності саме членів сім'ї та можливості успадковувати від покоління до покоління. Відтак, сімейний бізнес можна розглядати у вузькому та широкому значенні. У вузькому – підприємницька діяльність, яку здійснюють члени сім'ї та їхні найближчі родичі, здебільшого за кількістю працюючих – до 10 осіб. У широкому – підприємства, які успадковуються з покоління в покоління і передбачають залучення найманої праці.

Ідеальний сімейний бізнес дозволяє досягти бажаної мети зважаючи на чітку ієрархію, командну роботу, моральну стійкість, можливість спадкування бізнесу. Але наріжним каменем такої бізнес моделі є

об'єктивні причини, що можуть погіршити правове становище сімейного підприємництва – смерть, розлучення, каліцтво, конфлікт інтересів, спільне банкрутство.

Сімейним бізнес є інноваційним за своєю природою для українського суспільства і зважаючи на позитивний європейський досвід може стати дієвим антикризовим явищем у сфері господарювання та поштовхом для провадження спільної українсько-європейської господарської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Overview of Family Business Relevant Issues Country Fiche Italy / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sme/files/craft/family_business/doc/familybusiness_country_fiche_italy_en.pdf

Захист прав суб'єктів господарювання - вимушених переселенців

Михальчук Д.С., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС *Пономарьова Т.С.*

Багато століть український народ боровся за право самому розпоряджатися рідною землею і своєю долею, за незалежну й самостійну Україну, однак військові дії на території східних областей України на сьогоднішній день стали першопричиною багатьох ускладнень як у політичній, соціальній, економічній так і господарській сферах діяльності і державних органів і населення в цілому.

За даної ситуації існує багато проблем пов'язаних з господарською діяльністю не врегульованих вітчизняним законодавством, на сьогодні не існує чіткого механізму вирішення вже існуючих прогалин та обставин, які в цілому не передбачені законодавчою базою, насамперед проблем пов'язаних з суб'єктами господарювання, що були вимушені переселитись з місць, де на даний момент відбуваються бойові дії.

На сьогоднішній день у всіх на слуху є поняття «біженець з Донецької та Луганської областей», однак якщо звернутись до вітчизняної законодавчої бази, слід наголосити, що поняття «біженець» дещо не відповідає даному поняттю, насамперед, слід звернутись до Закону України «Про біженців та осіб, що потребують додаткового або тимчасового захисту» де у 1 статті визначається, що біженець - особа, яка не є громадянином України і внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності та не може користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися цим захистом внаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) і перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань [3]. Таким чином слід зробити висновок, що біженець – це не зовсім той статус, який слід надавати особам, що переселились. Зовсім інша ситуація складатиметься з переселенцями з Донецької а Луганської областей, що є суб'єктами

господарювання, тобто фізичними та юридичними особами, що є учасниками господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених чинним законодавством [1]. Однак при нагальній потребі переселитись у суб'єкти господарської діяльності виникає ряд умов, за якими складно, а інколи і неможливо здійснювати свою господарську діяльність та виконувати свої зобов'язання, крім того, нести відповідальність за невиконання тих чи інших зобов'язань власним майном, яке у більшості випадків знищене у ході бойових дій.

Досить гостро для суб'єктів господарювання, що зазнали вимушеного переселення, стоїть проблема процесу оподаткування та всіх супроводжувальних елементів: сплата податків, подання звітності, проведення розрахунків та безпосередня співпраця із податковими органами, а також проблеми пов'язані з реєстрацією суб'єкта господарської діяльності. Стаття 5 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» визначає, що державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців проводиться державним реєстратором за місцезнаходженням юридичної особи або за місцем проживання фізичної особи – підприємця [2].

Таким чином, можна зробити висновок, що суб'єкти господарювання Донецької та Луганської області не тільки практично мають проблеми у здійсненні своєї господарської діяльності, а і мають ряд проблем пов'язаних саме з державними органами, та санкціями за несвоєчасне надання звітностей до державних органів та виконання своїх зобов'язань тощо. У свою чергу, ми вважаємо, що за нинішньою ситуацією слід удосконалити вітчизняне законодавство, стосовно суб'єктів господарювання, що зазнали вимушеного переселення з території Луганської та Донецької областей, зокрема визначити спрощений порядок процесу співпраці з державними органами, врегулювати відносини таких суб'єктів з банками, спростити, або ж змінити порядок реєстрації, таким чином, що б зробити можливу господарську діяльність, тим самим зміцнити українську економіку та деталізувати законодавчі норми, що регулюють господарку діяльність здійснювану суб'єктами господарської діяльності, що зазнали вимушеного переселення.

Список використаних джерел:

1. Господарський кодекс України : чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 1 вересня 2014 р.: (ОФЦ. ТЕКСТ). – К.: ПАЛИВОДА А.В., 2014.-208 с. – (Кодекси України)

2. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15.05.2003р. № 755-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

3. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 № 3671-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

Поняття та система договірних правовідносин у спадковому праві України

Курінський О.Г., здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін ННПП НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент *Матвеев П.С.*

З прийняттям 16 січня 2003 року Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) суттєвих змін зазнала більшість інститутів цивільного права України. В цьому контексті не стали виключенням і окремі інститути спадкового права України. Аналіз відповідних правових норм свідчить, зокрема, про застосування законодавцем в окремих випадках диспозитивного метода правового регулювання, який є нетиповим для спадкового права. Вперше суб'єктам спадкових правовідносин надано право встановлювати, змінювати або припиняти взаємні права та обов'язки на власний розсуд шляхом укладення правочинів (договорів). Такі відносини, на нашу думку, слід найменувати договірними правовідносинами у спадковому праві.

У зв'язку з цим постає необхідність визначення поняття договірних правовідносин у спадковому праві України та з'ясування їх системи. Це в свою чергу надасть можливість дослідити окремі види договірних правовідносин між різними суб'єктами спадкового права, як частини єдиної системи.

Виходячи з аналізу визначення поняття правовідносини та цивільні правовідносини, враховуючи правила формальної логіки щодо визначення поняття через род та видову відмінність, а також – специфічні ознаки договірних правовідносин у спадковому праві можна дати наступне визначення поняття. Договірні правовідносини у спадковому праві це вольові суспільні відносини, що виникають, припиняються та змінюються на підставі договору, можливість укладення якого передбачено нормами цивільного права, який породжує взаємні права та обов'язки сторін та спрямований на врегулювання відносин, пов'язаних із спадковими правами та обов'язками або майновими правами на спадкове майно.

В залежності від суб'єктного складу договірні правовідносини у спадковому праві можна умовно класифікувати на три групи:

1) Договірні правовідносини між спадкоємцями, які виражаються у формі договору про зміну черговості одержання спадкоємцями за законом права на спадкування (ч. 1 ст. 1259 ЦК України), договору про зміну розміру частки у спадщині (ч. 1 та 2 ст. 1267 ЦК України), договорів про поділ (ч. 2 ст. 1278 ЦК України) та виділ спадкового майна та договору про перерозподіл спадщини (ст. 1300 ЦК України);

2) Договірні правовідносини між спадкоємцями та кредиторами спадкодавця (ч. 2 ст. 1282 ЦК України);

3) Договірні правовідносини між спадкоємцями та виконавцем заповіту (ст. 1287 та ч. 1291 ЦК України);

4) Договірні правовідносини між спадкоємцями та з особою, яка здійснює управління спадщиною (ст. 1285 ЦК України).

Судова медіація: добровільна чи обов'язкова?

Огречук Г.О., аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПІ НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, професор *Гопанчук В.С.*

Судова медіація сьогодні є невід'ємною складовою процедури вирішення цивільно-правових спорів у багатьох країнах світу. Її виникнення відноситься до 90-х років минулого століття, коли англійські суди та суди деяких штатів США почали офіційно спочатку рекомендувати сторонам, а потім вимагати використовувати медіацію до початку розгляду справи по суті. Сьогодні в американських судах питання вже полягає не в тому, застосовувати АВС при вирішенні спору чи ні, а в тому, які способи АВС є найбільш придатними для примирення сторін, виходячи з суті справи [5, с. 124].

Щодо Європи, то можливість спроби врегулювання цивільно-правових спорів за допомогою медіації передбачається процесуальним законодавством багатьох європейських країн, зокрема, Бельгії, Великобританії, Греції, Італії, Іспанії, Нідерландах, Німеччини, Польщі, Франції тощо. В Україні питання законодавчого регулювання медіації знаходиться сьогодні на стадії вивчення, а отже врахування зарубіжного досвіду при розробці відповідного законодавства є необхідним.

Судова медіація може бути добровільною («суд рекомендує») і обов'язковою («суд направляє»). Якщо процедура медіації в цілому оцінюється у всьому світі позитивно, то питання впровадження її як обов'язкової досудової процедури є досить спірним. У якості головного аргументу проти обов'язковості процедури медіації висувається такий, що це суперечить одному з основних принципів медіації – принципу добровільності. Отже, з одного боку, обов'язкова медіація дає можливість істотно розвантажити судову систему від так званих «безспірних справ», а також надати суду додаткові можливості для примирення сторін, коли, на його думку, це є доцільним та необхідним (зокрема, при вирішенні деяких сімейних спорів), але з іншого боку подібний підхід не завжди є виправданим. Так, С.І. Калашнікова зазначає: «Уявляється, що, незважаючи на позитивний досвід зарубіжних країн, обов'язковість медіації суперечить природі даної процедури. Безумовно, обов'язкове направлення на медіацію може сприяти зниженню надмірного навантаження на юрисдикційну систему, перш за все, на суди. Проте розвиток примирливих процедур у якості офіційно визнаного механізму врегулювання спорів повинен слугувати не стільки інтересам держави, скільки відповідати потребам учасників спірних відносин. У цьому сенсі навряд чи варто примушувати сторони до примирення, якщо в них немає ані підстав, ані бажання продовжувати співробітництво» [4, с. 66-67]. Дотримується подібної позиції і суддя Верховного суду Великобританії у відставці Г.Брук, який, наголошуючи на добровільності процесу медіації, зазначає: «набагато краще було б просувати медіацію, переконуючи людей в її перевагах, ніж нав'язуючи цей метод» [2, с. 46]. Німецькі дослідники також відмічають, що саме обов'язковий характер медіації значною мірою обумовлює скептичне ставлення німців до цієї процедури. Більш того, розповсюджена думка, що медіація є менш цінною порівняно з судовим

розглядом, оскільки обов'язковій медіації підлягають «найменш цінні» справи [6; 3].

Зрештою, підтверджує більшу ефективність саме добровільної медіації і практика. Так, наприклад, за даними Міністерства юстиції Канади у 2008-2009 році примирення по справах з обов'язковою медіацією досяглося у 40% випадків (без врахування даних по Торонто). Більш успішною була необов'язкова медіація, при застосуванні якої повна або часткова мирова угода укладалася у 81% випадків (2008/2009 рік) [2, с. 46]. Слід враховувати, що тут йдеться про країну, де медіація застосовується вже тривалий період і, відповідно, існує достатній рівень обізнаності населення стосовно цієї процедури. Отже, щодо України, де процес запровадження медіації знаходиться на початковій стадії, існують дуже великі ризики неприйняття суспільством, і, відповідно, низької ефективності, запровадження обов'язкової судової медіації. Водночас добровільна судова медіація дасть можливість не лише використати всі переваги медіації як способу АВС, а й, на відміну від позасудової медіації дає можливість скористатися певними гарантіями, що надаються цивільним процесуальним правом.

Список використаних джерел:

1. Борисова Е. А. Российская процедура медиации: концепция развития / Е.А.Борисова // Вестник Московского университета. Серия 11, Право. – 2011. – № 5. – С. 18-30
2. Брук Г. Навязывать медиацию не стоит / Г. Брук // Медиация и право. – 2009. – № 4. – С. 46-49.
3. Готвальд П. Гражданский процесс в Германии после реформы 2001 г. / П. Готвальд // Российский ежегодник гражданского и арбитражного процесса. 2005. СПб., 2006. №4.
4. Калашникова С. И. Медиация в сфере гражданской юрисдикции : дис. на соискание ученой степени кандидата юридических наук : спец. 12.00.15 «Гражданский процесс, арбитражный процесс» / Светлана Игоревна Калашникова. – Екатеринбург. – 2010. – 258 с.
5. Кузбагаров А. Н. Примирение сторон по конфликтам частноправового характера: диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук : 12.00.15 «гражданский процесс; арбитражный процесс» / Асхат Назаргалиевич Кузбагаров. – Санкт-Петербург, 2006. – 359 с.
6. Риссе Й. Будущее медиации – шансы американской модели медиации в Германии // Медиация в нотариальной практике (Альтернативные способы разрешения конфликтов) / Отв. ред. К. Грефин фон Шлиффен, Б. Веслиц, М., 2005. – С. 107-109

Приватність та її види

Клімовський С.С., здобувач Науково-дослідного інституту приватного права та підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака Національної академії правових наук України
Науковий керівник: кандидат юридичних *Первомайський О.О.*

Приватність (від латинського: «privatus») – відокремлена від решти, позбавлена чогось, особливо участі в управлінні, від «Privo» – позбавити) – це здатність людини або групи людей усамітнитися або обмежити інформацію про себе, тим самим подаючи її вибірково.

Основи сучасної концепції приватності заклали у 1890 році бостонські адвокати С. Уоррен і Л. Брандейз, які опублікували статтю «Право на приватність» («The Right to Privacy») де обґрунтовувалася думка про те,

що в рішеннях судів по справах про дифамацію, порушення умов договорів та ін. вже фактично визнається існування права на приватність. Вони писали: «Напруженість і складність життя, які притаманні цивілізації, що розвивається, приводять до виникнення потреби людини мати схованку від зовнішнього світу, тому самота і приватність набувають для людини все більшого значення; однак сучасне підприємництво і технічні нововведення, втручаючись в приватне життя особи, заподіюють їй значного болю і страждань, що є більш серйозними, ніж ті, котрі можуть бути заподіяні простим фізичним насильством» [3]. Автори зробили першу спробу дати визначення права на приватність. На їхню думку, це право «бути залишеним на самоті» («let to be alone»), що несе в собі ідею захисту результатів інтелектуальної й емоційної активності особистості в суспільстві.

Після виходу у світ роботи Уоррена і Брандейса, близько десяти років положення щодо приватності не застосовувалось на практиці, тільки у 1902 року в штаті Нью-Йорк було прийнято закон «Про право на приватність», а суди почали захищати право на приватність, спираючись на положення Конституції США. Пізніше, у 1930 році делікт «втручання в приватність» був включений у «Звід прецедентного права», який є неофіційною кодифікацією прецедентного права США, а в другій редакції «Зводу прецедентного права» 1965 р. його зміст було розширено [1, С. 55-56]. Відповідно, практика судів значно розширила концепцію приватності. Намагаючись систематизувати і більш чітко описати та визначити нове право на приватність, шляхом аналізу прецедентного права, Вільям Проссер у 1960 році писав, що з'явилися чотири різних напрямки у захисті приватного життя, а саме: 1) посягання на самоту людину або її самотність, вторгнення в її особисте життя; 2) публічне розкриття фактів про приватне життя особистості; 3) публічне висвітлення особистості в негативному світлі; 4) незаконне набуття подоби іншого для отримання власної вигоди [4].

Разом з тим, право на приватність на сьогодні розуміється у декількох контекстах, а саме: 1) фізична; 2) інформаційна; 3) організаційна; 4) духовна і інтелектуальна приватність.

Водночас, існують підходи, котрі виокремлюють більшу кількість видів приватності, наприклад, Роджер Кларк визначає п'ять видів приватності: 1) приватність особи (фізична приватність); 2) приватність особистої поведінки; 3) приватність особистого спілкування; 4) приватність особистих даних; 5) приватність особистого досвіду [5]. Тоді як Міхаель Фрідевальд визначає сім типів приватності: 1) приватність особи (фізична приватність, що включає приватність інформації про генетичний код та біометричні дані); 2) приватність поведінки та активності; 3) приватність комунікації; 4) приватність даних та зображень; 5) приватність думок та переживань; 6) просторова приватність та приватність місцезнаходження; 7) приватність асоціювання (право особи бути членом соціальних об'єднань без можливості бути виявленим), що включає групову приватність [6]. Можна наводити і інші типологізації приватності, однак, на нашу думку наведені першими чотири типи є родовими, та за змістом охоплюють усі можливі типи приватності.

Сучасні тенденції наближення законодавства України до правових систем країн Європейського Союзу та глобалізаційні процеси загалом,

актуалізують проблематику дослідження приватності у контексті аналізу системи норм, що забезпечують захист особистого життя за Українським законодавством. В той же час, не дивлячись на поширеність та офіційне визнання концепції приватності у західних країнах, в Україні її положення тільки обговорюються на доктринальному рівні. Так, Р. О. Стефанчук, пропонує ввести єдине право фізичної особи на приватність у цивільне законодавство, включивши до нього низку особистих немайнових прав [2, С. 479].

Список використаних джерел:

1. Палиюк В.П. Моральний (неимущественный) вред. – К.: Право, 1999. – 232 с.
2. Стефанчук Р.О. Особисті немайнові права фізичних осіб (поняття, зміст, система, особливості здійснення та захисту): Моног. – К.: КНТ, 2008. – 626 с.
3. Samuel Warren and Louis D. Brandeis. The Right to Privacy. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.law.louisville.edu/library/collections/brandeis/node/225>.
4. William W. Prosser. Privacy. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.californialawreview.org/assets/pdfs/misc/prosser_privacy.pdf.
5. Roger Clark. Intoduction to Dataveillance and Information Privacy, and Definition of Terms. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rogerclarke.com/DV/Intro.html>.

Розвиток законодавства про страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні

Зубкова Л.А., ад'юнкт кафедри цивільного права та процесу НАВС
Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Пилитенко С.А.*

Шлях розвитку та становлення законодавства про страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів в Україні був тернистим. Вперше інститут страхування цивільної відповідальності власників ТЗ було введено в СРСР, в тому числі в УРСР, у 1929 році.

У 1980-х роках страхування цивільної відповідальності власників ТЗ поширювалось тільки на іноземців, котрі проживали в СРСР, та радянських громадян, котрі на своїх автомобілях здійснювали подорожі за кордон, та здійснювалось Інгострахом. Водночас необхідно зазначити, що даний вид страхування в своїй теоретично-науковій інтерпретації та практичній втіленості фактично був відсутній на теренах України за часів існування СРСР.

Нормативно-правовим актом, який започаткував новий, якісно інший етап розвитку ОСЦПВВНТЗ був декрет Кабінету Міністрів України № 47-93 від 10 травня 1993 року «Про страхування». У ньому, вперше страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів (потрібно зазначити, що лише добровільне) зазначається, як окремий самостійний вид страхування. Указ Президента України № 7/94 від 15 січня 1994 року «Про обов'язкове страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів» та постанова Кабінету Міністрів України № 372 від 7 червня 1994 року про затвердження «Положення про порядок і умови обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів» встановлюють механізм дії даного виду страхування на ринку страхових послуг України.

Постанова Кабінету Міністрів України № 372 від 7 червня 1994 року передбачала створення МТСБ – об'єднання страховиків, котрі здійснюють обов'язкове страхування відповідальності власників ТЗ. Об'єктом

страхування визначалась цивільна відповідальність власників ТЗ за шкоду, заподіяну потерпілим в наслідок ДТП.

На сьогодні страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів є одним з найбільш масових видів страхування, який у більшості країн світу є за формою обов'язковим видом страхування. Здійснення такого страхування в обов'язковій формі зумовлюється кількома обставинами. А саме:

По-перше, транспортний засіб є джерелом підвищеної небезпеки. Норми цивільного законодавства більшості країн світу визначають саме власника транспортного засобу відповідальним за завдану шкоду здоров'ю або майну інших осіб (третіх осіб), крім випадків, коли дорожньо-транспортна пригода була внаслідок дії непереборної сили. Тобто цивільна відповідальність водія транспортного засобу перед третіми особами настає майже завжди у випадках спричинення дорожньо-транспортної пригоди.

По-друге, шкода, яка може бути завдана транспортним засобом, як джерелом підвищеної небезпеки може бути значною, тому відшкодування цієї шкоди особою-власником ТЗ може бути неможливою, навіть законодавчо закріплена цивільна відповідальність власника транспортного засобу не забезпечує своєчасного та повного відшкодування шкоди потерпілому, насамперед через відсутність достатніх коштів у власника (водія) транспортного засобу. Водночас, страхові компанії мають можливість відшкодувати завдану шкоду та мінімізувати негативні наслідки дорожньо-транспортної пригоди. У цьому розумінні саме механізм обов'язкового страхування цивільної відповідальності автовласників дозволяє створити надійну систему соціального захисту як третіх осіб – потерпілих, так і власників транспортних засобів.

Однак, не дивлячись на суспільну значущість та необхідність інституту страхування відповідальності власників ТЗ, постановою Верховної Ради України від 28 грудня 1994 року № 333/94-ВР «Про страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів», передбачивши зупинення дії постанови Кабінету Міністрів України № 372 на невизначений строк, у певній мірі нівелювала попередні законодавчі надбання.

Новим історично-нормотворчим витком став прийнятий 7 березня 1996 року Закон України «Про страхування». На меті, даного законодавчого акту було врегулювання ринку страхових послуг. Побудова ринкової моделі економіки, відновлення приватних засад у господарюванні і формування приватного підприємництва зумовили гостру необхідність законодавчої уваги до інституту страхування: від руйнівної дії нещасних випадків, матеріальних збитків при використанні джерел підвищеної небезпеки до несприятливих змін ринкової кон'юнктури тощо.

Прийняття закону про ОСЦПВВНТЗ стало результатом, не тільки активного законотворчого процесу Верховної Ради України, а й імплементацією важливих міжнародних принципів та механізмів до національного законодавства. Однак, за період дії Закону про ОСЦПВВНТЗ, стало очевидно, що система цього виду страхування є недосконалою, практичне його застосування виявило певну кількість незгодженостей та не досить чітко визначених норм, що викликає численні суперечності у відносинах страховиків та потерпілих, і в підсумку шкодить споживачу. Незважаючи на численні зміни до Закону про ОСЦПВВНТЗ (10 разів), певні дискусійні аспекти існують сьогодні.

Актуальні засоби альтернативного врегулювання міжнародно-приватних спорів

Приходько А.В., здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС
Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент *Матвеев П.С.*

На сьогодні існує нагальна потреба у вивченні міжнародного досвіду в питаннях пов'язаних із вибором найбільш дієвих і опробованих альтернативних засобів врегулювання спорів для подальшого удосконалення норм національного законодавства, приведення його у відповідність із нормами ЄС та розробки механізмів практичного застосування в сфері регулювання і проведення процедури примирення у конфліктних ситуаціях між суб'єктами приватно-правових відносин як у сфері міжнародного приватного права, так і у сфері цивільних відносин.

Головним завданням удосконалення ефективності законодавства є впровадження дієвих важелів швидкого та справедливого вирішення суперечок та захисту інтересів учасників суспільних відносин.

Активний розвиток засобів альтернативного врегулювання міжнародних спорів в Україні таких як медіація, переговори та міжнародний комерційний арбітраж не можливий без ґрунтовного наукового дослідження існуючого міжнародного досвіду в цій сфері. Поширення цих засобів дозволить вивести проблему вирішення міжнародних приватних спорів на якісно новий рівень, пришвидшити їх розв'язання, зменшити навантаження державної судової системи, сприятиме надходженню додаткових інвестицій і підвищенню комерційної зацікавленості суб'єктів господарювання.

На сьогоднішній день міжнародна практика вирішення спорів за участю суб'єктів приватно-правових відносин слугується двома шляхами розв'язання спорів: традиційним (звернення до державних юрисдикційних органів – судів), та нетрадиційним - альтернативним (вирішення спорів з позиції інтересів шляхом пошуків компромісних рішень та досягнення згоди між конфліктуючими сторонами завдяки зусиллям третьої, незалежної сторони)

Притика Ю.Д. надає наступне визначення Альтернативному врегулюванню спорів (АВС) – це група процесів, за допомогою яких вирішуються спори і конфлікти без звернення до формальної системи судочинства. Альтернативні способи вирішення спорів уявляють собою сукупність різноманітних процедур, які спрямовані на подолання юридичного конфлікту, здійснюються, як правило, недержавним органом чи приватною особою виходячи з принципів добровільності, нейтральності, конфіденційності, диспозитивності, рівноправності. [3]. Повністю підтримуючи запропоноване визначення, з нашої точки зору, доцільним було б врахувати і основоположний принцип неупередженості, оскільки нейтральність як принцип не може розглядатись як тотожне поняття.

До загальновизнаних міжнародних засобів альтернативного врегулювання спорів, відносяться:

1. Міжнародний комерційний арбітраж (arbitration) – будь-який арбітраж (третейський суд) незалежно від того, чи утворюється він спеціально для розгляду окремої справи, чи здійснюється постійно діючою арбітражною

установою (ст. 2 Закону України «Про міжнародний комерційний арбітраж») [2]. Слід зазначити, що таке визначення арбітражу співпадає з визначенням наданим у Типовому Законі ЮНСІТРАЛІ щодо міжнародного торговельного арбітражу від 21.06.1985 [4].

2. Посередництво або медіація (mediation) - структурований процес, незалежно від його назви або посилення на нього, за допомогою якого дві або більше сторін спору намагаються самостійно, на добровільній основі, досягти згоди для вирішення спору за підтримки медіатора (ст. 3 Директиви 2008/52/ЄС Європейського парламенту та Ради Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах) [1]

3. Переговори - спосіб вирішення наявного правового спору сторонами самостійно без участі будь-яких третіх осіб.

Переваги та недоліки АВС:

1) Засоби альтернативного врегулювання спорів надають можливість використання різних методів, які найкраще враховуватимуть інтереси сторін та їх вимоги в залежності і з урахуванням сутності спору;

2) Засоби АВС базуються на договірній основі, що зумовлює добровільність їх застосування та мирний шлях врегулювання; можливість сторін самостійно та повноцінно контролювати процес; можливість застосування комбінації наведених засобів або їх послідовне використання;

3) Аналіз застосування АВС на практиці вказує на недоліки: високий ступінь залежності ефективності від співпраці сторін спору; відсутність легальної і явної підтримки з боку законодавця; складність застосування процедури при наявності багатьох сторін спору; велика ризиковість при виборі посередника.

Список використаних джерел:

1) ДИРЕКТИВА 2008/52/ЄС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ від 21 травня 2008 р. Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах // Офіційний вісник Європейського Союзу 2008. - L136/3.

2) Закон України Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.1994 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 25. - стаття 198.

3) Притика Ю. Д. Теоретичні проблеми захисту прав учасників цивільних правовідносин в третейському суді : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. юрид. наук : спец. 12.00.03 « цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Притика Ю.Д. - Київ. - 2006.

4) Типовий закон ЮНСІТРАЛІ щодо міжнародного торговельного арбітражу ООН; Типовий закон, Міжнародний документ від 21.06.1985. [Електронний ресурс]: режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/card/995_879

Відмінність букмекерської діяльності від азартних ігор

Логвиненко В.В., здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПІ НАВС

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент *Матвеев П.С.*

Актуальність дослідження полягає у тому, що за часів незалежності України інтенсивно почала розвиватися своєрідна форма підприємницької діяльності – гральний бізнес у його різноманітних легальних і нелегальних проявах.

Слід зазначити, що на законодавчому рівні неодноразово робилась спроба взяти сферу грального бізнесу під особливий державний контроль і нагляд шляхом прийняття цілої низки нормативно-правових актів, водночас залишаючи без змін норми, що встановлюють відповідальність за ведення грального бізнесу.

Дослідження проблеми розмежування понять букмекерської діяльності та азартних ігор склали наукові праці таких учених, серед яких доцільно виділити наступних: М.М. Агаркова, В.І. Борисову, Т.В. Боднар, Д.О. Гетманцева, В.М. Дорогих, Н.І. Майданик, Н.О. Петричко, В.М. Берекета, М.І. Брагінського, В.Д. Леготкіна, О.В. Матіна, М.Ю. Неруша, Н.І. Сазанову.

Неодноразово спеціальними комісіями різних держав розглядалось питання стосовно відмежування букмекерської діяльності від азартної гри. Зокрема парламентська комісія Ротшильда (Великобританія) зазначила, що діяльність з проведення букмекерськими конторами парі не є небезпечною.

Парі – це інтелектуальне змагання щодо прогнозу результатів незалежних подій, на які організатор парі не може впливати. Крім того, букмекерство та азартні ігри (рулетка, автомати) є різними за суттю предмета правового регулювання, який має встановлюватися різними законодавчими та нормативно-правовими актами.

Букмекерство сприймають як організацію азартних ігор, однак, аналіз міжнародного досвіду дає підстави стверджувати, що букмекерська діяльність є складовою частиною спортивної культури, вона істотно відрізняється від інших видів грального бізнесу.

Для прикладу, за сучасним Законом Російської Федерації «Про регулювання грального бізнесу» каси букмекерських контор не відносяться до гральних зон, на відміну від казино і гральних автоматів. В багатьох країнах Європейського Союзу, діяльність букмекерських контор і тоталізаторів дозволена без обмеження їх місцезнаходження, на відміну від казино і гральних автоматів. Так, у Польщі букмекерська діяльність дозволена на підставі Закону «Про азартні ігри», при цьому, букмекерська контора може здійснювати свою діяльність, якщо вона зареєстрована в формі акціонерного товариства відкритого або закритого типів, або товариства з обмеженою відповідальністю, яке зареєстровано на території Польщі[3].

Цікавою є позиція В.М. Берекета, який стверджує, що класифікація ігор на азартні та інші не потрібна, тому що це сприяє плутанині, а пряmolінійне визнання одних ігор призводить до появи інших: замість карт – доміно й шахи, замість шах – комп'ютерні ігри й автомати. Саме тому, вважає учений, у юриспруденції найбільш важливим є питання законності діяльності юридичних і фізичних осіб, пов'язаних з азартними іграми [2, с. 16–17].

Дослідження цивільно-правових норм, якими регламентовані відносини у сфері букмекерської діяльності та азартних ігор, значно ускладнене відсутністю у чинному законодавстві чіткого визначення зазначених понять та заборонаю такої діяльності.

При цьому, законодавець не визначає, які саме ігри відносяться до заборонених та в чому полягає різниця між організацією та проведенням азартних ігор і букмекерською діяльністю. Так, до азартних ігор не відносяться: організація та проведення лотерей; організація та проведення

творчих конкурсів, спортивних змагань тощо, незважаючи на те передбачається чи не передбачається їх умовами грошовий або майновий виграш; гра в більярд, гра в кеглі (боулінг) та інші ігри, які проводяться без одержання гравцем призу (виграшу); та ін.

Варто погодитись з Н.І. Майданик, яка стверджує, що договір гри є заснованим на ризику договірним правочином про виграш, укладеним двома чи кількома учасниками між собою або з організатором гри за правилами, встановленими організатором грального закладу. За цим договором організатор гри організує і проводить для гравця азартну гру, а гравець на підтвердження участі в ній вносить ставку (грошовий внесок), що в результаті гри при співпадінні (або неспівпадінні) обставин із встановленими виконавцем правилами приносить для кожної із сторін певний виграш або програш [1].

З огляду на вищенаведене можемо навести основні риси азартних ігор: по-перше, джерелом будь-якої азартної гри є ризик; по-друге, азартна гра є угодою (договором); по-третє, залежність результату від обставин характеризує дану угоду як договір з відкладальною та скасувальною умовою.

У той же час, договір парі є домовленістю між учасниками або учасниками та організатором парі, за якою кожна із сторін зобов'язується перед іншою виплатити приз у випадку, якщо її твердження щодо певної обставини виявиться неправильним, а твердження іншої сторони – правильним. Варто зауважити, що при відмежуванні букмекерської діяльності (в розумінні діяльності з проведення парі) від азартних ігор вирішальне значення має наявність обов'язкової для гри діяльності учасників, за відсутності якої має місце парі.

Таким чином, особливістю азартної гри є теоретична можливість учасника в процесі гри впливати на її результат. При парі така можливість виключається, оскільки передбачається, що одна із сторін, що уклали угоду, стверджує, а інша заперечує наявність певного результату, який відбувається незалежно від них. Це означає, що за умови укладання парі виключається участь сторін у настанні цих обставин і передбачається тільки перевірка фактів.

Список використаних джерел:

1. Майданик Н.І. Договори азартної гри в цивільному праві України: монографія / Н.І. Майданик. – К. : Юстиніан, 2007. – 264 с.
2. Берекет В.М. Административно-правовое регулирование игорного бизнеса: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / В.М. Берекет. – СПб., 1998. – 250 с.
3. Гетманцев Д.О. Азартна гра в Україні та за кордоном. Нарис сучасної теорії правового регулювання ігор на гроші : монографія / Д.О. Гетманцев. – К. : СЕЕМ Принт, 2008. – 209 с.

До питання можливості розповсюдження права слідування на копії творів

Самсін Р.І., аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Ієвіня О.В.*

Набуття Україною незалежності призвело до докорінних змін у всіх сферах життя, у тому числі – у сфері правового регулювання права

інтелектуальної власності, а прийняття 23 грудня 1993 року Законом України «Про авторське право і суміжні права». Однією з новел зазначеного Закону стало закріплення у ньому специфічного майнового права автора - права слідування.

Відповідно до статті 27 «Право слідування» Закону України «Про авторське право і суміжні права» автор твору образотворчого мистецтва, а у разі його смерті - спадкоємці впродовж встановленого строку користуються щодо проданих автором оригіналів творів образотворчого мистецтва невідчужуваним правом на одержання п'яти відсотків від ціни кожного наступного продажу твору через аукціон, галерею, салон, крамницю тощо, що йде за першим його продажем, здійсненим автором твору (право слідування).

Розглядаючи питання об'єктів авторського права, на які розповсюджується право слідування, слід звернути увагу на положення Директиви Європейського парламенту та Ради від 27 вересня 2001 року № 2001/84/ЄС «Про право слідування на користь автора оригінального твору мистецтва» [3], яка уточнила та розширила перелік об'єктів, на які може бути розповсюджено право слідування. Так, ч. 1 статті 2 Директиви встановлює, що «оригінал твору образотворчого мистецтва» означає твори графічного або пластичного мистецтва, такі як картини, колажі, живопис, малюнки, гравюри, естампи, літографії, скульптури, килимові, керамічні вироби, предмети з скла та фотографії за умови, що вони були створені самим митцем або є примірниками, які вважаються оригінальними творами мистецтва. Таким чином, право слідування розповсюджується не лише на оригінали, а й на копії творів, але ч. 2 зазначеної статті наголошує, що такі примірники мають бути виготовлені в обмеженій кількості самим митцем або під його керівництвом, бути пронумеровані, підписані або належним іншим чином засвідчуються митцем.

Подібні норми містяться і в законодавстві окремих країн-членів ЄС. Так, зокрема, стаття L122-8 Кодексу інтелектуальної власності Франції [1], визначаючи, що творами, на які розповсюджується право слідування, є графічні та пластичні твори, уточнює, що правила статті L122-8 стосуються як оригіналів творів, створених самим автором, так і копій, вироблених в обмеженій кількості самим автором або під його відповідальність. У статті R122-3 Кодексу уточнюється, що зазначені роботи вважаються оригінальними творами, якщо вони підписані або позначені іншим засобом, що дозволяє ідентифікувати автора. Стаття містить перелік таких робіт, відносячи до них: 1) гравюри, офорти та літографії в обмеженій кількості однієї або кількох дошок; 2) копії скульптури у кількості, що не перевищує дванадцяти копій, які пронумеровані художником, плюс одна тестова копія; 3) гобелени та твори текстильного мистецтва, створені власноруч, на основі оригінальних моделей, створених художником, у кількості, що не перевищує восьми екземплярів; 4) емалі, що виконані повністю власноруч та з підписом художника, у кількості, що не перевищує вісім пронумерованих копій плюс чотири тестові копії художника; 5) фотографічні твори, підписані художником, у кількості, що не перевищує тридцяти екземплярів, незалежно від формату та основи; 6) художні твори, створені за допомогою аудіовізуальних або цифрових засобів, у кількості, що не

перевищує дванадцять копій. На можливість розповсюдження права слідування на копії творів вказує і стаття 11 Закону Бельгії «Про авторське право та суміжні права» [4], стаття 38 Зведеного закону Данії про авторське право [2].

Такий підхід, хоча і не повною мірою відповідає класичній концепції права слідування, але є відображенням реально існуючої ситуації, особливо що стосується творів, що створюються за допомогою технічних пристроїв, зокрема – фотографічних творів. Як зазначив Г. Пфенніг, «навіть оригінали фотографій для преси виставляються зараз на перепродаж на ринку творів образотворчого мистецтва (зокрема на аукціонах), оскільки фотоархіви, що містять аналогові чорно-білі фотокопії, все частіше переводяться у цифрові бази даних». Далі він зазначає, що у випадках, коли йдеться про так звані «проміжні» об'єкти, слід «проводити розмежування між роботами, створеними як твори образотворчого мистецтва, і предметами, що є частиною комерційної продукції різних комерційних підприємств, і яка не має ознак оригінального твору» [5, с. 1-2].

Розповсюдження права слідування на примірники твору є логічним наслідком розширення переліку об'єктів, що охороняються правом інтелектуальної власності, основною причиною чого є саме економічна причина, тобто прагнення правовласників нових об'єктів отримати монопольне право на їх використання, що визнається все більшою кількістю країн. Таким чином постає питання внесення відповідних змін до законодавства України.

Список використаних джерел:

1. Code de la propriété intellectuelle (modifié en dernier lieu par le décret n° 2012-634 du 3 mai 2012) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wipo.int/wipolex/en/details.jsp?id=11987>
2. Consolidated Act on Copyright 2010 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=191420
3. Directive 2001/84/EC of the European Parliament and of the Council of 27 September 2001 on the resale right for the benefit of the author of an original work of art / Official Journal of the European Communities. – 13.10.2001. – L 272/32
4. Loi relative au droit d'auteur et aux droits voisins [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wipo.int/wipolex/fr/text.jsp?file_id=125256
5. Пфенніг Г. Практические аспекты осуществления права следования, в том числе и в цифровой области, и его влияние на развитие международного рынка произведений изобразительного искусства и на повышение степени защищенности художников в области изобразительного искусства / Г. Пфенніг // Межправительственный комитет по авторскому праву. Двенадцатая сессия Комитета Всемирной конвенции, пересмотренной в 1971 г. Париж 18-22 июня 2001 г.

Окремі питання речових прав дитини на нерухоме майно у сімейних правовідносинах

Стоянов А.Д., аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Ієвіня О.В.*

Сьогодні однією з актуальних проблем українського суспільства є забезпечення належного рівня прав дитини. Причому ця проблема з позиції права має не лише публічно-правовий, а і приватно-правовий

аспект, зокрема, коли йдеться про захист майнових прав дитини у сімейних правовідносинах, як найбільш уразливої сторони відповідних правовідносин. Особливо це стосується захисту речових прав дитини на нерухоме майно.

Правове становище дитини постійно змінювалося протягом історії людства: від повної особистості та майнової залежності від батьків до становища самостійного суб'єкта права. Так, у юридичній літературі виділяються три основні періоди правового статусу неповнолітніх: 1) дитина – об'єкт батьківської влади (до 1917 року); 2) дитина – об'єкт державної політики (з 1917 до початку 90-х років); 3) дитина – суб'єкт суспільних відносин (сучасний період) [1, с. 9-10].

Отже, формально дитина виступає сьогодні як самостійний суб'єкт суспільних відносин, у тому числі - сімейних. Відповідно до Сімейного кодексу України дитині у сімейних відносинах належать як особисті немайнові, так і майнові права. Водночас навряд чи можна казати про практичну забезпеченість такого її становища. Так, К.М.Клюєва слушно зазначає: «Дитина – це рівноправний дорослому суб'єкт, окрема людська істота, зі своїми потребами, інтересами, правами. Специфічність дитини як суб'єкта права полягає в тому, що вона не може внаслідок своєї фізичної і розумової незрілості, самостійно реалізовувати всі належні їй права. Саме тому дитина, як суб'єкт права, потребує, по-перше, виокремлення її як специфічного суб'єкта, по-друге, додаткової і постійної законодавчої підтримки з боку держави. Неналежна увага до реалізації прав і свобод дитини веде до викривленого сприйняття нею навколишнього світу, підміні ідеалів, що може знайти прояв у поширенні дитячої злочинності, безпритульності» [3, с. 100]. Отже, незважаючи на значні зміни у житті суспільства, діти продовжують залишатися однією з найменш захищених категорій громадян. Кризові явища в економіці ще більше ускладнили ситуацію.

Якщо щодо речей, призначених для розвитку дитини та речей особистого користування ситуація є більш-менш стабільною, то щодо нерухомого майна, яке неодмінно опиняється об'єктом спільного інтересу як батьків, так і дітей, виникає велика кількість проблем, що потребують як теоретичного осмислення, так і практичного вирішення. Враховуючи дану обставину, зокрема, Закон України «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» у статті 12 встановив обов'язок держави охороняти та захищати права та інтереси дітей під час вчинення правочинів щодо нерухомого майна, а також неприпустимість зменшення або обмеження прав та інтересів дитини під час вчинення будь-яких правочинів щодо жилих приміщень. Контроль за дотриманням прав та охоронюваних законом інтересів дитини під час вчинення таких правочинів покладається на органи опіки та піклування [2, ст. 12]. Щодо нерухомого майна, тут виникають дві основні проблеми, що стосуються прав та інтересів дитини: обмін житлового приміщення більшої площі та житлове приміщення меншої площі, або з меншою кількістю кімнат; розпорядження батьками або одним з них частиною житлового приміщення, що належить йому та дитині на праві спільної власності.

Розглядаючи питання правового режиму нерухомого майна у правовідносинах батьків та дітей слід також пам'ятати, що особливості

такого правового режиму не обмежуються правом власності на це майно. Як слушно зазначає З.В. Ромовська, «для дітей важливим є також право користування батьківським майном: від побутових речей до квартири чи будинку» [4, с. 370]. Сімейне законодавство певним чином обмежує суб'єктів сімейних правовідносин у здійсненні права власності на належне їм майно. Так, стаття 59 Сімейного кодексу України встановлює, що той з подружжя, хто є власником майна, визначає режим володіння та користування ним з урахуванням інтересів сім'ї, насамперед дітей, а при розпорядженні своїм майном дружина, чоловік зобов'язані враховувати інтереси дитини, інших членів сім'ї, які відповідно до закону мають право користуватися ним [5, ст. 174]. Але теорія та практика розходяться, і фактичне управління майном дитини може здійснюватись батьками без втручання, а іноді й всупереч інтересам дитини.

Список використаних джерел:

1. Гольшєва Л. Ю. Правовое положение детей в России : Исторический аспект : автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук : спец. 12.00.01 «теория и история права и государства; история правовых учений» / Лада Юрьевна Гольшєва. – Ставрополь, 2002. 21 –с.
2. Закон України від 02.06.2005 року №2623-IV «Про основи соціального захисту бездомних осіб і безпритульних дітей» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2623-15>
3. Ключєва К. М. Право дитини на висловлення своєї думки / К. М. Ключєва // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2012. – Т. 17. – Вип. 7. – С. 100-107
4. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України : Науково-практичний коментар. – 2-ге вид., перероб. и доп. – К. : Видавничий Дім «Ін юре», 2006. – 568 с.
5. Сімейний кодекс України від 10.01.2002. № 2947-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>

Міжнародно-правове регулювання шлюбних відносин

Бондарєва М.В., здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Ієвіня О.В.*

Шлюбно-сімейні відносини, як ніякі інші, дуже тісно пов'язані з нормами моралі, культури, етики, релігії, вони важко піддаються нормативно-правовому регулюванню, а само сімейне право можна із впевненістю віднести до найбільш консервативних галузей. Саме зазначені особливості сімейного права роблять його найбільш стійким до процесу зближення та гармонізації на міжнародному рівні.

Однієї з найбільш розповсюджених та дієвих форм гармонізації є укладання міжнародних угод. Розглянемо основні угоди, що стосуються шлюбних відносин. Причому слід звернути увагу, що відповідні положення містяться не лише в актах суто «сімейно-правові» спрямованості.

Так, зокрема, у статті 16 Загальної Декларації прав людини встановлюється, що сім'я є природним і основним осередком суспільства і має право на захист з боку суспільства та держави. Чоловіки і жінки, які досягли повноліття, мають право без будь-яких обмежень ознакою раси, національності або релігії одружуватися і засновувати сім'ю. Вони користуються однаковими правами щодо одруження під час шлюбу та під

час його розірвання. Щодо шлюбу, то конвенція встановлює один з основних принципів шлюбних відносин – свободу укладення шлюбу: шлюб може укладатися тільки при вільній і повній згоді сторін, що одружуються.

Конвенція ООН про згоду на взяття шлюбу, шлюбний вік та реєстрацію шлюбу від 10 грудня 1962 року так саме встановлює, що не допускається укладання шлюбу без повної й вільної згоди обох сторін, яка повинна бути висловлена ними особисто, відповідно до закону, після належного оголошення, у присутності представника влади, що має право на оформлення шлюбу, і в присутності свідків.

В той же час присутності однієї зі сторін не потрібно, якщо відповідний компетентний представник влади упевниться в існуванні виняткових обставин й що ця сторона перед яким-небудь компетентним представником влади й у порядку, встановленому законом, дала згоду й не відкликала її на момент укладання шлюбу. Отже, Конвенція допускає можливість укладання так званих «руковичкових» шлюбів тобто шлюбів, зареєстрованих у відсутності нареченого або нареченої. Нагадаємо, що відповідно до сімейного законодавства України такий шлюб буде вважатися неукладеним і не матиме жодних правових наслідків. Водночас у деяких країнах, зокрема, Португалії, укладання руковичкового шлюбу цілком можливе.

Щодо мінімального шлюбного віку, то Конвенція передбачає видання державами-учасниками Конвенції спеціальних законів, передбачаючи, що компетентний орган влади в інтересах сторін, що вступають до шлюбу, може надати дозвіл на укладання шлюбу і при недосягненні шлюбного віку у разі наявності серйозних причин.

Конвенція передбачає реєстрацію всіх шлюбів компетентним органом влади у відповідному офіційному реєстрі.

Резолюція 2018 (XX) Генеральної Асамблеї ООН від 3 листопада 1965 року, що містить Рекомендації про згоду на шлюб, мінімальний шлюбний вік та реєстрацію шлюбу, говорить про те, що Генеральна Асамблея ООН рекомендує, щоб кожна держава - член ООН, яке ще не прийняло відповідних законодавчих або інших заходів, потурбувалося про прийняття відповідно до власної конституційної процедури та традиційних та релігійних звичаїв законодавчих або інших заходів, що можуть знадобитися для провадження у життя наступних принципів:

1) Неможливість юридичного оформлення шлюбу без повної та вільної згоди обох сторін, яке має бути висловлено ними особисто після відповідної згоди у присутності представника влади, який має право на оформлення шлюбу, а також необхідних за законом свідків;

2) Державами – членами ООН видаються законодавчі акти, що встановлюють мінімальний шлюбний вік, причому жодна зі сторін не може бути молодшою за 15 років;

3) Всі шлюби реєструються компетентними органами влади у відповідному офіційному реєстрі тощо.

Всі зазначені рекомендації були враховані при прийнятті Україною відповідного законодавства. В цілому можна зробити висновок, що сімейне законодавство України в частині регулювання шлюбних відносин відповідає міжнародно-правовим актам. Водночас підписання та

ратифікація Угоди про асоціацію України та ЄС висуває нові проблеми, пов'язані з необхідністю максимального наближення сімейного законодавства України до європейських стандартів, з одного боку, та максимального збереження національних шлюбно-сімейних традицій, з іншого.

Суб'єкти (учасники) інноваційних правовідносин

Баганець О.О., здобувач кафедри цивільно-правових дисциплін Міжрегіональної академії управління персоналом

Розбудова сучасного суспільства знань сьогодні, як ніколи, передбачає високий рівень розвитку науки й освіти будь-якої держави. Абсолютно очевидно, що ці дві компоненти є основною рушійною силою держави, визначають її стійкий розвиток і рівень конкурентоспроможності у світі. Тому останнім часом обговорення проблем організації, взаємодії та функціонування науки й освіти має широкий резонанс з огляду на їхню роль у суспільстві. При цьому констатують, що для забезпечення високої якості освіти і притоку в науку талановитої молоді необхідно забезпечити органічну єдність наукової і освітньої сфер. Іншими словами, необхідна інтеграція науки й освіти. Вона є темою багатьох дискусій, хоча її іноді надмірно переоцінюють і розглядають як панацею у розв'язанні всіх проблем, що стоять перед наукою та освітою. Чому в минулому питання про інтеграцію науки і освіти ніколи не виникало, а зв'язки науки з освітою формувалися самі по собі без зайвої метушні як цілком закономірний процес, необхідний для нормального існування і розвитку як науки, так і освіти. Чи не лукавимо ми, розмірковуючи сьогодні про їх інтеграцію, чудово усвідомлюючи, що слово інтеграція звичайною мовою означає просто об'єднання. При цьому багато хто і не приховує свій намір під виглядом інтеграції об'єднати науку і вищу освіту в єдиний комплекс, пропонуючи примітивні схеми передачі академічних інститутів університетам, вважаючи, що цим самим можна буде досягти поставленої мети – отримати об'єднання науково-освітньої системи. Напевно, немає необхідності говорити про те, що подібна схема настільки ж шкідлива, наскільки й даремна. Шкідлива тому, що жодним чином не сприяє поліпшенню освітнього процесу і може остаточно занапастити академічну науку, довести її до рівня демонстраційних студентських лабораторних занять. В літературі правильно зазначалося, що інтегрувати передовсім слід логічно взаємозв'язані системи початкової, середньої і вищої освіти, щоб забезпечити безперервність освітнього процесу і підготовку кваліфікованих кадрів для всіх галузей економіки, культури, політики тощо [1].

В Європі останніми роками з'явилися «підприємницькі університети» (entrepreneurial university), що характеризуються високою інноваційністю як у галузі внутрішнього управління та організації освітнього процесу, так і в питаннях налагодження тісних зв'язків з діловими колами, які забезпечують поширення інноваційної підприємницької культури. Тобто в нинішніх умовах вищі навчальні заклади мають бути агентами соціально-

економічного розвитку, джерелами розв'язання практичних проблем виробництва і господарювання [2].

Одним з чинників організаційно-правових форм інноваційних відносин, що складаються між їх учасниками, є комерціалізація цих відносин. У зв'язку з її поширенням виникають малі і середні підприємства — учасники процесу комерціалізації, які швидко розвиваються і, на відміну від науково-дослідних інститутів, реалізують свою продукцію самостійно або через посередників. З'являються також колективи винахідників і винахідники-одинаки, що складаються в основному з молодих учених, які з якихось причин «відокремилися» від науково-дослідних інститутів або підприємств, часто мають велику кількість розробок, але нездатні довести їх до ринкового застосування. Виникають також такі учасники правовідносин як покупці інновацій, посередники між розробниками та кінцевими покупцями інноваційного продукту та консультанти. До покупців інновацій відносяться:

великі і середні фірми будь-якої форми власності. Вони повністю фінансують створення і просування інновацій з метою їх подальшого випуску або впровадження у власне виробництво;

великі і середні фірми будь-якої форми власності, бажаючі і здатні купити готовий інноваційний продукт.

До складу посередників між розробниками та кінцевими покупцями інноваційного належать продукт:

фірми і компанії, які виступають у ролі інвесторів і мають спільне з розробниками право на інноваційний продукт;

венчурні фонди та «бізнес - ангели», які надають значну фінансову допомогу розробникам інновацій в обмін на повернення вкладень з урахуванням певного відсотка або частки в капіталі або здійснюють передачу прав на створену інновацію. І нарешті, консультантами виступають:

державні фонди і програми — використовуються у всіх розвинених країнах світу і призначені для забезпечення розробників інновацій фінансовими, інформаційними та іншими ресурсами, а також надання допомоги при комерціалізації розробок;

недержавні фонди, гранти і програми – надають такий же спектр послуг, що й державні;

центри трансферту і комерціалізації інновацій, консалтингові компанії, інноваційні центри і бізнес-інкубатори, що надають різноманітні брокерські, консультативні чи юридичні послуги, включаючи захист і просування на ринок інтелектуальної власності розробників.

Таким чином, будучи найважливішим елементом інноваційного процесу, комерціалізація служить однією з основних умов успішного впровадження результатів інноваційної діяльності в будь-якій країні та виступає чинником розвитку організаційно-правових форм відповідних відносин.

Список використаних джерел:

1. Наука та освіта: інтеграція або гармонізація. Доповідь президента НАН Азербайджану академіка НАН Азербайджану Махмуда Керим Оглу Керимова // Вісн. НАН України, 2007, № 11 С. 28 -29

2. Данилишин Б., Куценко В. Освіта, наука і виробництво у контексті вимог болонської декларації // Вісн. НАН України, 2007, № 3 С. 14 - 22

Засоби доказування у цивільному процесі

Каленюк А.А., студент магістратури ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Бурлака О.С.*

Всі юридично значимі факти, з якими норми матеріального права пов'язують правові наслідки, виникають та існують до судового розгляду, тому суд не може одержати знання про них безпосередньо, не звертаючись до доказів.

Перелік керівних засад доказування, а також відомості стосовно самих доказів міститься у Главі 5 ЦПК України.

Ч. 2 ст. 27 ШПК України визначає обов'язок осіб, які беруть участь у справі позовного провадження, для підтвердження своїх вимог або заперечень подати всі наявні у них докази до або під час попереднього судового засідання, а якщо попереднє судове засідання у справі не проводиться - до початку розгляду справи по суті.

Відповідно до ст. 57 ШПК України, доказами є будь-які фактичні дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин, що обгрунтовують вимоги і заперечення сторін, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи.

Доказами в цивільному процесі України, за думкою адвоката Лисенко Ганни Олександрівни, визнаються:

- не факти, не обставини, а фактичні дані, тобто відомості про факти;
- будь-які фактичні дані, тобто жодні докази не мають заздалегідь встановленої сили для суду;
- дані, одержані у процесуальній формі, тобто з зазначених у законі джерел і передбаченими у законі способами;
- такі фактичні дані, що вказують на наявність чи відсутність фактів підстави позову і фактів, що обгрунтовують заперечення проти позову, а також інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи, тобто такі дані, що належать до цієї справи, до шуканого факту.

Визначають наступні ознаки доказів:

1) їх змістом є фактичні дані, відомості про юридичні факти, які у зазначених законом випадках у якості відомостей про шукані факти містять в собі і доказові факти.

2) їх особливе функціональне призначення. Дослідники у галузі доказового права вказують на три функції доказів:

а) функція накопичування, де докази виступають як засоби організації дій по доказуванню, тобто функція накопичування інформації;

б) відображально - інформаційна функція – відомості про факти використовуються у процесі досягнення істини по справі тому, що докази відображають факти реальної дійсності;

в) засвідчувальна функція, після їх оцінки докази є не лише засобами отримання знання про факти, а й аргументами обгрунтування кінцевих висновків суду в судовому рішенні.

3) як впливає із нормативного визначення доказів, вони є будь-якими фактичними даними, тобто процесуальний закон, з одного боку, не обмежує кола доказів, а з другого боку, не надає переваги якимось одним доказам перед іншими.

Перелічені ознаки доказів прямо зазначені або впливають з нормативного їх визначення в нормах процесуальних кодексів.

Докази повинні бути належними та допустимим, що впливає із визначення їх ознак. Остаточне питання про належність та допустимість доказів вирішує суд. Але сторони, їх представники повинні знати принципи визначення належності і допустимості доказів, тому що це дозволяє правильно визначити свою правову позицію по справі: чи пред'являти позов до суду, чи погоджуватися з умовами мирової угоди, чи заперечувати позовні вимоги тощо.

Правило про належність доказів встановлене нормою ст. 58 ЦПК України: належними є докази, які містять інформацію щодо предмета доказування.

Якщо належність характеризує сутність фактів, то допустимість – форму доказів. Правило допустимості засобів доказування сформульоване ст. 59 ЦПК України, воно має істотне значення насамперед для цивільного обороту, тому що належне оформлення угод упорядковує допроцесуальні відносини суб'єктів цивільного права, виключає якусь частину спорів про право.

В ч. 3 ст. 212 ЦПК України відзначено, що суд оцінює не тільки належність, допустимість доказів, але й достовірність кожного доказу окремо, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їхній сукупності.

Перевірка достатності доказів також є завданням суду при формуванні доказової бази цивільної справи. Вона зводиться до перевірки встановлених процесуальним законом вимог до повноти доказової бази. Так, частина 2 ст. 27 ЦПК України встановлює обов'язок осіб, які беруть участь в справі позовного провадження, для підтвердження своїх вимог або заперечень подати всі наявні в них докази або повідомити про них суд до або під час попереднього судового засідання, а в разі, якщо попереднє судове засідання в справі не проводиться – до початку розгляду справи по суті, ст. 119 ЦПК України передбачає в якості обов'язкових реквізитів позовної заяви зазначення доказів, що підтверджують кожну обставину, а ст. 130 ЦПК України зазначає обов'язок суду з'ясувати коло необхідних доказів, встановити строки їх подання та за клопотанням осіб, які беруть участь в справі, вирішує питання про витребування доказів та виклик свідків, про проведення експертизи, судові доручення тощо.

У ч. 2 ст. 57 ЦПК України визначає вичерпний перелік засобів доказування у цивільному судочинстві наступним чином:

- пояснення сторін;
- третіх осіб;
- їхніх представників;
- допитаних як свідків;
- показання свідків;
- письмові докази;
- речові докази;
- висновки експертів.

Згідно ч. 1 ст. 61 ЦПК України підставою звільнення від обов'язку доказування може бути визнання сторонами та іншими особами, які беруть участь в справі, певних обставин цивільної справи, що розглядається в суді.

Цивільно-правовий захист особистих немайнових прав (порівняльно-правовий аспект)

Юзва О.О., студент магістратури ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Можаровська Н.О.*

Питання особистих немайнових прав фізичної особи є надзвичайно актуальним на сьогоднішній день на фоні тих суспільних перетворень, які сьогодні відбуваються в нашій державі, в Україні. Так, відповідно до ст. 3 Конституції України [1] був закріплений абсолютно новий основоположний принцип пріоритетності людини та її внутрішніх (духовних) благ порівняно з іншими соціальними цінностями. На розвиток цього положення в Конституції України в розділі другому була закріплена низка фундаментальних прав та свобод людини і громадянина, яка за своїм змістом та обсягом є чи не найповнішим у Європі переліком основних можливостей та дозволів [2]. Увібравши в себе основні положення Загальної декларації прав людини, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод з відповідними додатковими протоколами, Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права та інших міжнародних актів у сфері прав людини, Конституція України вибудувала власний каталог фундаментальних та непорушних прав людини, забезпечивши їх при цьому дієвими правовими гарантіями здійснення та захисту [3].

Водночас саме прийняття нового Цивільного кодексу України забезпечило найбільш повний галузевий розвиток указаних вище конституційних положень. При чому цивільне законодавство не просто інкорпоровало у свій зміст більшість із зазначених прав людини, перенісши їх у категорію особистих немайнових, чим надало їм характеру приватно-правових, але й забезпечило їх ефективне здійснення та всебічну охорону компенсаційно-відновлювальним методом, що ґрунтується на юридичній рівності сторін [4].

Найповніше зазначені положення відображено у Книзі Другій ЦК України «Особисті немайнові права фізичних осіб» [5]. Слід зауважити, що, виокремивши особисті немайнові права фізичних осіб в структуру Цивільного кодексу, Україна стала однією з перших на території країн колишнього соціалістичного простору, хто втілює вказані положення в життя [6]. Річ у тім, що переважна більшість країн колишнього СРСР відхилила ідею правової регламентації особистих немайнових прав фізичних осіб, обмежуючись винятково їх цивільно-правовим захистом у разі порушення окремих із особистих немайнових благ (ст. 23 ЦК Азербайджану, ст. ст. 151-153 ЦК Білорусі, ст. ст. 19, 161 ЦК Вірменії, ст. ст. 15, 16 ЦК Молдови, ст. ст. 150-152 ЦК Російської Федерації, ст. 172 ЦК Таджикистану, ст. ст. 15-18 ЦК Туркменістану, ст. ст. 99, 100 ЦК Узбекистану та ін.) або ж закріпленням окремих із особистих немайнових прав (ст. ст. 17-18 ЦК Грузії, ст. ст. 144-146 ЦК Казахстану та ін.). З огляду на це потрібно визнати, що переважно особисті немайнові права фізичних осіб віднаходять позитивну регламентацію в ЦК України, а рівень їх легітимності, системності та стану кодифікованості є одним із найбільш якісних та прогресивних з-поміж тих, що існують не лише серед

країн СНД, але й, мабуть, серед переважної більшості країн романо-германської системи права [7].

Жоден з цивільних кодексів країн СНД не містить такого обсягу норм, які є в ЦК України, які б стосувалися особистих немайнових прав. Більше того, ні одна держава немає такого цивільно-правового документу, який присвятив би особистим немайновим правам цілу частину нормативно-правового акту. В більшості випадків існують поодинокі статті, які регулюють особисті немайнові відносини, в кращому – це може бути окрема глава [4].

Все вищезазначене спонукає до міркувань про те, що кодекси держав СНД містять досить обмежену кількість цивільно-правових норм, що стосуються особистої немайнової сфери [2]. Мало того, законодавці цих країн не передбачають регулювання особистих немайнових відносин цивільним правом.

Отже, можна зробити висновок, що дані цивільні кодекси чітко не встановлюють регулювання особистих немайнових відносин, не пов'язаних з майновими, а лише допускають це регулювання, іншими словами – не заперечують.

Таким чином, проводячи порівняльний аналіз приватного права України та країн СНД щодо особистих немайнових прав, необхідно відзначити, що український законодавець набагато більше уваги приділяє особистій немайновій сфері, ніж це роблять законодавці інших держав Співдружності. Варто наголосити на тому, що приватно-правова сфера регулювання немайнових особистих відносин України суттєво випередила в розвитку решту країн СНД, і цей факт залишається беззаперечним вже протягом багатьох років.

Список використаних джерел:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. с.141.
2. Цивільне право України: Підручник/ Боброва Д.В.; За ред. О.В.Дзери. – К.: Юрінком інтер, 2005. – Кн. 1. – 2005. – 736 с.
3. Цивільно-правові засоби захисту права власності в Україні/ Ірина Олександрівна Дзера. – К.: Вентури, 2001. – 271 с.
4. Українське цивільне право. Академічний курс/ Ромовська З. - Т.1.- К., 2005.
5. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року №435-IV // Відомості Верховної Ради - 2003 - №40-44, 42 - ст.356
6. Цивільне право України: Підручник / Харитонов Є.О., Н.О. Саниахметова. - К., 2003.
7. Цивільне право України: Академічний курс: Підручн.: У двох томах / За заг. ред. Я.М. Шевченко. - К., 2006.

Удосконалення процедури усиновлення за цивільно-процесуальним законодавством України

Шпак О.А., студент магістратури ННІЗН НАВС

Науковий керівник: викладач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС *Лінік Є.П.*

Актуальність дослідження проблем усиновлення необхідно для удосконалення судочинства в справах про усиновлення. Оскільки сьогодні відсутнє належне законодавче регулювання даної сфери правовідносин, в деяких випадках усиновлення не лише не відповідає основному його принципу – відповідності усиновлення інтересам дітей, а й становить

загрозу для їх життя та здоров'я, що викликає широку дискусію з приводу доцільності існування інституту усиновлення дітей.

Сучасні наукові дослідження дають можливість говорити про те, що ніякі форми державного піклування про дитину (дитячі будинки, інтернати тощо) не можуть зрівнятися зі зростанням та вихованням дитини в сім'ї. Сім'я в усі часи була і залишається однією з головних загальнолюдських цінностей, природним осередком зростання людини. Саме тому, держава повинна турбуватися про забезпечення кожної дитини своєю сім'єю, в тому числі, шляхом усиновлення. Справи цієї категорії є особливо суспільно значущими, адже усиновлюються діти, які є сиротами та позбавлені батьківського піклування, таким чином, вони, як правило, не мають законних представників, їх інтереси може захистити лише держава в особі своїх органів.

У сучасний період судовий порядок усиновлення частково розглядається у науковій літературі з цивільного процесуального права. Окремі аспекти інституту усиновлення та судового порядку його здійснення стали предметом дослідження сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: Є.М. Ворожейкіна, І.В. Гессена, В.С. Кульчицького, Л.А. Луць, Д.І. Мейера, К.О. Неволіна, П.М. Рабіновича, З.В. Ромовської, О.Ф. Скакун, С.Я. Фурси, Ю.С. Червоного та інших.

Водночас в наукових розробках судовому провадженню у справах про скасування усиновлення приділялася увага тільки в загальних рисах. Проте конкретні практичні питання судочинства у визначеній категорії справ вимагають більш повного та системного дослідження.

Встановлене неоднозначне вирішення законодавством питання щодо участі прокурора у справах про усиновлення саме громадянами України. Процесуальне законодавство не включає прокурора до обов'язкових учасників судочинства, що призводить до неоднозначної правозастосовної діяльності суду. Відповідно до специфіки справ про усиновлення та правозахисної діяльності прокуратури пропонується розглядати справи про усиновлення громадянами України з обов'язковою участю прокурора при здійсненні судочинства. При цьому, прокурор приймає участь у справі шляхом надання висновку, який повинен містити аналіз складу осіб, залучених до участі у справі, аналіз юридично значущих обставин з точки зору підтвердження чи спростування належними, допустимими, достатніми доказами, висновок про можливість задоволення (або незадоволення) заяви про усиновлення

Виходячи з того, що основним завданням прокуратури України є захист прав громадян, а метою інституту усиновлення є досягнення найвищих інтересів дитини та, враховуючи судову практику щодо залучення до судового розгляду зазначених категорій справ прокурора, вважаємо за необхідне закріпити в законодавстві положення щодо того, що розгляд справи про усиновлення громадянами України повинен відбуватися за обов'язкової участі прокурора.

Так, здійснивши аналіз судового розгляду справ про усиновлення, ми пропонуємо:

- зобов'язати органи опіки та піклування систематично до початку розгляду справи про усиновлення у судовому порядку здійснювати обстеження умов життя заявника;
- враховувати матеріальний стан особи заявника, який не перебуває у шлюбі;

- органу опіки та піклування відбирати характеристики не лише за місцем роботи заявника, а й за місцем проживання останнього;
- зобов'язати суд вислухати дитину, яка може висловити свою думку, при вирішенні спору щодо скасування усиновлення.

Комерційна таємниця як вид конфіденційної інформації в аспекті свроінтеграційних процесів

Прилуцька Л.В., студент магістратури ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Лебідь В.І.*

Комерційна таємниця як сукупність відомостей технічного, організаційного, комерційного, виробничого та іншого характеру становить значний економічний інтерес для її власника, що провадить господарську діяльність в умовах конкуренції. Забезпечення належного правового регулювання відносин, пов'язаних з охороною комерційної таємниці, є важливим завданням в рамках реалізації державної політики у сфері розвитку економічної конкуренції та обмеження монополізму.

Комерційна таємниця попри те, що є об'єктом права інтелектуальної власності, становить собою одну з основ підприємницької діяльності, яка в свою чергу становить собою ґрунт для ринкової економіки як найбільш доцільної з винайдених систем економічного буття, яскравим прикладом ефективності якої є стан речей з основними соціальними цінностями в євроатлантичному просторі.

Прикладна роль інституту комерційної таємниці, яка в свою чергу є основою, в цивілізованих правових системах полягає в ізолюванні приватної та публічної сфер економіки та досягнення результату у створенні такої передумови ринкової економіки як конкуренція, в межах споріднених прошарків економічної діяльності. Конкуренція ж через наявну в ній змагальність стимулює розвиток, який становить запоруку суспільного благополуччя.

Зважаючи на обрані нашою державою пріоритети досягнення продекларованих соціальних цінностей та визначену свроінтеграційну форму досягнення бажаної моделі існування, цей вид конфіденційної інформації, попри наявні в Україні зародки правового механізму у цій сфері, все таки має нагальну потребу детального правового регулювання, ефективного правозастосування та систематизації.

Проблема цієї тематики полягає і в тому, що у вітчизняному законодавстві існує необхідність однозначного юридичного визначення, виокремлення пов'язаних з комерційною таємницею понять та правовідносин з побудовою правового механізму регулювання й юридичної відповідальності у цій сфері за вже винайденими пріоритетами і зразками цивілізованого світу, як в аспекті захисту приватного права власності (в.г. інтелектуального), особистих немайнових прав, так у реалізації публічного суспільного інтересу щодо забезпечення конкурентної економіки.

У зв'язку з можливістю перспективи своєчасного вступу України до Європейського Союзу, Всесвітньої торгівельної організації підвищується актуальність аналізу правового захисту комерційної таємниці, оскільки

дані організації ставлять за вимогу виконання Угоди про комерційне використання інтелектуальної власності, зокрема TRIPS.

В країнах з розвинутою ринковою економікою комерційна тасмниця захищається законодавством як цінний товар, але в Україні й дотепер відсутній повноцінний правовий механізм захисту інформації, що складає собою комерційну тасмницю.

Відносини, що виникають між суб'єктами господарювання у зв'язку з наявністю і використанням комерційної тасмниці у своїй діяльності у законодавстві України не на достатньому рівні вивчені та врегульовані.

За останні роки в країнах Європейського Союзу ще більшого значення набуває необхідність охорони комерційної тасмниці задля встановлення єдиного економічного простору. Саме це слугувало поштовхом для виникнення питання правового регулювання охорони комерційної тасмниці не лише в межах однієї держави, а й на території всього Європейського Союзу та країн які бажають долучитись до його складу.

Наявність прогалин у правовому регулюванні охорони комерційної тасмниці в країнах Європейського Союзу може призвести до ситуацій коли за законодавством різних країн під поняттям комерційної тасмниці будуть розуміти дещо різний об'єм та види інформації.

Рішенням даної проблеми для України могло б стати прийняття Закону « Про комерційну тасмницю» та вдосконалення українського законодавства у відповідність до законодавств країн з розвинутою ринковою економікою, а також виконання вимог Угоди TRIPS. Цей Закон сприятиме поліпшенню правового регулювання відносин у сфері обігу комерційної тасмниці та адаптації українського законодавства до стандартів Європейського Союзу.

Особливої уваги заслуговує необхідність досягнення режиму реальності юридичної відповідальності за порушення законодавства про комерційну тасмницю, оскільки його відсутність нівелює всі інші зусилля з вдосконалення цієї сфери.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції проекту Закону України «Про охорону прав на комерційну тасмницю»: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.11.2008 року № 1404-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Цивільний кодекс України: Офіційний текст. – К.: Атіка, 2014. – 368 с.
3. Носік Ю. В. Права на комерційну тасмницю в Україні: Монографія. - К.: КНТ, 2007. - 240 с.
4. Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 року № 2657-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>

Нотаріальна діяльність в світлі сворінтеграційних процесів

Васильченко М.В., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Залізняк В.А.*

Процес реформування нотаріату бере початок з прийняттям першої редакції Закону України «Про нотаріат» та вдосконалення якого продовжується до сьогодні.

За 20 років нотаріат України став надійним механізмом захисту законних прав та інтересів учасників цивільних правовідносин.

На сьогоднішній день в Україні дуже активно ведуться Євроінтеграційні процеси щодо формування системи державних і недержавних органів, що надають юридичні послуги фізичним та юридичним особам серед яких нотаріат стоїть не на останньому місці.

На новий рівень нотаріат України виводить той факт, що 9 жовтня 2013 року Україна стала членом Міжнародного союзу нотаріатів, з того часу український нотаріат та Нотаріальна палата України, як орган професійного самоврядування набули статусу суб'єкта міжнародних відносин та насамперед це відіграє важливу роль саме для громадян України.

Головною метою реформування нотаріату є сприяння становленню цілісного підходу до визначення функцій нотаріуса, надання населенню послуг правового та нотаріального характеру відповідно до міжнародних стандартів, а також поступове і системне реформування нотаріату як інституту позасудового примирення сторін.

Інститут медіації не є новим та широко застосовується в країнах Європи, де медіативними повноваженнями в галузях сімейного, цивільного, комерційного права володіють нотаріуси та адвокати. Законодавчо закріплені повноваження в цій сфері надасть можливість нотаріусам упереджувати майбутні сторони контрактів від правопорушень та небажаних наслідків, здійснювати досудове регулювання спірних ситуацій та конфліктів, упереджувати сімейні конфлікти, що засновані на складношах шлюбного контракту, спадкування, реалізації аліментних прав, що зменшить судове навантаження.

Щоб досягти мети реформування 24 грудня 2010 року було затверджено Концепцію реформування органів нотаріату в Україні, серед першочергових заходів, що їх містить дана концепція є:

- Невизначеність статусу нотаріальних органів, зокрема, державних нотаріальних контор, приватних нотаріусів, державного архіву;

- Визначення критеріїв для встановлення граничної чисельності нотаріусів через надмірну концентрацію їх у столиці України та її обласних центрах;

- Законодавча нерегульованість пенсійного, соціального забезпечення та системи оподаткування доходів нотаріуса;

- Відсутність єдиного підходу щодо оплати за надання нотаріальних послуг, зокрема, встановлення тарифів які забезпечать зловому конкуренцію між нотаріусами, що базується на якості роботи, а не на вартості послуг;

- Створення спеціальних ВНЗ для підготовки кадрів для роботи в органах нотаріату;

- Запровадження обов'язкового підвищення кваліфікації осіб які надають нотаріальні послуги.

- Належне технічне забезпечення діяльності нотаріусів шляхом організації його доступу до певних існуючих та в майбутньому створених реєстрів, що дасть можливість належним чином надавати нотаріальні послуги.

Наступним кроком в реалізації Концепції є підготовка законопроектів прийняття яких забезпечить належне функціонування реформованого нотаріату. Такими нормативними актами можуть бути: Закон України «Про нотаріат» в новій редакції, Закон України «Про нотаріальний

процес» або «Про нотаріальне провадження» якими будуть врегульовані порядок, підстави, строки, місце врегулювання окремих видів нотаріальних дій та порядок їх реєстрації.

Процес становлення нотаріату в Україні включає в себе, як найшвидший процес вдосконалення наявних нормативних актів, шляхом внесення до них відповідних змін, а також можливе запозичення окремих норм, що показали свою ефективність в законодавстві інших країн.

Принципи екологічного контролю

Якимець С.О., курсант ННПФПСКМ НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Пилипенко С.А.*

Стан навколишнього природного середовища є сьогодні однією з найгостріших соціально-економічних проблем, що прямо чи опосередковано торкається кожної людини. А екологічна інформація у сучасному світі стала предметом особливої уваги органів влади, політичних кіл, громадських рухів, засобів масової інформації.

Основні напрями державної державної політики у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки розроблено відповідно до статті 16 Конституції України, якою визначено, що забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи пленарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави [2].

Отже однією з причин кризової екологічної ситуації в Україні є наявна система державного управління у сфері охорони навколишнього природного середовища і, зокрема, система державного контролю у цій сфері

Зважаючи на це, у сучасних умовах актуальною залишається проблематика наукового аналізу та розроблення основних підходів для вдосконалення наявної системи державного контролю за дотриманням природоохоронного законодавства.

Питання принципів будь-якої сфери – є ключовим у формуванні основних керівних засад, ідей, які визначають зміст і спрямованість реалізації відповідних правовідносин. Не є виключенням і контрольно-наглядова діяльність.

Такі принципи формують відповідну систему керівних засад, які в літературі поділяються на: а) загальні принципи контролю як соціально явища; б) спеціальні принципи державного контролю господарської діяльності.

Так, до загальних принципів контролю належать об'єктивність і неупередженість, відкритість, прозорість, плановість і системність здійснення державного нагляду (контролю). Зокрема, принцип об'єктивності та неупередженості контролю означає, що контрольна діяльність має ґрунтуватися на системному вивченні конкретних фактів та документів, проведенні необхідних підрахунків і вимірів, зіставлення, виявлення умов і причин недоліків і порушень.

Спеціальні принципи екологічного контролю можуть визначатися виходячи із загальноприйнятих міжнародних керівних принципів

контролю, з урахуванням специфіки контролю екологічної діяльності. Це принципи: а) незалежності контрольних органів і їх посадових осіб; б) імунітет господарської діяльності від незаконного втручання органів контролю; в) розмежування контрольних і господарських функцій; г) пріоритету попереджувального контролю; д) пріоритету фінансового контролю; е) принцип контролю результату екологічної діяльності; є) принцип самоконтролю підприємства; ж) принципи законодавчого обмеження строків функціонування органів екологічного контролю, які діють у складі центральних органів державного управління; і) принцип інформаційного, наукового і кадрового забезпечення контролю [1, с. 18].

Як відзначала Андрійко Ольга Федорівна, принципи екологічного контролю це комплекс заходів за станом контролю та нагляду за докільям з метою перевірки планів і заходів щодо збереження та раціонального використання природних ресурсів, дотримання чинного законодавства в цій сфері та прийнятих нормативів якості навколишнього середовища. Здійснюється органами державної служби на всіх рівнях, а також громадськими та політичними організаціями

Отже, принципи екологічного контролю відіграють важливу роль для забезпечення дієвої системи управління еколого-правовими процесами. Вони виступають теоретичною основою, фундаментом та філософським стрижнем правових вимог щодо методологічних основ контролю, що обумовлює його дієвість та ефективність.

Список використаних джерел:

1. Андрійко О.Ф. Контроль в демократическом государстве : проблемы и тенденции. - К., 1994.

2. Голиченков А.К. Экологический контроль: теория , практика правового регулирования: Автореф. дисс. - М., 1992. - 18-20с.

3. Головін О.В. Поняття та зміст державного контролю у сфері охорони довкілля в Україні: Науковий вісник Національна академія внутрішніх справ. - 2011. №6. - с. 264

4. Основні напрями державної політики України в галузі охорони довкілля: Постанова Верховної Ради України від 5 березня 1998 року №188/98-ВР// Режим електронного доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/188/98-%D0%B2%D1%80>

Вдосконалення законодавства України щодо секретного заповіту

Вольська Ю.М., студент ННІЗН НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Залізняк В.А.*

Важливим напрямом інтеграції України в європейські структури є співробітництво України з Європейським Союзом. Основним напрямом інтеграційного процесу є гармонізація законодавства України до законодавства ЄС, яка полягає у зближенні із сучасною європейською системою права.

У вітчизняній науці окремі питання спадкового права досліджувались такими науковцями, як Є. О. Рябоконт, С. Я. Фурса, Ю. О. Заїка. Наукових же праць зі спадкування за секретним заповітом як у вітчизняній науці, так і на пострадянському просторі явно бракує.

Законодавство країн континентальної Європи передбачає таку форму заповіту як таємний (секретний) заповіт. За аналогією в Україні Цивільним кодексом також був введений інститут секретного заповіту, який посвідчується нотаріусом без ознайомлення з його змістом (ст. 1249 ЦК). З наданого в цій нормі визначення випливає, що незалежно від того,

чи були ознайомлені зі змістом такого заповіту інші, крім нотаріуса, особи, він визнається секретним. З цього приводу в літературі висловлюється сумнів щодо того, чи збережене в законі розуміння самого слова «секретний», тобто «той, що тримається в таємниці, не сповіщається іншим», та наводяться аргументи, що якщо хтось і може знати про зміст секретного заповіту разом із потенційним спадкодавцем, то це саме нотаріус, адже він як компетентна посадова особа, наділена обов'язком забезпечувати законність у спадковому процесі, може мінімізувати можливість визнання такого заповіту нікчемним, тобто таким, що не відповідає вимогам чинного законодавства (ч.1 ст.1257 ЦК України).

Вказані автори вважають, що заповіт, складений заповідачем без перевірки на законність його положень нотаріусом, може містити нечіткі вказівки, а також волевиявлення, які прямо суперечитимуть спадковому законодавству та моральним засадам суспільства (ч.1 ст.203 ЦК України), наслідком якого буде його недійсність.

Однією з проблем, не розв'язаною вітчизняним законодавцем при врегулюванні правовідносин, пов'язаних із складенням і посвідченням таємного заповіту, є питання щодо написання і підписання такого заповіту іншою особою, призначеною потенційним спадкодавцем. Оскільки ст.1249 ЦК України не передбачена форма такого заповіту, то вважається, що він підпорядковується загальним нормам про форму та зміст заповіту, передбаченим ЦК. Відповідно до ч.2 ст.1234 ЦК право на заповіт здійснюється особисто, вчинення заповіту через представника не допускається. Проте в ч. 2 ст.1247 ЦК передбачається, якщо особа через хворобу або фізичну ваду не може підписати заповіт власноруч, то інша особа, крім спадкоємця, на користь якого заповідається майно, за її дорученням може це зробити. У цій статті зазначається лише можливість підписання заповіту іншою особою, але ж логічно було б припустити, що особа, яка не може підписати заповіт через певні фізичні вади, не може його і написати. А враховуючи те, що законом прямо не заборонено написання секретного заповіту особою, уповноваженою на це заповідачем, який сам цього зробити не має змоги, є підстави стверджувати, що це можливо і законно. Але ж тоді виявляється розбіжність даного твердження взагалі з поняттям «секретний заповіт». Крім того, вбачається недоцільність можливості навіть підписання конверта, у якому знаходиться заповіт, іншою особою, крім потенційного спадкодавця, якщо брати до уваги те, що в певних випадках інформації про сам факт складення секретного заповіту може бути достатньо для заінтересованої особи. А отже, очевидною є необхідність врегулювання цього питання і надання або ж ненадання заповідачеві з фізичними вадами права складати секретний заповіт за допомогою іншої особи.

Стаття 1250 ЦК України визначає порядок оголошення нотаріусом секретного заповіту, в якій зазначається, що нотаріус, отримавши відомості про смерть спадкодавця і відкриття спадщини, призначає день оголошення змісту заповіту. Про день оголошення заповіту він повідомляє членів сім'ї та родичів спадкодавця, якщо місце їхнього проживання йому відоме, або робить про це повідомлення в друкованих засобах масової інформації. Проблемними є такі моменти:

1) відсутність законодавчо закріпленого граничного строку для повідомлення близьких родичів спадкодавця про оголошення змісту заповіту та строку призначення нотаріусом дати такого оголошення;

2) обмеження суб'єктного складу осіб, яких нотаріус повинен повідомити про день оголошення змісту секретного заповіту (члени сім'ї та родичи спадкодавця). До того ж у даній нормі законодавець не приймає до уваги випадки відсутності в заповідачі сім'ї і родичів, нез'явлення в зазначений час членів сім'ї і родичів для ознайомлення зі змістом заповіту. Тобто не врегульованими залишаються питання щодо порядку оголошення заповіту без „зацікавлених осіб». З цього приводу в літературі пропонується законодавчо закріпити можливість оголошення нотаріусом змісту заповідальних розпоряджень у присутності двох свідків зі складанням протоколу, у якому будуть зазначатись всі існуючі обставини.

Отже, для гармонізації українського спадкового законодавства, а саме положення щодо секретного заповіту, із законодавством ЄС необхідно деталізувати саме поняття «секретний заповіт» та уточнення його назви, враховуючи досвід інших держав з цього питання, врегулювати питання, пов'язані з можливістю написання і підписання секретного заповіту іншою, ніж заповідач, особою, призначеною спадкодавцем і встановити граничний строк для повідомлення близьких родичів спадкодавця про оголошення змісту заповіту та строк призначення нотаріусом дати такого оголошення.

Загальні положення про правове регулювання викупу земельних ділянок для суспільних потреб в Україні

Деревінський М.П., студент магістратури ННПП НАВС
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Ієвіня О.В.*

Інститут припинення права власності є одним з центральних інститутів цивільного права. Водночас забезпечення належного рівня охорони та захисту права власності є одним з основних критеріїв правової держави, що знаходить відображення в законодавстві всіх демократичних країн світу. Таким саме шляхом йде і законодавство України, встановлюючи у статті 41 Конституції України, що ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності, а право приватної власності є непорушним. Далі прийнятий 16 січня 2003 року Цивільний кодекс України у статті 3 встановив, що неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених Конституцією та законами України є однією з загальних засад цивільного законодавства.

Історично земля, земельна ділянка відноситься до особливих об'єктів права. Це значною мірою пов'язано з тої величезною роллю, яку грає земля у житті кожного суспільства, забезпечуючи як територію для проживання, так і надаючи засоби для існування. Отже, земля є природним економічним ресурсом, саме тому питання можливості її примусового відчуження є особливо актуальними.

Стаття 147 Земельного кодексу України від 25 жовтня 2001 року встановила, що підстави та порядок примусового відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності визначаються законом. Таким законом став прийнятий 17 листопада 2009 року Закон України «Про

відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності». Закон містить низку важливих визначень, що стосуються викупу земельних ділянок для суспільних потреб. Зокрема, у статті 1 містяться поняття відчуження та примусового відчуження:

- відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, для суспільних потреб або з мотивів суспільної необхідності - перехід права власності на земельні ділянки, інші об'єкти нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, за плату в державну чи комунальну власність шляхом їх викупу чи примусового відчуження для потреб держави, територіальної громади, суспільства в цілому;

- примусове відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, з мотивів суспільної необхідності - перехід права власності на земельні ділянки, інші об'єкти нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у власності фізичних або юридичних осіб, до держави чи територіальної громади з мотивів суспільної необхідності за рішенням суду.

Крім того, Закон містить визначення суспільної необхідності та суспільної потреби. Так, суспільна необхідність – це обумовлена загальнодержавними інтересами або інтересами територіальної громади виключно необхідність, для забезпечення якої допускається примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, у встановленому законом порядку. У свою чергу суспільна потреба – це обумовлена загальнодержавними інтересами або інтересами територіальної громади потреба у земельних ділянках, у тому числі тих, на яких розміщені об'єкти нерухомого майна, викуп яких здійснюється в порядку, встановленому законом.

Закон також визначає, що є об'єктом відчуження: на яких принципах має відбуватися відчуження об'єктів права приватної власності для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності: порядок визначення викупної ціни; порядок викупу земельних ділянок. Слід також зауважити, що стаття 151 Земельного кодексу України встановлює порядок погодження питань, пов'язаних з викупом земельних ділянок для суспільних потреб або з мотивів суспільної необхідності.

Слід відмітити, що прийняття Закону України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» дозволило створити досить дієву законодавчу базу для регулювання суспільних відносин, що виникають у зв'язку з викупом земельних ділянок для суспільних потреб. Проте залишається низка спірних питань. Зокрема, не зовсім зрозумілим є необхідність роз'єднання понять «суспільна необхідність» та «суспільні потреби». Подальшого вдосконалення потребує сама процедура викупу. Існує необхідність обмеження або навіть чіткого встановлення органів державної влади, уповноважених приймати рішення про суспільну необхідність (потребу) та виключення зі списку уповноважених на те органів органи місцевого самоврядування тощо.

Дефекти волевиявлення як підстава визнання правочину недійсним

Заграй Т.С., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: старший викладач кафедри господарсько-правових дисциплін ННІПП НАВС *Пономарьова Т.С.*

Недійсність правочину виникає через те, що дія схожа на правочин, але за своєю суттю не відповідає його характеристикам. Недійсність правочину зумовлюється наявністю дефектів його елементів, зокрема дефекти волі – невідповідність волі та волевиявлення.

У правочині зовнішнє волевиявлення особи має відповідати його внутрішній волі. Вона має бути спрямована на досягнення відповідного юридичного наслідку, тому не можуть розглядатися як правочини ті фактичні дії особи, які не призводять безпосередньо до виникнення, зміни чи припинення цивільних прав та обов'язків. На цих підставах необхідно виділити правочини, вчинені під впливом: помилки (ст. 229 ЦК); обману (ст. 230); насильства (ст. 231); тяжкої обставини і на вкрай невігідних умовах (ст. 233), а також унаслідок зловмисної домовленості (ст. 232).

Відповідно до статей 229—233 ЦК правочин, здійснений під впливом помилки, обману, насильства, погрози, зловмисної домовленості представником однієї сторони з іншою стороною або внаслідок збігу тяжких обставин, є оспорюваним та може бути визнаний судом недійсним. Заявлені вимоги можуть бути задоволені, якщо доведені факти обману, насильства, погрози, зловмисної домовленості представника однієї сторони з іншою стороною або збіг тяжких для сторони обставин і наявність їх безпосереднього зв'язку із волевиявленням сторони вчинити правочин на вкрай невігідних для неї умовах.

Воля особи до вчинення правочину і результат правочину не узгоджуються в разі помилки, якщо вона має істотне значення. Вважаємо, що такими є помилки щодо правової природи правочину, його змісту, предмета, ціни, сторони, якості об'єкта тощо. Істотною може вважатись помилка, наслідки якої взагалі неможливо усунути або для їх усунення стороні, яка помилилася, необхідно здійснити значні витрати. Найчастіше хибне сприйняття стосується правової природи та предмета правочину, що може виникнути при визначенні тотожності предмета або його якості.

Обставини, щодо яких помилилася сторона правочину, мають існувати або, навпаки, бути відсутніми саме на момент вчинення правочину. Сторона на підтвердження своїх вимог про визнання правочину недійсним повинна довести, що така помилка насправді мала місце, тобто надати докази, які б свідчили про її помилку щодо істотних обставин правочину.

Правочин може бути визнаний вчиненим під впливом обману у випадку навмисного цілеспрямованого введення іншої сторони в оману щодо фактів, які впливають на укладення правочину. Ознакою обману, на відміну від помилки, є умисел: особа знає про наявність чи відсутність певних обставин і про те, що друга сторона, якби вона володіла цією інформацією, не вступила б у правовідносини, невігідні для неї. Обман також має місце, якщо сторона заперечує наявність обставин, які можуть перешкодити вчиненню правочину, або якщо вона замовчує їх існування.

Правочин, здійснений під впливом обману, на підставі ст. 230 ЦК може бути визнаний судом недійсним. Вбачається, що саме позивач як сторона,

яка діяла під впливом обману, повинен довести наявність умислу з боку відповідача, істотність значення обставин, щодо яких її введено в оману, і сам факт обману. Якщо все інше, крім умислу, доведено, вважається, що мала місце помилка.

Варто враховувати, що обман стосовно мотиву, тобто внутрішнього спонукання особи до здійснення правочину, не має істотного значення. Зокрема, обман щодо фінансового становища контрагента як мотиву правочину не може бути підставою для визнання правочину недійсним.

Для визнання правочину недійсним, через вчинення його під впливом насильства або погрози, необхідна наявність фізичного або психічного впливу на особу з метою спонукання до укладення правочину.

Також слід виділити вчинення правочину під впливом тяжкої обставини і на край не вигідних умовах. Такі правочини мають дефекти волі і здійснюються за таких обставин, коли особа змушена вчинити правочин на не вигідних для себе умовах. Цей правочин може бути визнаний судом недійсним незалежно від того, хто був його ініціатором.

Згідно зі ст. 233 ЦК для визнання правочину недійсним необхідно встановити наявність двох обставин: тяжких обставин та край не вигідних умов вчинення правочину.

При розгляді зазначеної категорії справ потрібно враховувати такі фактори, як майновий і психічний стан осіб та їх близьких напередодні й на момент вчинення правочину; співмірність наданих послуг із вартістю переданого за правочиним майна; наявність іншого житла або іншого місця помешкання в разі відчуження житла, а також враховувати їх вплив на формування волевиявлення сторін.

Правочини, учинені під впливом помилки, належать до правочинів з вадами внутрішньої волі, оскільки вона формується в умовах спотвореного уявлення особи про обставини, що мають істотне значення для вчинення правочину.

Помилка, яка істотним чином впливає на формування волі однієї зі сторін правочину, повинна існувати на момент його вчинення. Такий висновок зумовлюється, окрім змісту загальних вимог, яких необхідно дотримуватися при вчиненні правочину (ст. 203 ЦК), й словосполученням «вчинено під впливом помилки».

В абз. 2 п. 19 Постанови Пленуму ВСУ «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» вказується, що обставини, відносно яких помилилася сторона правочину (ст. 229 ЦК), мають існувати саме на момент вчинення правочину. Особа на підтвердження своїх вимог про визнання правочину недійсним повинна довести, що така помилка дійсно існувала, а також те, що вона має істотне значення.

Отже, на підставі вищевикладеного можна зробити певні висновки. Уявлення про справжню волю може існувати тільки в особи, яка помилилася, а зовнішньому сприйняттю це може бути взагалі недоступно. Тому тільки особа, яка помилилася, і може ставити під сумнів неправильне формування волі за наявності помилки та оспорювати на цій підставі вчинений нею правочин.

Список використаних джерел:

1. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними : Постанова Пленуму Верхов. Суду України № 9 від 06.11.2009 р.
2. Цивільний кодекс України

Актуальні проблеми визначення межі дії свободи договору у цивільному законодавстві України

Мельник Н.Я., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Якимець О.І.*

Подальша трансформація економічної системи України у відповідності до ринкової моделі економіки та міжнародного економічного порядку супроводжується появою нових та виявленням недоліків відомих договірних конструкцій, зростанням значення договору як регулятора цивільних відносин. За таких умов виникає потреба в оновленні та подальшому удосконаленні цивільного законодавства, зокрема на рівні загальних положень про договір. Це вимагає від цивілістичної доктрини проведення досліджень не тільки окремих типів (видів, підвидів) договорів, але й докладного розгляду свободи договору.

Свобода договору є одним з принципів цивільного законодавства України. Він являє собою ідею, який відображає об'єктивну потребу суспільства у правовому регулюванні договірних відносин на засадах свободи і який за допомогою відповідних способів правового регулювання суспільних відносин реалізований у цивільному законодавстві. Має імперативний характер, що з цілковитою очевидністю впливає зі змісту ст. 627 ЦК України. Його дія поширюється не тільки на цивільне, але й на господарське, сімейне, трудове законодавство, законодавство у сфері використання природних ресурсів та охорони довкілля у його приватноправовій частині. У аспекті зовнішнього вираження він теж є приписом найвищого ступеня узагальнення.

Стосовно сфери дії договірної свободи слід зазначити, що вона має прояв не у всіх підгалузях, інститутах та субінститутах цивільного законодавства. Наприклад, якщо взяти деліктне право, то на сьогоднішній день згідно п. 22 ч. 1 ст. 92 Конституції України засади цивільно-правової відповідальності встановлюються виключно законом. Конституційний суд України розтлумачив це положення Конституції України таким чином, що виключно законами мають врегулюватися загальні підстави, умови, форми цивільно-правової відповідальності тощо.

Разом з тим, не можна не помітити того, що свобода договору вийшла за межі існуючого щодо неї уявлення як про принцип виключно договірної права. Цей принцип виявляється не тільки у тих інститутах, які засновані на договорі, але й у тих, які визнають його як правову форму регулювання цивільних відносин. До таких відноситься право власності (ч. 2 ст. 358, 359 ЦК України та ін.), спадкове право (ч. 1 ст. 1259 ЦК України) тощо. Це означає, що на сьогоднішній день свобода договору має прояв не тільки у договірному праві. Більше того, має місце стійка тенденція до розширення сфери застосування договору у регулюванні цивільних відносин. Тому встановлення законодавцем презумпції універсальності свободи договору у сфері цивільно-правового регулювання шляхом віднесення її до розряду загальних засад цивільного законодавства є цілком виправданим і може сприйматися як певна цільова настанова.

Як вище зазначалось, що будь-яка свобода, у тому числі й договору, не є безмежною, постає питання про межі дії свободи договору. Дослідники

даної проблеми зазначають, що ці межі пов'язані з необхідністю для сторін договору підпорядкуватися імперативним правилам (приписам), які містяться в актах цивільного законодавства, та підпорядковувати свої відносини диспозитивним нормам, що містяться у зазначених актах, а також квазінормативним регуляторам у вигляді ділових звичаїв.

Таким чином, проблема меж договірної свободи полягає у визначенні співвідношення актів цивільного законодавства і договору. Слід враховувати, що ЦК України у ст. 6 надає сторонам у договорі право відступати від положень актів цивільного законодавства і врегульовувати свої відносини на власний розсуд. Таким є загальне правило. Винятки з нього (неможливість сторін у договорі відступати від положень актів цивільного законодавства) мають місце лише тоді, коли на неможливість такого відступу прямо вказується у зазначених актах, а також у разі, якщо обов'язковість для сторін положень актів цивільного законодавства випливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами. Дане положення має бути врахованим при визначенні меж договірної свободи. Отже, імперативні приписи, що містяться в актах цивільного законодавства, лише тоді обмежують договірну свободу, коли сторони не можуть відступити від них. При вирішенні питання про те, чи можуть обмежувати свободу договору такі квазінормативні регулятори, якими є звичаї, слід враховувати правило, закріплене у ч. 2 ст. 7 ЦК. Згідно з ним звичай, що суперечить договору, в цивільних відносинах не застосовується.

Право інтелектуальної власності України в умовах євроінтеграції: проблемні питання та шляхи їх вирішення

Ковтун Є.І., студент Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»

Науковий керівник: кандидат історичних наук, доцент *Цирфа Г.О.*

Події недавнього часу, що відбулись з Україною як державою, демонструють українському народу та світовій спільноті готовність до радикальних змін. Серйозний характер цих подій вказує, що тепер наша держава не буде обходитись лише формальними рішеннями, котрі мали усього лише «паперову силу», тоді як фактично нічого важливого не робилось. Напружена політична ситуація, що охопила практично весь світ, зробила своїм центром Україну. Тому саме наша держава, її влада та народ в цілому мають провести низку необхідних реформ, що виведуть Україну з економічної, політичної та правової кризи.

Право інтелектуальної власності являється дуже важливим елементом, з якого складається українська юриспруденція. Зрозуміло, щоб досягнути значних результатів у сфері економіки та підвищити соціальний рівень життя будь-якої держави наявність сучасної, міжнародної визнаної системи інтелектуальної власності є кінче необхідним. Щоб залучити іноземні та вітчизняні інвестиції, щоб розвивати творчі та винахідницькі таланти, щоб підтримувати та зберігати національний потенціал у сфері інтелектуальної діяльності на належному рівні необхідно реорганізувати систему захисту та охорони права інтелектуальної власності, і тільки тоді потенційні інвестори та інші суб'єкти цих правовідносин можуть бути впевнені в тому, що їх права будуть поважатись та захищатись. Розвиток

інтелектуального потенціалу України необхідно зміцнити та робити пріоритетним інтересом нашої держави.

Дуже важливе місце у побудові економічно сильної держави відіграють державні органи у сфері інтелектуальної власності та впровадження ними різних заходів у середині держави та на її міжнародному рівні. Протягом останніх років в Україні сформовано організаційну структуру органів, які прямо чи опосередковано забезпечують діяльність у сфері правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності. Система державних і недержавних органів у сфері інтелектуальної власності перебуває у завершальній фазі свого становлення та вже сьогодні здатна виконувати основні функції правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

Зокрема, спільна діяльність правоохоронних органів, митних органів, органів державної виконавчої влади, які в межах своєї компетенції вирішують питання, що стосуються забезпечення захисту прав інтелектуальної власності та контролю за дотриманням норм законодавства в цій сфері, свідчить про досягнення позитивних результатів.

Важливим завданням розвитку України на сучасному етапі є створення ефективної інноваційної системи, яка спроможна забезпечити технологічну модернізацію національної економіки, підвищити її конкурентоспроможність на основі передових технологій. Необхідно удосконалити ринок результатів інтелектуальної діяльності, державну систему правової охорони інтелектуальної власності та перетворити науковий потенціал країни в дієвий ресурс економічного зростання.

Недоліки, з якими доводиться стикатись українській правовій системі на шляху євроінтеграції мають, за допомогою професійних та кваліфікованих управлінців і фахівців у сфері права інтелектуальної власності, відповідати сучасним європейським вимогам, бути прозорими, зрозумілими, демократичними.

Перш за все державна політика повинна правильно розставити пріоритети у здобутті важливих досягнень, де розвиток науки та підтримка найбільш важливих галузей виробництва мають відігравати не останню роль, адже історія доводить, що розробка та використання новітніх досягнень техніки та технологій забезпечує найбільший ефект.

Як відомо, законодавство України у сфері інтелектуальної власності створювалося в умовах її незалежності, майже з чистого аркуша. Це законодавство сьогодні ще не позбавлене окремих істотних недоліків, прогалин, суперечливих положень, деякі норми не узгоджені між собою тощо. Законодавець постійно шукає шляхи і способи його приведення до світових стандартів та іншого удосконалення, адже від належної, надійної та ефективної правової охорони інтелектуальної власності залежить рівень соціально-економічного розвитку України і, в кінцевому результаті, добробут народу.

Таким чином, проблеми правотворення, науково-теоретичний аналіз законодавства України про інтелектуальну власність і розробка цілісної інтелектуально-правової концепції правового статусу творця інтелектуальної власності та його правонаступників, яка б забезпечила успішний розвиток інтелектуальної діяльності та її результату інтелектуальної власності і їх надійну охорону, є дійсно важливим.

До проблеми набуття права власності на земельні ділянки несіельськогосподарського призначення іноземними інвесторами

Михальчук Д.С., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: викладач кафедри цивільно-правових дисциплін ННІПП НАВС *Лінік Є.П.*

Сьогодні в Україні активно обговорюється тема інвестиційної привабливості країни для іноземного капіталу. При цьому, одним з найбільш привабливих об'єктів для іноземних інвестицій є земля. Тенденції ринку свідчать про постійне зростання попиту і пропозиції на земельні ділянки, а отже, і право власності на землю несіельськогосподарського призначення для іноземних інвесторів, які здійснюють свою діяльність в Україні, є одним з ключових для них питань в процесі прийняття рішення щодо інвестування. Однак розвиток ринку землі в Україні в значній мірі стримується недосконалою системою законодавчого регулювання, згідно з якою придбання земельних ділянок є процедурою непрозорою та ускладненою, а що головне – не передбачає гарантій для власників. Тому постає необхідність створення чітких та ясних правових підстав для набуття права власності на землю несіельськогосподарського призначення юридичними особами, зокрема з іноземними інвестиціями, без створення додаткових та безпідставних перепон для цих суб'єктів.

Прийнятий 25 жовтня 2001 року Земельний кодекс України (надалі – «ЗК»), являє собою земельну конституцію, майже кожна стаття якої є базою для формування цілісного масиву законодавства, що регулює відносини з приводу використання основного національного багатства – землі. Згідно з ЗК земельні ділянки поділяються на ряд категорій, як от: землі сільськогосподарського і несіельськогосподарського призначення, землі водного фонду, рекреаційні землі та ін. Також ЗК встановлює суб'єктний склад земельних праввідносин, зокрема юридичні особи як суб'єкти права власності на землю поділяються на юридичних осіб України та іноземних юридичних осіб. Зокрема, ст. 82 ЗК передбачає можливість набуття права власності на земельні ділянки несіельськогосподарського призначення лише для двох категорій юридичних осіб, а саме, для українських юридичних осіб, створених українськими громадянами та юридичними особами та для іноземних юридичних осіб, але за певних обмежень.

Правозастосування норми ЗК щодо набуття права власності на землі несіельськогосподарського призначення іноземними юридичними особами, значно обмежується занадто ускладненим та забюрократизованим порядком відведення земельних ділянок, що зумовлює значні ускладнення для іноземних інвесторів у процесі набуття права власності на землю в Україні.

Так, ст. 129 ЗК передбачає, що іноземні юридичні особи, зацікавлені у придбанні земельних ділянок, подають клопотання, яке розглядається сільськими, селищними, міськими радами після отримання погодження Кабінету Міністрів України. Згідно п.5 цієї ж ст. 129 необхідно подати договір оренди на земельну ділянку. Тобто, перед придбанням земельної ділянки іноземний інвестор має спочатку взяти її в оренду, і лише після

цього в нього з'являється можливість клопотання щодо її придбання. При цьому слід звернути увагу на той факт, що ст. 129 ЗК не встановлює жодного терміну, протягом якого державні органи повинні прийняти рішення стосовно продажу земельної ділянки. Отже, за відсутності чіткої та прозорої процедури, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України, сам процес відведення на практиці затягується на декілька років, що аж ніяк не додає інвестиційної привабливості країні.

Чинна редакція ст. 82 ЗК також містить обмеження на набуття права власності на земельні ділянки несільськогосподарського призначення іноземними юридичними особами, а саме: земельні ділянки повинні знаходитись в межах населених пунктів у разі придбання об'єктів нерухомого майна та для спорудження об'єктів нерухомого майна для ведення господарської діяльності; іноземні юридичні особи можуть набувати право власності на земельні ділянки і за межами населених пунктів, але лише у разі придбання об'єктів нерухомого майна. При цьому, слід звернути увагу на той факт, що витрати на придбання земельної ділянки різко підвищуються за рахунок необхідності придбання об'єкта нерухомого майна. Крім того, розмір земельної ділянки, обмежений характеристиками об'єкта нерухомого майна, робить цю ділянку не такою привабливою для покупця. Стосовно обмеження способів використання земельних ділянок, варто звернути увагу також на те, що використання земельної ділянки для розміщення дипломатичної місії, яка не здійснюватиме підприємницьку діяльності, не може бути перепорою для отримання земельної ділянки у власність.

Таким чином, існує нагальна потреба внесення змін до ЗК, які б чітко передбачали можливість набуття земельних ділянок у власність українськими юридичними особами з 100% іноземним капіталом, включаючи дочірні підприємства іноземних компаній в Україні.

Крім того, необхідно затвердити чіткий порядок набуття українськими юридичними особами, що мають іноземних учасників, права власності на земельні ділянки несільськогосподарського призначення в Україні.

Вирішення вищезазначених проблем має надзвичайне значення для залучення іноземних інвестицій в Україну і наблизить національне законодавство до стандартів Європейського Союзу.

Законодавчі підходи щодо застосування інституту моральної шкоди

Онищенко О.С., здобувач кафедри цивільного права і процесу НАВС
Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор *Тімуш І.С.*

В Україні право на компенсацію моральної шкоди отримало законодавче закріплення лише 1993 року, коли Цивільний кодекс УРСР було доповнено статтею 440-1. У радянський період це право не було юридично визнаним. Поміж тим, своєрідний аналог права людини на компенсацію моральної шкоди можна зустріти ще у правових пам'ятках нашої держави, що свідчить про традиційну належність даного інституту до цивільного права України.

На сучасному ж етапі законодавець визнає, що право на компенсацію моральної шкоди є однією із гарантій захисту й інших прав і свобод. Це право прямо передбачене Конституцією України та знайшло своє

юридичне закріплення у значній кількості інших законодавчих актів. Водночас жоден із них не містить не лише визначення загального поняття розгляданого права, але й загального поняття самої моральної шкоди. Такі акти розкривають зміст моральної шкоди лише стосовно регульованих ними галузевих правовідносин. У зв'язку з цим, поряд із відносною уніфікацією поглядів щодо самої можливості компенсації моральної шкоди, чітко простежуються відмінності в інтерпретації такої можливості у різних галузях права. Питання компенсації моральної шкоди розглядаються, зокрема, у конституційному, цивільному, трудовому, кримінально-процесуальному праві України.

В правових системах країн існують два підходи до питань визначення і застосування інституту моральної шкоди, які склалися під впливом римського права, що вже на ранніх стадіях свого розвитку почало формування норм інституту моральної шкоди. Проте, оскільки норми інституту моральної шкоди не склалися в римському праві в окрему юридичну конструкцію, його рецепція законодавством європейських країн була ускладнена. В зв'язку з чим, були вироблені різні національні підходи в правових системах країн.

Перший підхід полягає у доведені в певних, законодавчо встановлених випадках факту існування у потерпілої особи страждань – фізичних, духовних, психічних, можливість діагнозу яких дозволяє виявити і довести в судовому порядку наявність завданої моральної шкоди у потерпілої особи. Такий підхід притаманний окремим країнам романо-германської правової системи – Україні, Росії. Другий підхід передбачає існування загальних принципів положень щодо відшкодування завданої шкоди або окреслення кола типових випадків порушень прав особи, за умови доведення яких передбачається відшкодування моральної шкоди. Зазначений підхід застосовується переважною більшістю країн романо-германської та англо-американської правових систем. Його застосування викликано головним чином відсутністю чітких законодавчих норм про відшкодування моральної шкоди (Франція, Великобританія, США) та застосування загальних принципів про необхідність відшкодування заподіяної шкоди (Франція, Німеччина).

Дискусійним питаннями в сучасній науці цивільного та міжнародного приватного права постає питання співвідношення форм шкоди та її видів, що певним чином впливають на місце і роль інституту моральної шкоди як одного з засобів захисту цивільних прав. Триелементна конструкція, до складу якої включено фізичну, моральну та матеріальну форми шкоди (ЦК Квебеку), конкурує з традиційною двоелементною конструкцією, що містить моральну (немайнову) та матеріальну форми, створюючи певні теоретичні складнощі при їх розмежуванні та розумінні, що тягне за собою невизначеність місця і ролі інституту моральної шкоди в сучасних умовах. В той же час в чинному законодавстві України існує проблема співвідношення видів шкоди. З прийняттям нових законодавчих актів склалася ситуація, коли моральна шкода - як термін, так і поняття, вже не охоплює всі втрати (збитки) немайнового характеру, оскільки чинне законодавство України містить ще такі види шкоди як психічна шкода і духовна шкода. Проблема, як на теоретичному, так і на практичному рівні, постає в їх невизначеності, відсутності чітких критеріїв відмежування цих

видів, способі заподіяння; питаннях діагностування [1, с.122]. В зв'язку з цим, на нашу думку, варто запропонувати дещо змінити класичну схему поділу форм шкоди і запровадити двоелементну конструкцію форм шкоди: майнову та немайнову. Запропонований підхід потребує подальших досліджень. З одного боку така складна юридична конструкція, яка визначатиме і класифікуватиме немайнову шкоду створює певні труднощі з точки зору її застосування на практиці, з іншого – за чітко встановленими критеріями допоможе врахувати у кожному конкретному випадку негативні відчуття, що переживає потерпілий, їх силу, тривалість, зовнішні прояви і обумовлені ними наслідки.

Підбиваючи підсумки, необхідно зазначити, що проблема відшкодування моральної шкоди і, особливо, – визначення її розміру – на даний момент стоїть дуже гостро. Спостерігається відсутність єдиної концепції та єдиних механізмів призначення відшкодування та визначення певної грошової суми за певний вид страждань. Тому, на думку автора, необхідно на законодавчому рівні більш детально конкретизувати порядок визначення психотравмальної ситуації та присудження відшкодування, а також встановити механізм визначення його розміру.

З огляду на те, що в законодавстві України поступово вдосконалюється інститут відшкодування моральної шкоди, уявляються слушними пропозиції щодо необхідності прийняття нормативно-правових актів, в яких будуть передбачені такі способи захисту прав людини, як відшкодування моральної шкоди. Коли права людини дійсно стануть пріоритетом нашого суспільства, тоді ми зможемо з упевненістю називати Україну незалежною і демократичною державою [2, с. 119].

Список використаних джерел:

- 1.Тімуш І.С. До питання щодо розмежування моральної та майнової шкоди / І.С. Тімуш // Судова апеляція. – 2013. - № 1. – С. 120-126.
2. МIRONENKO В.П. Особливості відшкодування моральної шкоди за законодавством України / В.П. МIRONENKO // Судова апеляція. – 2013. - № 1. – С. 114-119.

ЗМІСТ

П.І.Б. УЧАСНИКА	ТЕМА ДОПОВІДІ	СТОР.
ТЕМАТИЧНІ СЛОВА		
Черней В.В.	Основні напрями реформування національного законодавства України на сучасному етапі	3
Чернявський С.С.	Наукова та інноваційна діяльність як складова розвитку системи освіти МВС України	5
Олексієнко С.Б.	Цивілізаційний вибір Україна зробила	8
СЕКЦІЯ І «АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА»		
Балика Г.О.	Міжнародні угоди як правова основа здійснення адміністративної взаємодії між пенсійним фондом України та органами пенсійного забезпечення зарубіжних країн	11
Ткаченко Н.М.	Основні напрями удосконалення діяльності ОВС у сфері профілактики правопорушень серед неповнолітніх в контексті сучасних євроінтеграційних процесів	13
Паламарчук І.В.	Електронний браслет – різновид публічного майна, що використовується як інструмент для організації виконання ухвали слідчого судді або суду працівниками міліції	15
Луговий В.О.	Нормативно-правове закріплення дотримання вимог щодо врегулювання конфлікту інтересів працівниками органів внутрішніх справ	16
Свиридова А.М. Кушченко І.В.	Особливості кредитно-модульної системи навчання студентів ВНЗ під час євроінтеграції	18
Балабуха Ю.М. Бойко-Бузиль Ю.Ю.	Проблема євроінтеграції у контексті вищої освіти в Україні	20
Гридіна К.І. Остафійчук Т.В.	Реалізація принципів і завдань ЄCTS: український досвід	21
Серета Р.М.	Адміністративні процедури в адміністративному праві	24
Сайед А. Е.о.	Удосконалення і контроль законності в державному управлінні в умовах євроінтеграції	26
Панченко Б.С.	Реформування державної служби в умовах євроінтеграції	28
Баранкевич Н.Р.	Реформування органів місцевої влади в Україні	30
Турова Є.О.	Особливості форми державно-територіального устрою України перспективи реформування	31
Патентна Н.С.	Актуальні проблеми модернізації публічної адміністрації	33
Пачевська В.І.	Реформування вищої освіти в умовах євроінтеграції	34
Петрик О.С.	Актуальні проблеми розмежування понять «посадова особа» та «службова особа»	36
Покідько О.П.	Проблемні питання ліквідації центральних органів виконавчої влади	38

Полюга А.В.	Публічне адміністрування в сфері охорони здоров'я проблеми та перспективи	40
Городницький П.С.	Забезпечення законності в діяльності публічної адміністрації	41
Свинобой О.В.	Публічне адміністрування в галузі туризму	44
Валова А.В.	Значення адміністративних процедур у реформуванні вітчизняного законодавства	46
Дубенко А.В.	Деякі аспекти застосування прецедентного права в Україні	48
Бередник А.В.	Щодо введення правового режиму воєнного стану в Україні	50
Бермес Ю.В.	Сучасне бачення адміністративно-правової охорони молоді в Україні	52
Мичко О.В.	Адміністративна відповідальність за порушення митних правил	54
Омельчук М.В.	Актуальні проблеми реформування пенсійної системи України в сучасних умовах євроінтеграції	55
Бегуш Н.В.	Реформування публічної адміністрації в Україні	57
Юсіфлі Б.Т.о.	Проблеми реформування законодавства України щодо статусу біженця	59
Бегуш Н.В.	Прийняття нового Закону України «Про вищу освіту» в умовах євроінтеграції	61
Патентна Н.С.	Напрями вдосконалення вищої освіти в Україні	63
Михайлюк Л.Г.	Болонський процес та євроінтеграція: вища освіта України сьогодні	64
СЕКЦІЯ II «КОНСТИТУЦІЙНО- ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА»		
Залізнюк В.В.	Реформування конституційного законодавства з метою усунення впливу суб'єктів виборчого процесу на судову гілку влади	67
Матвеева С.П.	Термінологічна дискусія: принцип або метод автономного тлумачення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод	69
Бочков П.В. Івченко А.І.	Щодо визначення статусу громадської організації	71
Телешун Я.С.	Ефективна публічна політика як запорука якісних реформ в Україні в умовах Євроінтеграції	72
Бушинський В.О.	Співвідношення законодавчого процесу парламенту України та країн Європейського союзу (на прикладі республіки Польща)	74
Воробей В.М.	Європейська модель конституційної юстиції	76
Жук Н.А. Остафійчук Т.В.	Модернізація системи вищої освіти України в контексті євроінтеграції	78
Гладиш Л.С.	Проблеми формування громадянського суспільства в Україні в умовах інтеграції до Європейського Союзу	80

Балабуха Ю.М.	Автономізація університетів як шлях демократичної перебудови освіти в Україні	82
Дмитрієв Д.А.	Проблематика порядку внесення змін до Конституції України	83
Назаренко Ю.В.	Проблеми впровадження ECTS в українських університетах	85
Олексієнко А.С.	Деякі питання зв'язку права та справедливості	86
Оропай О.О.	Конституційно-правовий статус політичних партій в зарубіжних країнах	89
Павлюченко В.В.	Проблеми та перспективи входження України до Європейського союзу	91
Панченко Б.С.	Стабілізуючий вплив європейської інтеграції на державний розвиток України	92
Пачевська В.І.	Становлення та розвиток національної правової системи України в умовах європейської інтеграції	94
Петрик О.С.	Інтеграція України до Європейського союзу	97
Піжєвська А.В.	Прогалини в праві та шляхи їх усунення	98
Пономаренко К.М.	Особливості входження України в європейський освітній простір	102
Остафійчук Т.В.	Національно-державна самоідентифікація України	104
Сагалов Е.Р.	До питання майбутніх змін в Конституції України	105
Саргіна С.О.	Євроінтеграція - шлях удосконалення освітнього процесу	106
Свиридова А.М.	Принцип делегування повноважень у місцевому управлінні	108
Серкіз В.Б.	Історія виникнення Європейського Союзу	110
Сидорчук Ю.С.	Забезпечення конституційного права особи на інформацію щодо проведення стосовно неї негласних слідчих (розшукових) дій	112
Новікова К.Л.	До проблеми євроінтеграції України	114
СЕКЦІЯ ІІІ «КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ТА КРИМІНОЛОГІЧНА»		
Охман О.В.	Про деякі правові підстави застосування до засуджених, позбавлених волі, заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї	116
Бельський Ю.А.	Класифікація способів втручання в роботу ЕОМ	118
Романько П.С.	Актуальні проблеми протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом	120
Сальнікова У.О.	Зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж	123
Якубенко М.А.	Визначення об'єкта злочину в працях науковців	124
Давидюк Х.В.	Легалізація зброї в Україні: теоретико-прикладні аспекти	126

Піжевська А.В.	Службова особа, як суб'єкт злочину	128
Кулагіна К.Е.	Окремі проблеми кримінальної відповідальності за статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості	130
Каширіна В.О.	Принципи Кримінального права та їх законодавче закріплення	131
Данилюк А.В.	Проблеми реформування законодавства щодо системи органів досудового слідства в Україні	134
Гурез К.Ю.	Боротьба із втягненням неповнолітніх у злочинну або іншу антигромадську діяльність	136
Олефіренко Ю.Л.	Суїцид - руйнівна хвороба нашого суспільства	138
Гапоненко У.П.	Проблеми визначення суб'єкта злочину у чинному Кримінальному кодексі України	139
Бочковська Д.В.	Необхідна оборона як одна з обставин, що виключає злочинність діяння	141
Грибіняк В.І.	Соціальна обумовленість кримінальної відповідальності за хуліганство	143
Юсіфлі Б.Т.о.	Експертиза помертвонезмінених трупів	144
СЕКЦІЯ IV «КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНА ТА КРИМІНАЛІСТИЧНА»		
Білецька К.К.	Реформування системи запобіжних заходів відповідно до європейських стандартів	147
Гук О.Г.	Місце розслідування фальсифікації лікарських засобів та обігу фальсифікованих лікарських засобів в умовах Євроінтеграції	148
Небитов А.А.	Особливості виявлення злочинів, пов'язаних з сексуальною експлуатацією	151
Кузьменко О.П.	Нагляд прокурора за початком досудового розслідування масових заворушень	154
Кушнерик Ю.А.	Участь прокурора у провадженні негласних слідчих (розшукових) дій в ході розслідування грабежів та розбійних нападів	156
Симоненко Н.О.	Особливості початку досудового розслідування з'ясування за новим КПК України	158
Макаренко М.М.	Обставини, які підлягають доказуванню під час досудового розслідування злочинів, пов'язаних із знищенням, піддробкою або зміною номерів вузлів та агрегатів транспортного засобу	159
Малахова О.В.	Належний правовий порядок обшуку та огляду житла, іншого володіння адвоката, приміщень, де він здійснює адвокатську діяльність як елемент favor defensionis	161
Боднар В.Є.	Форми зловживань владою або службовим становищем, що вчиняються працівниками ОВС	163
Мартинців А.М.	Грошове стягнення як захід забезпечення кримінального провадження та його відмінність від адміністративного штрафу	165

Кириченко Ю.І. Воробей В.М.	Виконання рішень європейського суду з прав людини	168
Корчук Т.В.	Проблеми процесуального забезпечення функцій обвинувачення та захисту у змагальному кримінальному процесі	169
Слободянюк Н.С.	Процесуальний статус особи як умова допустимості доказів, отриманих шляхом допиту на досудовому розслідуванні	171
Федорук В.В.	Поняття та форми процесуального керівництва під час досудового розслідування	173
Мелешко Б.І.	Реалізація принципів у забезпеченні прав потерпілого у кримінальному провадженні	176
Михайлишина І.О. Письменний Д.П.	Особливості предмета доказування в кримінальних провадженнях за участю неповнолітніх	178
Гребенюк К.С. Мельник О.В.	Засада публічності у кримінальному провадженні	179
Ніколенко А.О.	Домашній арешт як засіб обмеження прав людини у кримінальному процесі	181
Остапчук Д.О.	Можливість використання гіпнозу під час кримінального провадження	183
Варакіна О.О.	Особливості початку досудового розслідування	185
Анісімов Д.О.	Деякі проблемні аспекти проникнення до житла чи іншого володіння особи за КПК України	186
Тютюнник Р.С.	Окремі аспекти розслідування вбивств, що супроводжувалися розчленуванням трупа	188
Червінська С.О.	Сутність судового контролю у кримінальному провадженні	189
Шелестинський В.А.	Кримінально-процесуальні засади в умовах становлення соціально-правової України	191
Шкуратовський Д.В. Азаров Ю.І.	Функції прокурора у досудовому розслідуванні	192
Потургаєв Д.О.	Деякі аспекти участі захисника на стадії досудового розслідування	195
Федченко М.С.	Гатування як криміналістична ознака особи злочинця	196
Мойсеева І.В.	Використання європейських стандартів у реформуванні системи правоохоронних органів України	198
Негода К.О.	Щодо співвідношення криміналістики і кримінального процесу в умовах нового Кримінального процесуального кодексу України	200
Кулагіна К.Е.	Історія розвитку поліграфа	202
Антоненко А.О. Онищенко О.Е.	Використання методу сферичних панопам, 3D сканування та суміжних з ними новітніх технологій у криміналістиці	203

Березанська О.О.	Реформи законодавства України в умовах Євроінтеграції в правоохоронній сфері	205
Закурська А.Е.	Завдання балістичних досліджень у сучасних умовах	207
Сидорчук Ю.С.	Проблеми використання результатів негласних слідчих(розшукових) дій в доказуванні	209
Юсіфлі Б.Т.о.	Групова злочинність неповнолітніх і молоді	211
Шайкова М.А.	Показання малолітнього свідка як доказ у кримінальному процесі	213
СЕКЦІЯ V «ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВА»		
Баганець В.О.	Проблеми ефективності державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності	214
Калініченко В.В.	Сучасні тенденції розвитку правового регулювання касаційного провадження в господарському судочинстві	216
Тодосієнко В.В.	Особливості визначення господарських товариств в зарубіжних країнах	217
Чухно О.Є.	Актуальні проблеми об'єднань підприємств в Україні	218
Дружба М.С.	Особливості формування статутного капіталу товариств з обмеженою відповідальністю	220
Корж Ю.А.	Правовий статус членів виробничого кооперативу	222
Бегуш Н.В.	Історія становлення, розвиток та актуальні питання правового регулювання некомерційних суб'єктів господарювання	223
Вашенко К.С.	Проблеми визначення поняття «некомерційної господарської діяльності»	225
Патентна Н.С.	Право на підприємницьку діяльність: актуальні проблеми здійснення	226
Федченко М.С.	Рейдерство в Україні: проблема та способи запобігання	228
Юсіфлі А.Т.о.	Квотування за угодою України та Євросоюзу про асоціацію в ЄС	230
Горбань О.В.	Правові основи благодійної діяльності суб'єктів господарювання	232
Воробей В.М.	Перспективи іноземної інвестиційної діяльності в Україні	234
Давидюк Х.В.	Корпоративні права держаних службовців чи підприємництва держаних службовців	235
Клочков Б.І.	Сімейний бізнес як альтернативна форма підприємницької діяльності (або малого підприємництва)	237
Михальчук Д.С.	Захист прав суб'єктів господарювання - вимушених переселенців	238
СЕКЦІЯ VI «ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА»		
Курінський О.Г.	Поняття та система договірних правовідносин у спадковому праві України	240

Огречук Г.О.	Судова медіація: добровільна чи обов'язкова?	241
Клімовський С.С.	Приватність та її види	242
Зубкова Л.А.	Розвиток законодавства про страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів в Україні	244
Приходько А.В.	Актуальні засоби альтернативного врегулювання міжнародно-приватних спорів	246
Логвиненко В.В.	Відмінність букмекерської діяльності від азартних ігор	247
Самсін Р.І.	До питання можливості розповсюдження права слідування на копії творів	249
Стоянов А.Д.	Окремі питання речових прав дитини на нерухоме майно у сімейних правовідносинах	251
Бондарева М.В.	Міжнародно-правове регулювання шлюбних відносин	253
Баганець О.О.	Суб'єкти (учасники) інноваційних правовідносин	255
Каленюк А.А.	Засоби доказування у цивільному процесі	257
Юзва О.О.	Цивільно-правовий захист особистих немайнових прав (порівняльно-правовий аспект)	259
Шпак О.А.	Удосконалення процедури усиновлення за цивільно-процесуальним законодавством України	260
Прилуцька Л.В.	Комерційна таємниця як вид конфіденційної інформації в аспекті євроінтеграційних процесів	262
Васильченко М.В.	Нотаріальна діяльність в світлі євроінтеграційних процесів	263
Якимець С.О.	Принципи екологічного контролю	265
Вольська Ю.М.	Вдосконалення законодавства України щодо секретного заповіту	266
Деревінський М.П.	Загальні положення про правове регулювання викупу земельних ділянок для суспільних потреб в Україні	268
Заграй Т.С.	Дефекти волевиявлення як підстава визнання правочину недійсним	270
Мельник Н.Я.	Актуальні проблеми визначення межі дії свободи договору у цивільному законодавстві України	272
Ковтун Є.І.	Право інтелектуальної власності України в умовах євроінтеграції: проблемні питання та шляхи їх вирішення	273
Михальчук Д.С.	До проблеми набуття права власності на земельні ділянки несільськогосподарського призначення іноземними інвесторами	275
Онищенко О.С.	Законодавчі підходи щодо застосування інституту моральної шкоди	276